Robert K. Ressler · Tom Shachtman

FFP

VÂNĂTOR DE UCIGAȘI

"O carte-document, o mărturie unică la limita suportabilului."

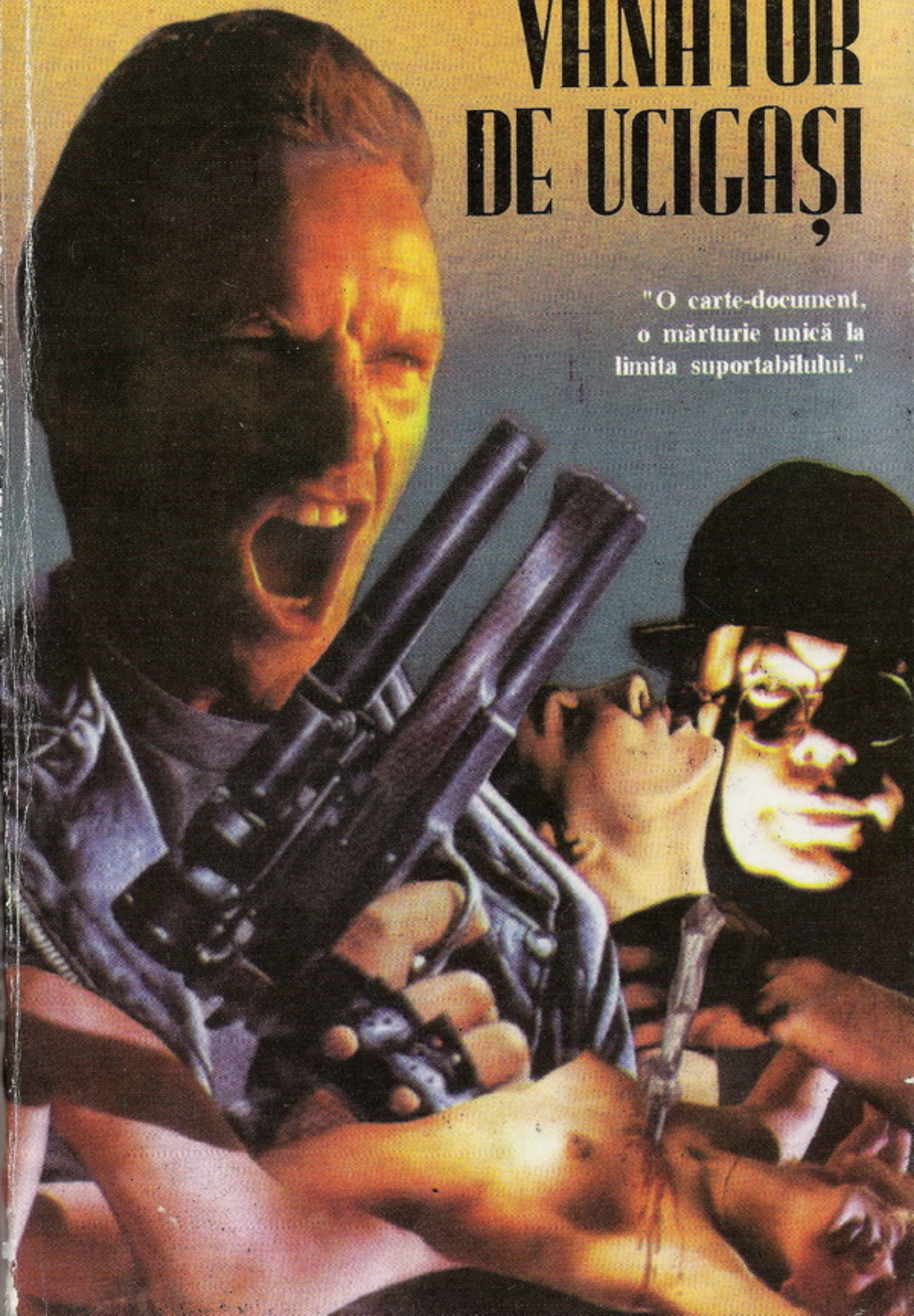

ROBERT RESLLER FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU EDMUND KEMPER – AUTORUL CRIMELOR ÎN SERIE DIN CALIFORNIA –, ÎNCHIS PE VIAȚĂ PENTRU UCIDEREA A ZECE PERSOANE, PRINTRE CARE ŞI MAMA SA:

– Dacă mă ia o criză, eşti în rahat! Aş putea să-ți deşurubez biloiul şi să ți-l trântesc pe masă. Ar beli comandantul nişte ochi...!

Mintea-mi zbârnâia. Îmi imaginam imensa labă a lui Kemper înşfăcându-mă de guler, lipindu-mă de perete şi sucindu-mi gâtul. N-ar fi durat mult, lupta era inegală. Da, Kemper avea dreptate: dacă-i venea să se defuleze pe mine, eram pierdut.

– Kemper, nu fi tâmpit, i-am spus. O să ai necazuri mari.

– Ce-o să-mi facă? a rânjit el. O să-mi taie televizorul?

Proiect RI

Coperta: Valentin Tănase

În ciuda voinței traducătorului, această carte apare cu *â* (din a) şi nu cu *î* (din i).

G.P.

© 1993, Editura **FF Press**
P.O. Box 53 – 11,
Bucureşti,
tel. 619.15.44,
fax (01)312.96.94.
ISBN 973-96089-2-2
Printed in România.

Proiect RI

Robert K. Ressler • Tom Shachtman

VÂNĂTOR DE UCIGAŞI

Traducere şi note de **GEORGE PRUTEANU**

Editura FF PRESS
Bucureşti , 1993

Proiect RI

EDITURA FF PRESS

Vă recomandă din apariţiile sale

E. BARRINGTON: ***Lady Hamilton***

Tulburătoarea poveste de dragoste dintre amiralul Nelson şi Divina Lady, care a contribuit cu emoţionantă căldură la strălucitele victorii de la Abukir, Copenhaga şi Trafalgar.

A.L. ZISSU: ***Sionişti sub anchetă***

Este, probabil, pentru prima dată în lume când se publică integral principalele documente din ancheta preliminară a unui proces declanşat sub un regim comunist din Europa răsăriteană împotriva unor fruntaşi sionişti şi împotriva mişcării sioniste în general.

MARCHIZUL de SADE: ***Juliette***

Romanul, acuzat de „monstruoasă obscenitate şi morală diabolică", dă întreaga măsură a operei datorate „spiritului celui mai liber care a existat până acum şi unuia dintre marii scriitori ai omenirii".

© Robert K. Ressler şi Tom Shachtman, 1992
Titlul original: *Whoever Fights Monsters*

Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate editurii FF PRESS – BUCUREŞTI
Calea Moşilor nr. 209
România

Proiect RI

Cel care se luptă cu monştrii trebuie să se asigure că nu devine el însuşi un monstru. Căci, atunci când tu priveşti în străfundurile abisului, şi abisul priveşte în străfundurile tale.

FRIEDRICH NIETZSCHE
Aşa grăit-a Zarathustra

Proiect RI

Proiect RI

1

Vampirul din Sacramento

De un metru nouăzeci şi o sută douăzeci de kilograme, Russ Vorpagel era o legendă vie a FBI-ului. Specialist în explozivi, licenţiat în drept, el lucrase în Milwakee în Brigada Crime şi ajunsese să-i cunoască în profunzime pe autorii de crime sexuale. Ca diriguitor al BSU (*Behavioral Science Unit* – Departamentul Ştiinţelor Comportamentale) al FBI-ului din Sacramento, el preda cursuri poliţiştilor de rând, care-i apreciau cunoştinţele şi experienţa.

La el a apelat, în noaptea de 23 ianuarie 1978, poliţia locală din Sacramento. Se comisese o crimă care depăşea, în oroare, tot ceea ce se obişnuiseră poliţiştii să vadă. Pe la ora şase seara, întorcându-se de la lucru, David Wallin, douăzeci şi patru de ani, o găsise pe Terry, tânăra sa soţie însărcinată în luna a treia, moartă, cu pântecele despicat. Îngrozit, a fugit la vecini, care au alertat imediat poliţia. Aflat în stare de şoc, Wallin a fost incapabil să răspundă la întrebările poliţiştilor. Un adjunct al şerifului, care a pătruns primul în dormitor, a rămas încremenit de groază. Mi-a mărturisit mai târziu că cele văzute i-au provocat coşmaruri timp de câteva luni.

Autorităţile au cerut de îndată ajutorul lui Russ, care m-a chemat de la şcoala de poliţie din Quantico, la care predam. Consternat de terifianta crimă, mă simţeam totuşi foarte atras: mi se prezenta ocazia visată de a testa tehnica profilului psihologic care, speram eu, ar permite arestarea asasinului înainte ca acesta să recidiveze. De

Proiect RI

obicei, când se semnala un caz la BSU, urma era de mult şi bine ştearsă. La Sacramento, era cât se poate de proaspătă.

A doua zi, ziarele au scris că agresorul a atacat-o pe Terry Wallin în timp ce ea ducea gunoiul. Existau urme de luptă de la uşa de intrare până la dormitor şi se găsiseră două fire de păr. Asasinul smulsese tricoul, sutienul şi pantalonii victimei înainte de a-i sfârteca pântecul cu cuţitul. Poliţia a declarat că, neconstatându-se un furt evident, mobilul rămâne neclar.

De fapt, detaliile asasinatului erau mult mai atroce, dar Russ mi-a explicat că au fost trecute sub tăcere pentru a nu nelinişti populaţia. Lumea crede că poliţiştii sunt nişte duri cu inimă de piatră care se sforţează să coloreze în negru faptele, pentru a-l convinge pe contribuabil de caracterul extrem de periculos al muncii lor. Ei bine, în cazul de faţă ei au făcut, dimpotrivă, eforturi ca să evite panica.

Totuşi, poliţia mai avea un motiv să ascundă realitatea faptelor: unele detalii nu trebuiau cunoscute decât de ea şi de criminal, pentru ca acesta să poată fi demascat cu ajutorul lor, după arestare. Iată ce nu i s-a spus publicului: pântecul victimei fusese deschis de la buric până la stern; intestinul se scursese în afara plăgii căscate şi asasinul scosese mai multe organe. Unele părţi ale corpului dispăruseră. Asasinul îşi înfipsese de mai multe ori cuţitul în sânul stâng şi insistase îndârjit asupra rănilor, imprimând lamei o mişcare de rotaţie. În gura tinerei femei fuseseră îndesate excremente, iar un borcănaş încă umed indica faptul că ucigaşul îl folosise pentru a bea din sângele victimei.

Poliţia locală era în acelaşi timp îngrozită şi perplexă; Russ Vorpagel era şi el alarmat, pentru că experienţa sa în materie de crime sexuale îl determina să creadă – iar eu îi împărtăşeam temerea – că, dacă nu acţionăm repede, dezechilibratul va lovi din nou în zilele următoare. Întrucât trebuia să particip la nişte seminarii pe coasta de Vest în lunea următoare, am aranjat să pot sosi cu trei

Proiect RI

zile mai devreme, ca să-l secondez pe Russ. Era prima oară când aveam ocazia să întocmesc un profil psihologic în cursul unei anchete şi voiam să fiu prompt. Convinşi că asasinul se pregătea să comită noi orori, ne-am pus în mişcare fiecare pe linia lui: Russ a trimis telexuri în cele patru colţuri ale ţării, în timp ce eu stabileam un profil al suspectului. Pe vremea aceea, era încă vorba de o ştiinţă (sau o artă) relativ tânără, care-şi propunea să reconstituie portretul unui suspect pornind de la indicii particulare extrase de la locul crimei, din personalitatea victimei sau din alţi factori.

Iată cum l-am descris pe agresor:

Rasa albă, 25–27 de ani; slab, ros de malnutriţie. Trăieşte într-un adăpost sordid şi prost întreţinut, unde se vor descoperi, după toate probabilităţile, indicii zdrobitoare. Antecedente psihiatrice, consumă probabil droguri. Celibatar, nu i se cunosc prieteni (masculini sau feminini). Fără slujbă. Primeşte, poate, o pensie de invaliditate. Dacă nu trăieşte singur, locuieşte la părinţi, dar e puţin probabil. N-a făcut armata; şi-a abandonat foarte devreme studiile. Suferă în mod cert de o formă de psihoză paranoidă.

Nu alcătuisem acest portret la întâmplare. Chiar dacă ştiinţa noastră era încă la primele bâlbâieli, studiasem destule cazuri de crime sexuale – căci afacerea care ne solicita intra în această categorie, chiar dacă asasinul nu se dedase unui act sexual propriu-zis – pentru a şti că vinovatul e în general un bărbat şi crima e cel mai adesea intra-rasială: un alb atacă un alb, un negru pe un negru. Majoritatea asasinilor bântuiţi de pulsiuni sexuale distructive sunt albi între douăzeci şi treizeci de ani, ceea ce ne permite să eliminăm din capul locului o parte a populaţiei. Crima fiind comisă într-un cartier de albi, eram convins că făptaşul e un alb.

La Departamentul Ştiinţelor Comportamentale începuserăm să schiţăm o distincţie între ucigaşii care fac proba

Proiect RI

unei anume logici şi cei cărora aceasta le lipseşte: criminali „organizaţi" şi criminali „dezorganizaţi". Privind fotografiile crimei şi rapoartele poliţiei, am conchis că nu era opera unui ucigaş „organizat". Acest tip de ucigaş îşi alege victimele, procedează metodic şi evită să lase indicii care iscălesc crima. Eram deci confruntaţi cu un ucigaş „dezorganizat", un individ în stare de criză şi care suferea de grave perturbaţii mentale. Or, nimeni nu ajunge dement în aşa hal de pe o zi pe alta. Trebuie opt până la zece ani ca să se dezvolte o psihoză ca aceea care a dus la supliciul doamnei Terry Wallin. Schizofrenia paranoidă se instalează în genere în adolescenţă, pe la 15 ani. Dacă adăugăm zece ani de latenţă, ajungem la douăzeci şi cinci de ani. Dar cum să fii sigur că asasinul nu e mai în vârstă? Sunt două argumente: întâi, că majoritatea ucigaşilor sexuali au sub 35 de ani; şi apoi, presupunând că omul nostru ar fi avut peste douăzeci şi cinci de ani, demenţa sa ar fi trebuit să atingă asemenea proporţii încât să-l fi împins să comită deja alte înjunghieri la fel de oribile. Or, nici un act gratuit de o asemenea violenţă nu se produsese în regiune. Absenţa precedentelor proba deci că ucigaşul era la prima sa crimă. Celelalte detalii referitoare la aspectul fizic decurgeau, logic, din diagnosticul de schizofrenie paranoidă.

De exemplu, scrisesem că asasinul e slab. Făcusem această afirmaţie pe baza datelor din lucrările a doi medici: dr. Ernest Kretchmer, din Germania, şi dr. William Sheldon, de la Universitatea din Columbia. Amândoi erau convinşi că există o strânsă corelaţie între fizic şi caracter. Astfel, Kretchmer descoperise că la astenici se dezvoltă forme introvertite de schizofrenie; Sheldon clasificase indivizii în trei categorii şi, în conformitate cu acestea, asasinul aparţinea categoriei ectomorfilor[1]. Aceste teorii, la modă acum 50 de ani, nu mai sunt luate

[1] Unul din cele trei biotipuri ale clasificării lui W. H. Sheldon, caracterizat printr-un fizic longilin. (*N.a.*)

Proiect RI

în seamă de psihologi; eu am avut, totuşi, deseori ocazia să le verific pe asasini psihopaţi.

Iată de ce apreciam că omul pe care-l căutam e slab şi prezintă semnele malnutriţiei. Schizofrenicii introvertiţi se hrănesc prost; ei uită deseori să mănânce. De asemenea, îşi neglijează corpul, nu se spală şi se îmbracă mizerabil. Cine ar accepta să trăiască lângă o asemenea persoană? Acesta e motivul pentru care am dedus că e celibatar. Am avansat şi ipoteza că locul unde trăieşte e murdar şi că omul, precis, a fost sau reformat sau scutit de serviciul militar. La fel, starea sa patologică trebuie să-l fi împiedicat a urma studii normale. Eram convins că aveam de-a face cu un individ introvertit, ale cărui tulburări mentale se făcuseră simţite de la pubertate. El putea avea, la o adică, o slujbă măruntă, paznic de noapte sau măturător, dar îl socoteam incapabil de a face treaba unui comisionar, de exemplu. Logic, trăia însingurat şi subzista graţie vreunei pensii de invaliditate.

Deşi nu pomenisem asta în textul meu, nutream convingerea că, dacă omul nostru poseda o maşină, nu putea fi decât o rablă ruginită, cu scaunele acoperite de reviste porno. Socoteam, de asemenea, că are domiciliul prin preajma locului crimei, pentru că nu-l vedeam capabil să conducă pe o distanţă mare, să comită crima şi apoi să se întoarcă acasă. Nu, se dusese probabil la locuinţa familiei Wallin pe jos, şi tot aşa plecase. Mai bănuiam că trebuia să fi ieşit recent dintr-o instituţie psihiatrică, de un an, cel mult. Starea i se înrăutăţise fără-ndoială puţin câte puţin, ajungând până la pierderea completă a controlului.

Russ a difuzat acest profil la comisariatele învecinate şi poliţiştii s-au pus pe căutat suspecţi care să corespundă semnalmentelor. Au bătut la uşi, au sunat la vecini etc. Mediile de informare care se ocupau de acest caz se învârteau în jurul întrebărilor: cine ar fi putut s-o omoare pe tânăra femeie? Şi, mai ales, de ce?

În cele douăzeci şi patru de ore care au urmat, ancheta a reuşit să adune noi detalii: Terry Wallin era

Proiect RI

funcționară şi fusese liberă în ziua crimei. Lăsase un cec la centrul comercial de lângă domiciliul ei; s-a bănuit că acolo a remarcat-o asasinul şi a urmărit-o până acasă. Mama doamnei Terry îi telefonase la ora 13,30, fără să primească răspuns. Medicul legist plasase momentul morții înainte de ora 13. După părerea sa, primele răni nu fuseseră mortale. Terry suferise deci o agonie lentă, dar poliția n-a divulgat acest amănunt. În schimb, şeful anchetei a declarat, la o conferință de presă, că, în mod cert, cămaşa asasinului a fost mânjită de sângele victimei şi a cerut celor care observaseră un suspect să telefoneze la un număr special destinat.

Joi, locuitorii din Sacramento au aflat cu groază că o altă crimă, şi mai atroce, fusese săvârşită. Pe la 12,30, un vecin descoperise trei cadavre într-o casă apropiată de cea a familiei Wallin. Erau corpurile Evelynei Miroth, treizeci şi şase de ani, al fiului ei de şase ani şi al unui prieten al familiei, Daniel Meredith, cincizeci şi doi de ani. În plus, Michael Ferriera, nepotul Evelynei Miroth, de numai un an şi zece luni, dispăruse şi se bănuia că ucigaşul l-a răpit. Cei trei fuseseră ucişi de glonț, iar Evelyn Miroth fusese spintecată cu aceeaşi turbare ca şi Terry Wallin. Asasinul fugise cu maşina roşie a familiei Meredith, pe care apoi o abandonase ceva mai departe. Nici aici mobilul asasinatului nu era clar. Locuința nu fusese jefuită, nici răscolită. Fiind divorțată, Evelyn Miroth trăia împreună cu doi din cei trei copii ai săi; al doilea era la şcoală în momentul crimei, iar celălalt locuia la tatăl său.

În interviurile acordate presei, şeriful Duane Low a calificat crimele drept *„măcelul cel mai sângeros, cel mai monstruos şi cel mai inuman"* pe care l-a văzut el în douăzeci şi cinci de ani de carieră. A mărturisit că *„este profund răvăşit"*. Evelyn Miroth avea adesea grijă de copiii vecinilor. Era cunoscută şi apreciată de multă lume; nimeni nu înțelegea de ce a fost ucisă. O vecină, prietenă a defunctei, a declarat unui gazetar că e *„zdruncinată şi*

Proiect RI

înnebunită de neliniște". Locuitorii din împrejurimi stăteau pironiți în fața televizoarelor, pândind ştirile locale, iar bărbații se adunau pe la porți ca să comenteze evenimentele. În noaptea învăluită de o ceață groasă, concentrarea de maşini de poliție, ambulanțe şi izul de crimă care plutea în aer îngreunau atmosfera acestui cartier liniştit. În rapoartele poliției se vorbea şi de focuri de armă, dar nimeni nu le auzise.

Domnea teama. În ciuda eforturilor depuse de autorități pentru a escamota monstruozitatea măcelurilor şi de a evita panica, se produseseră scurgeri de informații; locuitorii se baricadau în case. Unii aveau chiar de gând să se mute.

Russ Vorpagel m-a anunțat de cum a aflat care e situația. Eram neliniştiți, bine-nțeles, dar, ca profesionişti, trebuia să facem abstracție de groaza pe care o resimțeam pentru a ne concentra fără întârziere asupra descifrării enigmei. Pentru un criminolog, cea de-a doua agresiune aduce importante precizări asupra personalității ucigaşului; teoriile ni se confirmau. Iată detaliile nedivulgate publicului: bărbatul şi copilul fuseseră omorâți de glonț fără alte violențe prealabile. Ucigaşul a luat cheile maşinii şi portofelul lui Meredith. Evelyn Miroth, în schimb, a fost şi mai maltratată decât precedenta victimă. Ea a fost găsită goală pe pat; fusese ucisă cu un glonț în cap; din pântecele deschis în cruce spânzurau spiralele intestinului. Asasinul îi tăiase organele genitale interne şi o hăcuise cu cuțitul, înverşunându-se asupra feței şi a zonei anale. Un examen rectal a evidențiat prezența abundentă a spermei. În leagănul copilului s-a găsit o pernă însângerată şi un glonț de revolver. În baie, materii fecale şi bucăți de creier pluteau într-o apă roşiatică. Şi aici criminalul băuse sânge omenesc. Maşina furată fusese recuperată în apropiere, cu portierele în lături şi cheile în contact. Pruncul dispăruse, dar după cantitatea de sânge care înroşise leagănul, poliția estima că existau puține şanse de a-l mai găsi în viață.

Proiect RI

Bazat pe aceste prețioase informații şi convins de urgența arestării vinovatului cât nu comitea un alt masacru, am precizat contururile profilului său. Factorul sexual al crimelor devenise evident. Numărul victimelor creştea de la o crimă la alta. Asistam la o escaladare a violenței. Eram tot mai convins că asasinul, un psihotic în criză, ajunsese pe jos la locul faptei şi în acelaşi fel se îndepărtase, după ce abandonase repede maşina. Am dedus de aici că vinovatul e un „celibatar, trăind într-un perimetru de un kilometru în jurul locului unde lăsase maşina". După opinia mea, omul era prea dezechilibrat pentru a se mai gândi să se ascundă, şi n-aş fi fost surprins să fi parcat maşina chiar în fața casei sale. Am insistat asupra fizicului de o slăbiciune maladivă, a ținutei neglijente şi a murdăriei domiciliului său.

· I-am spus lui Russ că e posibil ca asasinul să fi comis mărunte pungăşii cu conotație fetişistă prin împrejurimi şi, cred eu, după arestarea sa, vom constata că crimele pe care le-a făptuit şi toate tulburările sale îşi au rădăcina în copilărie. Numeam „mărunte pungăşii cu conotație fetişistă" nişte furturi în cursul cărora hoțul sustrage articole de lenjerie feminină mai degrabă decât bijuterii sau obiecte de valoare, de obicei în scopuri auto-erotice.

Cu descrierea asasinului în buzunar, şaizeci şi cinci de polițişti au scotocit străduțele din perimetrul pe care-l indicasem. A fost o vânătoare gigantică. Trecători sau de-ai locului, tuturor li s-a pus întrebarea dacă n-au sesizat prezența în cartier a unui tânăr dezechilibrat, având semnalmentele creionate de mine. Perimetrul cercetărilor s-a restrâns de îndată ce poliția a aflat că un câine fusese omorât şi sfârtecat într-un club apropiat de locul unde fusese găsită maşina lui Meredith.

Două persoane au afirmat că au văzut pe cineva la volanul unei maşini roşii, dar n-au reuşit, nici sub hipnoză, să-l descrie pe şofer. Pista cea mai promițătoare ne-a fost oferită de o domnişoară care întâlnise, la centrul comercial de lângă locul primei crime, un tânăr pe care-l

Proiect RI

cunoştea din liceu. Îl zărise cu o oră sau două înaintea uciderii doamnei Wallin şi aspectul lui o frapase. Teribil de slab, cu cămaşa mânjită de sânge, cu cruste galbene în jurul gurii, el s-a agăţat de maşina domnişoarei, ţintuind-o cu o privire halucinată, ceea ce a îngrozit-o şi a determinat-o să demareze, fără să-şi mai aştepte restul. Când poliţia a anunţat că e în căutarea unui tânăr cu cămaşa însângerată, ea a luat imediat legătura cu autorităţile. Tânărul se numea Richard Trenton Chase; părăsise colegiul în 1968.

Asta se-ntâmpla sâmbătă. Poliţia a stabilit că Richard Trenton Chase locuieşte pe o stradă de lângă locul unde abandonase maşina, la un kilometru de clubul unde fusese ucis câinele şi la o mie cinci sute de metri de centrul comercial. Poliţiştii au înconjurat casa şi au aşteptat. În acest moment al anchetei, Chase nu era decât un suspect printre alţii. El n-a răspuns la apelurile telefonice şi, spre sfârşitul zilei, s-a decis folosirea unui şiretlic pentru a-l face să iasă. Ştiind că deţine un revolver şi că nu ezită să-l folosească, poliţiştii au procedat cu infinită prudenţă. Unul din ei a intrat la portar, ca şi cum ar fi vrut să dea un telefon, în timp ce celălalt se îndepărta ostentativ de apartamentul lui Chase. Acesta din urmă a apărut, la scurt timp, cu o cutie sub braţ, şi a încercat să ajungă în goană la camioneta sa.

De cum l-au văzut fugind, poliţiştii, siguri că au pus mâna pe vinovat, s-au grăbit să-i taie calea. În luptă, arma lui Chase a căzut din toc. El a încercat să protejeze ceea ce ascundea în buzunarul de la spate: portretul lui Daniel Meredith. Cutia conţinea cârpe murdare de sânge. Camioneta lui Chase, parcată la câţiva paşi de locuinţă, era o haraba veche înţesată cu ziare, cutii de carton şi haine zdrenţuite. S-au găsit imediat în camionetă şi o cutie de scule, un cuţit de măcelărie şi o pereche de mănuşi de cauciuc pătate de sânge. În apartament, unde domnea o cruntă dezordine, s-au găsit nişte zgărzi pentru animale, trei mixere în care fusese sânge, şi tăieturi din

Proiect RI

presă referitoare la prima crimă. Peste tot erau haine murdare şi unele mai aveau încă urme de sânge. Farfurii umplute cu bucăţele de corp omenesc ticseau frigiderul, iar un recipient conţinea resturi de creier. Într-un sertar de la bucătărie s-au găsit mai multe cuţite provenind din vila familiei Wallin. Pe perete, un calendar purta inscripţia *„Azi"* în dreptul zilelor când fuseseră săvârşite crimele Wallin şi Miroth-Meredith; aceeaşi inscripţie mai apărea de patruzeci şi patru de ori de-a lungul anului 1978. Mai erau prevăzute deci încă patruzeci şi patru de crime? Din fericire, n-am mai fost nevoiţi să le anchetăm.

Poliţiştii nu şi-au ascuns uşurarea provocată de arestarea asasinului... căci nu mai încăpea îndoială că Chase e asasinul. Toată lumea lăuda FBI-ul, şi meritul arestării a fost atribuit profilului conturat de mine. Fals, bine-nţeles. Cei care-i prind pe asasini sunt poliţiştii, în teren, de cele mai multe ori după căutări îndârjite, cu concursul cetăţenilor şi, de asemenea, cu un pic de noroc. Profilul nu e decât un instrument care, în cazul de faţă, a facilitat, e drept, cercetările. Am contribuit şi eu la arestarea lui Chase? Bine-nţeles. Şi sunt mândru de asta. Dar n-am făcut-o singur.

Aveam două motive să mă felicit pentru precizia portretului pe care-l întocmisem cu ajutorul lui Russ Vorpagel: întâi, şi înainte de toate, că a grăbit arestarea unui criminal periculos, gata, fără îndoială, să recidiveze. Şi apoi că, întrucât asasinul corespundea profilului pe care-l stabilisem, asta a permis BSU-ului să înmagazineze informaţii capitale, indispensabile pentru rafinarea tehnicii noastre. Insist asupra cuvântului „tehnică", deoarece arta noastră nu merita încă statutul de ştiinţă.

Am urmărit cu mare interes instrucţia cazului acestui tânăr straniu. Am descoperit că mă înşelasem afirmând că Terry Wallin ar fi fost prima sa victimă. Imediat după arestare, Chase a fost bănuit de o altă crimă, care avusese loc în decembrie, în acelaşi cartier. Pe 28

Proiect RI

decembrie 1977, Amorose Griffin şi soţia sa, care tocmai se întorseseră de la supermarket, îşi descărcau portbagajul, când Chase a venit cu camioneta şi a deschis focul. Atins de un glonţ în piept, domnul Griffin a murit pe loc. Analizele balistice au demonstrat că glonţul provenea din revolverul lui Chase.

Acelaşi Chase corespundea şi semnalmentelor unui pungaş care furase lenjerie tot de prin zonă şi despre care se bănuia că ar fi înhăţat şi pisici şi câini. Zgărzile găsite la Chase au fost identificate de stăpânii animalelor dispărute. Chase le sacrificase pe altarul nebuniei sale; e de crezut că Chase se „adăpase" cu sângele lor, dar lucrul n-a putut fi dovedit.

Computerul a scos la iveală un alt incident petrecut cu şase luni în urmă. Supraveghetorul indian al unei rezervaţii de lângă lacul Tahoe arestase un ins eminamente suspect: stropit cu sânge din cap până-n picioare, el transporta mai multe puşti în camioneta sa, în care s-a mai găsit ceva stupefiant, şi anume un ferăstrău mânjit de sânge. Omul a ieşit din încurcătură pretinzând că pe ferăstrău e sânge de bou; cât despre cămaşă, tocmai omorâse nişte iepuri şi sângele lor l-a stropit. Chase a scăpat cu o amendă.

Mărturiile culese de la oameni care-l cunoscuseră au permis conturarea personalităţii lui Chase şi i-au dezvăluit biografia. Născut în 1950, într-o familie cu venituri modeste, a fost descris ca un copil blând şi ascultător. A făcut pipi în pat până la opt ani, dar adevăratele probleme au început după vârsta de doisprezece ani, odată cu nesfârşitele conflicte dintre părinţii săi. Mama îi reproşa tatălui că o înşală, că o otrăveşte şi că se droghează. Interogat, tatăl a declarat că fiul auzise fără îndoială acuzaţiile mamei. O expertiză realizată de un grup de psihiatri şi psihologi a calificat-o pe doamna Chase drept *„mamă clasică de schizofren, profund distructivă..., manipulatoare şi agresivă"*. Certurile între părinţi au durat

Proiect RI

vreo zece ani, apoi cuplul a divorțat şi tatăl s-a recăsătorit.

Chase a fost un elev mediocru, cu un QI[1] de 95, nu departe de normal. El a avut câteva legături, dar toate luau sfârşit odată cu tentativele, ratate, de a întreține relații sexuale: Chase avea dificultăți în menținerea erecției. Nu i se cunoşteau prieteni intimi şi nu părea capabil decât de relații superficiale şi pasagere. Psihiatrii care l-au examinat considerau că starea sa mentală a început să se deterioreze din al doilea an de liceu, când a devenit *„rebel şi neîncrezător, şi-a pierdut orice ambiție şi a încetat să-şi mai deretice camera, care s-a transformat repede în depozit de gunoaie. La această vârstă, a început să fumeze marijuana şi să bea alcool"*. Una din vechile sale pipițe a afirmat că el se înhăitase cu *„o gaşcă de gagii care se abțiguiau cu acid"*. A fost arestat în 1965 pentru infracțiune față de legislația stupefiantelor şi condamnat la executarea unor munci de utilitate publică.

Cum toate aceste detalii au fost pe larg reproduse în gazete, lumea a atribuit drogului toate crimele lui Chase. Nu eram de aceeaşi părere. Chiar dacă consumul de stupefiante a amplificat dezordinea mentală a lui Chase, nu acesta a fost, în nici un caz, cauza principală a dezechilibrului său. Experiența ne-a învățat că drogul, prezent adesea în cazurile de *serial killers*, e în mod sporadic un factor decisiv. Cauzele sunt mai profunde şi mai complexe.

În ciuda deteriorării stării sale mentale, Chase reuşise să-şi termine studiile secundare şi, în 1969, s-a menținut timp de câteva luni într-o slujbă; mai târziu, el n-a mai reuşit niciodată să rămână într-un serviciu mai mult de câteva zile. Se înscrisese şi la o universitate, dar, după relatările colegilor, n-a putut suporta constrângerile internatului. În 1972, a fost arestat în Utah pentru conducere în stare de ebrietate. Acest eveniment l-a

---

[1] Coeficient de inteligență. (*N.t.*)

Proiect RI

marcat profund: a afirmat ulterior că a încetat definitiv să bea după această arestare. Dar era deja pe o pantă rea. În 1973 a suferit o arestare pentru port de arme interzise şi nesupunere în faţa forţelor de ordine. Invitat la o petrecere, s-a ţinut de o fată cu tot felul de pisălogeli obscene, a trebuit să fie dat afară *manu militari*[1] şi, deoarece a încercat să revină cu sila, l-au legat şi a fost chemată poliţia. Aceasta a găsit asupra lui un pistol de calibrul 22, dar inculparea s-a limitat la tentativă de lovire şi vătămare corporală, iar Chase a fost eliberat după achitarea unei amenzi de cincizeci de dolari. Incapabil să muncească, a trăit multă vreme pe spinarea părinţilor.

În 1976, după ce încercase să-şi injecteze sânge de iepure, a fost internat într-o instituţie specializată şi tribunalul a desemnat un consiliu de tutelă pentru a-i scuti părinţii de o responsabilitate pe care oricum nu reuşeau să şi-o asume. Această măsură, frecventă în cazuri de maladii mentale, protejează familia bolnavului de enormele cheltuieli la care ar fi supusă prin despăgubirile datorate pentru stricăciunile pe care el le provoacă. Interogate, infirmierele aşezământului respectiv au declarat că *„tânărul Chase a fost un pacient absolut înfiorător"*. Prindea păsări şi le ciopârţea cu dinţii, fiind adesea surprins cu faţa şi hainele însângerate. Descria într-un jurnal intim chinurile pe care le provoca animalelor, precum şi pasiunea sa pentru sângele proaspăt. Neputându-l suporta, două infirmiere şi-au prezentat demisia. De altfel, personalul îl poreclise Dracula.

Deşi aparent iraţionale, actele lui Chase se supuneau, în mintea sa, unei anume logici. El credea că se urmăreşte otrăvirea lui, că i se va „usca" sângele şi că deci îi trebuie mereu noi cantităţi pentru á-l împrospăta, scăpând astfel de moarte. Un infirmier, însărcinat să-l instaleze pe Chase într-o cameră în care se mai afla un pacient, a refuzat să execute dispoziţia, temându-se să

---

[1] Cu ajutorul armelor (*lat.*). Aici: cu forţa. (*N.t.*)

Proiect RI

nu-şi piardă postul dacă s-ar fi-ntâmplat o nenorocire – a cărei producere ar fi fost mai mult ca sigură, după spusele colegilor săi. În urma tratamentului medicamentos, Chase părea să se fi echilibrat întrucâtva şi un psihiatru a decis că, fără a se întrerupe terapia, el poate fi totuşi externat, pentru a se elibera un pat în favoarea unui caz mai grav. *„Când am aflat că Chase va pleca* – a povestit mai târziu acelaşi infirmier – *noi am protestat vehement. În zadar".* Întrebat despre raţiunile externării lui Chase, unul din medici a explicat că *„tratamentul aplicat îi ţinea perfect sub control delirul".* (Familiile victimelor i-au urmărit în justiţie pe psihiatrii care au decis externarea lui Chase şi au pretins despăgubiri considerabile.)

Chase este deci liber în 1977. E încredinţat mamei sale, care-i obţinuse un apartament. E vorba despre cel în care a fost arestat. Chase îşi petrecea o parte din timp la maică-sa, dar cel mai mult stătea singur acasă. După internarea de care am vorbit, el primea o pensie de invaliditate, cu care se lăuda că-i permite să trăiască fără să facă nimic. Tatăl său continua să-i achite facturile de la telefon şi curent, încercând să se ocupe de el, luându-l în week-end-uri, dându-i cadouri etc. Vechi cunoştinţe care l-au întâlnit în acea perioadă au relatat că el trăia exclusiv în trecut şi vorbea despre fapte petrecute în liceu, cu zece ani în urmă, ca şi cum se întâmplaseră ieri. Pălăvrăgea despre farfurii zburătoare şi despre un sindicat nazist al crimei care l-ar fi urmărit din liceu. Când maică-sa l-a certat pentru vraiştea din locuinţă, el n-a mai lăsat-o să vină pe-acolo. Tatălui, care s-a dus să-l ia de la comisariat după incidentul de la lacul Tahoe, i-a spus că poliţiştii îl bănuiesc degeaba, fiind vorba de un banal accident de vânătoare.

După arestarea la lacul Tahoe, din august 1977, starea lui Chase s-a înrăutăţit şi el a trecut tot mai des la fapte, din ce în ce mai grave. În septembrie, după o ceartă cu maică-sa, a ucis o pisică. În cursul lunii

Proiect RI

octombrie, a cumpărat de două ori câini de la SPA[1]. Pe 20 octombrie, a furat doi litri de benzină pentru camioneta lui. Arestat şi interogat, a negat faptele cu aşa un aplomb, încât i s-a dat drumul imediat. La jumătatea lui noiembrie, luându-se după un anunț dintr-un ziar local, s-a dus la proprietarul unor pui de labrador şi s-a târguit atât de bine, încât a obținut doi cu prețul pe unul singur. Tot în noiembrie, ca să-i şicaneze, telefona la cei care anunțaseră recompense pentru câinii pe care chiar el îi furase. Dispăruseră multe animale în cartier şi poliția înregistrase numeroase plângeri.

Pe 7 decembrie, Chase şi-a cumpărat de la un armurier un pistol de calibrul 22. O recentă lege interzicea vinderea de arme bolnavilor mentali, dar el a declarat pe cuvânt de onoare că nu a fost niciodată tratat pentru vreo afecțiune psihică. Vânzătorul i-a cerut să revină după 11 zile, timpul necesar verificărilor obişnuite. El a profitat de acest interval spre a-şi reînnoi certificatul camionetei, făcând şi alte demersuri administrative care necesitau un minim de coerență mentală. A adunat tăieturi din presă referitoare la un ucigaş din Los Angeles şi şi-a însemnat mai multe anunțuri de vânzare a unor cățeluşi. Taică-său l-a luat să-i cumpere un cadou de Crăciun, o amuletă de care nu s-a mai despărțit de atunci.

După ce şi-a luat revolverul, plus câteva cutii de muniție, a început să tragă în dreapta şi-n stânga. Mai întâi a spart un ochi de geam. Câteva zile mai târziu, prin fereastra de la bucătărie, a tras în doamna Polenske, care spăla vasele, rănind-o uşor. Puțin după aceea, l-a ucis pe Ambrose Griffin. Focurile n-au fost trase la-ntâmplare; ancheta a dovedit că, ascuns de arborii care flancau locuința Griffin-ilor, ucigaşul a trebuit să țintească cu precizie pentru a-şi nimeri victima în piept. Cât despre doamna Polenske, se putea considera norocoasă că rămăsese în viață.

---

[1] Societatea pentru Protecția Animalelor. (*N.t.*)

Proiect RI

Pe 5 ianuarie 1978, Chase şi-a cumpărat un exemplar al revistei *Sacramento Bee;* a păstrat articolul care condamna trasul la-ntâmplare cu puşca. Pe 10 ianuarie, a achiziționat alte trei cutii de muniție. Pe 16, a dat foc unui garaj ca să-i oblige pe proprietari să iasă din casă, întrucât muzica ce se auzea de la aceştia, prea violentă după părerea lui, îl deranja.

Poliția a reuşit să reconstituie felul cum şi-a petrecut timpul în ziua de 23 ianuarie – cea a uciderii Terryei Wallin. Dimineața, încercase să intre pe furiş la vecini, dar, după ce o femeie l-a surprins, a renunțat. S-a aşezat, buimăcit, în fața uşii. Femeia a chemat poliția, dar până la sosirea acesteia, Chase a dispărut. Câteva minute mai târziu, un locuitor al cartierului a observat că Chase intrase în altă casă. L-a urmărit, dar pierzându-l din vedere, s-a întors să vadă ce făcuse acolo. A aflat că furase câteva obiecte de valoare, defecase pe un pat de copil şi urinase într-un sertar cu lenjerie feminină – manifestări evidente de fetişism. O oră mai târziu, Chase e reperat în parkingul centrului comercial, unde l-a întâlnit vechea sa colegă de clasă.

Purta o cămaşă murdară de sânge, în jurul buzelor avea o crustă gălbuie şi tânăra a declarat că a fost consternată de degradarea lui fizică. Ea nu l-a recunoscut decât după ce Chase i-a reamintit o întâmplare din liceu. Ea ieşea, pe atunci, cu un prieten al lui Chase, mort mai târziu într-un accident de motocicletă. Chase a întrebat-o dacă era şi ea pe motocicletă în ziua accidentului. Răspunsul a fost negativ. Atunci el i-a amintit cum îl cheamă, după care ea a vrut să plece, sub pretext că are treabă la bancă. A aşteptat-o la ieşire, a urmărit-o până la maşină şi a încercat să urce alături de ea. Fata a blocat portierele şi a demarat în goană. Câteva minute după aceea, Chase trecea prin curtea unei locuințe şi proprietarul i-a strigat să se cărăbănească. El i-a răspuns că a căutat o scurtătură, a luat-o din loc şi a intrat la vecini: familia Wallin.

Proiect RI

În iunie 1978 a fost găsit cadavrul pruncului răpit, lângă locuința lui Chase. Aflat în închisoare, acesta a refuzat să comenteze descoperirea. Judecarea a fost transferată de la tribunalul din Sacramento la Palo Alto, apoi instrucția şi-a încetinit ritmul. În anul următor, un psihiatru a reuşit să câştige încrederea lui Chase. Iată conținutul confesiunii sale:

Prima oară când am ucis, a fost un fel de accident. Aveam o pană la maşină, nu mai mergea transmisia. Trebuia să-mi găsesc un apartament, căci maică-mea nu mai voia să mă primească de Crăciun. De obicei, la ea mergeam de Crăciun şi discutam: cu ea, cu bunică-mea şi cu soră-mea. De data asta, ea a refuzat, aşa că am tras prin portiera camionetei şi l-am omorât pe unul, un tip. A doua oară, erau nişte tipi care câştigaseră o grămadă de bani şi de aia aveam ciudă pe ei. Eram pândit; am omorât-o pe femeia aia şi am luat un pic de sânge. Am intrat într-o altă casă şi i-am scos afară pe toți. M-a văzut cineva. Fata s-a pus la ambiție şi a chemat poliția, dar curcanii nu m-au găbjit. Fata fusese gagica lui Curt Silva, un pretenar de-al meu care a murit într-un accident de moto. Cred că sindicatul l-a buşit, că era în mafie şi vindea droguri. Fata-şi amintea de Curt şi am încercat să scot de la ea informații. Mi-a zis că s-a măritat cu altul şi că nu vrea să vorbească cu mine. Sindicatul mergea pe parale, obligând-o pe maică-mea să mă otrăvească. Îi ştiu eu bine şi o să-i trag prin tribunale, când o să reuşesc să pun cap la cap toate bucățile.

Procesul a început în ianuarie 1979 şi, pe 6 mai 1979, un jurnalist de la *Sacramento Bee* scria: „Inculpatul arată complet insignifiant. Cu părul spălăcit, cu ochii stinşi, fața gălbejită şi slab ca un schelet, el emană un aer de plictis sinistru. Se împlinesc patru luni şi jumătate de când Richard Trenton Chase – care mai are două săptămâni până să facă 29 de ani – zace pe scaunul său, se joacă cu hârtiuțe sau fixează plafonul cu o privire goală".

Proiect RI

Apărarea a încercat să-şi scoată clientul din cauză, pledând pentru iresponsabilitatea sa, dar acuzarea a replicat că Chase era suficient de conştient în momentul faptelor pentru a răspunde de actele sale în faţa tribunalului. El a trebuit să facă faţă la şase capete de acuzare pentru omucidere de gradul întâi: Terry Wallin, Evelyn Miroth şi fiul ei Jason, Daniel Meredith, pruncul şi Ambrose Griffin. Juriul a deliberat numai câteva ore înainte de a-l declara vinovat pentru toate cele şase capete de acuzare. Judecătorul a decis trimiterea lui, până la executarea sentinţei, în culoarul morţii din închisoarea San Quentin.

Nu am fost de acord nici cu verdictul, nici cu insistenţa acuzării de a-l judeca pe Chase. Procesul a avut loc în aceeaşi perioadă cu cel al lui Dan White. Funcţionar în administraţia oraşului San Francisco, Dan White ucisese doi oameni: pe primar şi pe un consilier municipal. El a susţinut că motive neînsemnate, precum consumul de alimente alterate, stau la baza deficienţelor sale mentale şi a fost transferat într-un spital psihiatric, fără să i se intenteze proces. Richard Chase, a cărui boală mentală era vădită şi care a fi trebuit să fie internat pentru tot restul zilelor, ei bine, el a fost condamnat la scaunul electric!

În 1979, însoţit de Conway, agentul de legătură al FBI-ului, i-am făcut o vizită lui Chase în culoarul morţii. Deschis, amabil, Conway avea darul de a câştiga încrederea deţinuţilor. Speram că, graţie lui, Chase va accepta să-mi vorbească. A fost o experienţă care m-a marcat; înainte de a ajunge în celula lui Chase, a trebuit să trecem prin numeroase porţi care se închideau în urma noastră cu un clănţănit metalic deprimant. Vizitasem până atunci mai multe închisori, dar San Quentin era cea mai sinistră dintre toate. Aveam sentimentul că păşesc într-un loc de unde nu există întoarcere. Trebuie să spun că Conway era mult mai degajat decât mine.

Proiect RI

Ultimul lift pe care l-am luat ne-a lăsat, în fine, pe culoarul morții. Din celule răzbăteau sunete ciudate, mormăieli, gemete, urlete inumane. Din celula vizitatorilor, l-am auzit venind pe Chase: picioarele sale împleticite se târau pe pardoseală cu un zornăit care mi-a amintit imediat de fantoma lui Marley din *Poveşti de Crăciun* de Dickens. În afara lanțurilor la picioare, i se puseseră şi cătuşe. Pasărea nu-şi putea lua zborul.

Privindu-l cum intră, am simțit un şoc. Nu-i voi uita niciodată privirea. Ochii săi te făceau să te gândeşti la cei ai rechinului din *Dinții mării*: două bile negre, fără pupile, ochi diabolici. Am avut curioasa impresie că privirea lui trece prin mine fără să mă vadă. Ținea un pahar de plastic în mână.

Întrucât era deja condamnat la scaunul electric, n-a mai fost nevoie să-i țin „predica" pe care o utilizez la orice primă întâlnire cu un asasin. De obicei, încerc să-mi conving interlocutorul să aibă încredere în mine şi să vorbească deschis – ceea ce nu e aşa de uşor. Chase nu s-a lăsat rugat şi a vorbit cu o relativă uşurință, dacă ținem cont de starea sa mentală. Şi-a recunoscut crimele, dar a afirmat că le-a comis ca să-şi scape pielea. M-a anunțat că-şi pregăteşte apărarea, întemeiată pe faptul că el este un muribund şi deci trebuia să ucidă ca să-şi procure sângele care-i permitea să supraviețuiască. Amenințarea care plana asupra lui provenea dintr-o savonieră otrăvită.

Când i-am mărturisit că nu ştiu ce înțelege prin „savonieră otrăvită", a acceptat să mă lămurească. Toată lumea are câte o savonieră, mi-a explicat el. Când săpunul lasă suportul uscat, n-ai de ce să te temi; dar dacă suportul e lipicios, înseamnă că savoniera e otrăvită. L-am întrebat cum acționează otrava. Mi-a răspuns că ea transformă sângele în pudră; pudra atacă apoi corpul, îți macină energia şi-ți diminuează capacitățile.

Cititorul va găsi probabil rizibilă sau incredibilă explicația lui Chase. Totuşi, în fața unei atari situații, eu

Proiect RI

trebuia să reacționez cu tact. N-aveam dreptul să par nici incredul, nici consternat. Mai curând, trebuia să iau explicația drept ceea ce era: ilustrarea raționamentului unui asasin. Nu trebuie să comentezi niciodată delirul, ci să-l încurajezi pe celălalt să vorbească. Să-i fi spus lui Chase că nu există savoniere otrăvite nu m-ar fi făcut să avansez cu nimic; la fel de inutil era să-l amăgesc cântându-i în strună: „Da, da! Cunosc şi eu oameni care au fost otrăviți de savoniere". Am acceptat deci explicația sa fără s-o pun în discuție.

La fel, atunci când m-a informat că el e evreu – ceea ce era fals – şi că naziştii l-au persecutat toată viața pentru că avea o stea a lui David pe frunte, stea pe care el s-a străduit să mi-o arate. Aş fi putut să spun: „Astea-s poveşti!", sau dimpotrivă, să-i admir steaua lui din frunte. Bine-nțeles că nu exista nici o stea a lui David, dar poate că-mi întindea o capcană, sau poate că-mi verifica gradul de credulitate. Poate că avea o stea pe braț sau pe piept şi voia să testeze ce ştiu eu despre el. În situația respectivă, am spus pur şi simplu că n-am la mine ochelarii şi că lumina slabă din celulă nu-mi permite să-i văd semnul din naştere, dar că-l cred pe cuvânt. A continuat explicându-mi că naziştii sunt în legătură cu farfuriile zburătoare care survolează Pământul şi i-au ordonat prin telepatie să ucidă ca să-şi regenereze sângele. Şi-a rezumat explicațiile în acestă frază:

– Vedeți, deci, că eram în situație de legitimă apărare, domnule Ressler!

Întâlnirea m-a dumirit cel puțin cum şi-a ales Chase victimele, lucru pe care refuzase până atunci să-l spună cuiva, dar pe care mie mi l-a încredințat pentru că-i câştigasem încrederea. Nişte voci i-au ordonat să sacrifice o viață, drept care el a început să bată străzile în căutarea unei locuințe deschise. Unde găsea uşa închisă, nu intra. În schimb, dacă nu era încuiat, îşi încerca norocul. La mirarea mea că nu forța uşa dacă voia cu adevărat să intre, mi-a replicat:

Proiect RI

– Când o uşă e închisă cu cheia, înseamnă că acolo nu eşti binevenit.

Cei care au scăpat de un înfiorător masacru îşi datorează deci viaţa acestui scrupul neaşteptat din partea unui asasin ale cărui crime depăşesc ororile imaginabile!

L-am întrebat în fine ce e cu paharul de plastic. Mi-a declarat că autorităţile penitenciare umblă să-l otrăvească. Mi-a arătat obiectul; conţinea o materie gălbuie şi lipicioasă, în care am identificat resturi de macaroane cu brânză. Mi-a cerut să le dau la analiză. Le-am luat ca pe o ofertă imposibil de refuzat.

Graţie întrevederii cu Chase, am putut aprofunda deosebirea dintre ucigaşii „organizaţi" şi cei „dezorganizaţi". Chase era o adevărată pleaşcă; el întruchipa mai precis ca orice alt criminal categoria „dezorganizaţilor". Se putea aproape spune că e exemplar.

În închisoarea San Quentin, Chase era calul de bătaie al celorlalţi deţinuţi. Îl copleşeau cu sarcasme, îl ameninţau, îl împingeau la sinucidere. Psihiatrii care l-au examinat în acea perioadă au propus să fie transferat la Vacaville, un penitenciar rezervat bolnavilor mental. Am fost întru totul de acord cu această sugestie. Mereu preocupat de rezultatul analizei hranei sale, Chase mă bombarda cu scrisori în care mă implora să-i obţin transferul la Washington, de unde apelul său ar fi avut – socotea el – mai multe şanse să fie acceptat. Îmi cerea de asemenea să transmit FBI-ului informaţii privind farfuriile zburătoare care erau, după părerea sa, responsabile de accidentele de avion şi care, pe deasupra, erau dirijate de către bateriile anti-aeriene utilizate de iranieni împotriva Statelor Unite.

– Cu ajutorul radarurilor sale, mă lămurea el în scrisori, FBI-ul va detecta uşor farfuriile zburătoare şi-şi va da seama că ele mă urmăresc. Sunt nişte stele care se fac mai luminoase noaptea din cauza motoarelor cu reacţie care controlează fuziunea nucleară.

Proiect RI

Acestea au fost ultimele veşti pe care le-am primit de la Chase. Puțin după Crăciun, a fost găsit mort în celula sa din Vacaville. Stocase antidepresivele care i se prescriau pentru a-i domoli halucinațiile şi a-l face un prizonier mai docil. Unii au tras concluzia că e o sinucidere; alții au pretins că e un accident. Aceştia considerau că Richard Trenton Chase înghițise pastilele ca să amuțească vocile care-l împinseseră să ucidă şi care continuau să-l tulbure.

Proiect RI

2

Vânătorii de monştri

Monstrul care bântuia prin Chicago mă fascina. Era în 1949 şi aveam 9 ani. Tatăl meu lucra în administraţia ziarului *Chicago Tribune,* aşa că aveam mereu gazete în casă. În vara anului anterior citisem în *Tribune* că o femeie de patruzeci de ani fusese omorâtă în apartamentul ei. Acest asasinat a rămas un caz izolat până în decembrie, când o bătrână *Wave*[1] a fost ucisă în camera ei de hotel. Cu rujul victimei, criminalul scrisese un mesaj pe oglindă: *„Pentru numele lui Dumnezeu, arestaţi-mă cât nu mă apucă din nou! Nu mă pot abţine".* După indiciile pe care jurnalul nu le putea menţiona din cauza caracterului lor oribil (şi pe care eu eram departe de a mi le imagina), poliţia a considerat că cele două crime se leagă.

Tribune a desfăşurat o anchetă paralelă, a trimis gazetari să caute indicii, să culeagă mărturii. Puţin după Anul Nou, s-a produs un al treilea asasinat, care n-a fost de la-nceput atribuit aceluiaşi autor. Suzanne Degnan, o fetiţă de şase ani, a fost răpită de la părinţi; corpul ei ciopârţit a fost găsit împrăştiat pe maidanul de gunoaie al unui cartier din Chicago. Oraşul era îngrozit; părinţii, înfricoşaţi pentru viaţa copiilor lor. Ce fel de asasin putea fi acela care taie o fetiţă în bucăţi? mă întrebam. Un monstru? O fiinţă omenească? La cei nouă ani ai mei, visam să-l găbjesc pe călăul Suzannei. Eram înspăi-

[1] Rezervistă a marinei americane. *(N.t.)*

Proiect RI

mântat, fără doar şi poate, dar reveriile răzbunătoare mă ajutau să-mi depăşesc teama... Şi totuşi, cred că eram mai mult fascinat decât înspăimântat.

Adoptasem ca model un personaj pe care-l văzusem la cinema. Am uitat titlul filmului, dar ştiu că personajul lucra într-o agenţie particulară de detectivi. În vara lui 1964, împreună cu trei prieteni, înfiinţasem o agenţie căreia i-am zis RKPK. Ne instalaserăm într-un garaj, unde aveam şi o „maşină de război", un fel de căruţ din lemn pe care-l numiserăm „RKPK Express". Când nu eram ocupaţi cu anchetele noastre, foloseam Expressul ca să transportăm legume: douăzeci şi cinci de cenţi transportul. Micul nostru comerţ avea un singur scop: finanţarea cheltuielilor „firmei". Ca şi idolii noştri, nu prea aveam „afaceri" care să ne alimenteze bugetul. În vara aceea, principala noastră activitate era să ne tot punem costumele de detectivi – şepcuţă şi pardesiul lung – şi să ne fâţâim în jurul staţiilor de autobuz, în aşteptarea vreunui suspect pe care să-l filăm. Încercam să-i imităm cât mai mult cu putinţă pe bărbaţii de la FBI, eroi naţionali ai epocii, sau pe Sam Spade[1]. Când îl zăream pe tatăl sau fratele vreunui amic de-al nostru coborând din autobuz, ne ziceam imediat că e vorba de un suspect implicat în uciderea Suzannei Degnan, mergeam pe urmele lui până acasă, după care ne postam cu schimbul în faţa locuinţei şi ne transmiteam sârguincios „informaţiile" când ne venea rândul.Trecătorii se întrebau ce dracu' învârt acolo puştanii ăia haioşi, cu şepcuţe şi pardesie până-n pământ; dar nici unul nu ghicea.

În aceeaşi vară, a fost arestat William Heirens. El le omorâse pe cele două femei şi pe fetiţă. A povestit că a fost surprins în timp ce fura, şi jurnalele au descris furturile ca pe nişte practici erotice. În acea epocă nu erau permise detaliile prea grăitoare, şi cum n-aveam vârsta să înţeleg, am uitat repede aspectul acestor crime. Abia mai

[1] Personaj creat de Dashiell Hammet, detectiv particular, devenit celebru mai ales prin romanul *Şoimul maltez. (N.a.)*

Proiect RI

târziu urma să mă familiarizez cu ceea ce azi numim furturi cu conotație sexuală. La nouă ani, eu eram fascinat mai cu seamă de vârsta lui Heirens: nu era cu mult mai mare ca mine, avea şaptesprezece ani şi era student la Universitatea din Chicago. În urma cercetărilor, s-a constatat că era destul de sănătos la cap ca după fiecare crimă să se întoarcă la internat şi să adopte un comportament absolut normal. A fost arestat aproape din întâmplare de un polițist care, fără să fie de serviciu, l-a observat încercând un furtişag (nereuşit) şi s-a luat după el. A urmat o luptă înverşunată şi norocul polițistului a fost că pistolul lui Heirens a refuzat de două ori la rând să percuteze; în cele din urmă, a venit în ajutor un coleg, care i-a dat în cap ucigaşului cu un ghiveci de flori din preajmă. În camera lui, autoritățile au găsit obiecte pe care le păstra ca suveniruri ale furturilor şi crimelor sale. Revista *Time* a calificat seria de omoruri drept „afacerea secolului" şi gazetari din toate colțurile țării au năvălit pentru a relata procesul. După arestare, noi, detectivii în pantaloni scurți, am continuat să ținem sub supraveghere, în ture, stația de autobuz, în speranța de a mai ochi vreun suspect, care pentru noi nu se putea numi altfel decât Heirens.

Agenția noastră de detectivi n-a durat mai mult decât vara aceea, dar eu am continuat să fiu fascinat de Heirens şi, trecând anii, curiozitatea mea pentru criminali şi pentru motivele care-i împing să funcționeze n-a încetat să crească.

Ca elev, am fost mediocru în liceu, nu reuşeam să mă pasionez pentru vreo materie anume, şi această lipsă de interes a durat până la capăt. Apoi, m-am angajat în armată, m-am însurat şi am fost trimis în insula Okinawa. În Japonia, continuam să primesc *Chicago Tribune*. Într-o zi, în suplimentul de duminică, am citit un reportaj despre şcoala de criminologie din Michigan. Sedus de articol, am completat un formular de înscriere, am fost admis şi, după scurgerea celor doi ani, aveam să-mi iau licența.

Proiect RI

Pasionat de afacerile criminale, am trecut cu strălucire toate examenele, promovând în nivelul superior, pentru pregătirea licenței. Totuşi, după un semestru, mi-am reluat serviciul în armată, ca ofițer de această dată, căci, în paralel cu studiile, urmasem şi cursurile ROTC[1] ale Universității din Michigan.

Am încercat să obțin un post în poliția din Chicago, dar mi s-a răspuns că nu angajează oameni cu diplomă, sub pretextul că ei „dau prea multe bătăi de cap". L-am rugat pe directorul fostului meu liceu să intervină, dar Frank Graszer, cumnatul meu care lucra în poliție, m-a prevenit că n-am să obțin decât un post subaltern, post pe care l-aş fi putut ocupa cu un simplu certificat de studii secundare. Cu toate astea, Frank mi-a încurajat vocația pentru cariera de polițist. În acest sens, postul pe care mi-l oferea era ademenitor: locotenent în poliția militară din Germania. Fiind şi eu şi soția mea de origine germană, n-am ezitat să folosim această ocazie de a vedea țara strămoşilor noştri.

Am avut norocul să primesc o repartiție de aur: comandantul unui pluton de MP la Aschaffenburg, un oraş de patruzeci şi cinci de mii de locuitori. Am devenit de fapt şeful poliției, cu o garnizoană de opt mii de oameni; aveam de-a face cu furturi, omucideri, incendieri, toată gama de crime cu care se confruntă orice şef de poliție. După patru ani, când mi s-a terminat stagiul, am primit o ofertă şi mai îmbietoare: comandant al unei unități CID *(Criminal Investigation Division*[2]*)*, cu baza la Fort Sheridan, la ieşirea din Chicago. Unitatea era însărcinată cu operații pentru jurisdicțiile militare ale celor cinci state limitrofe. Contrar unei idei larg răspândite, departe de a descuraja talentele şi ambițiile, armata face eforturi să rețină în cadrul ei cele mai bune elemente. Era pentru a doua oară când beneficiam de politica ei de recrutare.

---

[1] *Reserve Officers Training Corps* – şcoală superioară din SUA de pregătire a ofițerilor de rezervă. *(N.t.)*

[2] Divizia de Investigații Criminalistice. *(N. t.)*

Proiect RI

După cum aveam să descopăr mai târziu, repartizarea mea la Fort Sheridan era comparabilă cu direcția unui birou al FBI-ului: agenții mei umblau în civil, erau dotați cu autorizații speciale, cu o insignă discretă şi purtau un pistol de calibru 38. Faptic, noi lucram în colaborare cu poliția locală şi cu FBI-ul. La Aschaffenburg, ca locotenent, înlocuisem un căpitan; la Fort Sheridan, tânăr ofițer fiind, eram pe post de comandant.

Una din treburile noastre cele mai grele a fost aceea de a-i ajuta pe agenții de la *Federal Bureau of Narcotics* (care urma să devină DEA, *Drug Enforcement Agency*[1]) să infiltreze oameni într-o rețea de traficanți de droguri care-şi făceau de cap în baza militară de la Fort Sheridan. Grație dosarelor pe care li le-am confecționat, agenții noştri s-au dat drept recruți care urmau să fie traduşi în fața Curții marțiale pentru diverse delicte. Operația a reuşit, dar agenții erau cât pe ce să-şi piardă viața. Nu lipsea mult şi ar fi fost descoperiți şi executați, dar am mirosit la țanc pericolul. Deznodământul a fost teatral. În timp ce toate unitățile erau consemnate pentru o inspecție generală înaintea unei permisii de trei zile, oamenii mei, secondați de băieții de la FBN şi FBI, înarmați cu mitraliere, au încercuit baza; agenții infiltrați au ieşit din rânduri, şi-au prezentat insignele şi i-au arătat pe membrii rețelei, care au fost arestați şi băgați la zdup.

Operația mi-a trezit pofta de a continua acest gen de muncă, dar în contul FBI-ului. În calitate de comandant al unei unități CID, îmi întâlneam adesea omologii din FBI, cu care executam operații conjugate.

În anii 60, FBI-ul nu şoma. Campusurile erau teatrul manifestațiilor antiguvernamentale, şi nu rareori revolta pătrundea şi printre recruții armatei. CID-ul, prin agenții mei, se infiltra în grupurile de stânga şi întocmea rapoarte asupra activității lor, pe care le expediam FBI-ului. Vă rog să nu zâmbiți ironic, pentru că n-aveam de-a face cu găşti

---

[1] Biroul Federal de Narcotice; Agenția de Supraveghere a Drogurilor. *(N. t.)*

Proiect RI

de cheflii, nici pomeneală! Când cititorul va afla că unul din grupurile astea furase exploziv din bază şi că noi l-am arestat în momentul în care se pregătea să distrugă obiective militare, va înțelege mai bine cu cine ne luptam. Câțiva ani mai târziu, fiind în FBI, am avut ocazia să răsfoiesc dosarele acelor cazuri. Spre marea mea stupefacție, am descoperit că agenții Biroului din Chicago îşi atribuiseră rezultatele muncii anchetatorilor mei din CID. În acea zi am avut o primă imagine a anumitor practici din FBI, ceea ce agenții organizației federale numesc „operații cu sens unic": FBI-ul se „împrumută" zdravăn din informațiile furnizate de celelalte corpuri de poliție, dar înapoi nu dă nimic. Nimic.

Se apropia momentul să părăsesc armata şi-mi căutam o slujbă în forțele de ordine, când escaladarea războiului din Vietnam mi-a blocat demobilizarea. Ofițerii de categoria mea n-au primit atunci dreptul de a părăsi armata. Mi s-a făcut în schimb o propunere atrăgătoare. Un grad înalt aflase că aveam studii superioare; armata îmi oferea posibilitatea de a-mi pregăti licența în criminologie, plătindu-mi solda pe perioada studiilor, cu condiția să mă reînrolez pentru doi ani.

M-am întors deci la Universitatea din Michigan. Aveam o soție, precum şi doi copii de crescut şi, în afara studiilor, lucram în secret pentru armată ca agent infiltrat în grupurile care militau contra războiului din Vietnam. Mi-am lăsat părul să crească şi, dându-mă drept un „veteran" din Vietnam, revoltat de război, asistam la reuniunile SDS[1] sau la cele ale Noii Stângi, participam la manifestații etc. Mai păstrez, încă, o fotografie decupată dintr-un ziar studențesc din epocă, în care pot fi văzut în timp ce defilam, cu fetița mea pe umeri, ca supliment de deghizare. Era cu ocazia unei manifestații împotriva CIA, care-şi recruta oameni printre studenți. Mă întreb dacă această poză o mai fi în arhivele CIA.

---

[1] *Students for a Democratic Society* – Studenții pentru o Societate democratică, mişcare de stânga din acei ani. *(N.t.)*

Proiect RI

Descoperisem că „stângiştii" habar n-aveau despre ce vorbesc: nu făcuseră serviciul militar, nu ştiau ce face armata, dar o aleseseră drept țintă. Aveam impresia că ei demonstrează numai din plăcerea de a demonstra. Un profesor de psihologie se tot foia prin adunările astea; îi îndemna pe studenți să manifesteze contra războiului, îi sfătuia să se înscrie în ROTC ca să mineze sistemul din interior. Ca să-i „destabilizeze" pe instructorii lor militari, le sugera să pună întrebări idioate şi le propunea ca, după terminarea studiilor, să refuze să-şi servească țara sub drapel. N-a durat mult şi bravul profesor a fost pus pe liber.

Studiile mele mergeau înainte. Îl aveam printre colegi pe Ken Joseph, pe atunci agent principal al Biroului din Lansing, Michigan. Ken şi-a terminat doctoratul în timp ce eu satisfăceam în armată cei doi ani de contract.

După ce mi-am luat diploma, am făcut serviciu un an în Thailanda şi apoi încă un an la Fort Sheridan. Aveam de acum gradul de comandant şi eram hotărât de-a binelea să-mi continui cariera în armată, dar prietenii din FBI m-au convins să reînnoiesc cererea pe care o înaintasem înainte ca armata să mă țină în rândurile sale. Eram deja în 1970 şi perspectivele erau mai puțin interesante decât în 1967, când încercasem să intru în FBI, dar cunoşteam şi-mi plăcea genul de anchete pe care le făcea FBI-ul; mi-am depus deci canditatura şi am fost acceptat imediat. Mulți dintre superiorii mei au încercat să-mi schimbe hotărârea, înfățişându-mi promisiuni amețitoare de avansare dacă rămân în CID, dar eram prea entuziasmat de ideea de a aparține FBI-ului, ca să le mai pot da ascultare.

Nu trecuse o oră de când îmi luasem în primire slujba la FBI, şi au început necazurile. Am primit o scrisoare care-mi cerea să mă prezint într-o luni dimineață la ora 8, într-o sală din clădirea Poştei, unde trebuia să înceapă instruirea mea. La 7 şi 50 de minute eram acolo, nu lipsit

Proiect RI

de emoții, ca să găsesc pe uşă un bilet: cursurile vor avea loc într-o sală a departamentului de Justiție, aflată în apropiere. Ajung cât pot de repede; un individ mă opreşte pe culoar şi, după ce-mi verifică numele pe listă, consideră că e de datoria lui să-mi tragă o săpuneală. FBI-ul n-are obiceiul să glumească, ar fi cazul să-mi dau seama pe ce lume trăiesc, şi aşa mai departe. Totuşi, m-a condus în sala de clasă; am pătruns în momentul în care instructorul debita o expunere despre avantajele asigurărilor de boală şi ale sistemului de pensii din administrație. La vederea mea, s-a întrerupt şi mi-a atras atenția asupra întârzierii. Am protestat, explicându-i că, dimpotrivă, eu am sosit cu zece minute mai devreme, dar că locul întâlnirii a fost schimbat fără să fiu anunțat. Sâcâit, m-a trimis la superiorul său.

Pe vremea aceea, J. Edgar Hoover conducea încă FBI-ul cu mână de fier, şi vechiul său prieten, Joe Casper, era comandantul-adjunct al şcolii de poliție. Poreclit „Fantomă", Casper era în toate felurile, numai prietenos nu. Mi-am repetat explicațiile: am sosit la timp, dar locul a fost schimbat. Fantomă a pretins că toată lumea a fost informată asupra modificării printr-o scrisoare; am replicat că n-am primit altă scrisoare decât cea care-mi ordona să mă prezint în clădirea Poştei. Casper voia categoric să mă facă să admit că greşeala îmi aparține şi că nu executasem întocmai ordinele. Am precizat că, întrucât am fost multă vreme în armată, sunt familiarizat cu disciplina, ştiind la fel de bine să dau ordine ca şi să le primesc. Fantomă fierbea pur şi simplu; aproape că vedeam fumul ieşindu-i prin urechi. M-a amenințat că mă dă pe loc afară. Am răspuns că ar fi poate chiar preferabil, pentru ambele părți şi că FBI-ul ar da dovadă de o remarcabilă stupiditate descurajându-şi atât de repede agenții pe care se chinuie din răsputeri să-i recruteze. Dar nu-i nici o problemă, armata ar fi bucuroasă să mă reprimească!

– Ridicați mâna dreaptă, mi-a ordonat Casper.

Proiect RI

M-a pus să depun jurământ, m-a sfătuit să las pliscul mai moale şi m-a avertizat că o să fie „cu ochii pe mine". Strategia clasică de intimidare. Dar eu eram niţeluş mai bătrân şi mai experimentat decât recruţii obişnuiţi, plus mai la curent cu metodele autoritare ale birocraţiei militare, încât nu mă speriam de un asemenea frecuş. Totuşi, această experienţă mi-a lăsat un gust amar; ştiam că de acum înainte voi avea de luptat cu povara inflexibilă a „regulamentului înainte de toate", care paraliza Biroul. Şi am luptat până la pensie.

Noii recruţi ai clasei 70-2 erau şcoliţi de doi vârstnici care aspirau să urce în ierarhie şi cărora, dacă-şi îndeplineau cu succes sarcina – să-i formeze complet pe noii veniţi, în şaisprezece săptămâni – le creştea cota. Cum am aflat însă, treaba era foarte riscantă, căci dacă recruţii nu ieşeau cum trebuie, instructorii treceau pe o linie moartă, în loc să-şi tolănească fesele într-un fotoliu directorial din Cartierul General. Unul din instructori, Joe O'Connell, vânase mulţi tartori ai crimei organizate; era chiar acţionat în judecată pentru hărţuirea membrilor unei bande (a obţinut o ordonanţă de neurmărire). Nu prea se sinchisea de o eventuală inculpare, în schimb tuna şi fulgera împotriva „gulerelor albe", cum îi numea el pe şefii din Cartierul General (CG). Şefii ăştia ne ţineau cursuri despre cutare sau cutare lege pe care agenţii FBI-ului trebuie s-o aplice; de cum ieşeau ştabii, O'Connell ne ataţa să aruncăm însemnările pe care le luasem şi ne ispitea că ne dă el ponturi cum să trecem verificările. Ne asigura, de asemenea, că uşa lui e mereu deschisă şi că stă la dispoziţia oricui are nevoie de un sfat. Din perspectiva pe care o am acum, trebuie să recunosc că cei care i-au cerut regulat sfatul lui O'Connell sunt şi cei care au urcat cel mai repede treptele ierarhiei, în timp ce alţii, mai dotaţi, au tras la jug ani de zile fără să avanseze.

Al doilea instructor, Bud Abbott, fusese poreclit „Frunzuliţă", din cauza nervozităţii sale maladive. Îl enerva mai cu seamă spiritul frondeur al lui O'Connell.

Proiect RI

Într-adevăr, întrucât cei doi împărțeau sarcina instruirii aceleiaşi clase de recruți, soarta fiecăruia era strâns legată de celălalt, şi Frunzuliță se temea ca atitudinea lui Joe să nu-i încurce urcuşul spre piscul CG-ului. Până la urmă, au obținut amândoi avansarea; îmi imaginez deci că undeva, acolo, sus, am fost bine apreciați.

După această pregătire, am lucrat mai mulți ani pe teren ca agent special. Am trecut astfel prin Chicago, New Orleans şi Cleveland. La începutul anilor 70, Biroul a deschis o nouă şcoală de poliție la Quantico, în Virginia, ultimul element al moştenirii lăsate de J. Edgar Hoover. Înaintea plecării, el a reuşit să obțină votarea şi aprobarea construirii imobilului care urma să devină cea mai bună şcoală de poliție din lume. Ken Joseph fusese desemnat să pună pe picioare programele pentru Quantico şi, în 1974, el m-a chemat la Cleveland ca să-mi propună un post de îndrumător. Quantico mă tenta din mai multe motive: mediul pedagogic mă atrăgea, ca şi frumusețea peisajului rustic din Virginia, iar în afară de aceasta, eram convins că un stagiu la Quantico e indispensabil pentru a urca în ierarhie. Dar altul a fost factorul care mi-a grăbit decizia: noul Departament de Ştiințe Comportamentale, care pe atunci se reducea, în esență, la doi oameni, Howard Teten şi Pat Mullany. Ei predau întotdeauna împreună şi formau o echipă teribilă. Teten, lunganul serios, şi Mullany, rotofeiul mistocar; unul, calm, discret şi metodic; celălalt, vioi, agitat, ca pus pe arcuri. În lecțiile pe care le țineau, se întâmpla uneori să analizeze câte un fapt divers recent şi să schițeze „profilul" eventualilor suspecți. De la ei am prins arta portretului-robot psihologic şi, după ieşirea lor la pensie, am preluat eu ştafeta, devenind şeful departamentului la Quantico.

Arta de a schița profilul se deprinde într-un timp îndelungat, din care o mare parte trebuie să ți-l consumi încercând să înțelegi motivațiile criminalului. Pentru că acest gen de cercetare mă interesa, predam în paralel şi psihopatologia criminalistică. Cei care nu ucid pentru bani

Proiect RI

se deosebesc fundamental de ceilalți asasini. Ucigaşii şi violatorii nu caută profitul; ei caută, dimpotrivă, un fel de plăcere, perversă fără doar şi poate, dar pe care am putea încerca s-o înțelegem. Tocmai asta îi face interesanți pentru mine.

La Quantico, cursurile mele erau doldora de asemenea subiecte din domeniul psihopatologiei sau din cel al tehnicii interogatoriului şi mi-am dat seama că sunt dotat pentru a preda. Am descoperit că-mi şi place această meserie. Ciclurile de pregătire ne purtau paşii de-a lungul şi de-a latul țării şi chiar al lumii. În aceste voiaje, obositoare dar utile, am vizitat oraşe fascinante şi am întâlnit polițişti de mare valoare de pe tot globul.

În cursul unuia din congresele internaționale la care am participat, am folosit pentru prima oară sintagma *serial killer,* devenită astăzi curentă. Pe atunci, crime precum cele ale lui David Berkowitz, „Fiul lui Sam", erau invariabil denumite „uciderea unor necunoscuți". Expresia mi se părea inadecvată, căci foarte adesea ucigaşul îşi cunoştea victimele. Se mai foloseau şi alte calificative, ca „asasinat fără mobil", dar le lipsea pregnanța care să le facă demne de reținut. Am fost invitat să țin o conferință la Bramshill, la şcoala de poliție britanică, şi am profitat de ocazie pentru a asista la mai multe seminarii. Unul dintre aceastea se ocupa de ceea ce englezii numeau crime în serie: serie de violuri, de furturi, de incendieri sau de omoruri. Revenit la Quantico, am simțit că-mi convine expresia care caracteriza destul de bine pe cei care comit o crimă, apoi alta, apoi încă una, într-un proces repetitiv, aşa că am introdus formula *serial killer.* La vremea aceea, terminologia nu conta prea mult, important era să înțelegi motivația criminalilor, aşa încât să-i poți aresta destul de grabnic înainte de a mai comite o nouă serie de fărădelegi.

Dacă mă gândesc bine, acum, cred că optând pentru aceea denumire aveam în cap serialele de sâmbătă

Proiect RI

seara, care făceau furori în epocă. Fiecare episod se termina cu o scenă de o asemenea intensitate dramatică, încât spectatorul abia aştepta săptămâna următoare ca să afle urmarea. Din punct de vedere psihologic, un asemenea final nu este satisfăcător, deoarece sporeşte starea de încordare, în loc s-o diminueze. Un *serial killer* resimte o frustraţie analogă: el rămâne mereu cu pofta insuficient satisfăcută, pentru că actul cel mai recent (crima) nu-i iese la nivelul fantasmelor sale. Când, în ultima secvenţă a filmului, eroul e pe punctul de a fi înghiţit de nisipurile mişcătoare, spectatorul va aştepta episodul următor ca să-l vadă cum face faţă acestei situaţii aproape fără ieşire. După crimă, un *serial killer* trece în revistă ceea ce ar fi putut face mai mulţumitor pentru el şi n-a făcut. „La naiba, am omorât-o prea repede. Nici n-am avut timp să profit. Trebuia s-o torturez mai mult, altfel ar fi trebuit să fac, s-o şi sodomizez etc." Captivat de asemenea gânduri, ucigaşul îşi anticipă deja viitoarea crimă, care va fi perfectă, de această dată – şi aşa mai departe.

Bine-nţeles, nu aşa şi-l imaginează publicul pe *serial killer.* Oamenii îl văd ca pe un fel de dr. Jekyll şi Mr. Hyde[1] : astăzi, e un om normal, pentru ca a doua zi să-i ia locul satanica sa dublură: faţa i se preschimbă, unghiile şi părul îi cresc năvalnic, colţii îi ies în afară, şi sub razele lunii pline un instinct ucigaş îl conduce irezistibil spre viitoarea victimă. Adevăraţii *serial killers* nu corespund acestei imagini populare. Ei sunt obsedaţi de fantasmele lor, şi tentativa de a trece de la fantasmă la realitate, printr-un act ratat, s-ar putea spune, se traduce prin obligaţia de a reface mereu acest act până la ce va coincide perfect cu fantasma. Iată sensul profund al expresiei *serial killer.*

---

[1] Dublu personaj din romanul *Straniul caz al dr. Jekyll şi al lui Mr. Hyde* (1886; ed. rom., trad Frida Papadache, ed. Dacia, Cluj, 1974) al romancierului englez R. L. Stevenson (1850–1894), simbolizând aspectul onorabil şi cel odios întruchipate în una şi aceeaşi persoană. *(N. t.)*

Proiect RI

Între 1975 şi 1977, predam tehnicile de negociere în cazurile de luare de ostatici. Biroul rămăsese în urmă faţă de poliţia din New York, care învăţase prima să rezolve acest gen de cazuri. Totuşi, graţie experienţei acumulate de specialiştii new-yorkezi ca inspectorul Harvey Schlossberg sau căpitanul Frank Bolz, Biroul a conceput un program de pregătire, pe care l-am susţinut în cadrul diferitelor servicii de poliţie din ţară. Ca ofiţer de rezervă, i-am învăţat aceste tehnici noi pe membrii poliţiei militare şi pe cei de la CID, şi cred că prin mâna mea au trecut nouăzeci la sută din militarii americani în vederea negocierii cu cei care au luat ostatici.

Poliţia era pe cale de schimbare. La sfârşitul anilor 60 şi începutul anilor 70, un mare număr de foşti soldaţi – Beretele Verzi sau veterani hârşiţi în luptele din jungla vietnameză – s-au înrolat în forţele de ordine. Experienţa lor în materie de arme şi tehnici de asalt a permis constituirea noilor echipe, aşa-numite SWAT[1], după o concepţie cu totul nouă asupra sistemului de represiune a banditismului de amploare. O echipă SWAT este în esenţă o brigadă paramilitară, ceea ce America încă nu mai cunoscuse. Nici la FBI, unde agenţii sunt antrenaţi în mânuirea armelor grele, nu s-a pus niciodată accentul pe aspectul de comando al forţelor de intervenţie. Echipele SWAT erau foarte sexy şi telegenice. Ele utilizau trăgători de elită pentru a-i doborî pe criminali, precum şi arme grele – mitraliere de asalt, grenade – pentru a-i scoate pe banditi din ascunzători sau pentru a-i elibera pe ostatici. Totuşi, aceste operaţiuni prezentau un inconvenient major: duceau deseori la adevărate masacre. E adevărat, gangsterii erau nimiciţi, dar numeroşi poliţişti plăteau cu viaţa, iar ostaticii ieşeau rareori nevătămaţi. Poliţia din New York crease, în consecinţă, o echipă specializată în negocierile cu deţinătorii de ostatici, în scopul de a evita vărsarea de

[1] *Special Weapons and Tactics* (Arme şi Tehnici Speciale) – forţe de intervenţie rapidă şi violentă. *(N.t.)*

Proiect RI

sânge, iar FBI-ul şi-a însuşit ideea unei tratări mai puțin violente a fenomenului.

Am apreciat această nouă concepție, pentru că ea punea accentul pe necesitatea de a înțelege psihologia criminalilor – *fixul* meu încă din copilărie! – ceea ce oferea însăşi baza tehnicii de creionare a „profilului". Obişnuiți să gândească mai mult în spiritul raportului de forțe decât să recurgă la convingere, polițiştii acelei perioade nu erau deloc pregătiți să încerce a-i înțelege pe cei contra cărora luptau. Când FBI-ul a preluat exersarea tehnicilor de negociere, adăugându-i şi o nuanță proprie, moda de a recurge la SWAT a început să treacă şi vărsarea de sânge în afacerile cu ostatici a scăzut. A mai existat un factor care a pledat în favoarea soluției de negociere: tribunalele erau asaltate de plângeri împotriva folosirii abuzive a forței şi, pe alocuri, municipalitatea a trebuit să plătească victimelor milioane de dolari despăgubiri. Autoritățile au recomandat deci să se exploreze toate căile înainte de a se apela la SWAT.

În cursul anilor următori, concepția comportamentală în domeniul criminalistic şi-a depăşit cu mult primele obiective şi a determinat FBI-ul să creeze *National Center for the Analysis of Violent Crime* (Centrul Național de Analiză a Infracțiunilor Sângeroase), precum şi *Violent Crime Apprehension Program* (Programul de Studiu al Infracțiunilor Sângeroase). Am contribuit masiv la crearea NCAVC şi a VICAP, dar să nu anticipez; voi reveni la acest subiect în alt capitol.

În timp ce mă aflam încă la Cleveland, am fost confruntat cu o luare de ostatici. Un negru se baricadase într-un comisariat, cu un căpitan de poliție şi o tânără de şaptesprezece ani. Am încercat să parlamentez ca să evit o baie de sânge. Descreieratul ne-a comunicat revendicările lui. Cerea, printre altele, ca albii să dispară de pe suprafața globului, şi mai voia să discute cu preşedintele Jimmy Carter. Revendicările fiind irațională, nu mi-am pus problema să le satisfac. Am fost chemat însă la un

Proiect RI

telefon, spunându-mi-se, cu surescitare, că o persoană sus-pusă doreşte să-mi vorbească. Era Jody Powell, ataşatul de presă al preşedintelui, care mi-a comunicat că la Casa Albă s-a aflat ce se-ntâmplă şi că preşedintele Carter e gata să dialogheze cu „teroristul". Uluit, i-am răspuns lui Powelll că nu există nici un terorist la Cleveland. Neînţelegând de ce vrea Casa Albă să intervină într-o situaţie aşa de delicată, am încercat totuşi să rămân politicos; l-am mințit pe Powell, pretinzând că nu reuşim să intrăm în legătură cu smintitul, dar că-i vom suna dacă va fi necesar. Cazul o fost rezolvat fără nici o picătură de sânge şi fără intervenţia preşedintelui.

Nu m-am ocupat de formarea negociatorilor decât doi ani, dar şi ulterior FBI-ul a apelat la experinţa mea în cazuri de acest gen. În 1978, într-o uzină atomică izolată în plin deşert, la Lake Placid, la începutul anilor 80 şi, mai târziu, în multe alte locuri, poliţiile federale şi cele ale unor ţări străine au participat la exerciţii de simulare cu tema: luarea de ostatici de către terorişti. În aceste exerciţii, eram şeful teroriştilor. Noi deturnam un autobuz cu persoane importante – savanţi, înalţi demnitari străini – întruchipate de nişte voluntari, şi le duceam ca ostatici, într-o fermă izolată. Foloseam arme adevărate, grenade adevărate, dinamită adevărată, şi dacă ceream un avion ca să părăsim ţara, ne era adus la aeroportul cel mai apropiat. Odată început exerciţiul, fiecare-şi juca rolul până la capăt. La Lake Placid, de exemplu, eu eram „A"; un specialist în arme automate de la FBI era „B"; „C", „D"şi „F" erau jucaţi de către băieţi de la CIA, alţii de la Delta Force şi omologii lor englezi de la SAS *(Special Air Service).* Simulările erau atât de realiste, încât unii ostatici au fost victimele şindromului Stockholm, a cărui manifestare constă, pentru ostatici, în aceea că ei îmbrăţişează cauza temnicerului lor, dintr-un reflex de conservare. Oamenii care parlamentau cu mine la telefon, adesea foşti elevi de-ai mei, se plângeau de duritatea mea ca negociator. E drept că eu, cunoscând vicleniile

Proiect RI

răpitorilor, le şi exageram. Totuşi, la sfârşitul fiecărui exerciţiu, cei „Buni" reuşeau să-i elibereze pe ostatici, cu preţul, adesea, al unor groaznice băi de sânge... simulate, desigur.

Implicarea în procesul formativ al viitorilor negociatori trăda o anume instabilitate în ceea ce mă priveşte. Nu mă puteam împăca să repet mereu neobosit aceleaşi cursuri, şi aveam nevoie de noi încercări. Colegii mei de la Quantico nu-mi împărtăşeau setea de noutate; birocraţiile descurajează orice inovaţie, şi FBI-ul nu face excepţie de la această regulă, deşi conducerea se mândreşte că-şi îndeamnă mereu instructorii să-şi amelioreze tehnicile şi programele. O grămadă de tipi erau foarte mulţumiţi să tot predea cazuri deja „mumificate", cazuri pe care le moşteniseră adesea de la predecesorii lor. John Minderman îi numea „pete de ulei", pentru că acopereau toate materiile... dar superficial. Motociclist din garda veche a poliţiei din San Francisco, Minderman m-a învăţat cum să mă comport cu ofiţerii de poliţie care constituiau majoritatea cursanţilor mei.

Cazurile pe care le analizam în cursurile mele de criminologie, departe de a fi mumificate, proveneau din dosare cunoscute marelui public. Cărţile şi articolele despre Charles Manson, Sirhan Sirhan, David Berkowitz, Charles Whitman etc. erau baza arsenalului nostru. Studiind îndeaproape aceste cazuri, mi-am dat seama că în cursurile noastre nu se explică nimic nou asupra acestor ucigaşi, tocmai pentru că nici o cercetare nouă, originală nu a fost întreprinsă. În cărţi, Charles Manson era descris în viziunea procurorului sau prin intermediul articolelor din gazete ori al interviurilor date de membrii sectei sale. Urmând cursuri de criminologie la şcoala de poliţie cea mai perfecţionată din lume, un poliţist se aşteaptă să-şi îmbogăţească înţelegerea mecanismului psihic al lui Charles Manson şi a motivaţiilor sale profunde. Dar de unde să ia aceste informaţii? Majoritatea oamenilor, observatori exteriori, deciseseră

Proiect RI

de mult şi bine că Manson era „nebun“ şi că deci e inutil să cauți vreo explicație a faptelor sale. Şi dacă, totuşi, el nu era chiar aşa de „nebun“? Se putea deduce ceva din crimele lui Manson şi ale ciracilor săi? Din păcate, era imposibil de ştiut, deoarece lucram pe un material la mâna a doua. În schimb, despre Richard Speck, un ins care ucisese opt infirmiere în Chicago, posedam un studiu mult mai aprofundat, redactat de un psihiatru care avusese o serie întragă de convorbiri cu ucigaşul. Trebuie totuşi să spun că era dificil să utilizăm aceste convorbiri, în măsura în care ele fuseseră purtate de o persoană care nu avea experiență în materie de criminali şi care nu era ghidată de necesitatea de a înțelege lucrurile sub un unghi legal, aşa cum li se cerea elevilor noştri. M-am hotărât deci să-mi aprofundez comprehensiunea psihicului marilor criminali, mai întâi pentru propria curiozitate, dar şi pentru a îmbunătăți calitatea lecțiilor mele.

La vremea când eu am luat această decizie, FBI-ul se dezinteresase complet de crime, violuri şi alte asemenea fărădelegi, care cădeau sub jurisdicția poliției locale şi nu constituiau infracțiuni la legile federale, pentru a căror respectare trebuia să vegheze FBI-ul. Întrucât eu predam criminologia la şcoala de poliție, studiul psihologiei asasinilor intra în competența mea, dar în ochii colegilor şi ai şefilor treaba asta era considerată un lux inutil... şi o pierdere de vreme. Pe mine, din contră, subiectul mă fascina din ce în ce mai mult.

Specialiştii în sănătate mentală pe care i-am întâlnit, cu ocazia seminariilor şi conferințelor, m-au încurajat să continui pe drumul pe care-l alesesem. M-am înscris astfel în Asociația Americană de Psihiatrie şi în Academia Americană de Medicină Legală. Aceste asociații n-aveau nici o trecere în fața colegilor mei de la FBI, iar Biroul nu manifesta nici un interes pentru lucrările lor. Ani de zile a trebuit să-mi plătesc din buzunar cotizația de membru, deşi Biroul îmi deconta uneori anumite cheltuieli de

Proiect RI

serviciu. Disprețul față de specialiştii în sănătate mentală, pe care-l nutrea Biroul, se cupla perfect cu certitudinea sa că FBI-ul ştie deja tot ce se poate şti despre criminali.

Nu împărtăşeam această certitudine; simțeam, într-un mod imprecis, că mai sunt multe de învățat şi că specialiştii unei alte discipline au cunoştințe care ne-ar putea fi folositoare. Contactul cu experți din afara forțelor de ordine mi-a lărgit incontestabil perspectivele, mi-a limpezit spiritul. Nu după mult timp am început să fiu invitat la lucrările lor. Aceste schimburi cu psihiatri şi psihologi, animați de dorința de a sprijini acțiunile împotriva criminalilor, mi-au întărit dorința de a aprofunda cercetările pe care le puteam face mai bine decât oricine, ținând cont de poziția mea privilegiată.

În timpul călătoriilor mele prin țară ca instructor, am vizitat serviciile de poliție locale şi am cerut copii după dosarele criminalilor de o monstruozitate ieşită din comun – violatori, asasini, ucigaşi de copii. Datorită perioadei petrecute la CID, aveam bune legături cu autoritățile polițieneşti şi n-am avut greutăți în procurarea informațiilor pe care le doream. Pe de altă parte, când dădeam, la Quantico, peste un polițist care avusese de-a face cu un asasin al cărui caz mă interesa, îi ceream să facă un raport asupra acelui caz anume, precizându-i că aş fi foarte fericit să păstrez o copie a materialului său pentru studiile pe care le efectuez. Am avut parte, din toate direcțiile, de o sinceră cooperare; de peste tot îmi veneau dosare, analize, detalii etc. Într-un fel, această colaborare a polițiilor de pe întreg teritoriul arată cât de mare era setea noastră de cunoaştere în domeniu.

Într-o zi din perioada aceea, mi-au căzut ochii pe un pasaj din Nietzsche care m-a şocat, părându-mi-se că văd în el, condensate, şi fascinația față de domeniul ales, dar şi pericolele sale. Iată pasajul:

Cel care se luptă cu monştrii trebuie să se asigure că nu devine el însuşi un monstru. Căci, atunci când tu priveşti în străfundurile abisului, şi abisul priveşte în străfundurile tale.

Proiect RI

Întrucât mă pregăteam să pătrund în profunzimile sufletelor de criminali, mi-am propus să nu uit niciodată acest memento al lucidității.

Ca rezultat al perseverenței mele, am primit în scurt timp o sumedenie de documente, depășind cu mult ceea ce jurnalele sau serviciile de poliție reușiseră să adune în legătură cu subiectul. Nimeni nu fusese vreodată în posesia unei asemenea mine de informații... pentru că nimeni nu-și dăduse seama de utilitatea ei. Așa cum sugera Nietzsche, studiul monștrilor ridică multe probleme. Dar încă o dată, poziția mea oferea un avantaj pentru cercetarea acestui domeniu: într-adevăr, universitarii n-aveau acces la dosarele judiciare așa de ușor ca un agent al FBI-ului.

Acasă și la serviciu, mă afundam înverșunat în dosare. Treceam fiecare detaliu prin sită și eram din ce în ce mai convins că printr-un studiu aprofundat se ajunge la o sporită înțelegere a motivațiilor pe care le au criminalii psihopați. Și, într-o bună zi, am realizat că discuția cu ucigașul însuși este indispensabilă. I-am comunicat intenția mea lui John Minderman și am decis să ne-ncercăm norocul. Voiam să elucidăm în ce măsură trecutul, copilăria și mediul de origine al asasinilor au legătură cu comiterea unor crime atât de odioase. Voiam să căpătăm și informații suplimentare chiar asupra crimelor: Ce se-ntâmplase în timpul agresiunii? Ce a simțit asasinul când a băgat de seamă că victima e moartă de-a binelea? De ce alesese cutare loc și nu altul pentru a se debarasa de cadavru? Dacă reușeam să strâng aceste informații, speram să întocmesc fișe de o mare utilitate: unii asasini păstrează suveniruri ale crimelor lor, alții citesc reviste pornografice sau vizionează casete etc. Voiam, de asemenea, să verificăm exactitatea anumitor clișee; de exemplu: se întorc într-adevăr criminalii la locul faptei?

O femeie amiral, specializată în informatică, Grase Hooper, care a ținut câteva cursuri la Quantico, a descris

Proiect RI

deosebit de convingător o modalitate de a evita inerțiile administrative. Ca să obțină ceva din partea marinei, ea se bizuia pe axioma următoare: „E mai simplu să ceri scuze decât să ceri voie". După doamna Hooper, dacă soliciți ceva în scris şi cererea se respinge, chestia pică; în schimb, dacă nu există nimic negru pe alb... ați prins şiretlicul? M-am decis să aplic exact această metodă şi să-mi încep convorbirile cu anumiți criminali fără să mai cer încuviințare de sus.

La începutul lui 1978, trebuia să mă duc în California, pentru a iniția un ciclu de învățământ; mi-am propus să folosesc cum se cuvine această ocazie. Agentul John Conway, unul din foştii mei elevi de la Quantico, devenise ofițer de legătură între FBI şi sistemul penitenciar californian. I-am cerut să-mi afle locul de detenție al câtorva asasini. La sosirea mea în California, mă aştepta cu lista. Ca agenți a FBI-ului, era suficient să prezentăm insigna şi puteam intra în orice penitenciar, să stăm de vorbă cu orice deținut, fără să avem de dat socoteală şefilor închisorii. Astfel că, între două cursuri, însoțit de Conway, am făcut, în cinci zile, turul puşcăriilor californiene. I-am interogat, unul după altul, pe şapte dintre cei mai periculoşi şi mai celebri criminali din Statele Unite: Sirhan Sirhan, Charles Manson, Tex Watson (unul din oamenii lui Manson), Juan Corona (ucigaşul multor muncitori imigranți), Herbert Mullin (care asasinase paisprezece persoane), John Frazier (care omorâse şase) şi Edmund Kemper. Asemenea interviuri nu se mai realizaseră până atunci.

Primul pe care l-am întâlnit a fost Sirhan Sirhan, la Soledad. Autoritățile închisorii ne-au instalat într-o sală mare, folosită pentru adunările personalului. Nu era destul de intimă pentru scopurile mele, dar ne-am descurcat şi aşa. Sirhan a intrat cu un aer neliniştit în încăpere. Precaut, s-a sprijinit de un perete şi a refuzat mâna pe care i-am întins-o. Ne-a întrebat care e scopul vizitei; se gândea că, dacă suntem într-adevăr de la FBI, suntem în

Proiect RI

combinație cu serviciile secrete care încercau cu regularitate să-i smulgă mărturisiri. Dar serviciile noastre secrete nu urmăreau aceleaşi obiective ca şi noi. În timpul procesului pentru asasinarea senatorului Robert F. Kennedy, i se pusese lui Sirhan diagnosticul de schizofrenie paranoidă. Am început să pricepem de ce. A refuzat să se înregistreze convorbirea, a cerut prezența unui avocat. L-am asigurat de caracterul informal al demersului nostru, explicându-i că vrem pur şi simplu să stăm de vorbă cu el.

Ca să destind atmosfera, i-am pus întrebări despre închisoare; şi-a dat drumul „la sfert de cheie". S-a plâns de un mai vechi companion de celulă care-l „trădase", acceptând să discute cu un gazetar de la *Playboy.* Încetul cu încetul s-a destins, s-a apropiat de masa noastră şi a sfârşit prin a se aşeza în fața mea; părea că, în general, se simte în largul lui.

Mi-a explicat, de exemplu, că uciderea senatorului i-a fost comandată de nişte voci şi că într-o zi, în timp ce se privea în oglindă, chipul i s-a spart şi bucățile s-au răspândit pe jos. Acestea erau simptome clare de schizofrenie paranoidă.

După ce şi-a luat avânt, Sirhan a început să vorbească despre el numai la persoana a treia: Sirhan a făcut asta... Sirhan s-a gândit că... El pretindea că e supus unei severe supravegheri, nu pentru că autoritățile s-ar teme pentru viața lui – ceea ce, de fapt, era real – ci pentru că acestea l-ar trata cu mai multă considerație decât pe deținuții de drept comun sau pe violatorii de copii.

Sirhan era arab; el crescuse într-o țară aflată în război, ceea ce l-a marcat profund. M-a întrebat, de exemplu, netam-nesam, dacă Mark Belt, un şef mare de la FBI, era evreu. Asta vădea limpede starea lui de spirit: Sirhan pretindea că senatorul Kennedy a favorizat vânzarea de bombardiere către Israel şi că, asasinându-l, a împiedicat accesul unui prieten al statului israelian la preşedenția Americii; aşadar el, Sirhan, a schimbat cursul istoriei şi a

Proiect RI

ajutat țările arabe. El credea că tribunalele nu îndrăznesc să-l pună în libertate de teama charismei lui. În cazul că ar fi fost eliberat, avea intenția să se-ntoarcă în Iordania, unde, era convins, ar fi fost sărbătorit ca un erou. Se considera neînțeles, dar ne asigura că viitorul îi va da dreptate şi-i va justifica gestul.

Sirhan studiase ştiințele politice la universitate şi mi-a mărturisit că ar fi vrut să fie diplomat, să lucreze în Departamentul de Stat[1] şi, eventual, să devină ambasador. El admira familia Kennedy şi totuşi îl asasinase pe unul din membrii clanului. Dorința psihotică de a fuziona, prin intermediul asasinatului, cu o persoană importantă, e frecventă la oameni ca Sirhan, John Hinckley, Mark Chapman sau Arthur Bremer. Sirhan ştia că în Statele Unite pentru crime politice nu se stă, în general, mai mult de zece ani în închisoare şi socotea, deci, că acum, în 1978, ar trebui să fie eliberat. El se credea apt de reabilitare, cu condiția să nu fie ținut prea mult timp în puşcărie.

La sfârşitul întrevederii, s-a dus lângă uşă, şi-a îndreptat bustul, şi-a supt burta şi şi-a scos în evidență muşchii. Se vedea că făcea exerciții de musculatură.

– Ei, domnule Ressler, ce părere aveți acum de Sirhan? m-a întrebat el cu mândrie.

M-am abținut să răspund. Un gardian a venit să-l ia şi l-a condus în celulă. În mod clar, Sirhan considera că cine-l cunoaşte trebuie să-l şi admire; în închisoare, aspectele schizoide ale comportamentului său se atenuaseră, dar nu şi paranoia. Prin urmare, a refuzat alte întâlniri.

Frazier, Mullin şi Corona făceau parte din categoria ucigaşilor „dezorganizați" şi erau atât de bizari, încât n-am reuşit să scot mare lucru din convorbirile cu ei. Corona refuza cu încăpățânare să vorbească. Frazier era prizonierul fantasmelor sale. Mullin era politicos şi docil, dar din păcate n-avea nimic de spus. Am avut mai mult

---

[1] Echivalentul Ministerului Afacerilor Externe. *(N.t.)*

Proiect RI

noroc cu Charles Manson, Tex Watson şi ceilalţi, care pot fi incluşi fără echivoc în categoria ucigaşilor „organizaţi", chiar dacă Manson şi complicii săi îşi dăduseră foarte mult silinţa să lase impresia că crimele lor erau specifice unor personalităţi „dezorganizate".

Tocisem îndelung dosarele şi cunoşteam în profunzime personalitatea fiecăruia înainte de a-l întâlni. Asta mi-a fost de folos mai ales cu Manson. De cum am intrat în sală, m-a întrebat ce vrea FBI-ul de la el şi ce-i iese lui dacă vorbeşte. După ce am reuşit să-l conving că el mă interesează mai ales ca fiinţă omenească, a devenit cât se poate de cooperant, căci Manson era un vorbitor strălucit, iar subiectul lui preferat era el însuşi. Mă aflam în faţa unui tip care te îmbrobodea cu viclenie, o personalitate extraordinar de complexă. Am aflat extrem de multe despre felul său de a vedea lumea şi despre modul în care reuşise să-i manipuleze pe fidelii săi, care uciseseră pentru a-i fi pe plac. Departe de a fi nebun, avea o viziune pătrunzătoare asupra propriilor motivaţii, dar şi asupra dedesubturilor firii celor pe care-i sedusese cu charisma sa. De la prima întâlnire am obţinut mult mai mult decât îndrăznisem să sper, şi ceea ce am aflat mi-a întărit convingerea că acest gen de convorbiri va contribui mult la înţelegerea comportamentului unor asemenea criminali. Informaţiile directe, date chiar de ucigaş, le depăşesc cu mult pe cele din literatura de specialitate. Până acum, îi studiaserăm pe criminali din exterior. De acum înainte, aveam o perspectivă excepţională: sufletul criminalului, văzut din interior.

Voi povesti întâlnirile mele cu Manson şi cu ceilalţi în capitolele următoare. Pentru moment, voi încerca să explic cum am reuşit să determin birocraţia cel puţin rigidă a FBI-ului să accepte ideea acestor interviuri.

După câteva zile şi, fără îndoială, din cauza contactului cu aceşti dezechilibraţi cu comportament straniu, am început să devin nitel paranoic. Ideea că acţionez fără aprobarea superiorilor din Birou mă

Proiect RI

stânjenea, aşa că m-am hotărât să le smulg un acord de principiu. Ceea ce făceam era prea de tot ilegal: gândiți-vă numai, interogam de capul meu nişte celebrități ca Manson sau Sirhan! Desigur, era vorba doar de întrevederi preliminare; nici măcar nu-mi făceam însemnări, ceream numai acordul acestor indivizi de a reveni mai târziu cu un magnetofon; dar trebuia totuşi să am o autorizație scrisă. Violasem o regulă fundamentală. La FBI sunt două şcoli: majoritatea agenților nu fac nimic fără a căpăta încuviințare, ca să nu aibă necazuri cu conducerea. Ăştia sunt sperioşii. Ceilalți, mai puțini, nu cer niciodată voie, pentru că-i interesează în primul rând rezultatul. Aparțineam, fără dubiu, celui de-al doilea grup, şi eram gata să-mi asum consecințele îndrăznelii mele. Conform principiilor amiralului Hopper, speram să găsesc un şiretlic pentru a scăpa de sancțiuni, dacă vreodată s-ar fi pus problema inițiativelor mele.

Totuşi, informațiile pe care le adunasem în aceste convorbiri mă entuziasmaseră într-atât, încât mi-am permis să-mi mai încerc o dată norocul înainte de a face o cerere scrisă, pentru a evita riscul de a-mi vedea proiectul „năruindu-se" înainte chiar de a prinde cheag. Eram în primăvara anului 1978. Quantico nu era departe de Alderson, Virginia, unde se găsea un centru de educare supravegheată pentru delincvenți. Două dintre „fiicele " lui Manson erau încarcerate acolo: Squeaky Fromme şi Sandra Good. În acest centru se afla şi Sarah Jane Moore, cea care încercase să-l asasineze pe preşedintele Gerald Ford. Mi se oferea posibilitatea să stau de vorbă cu toate trei într-o singură zi.

Minderman, care era în curs de divorț, luase decizia de a se întoarce să trăiască la San Francisco. Pusese mâna pe un post de şef de brigadă la agenția locală a FBI-ului. În locul lui, l-am ales pe John Douglas, un tânăr şi strălucit agent, pe care-l băgasem în BSU după ce la Quantico fusese scurtă vreme consilier extern.

Proiect RI

M-am decis să mă dau de gol superiorului meu direct, Larry Monroe.

– Ei poftim! a exclamat Larry, evident agasat. Să nu-mi spui că ai vorbit cu Manson! Şi în Virginia pe cine mai vrei să vezi?

L-am rugat frumos să nu se neliniştească; i-am promis că am să pun totul pe hârtie de cum mă întorc. Larry mi-a servit răspunsul clasic al superiorului, prins între şefi şi subalterni. Mi-a dat voie să plec în Virginia, cu condiția să fac totul pe barba mea: în caz de belea, el n-a ştiut nimic. Fiindcă oricum întreprinsesem pe cont propriu primele acțiuni, am acceptat fără să clipesc.

M-am dus deci în Virginia cu John Douglas, le-am abordat pe cele trei femei şi am obținut informații interesante. Pe scurt, Fromme şi Good mi-au confirmat observațiile asupra lui Manson şi a influenței sale asupra celor din preajmă. Mă comportam ca un *serial killer:* îmi puneam din ce în ce mai bine la punct „crima", întâlnire după întâlnire, înainte de a mă confrunta cu „ghilotina" cererii scrise. Şi totuşi, proiectul meu a capotat din cauza unei scăpări accidentale. Un amic, față de care mă lăudasem cu acțiunile mele, le-a povestit într-o zi la popotă, fără să-i dea prin gând că vor ajunge, cuvânt cu cuvânt, la urechile lui Ken Joseph. Acesta, devenit directorul şcolii de poliție a FBI-ului, era un admirator al legendarului şef al biroului federal, J. Edgar Hoover. Or, Edgar Hoover avea o regulă de aur: ierarhia *trebuia* să fie informată despre tot ce se urzeşte la bază. Se cuvenea deci ca el, Ken, să reacționeze conform principiilor maestrului său de gândire în fața acestei flagrante încălcări a regulii.

Ken Joseph ne-a chemat, pe Larry Monroe şi pe mine, şi ne-a întrerbat de ce n-a fost pus la curent cu inițiativa pe care am avut-o. Din fericire pentru mine, Joseph afişase, cu o lună-două în urmă, o notă de serviciu prin care instructorii erau încurajați să participe la activități de cercetare. I-am explicat deci proiectul meu – de fapt, un

Proiect RI

ante-proiect, am subliniat – era într-un fel efectul acestei note. De altminteri, asta nici nu era chiar neadevărat, şi cred că toţi trei eram conştienţi de lucrul ăsta. Ken m-a întrerupt, subliniind că interviuri cu persoane atât de „prestigioase" ca Sirhan sau Manson ne pot atrage neplăceri. Am replicat că eu am redactat o notă în care precizam ţelul cercetărilor mele şi că am dat-o mai departe, înainte de a pleca în California. Ken a protestat că el n-a văzut niciodată o asemenea notă; l-am asigurat voios că am să încerc să-i dibui vreo copie pe undeva. Larry Monroe mi-a ascultat minciunile fără să zică nici pâs; Ken Joseph s-a făcut că mă crede şi nici un muşchi de pe faţa lui nu i-a trădat surâsul amuzat pe care-l ghiceam sub masca impasibilă. Participam la micul joc pe care funcţionarii tuturor birocraţiilor din lume îl cunosc bine. Cum am ieşit din biroul lui Ken Joseph, am dat fuga să întocmesc faimoasa notă. Am scris acolo că aveam intenţia să demarez un „studiu pilot" în cadrul unui program de cercetării privind psihologia acelor *serial killers.* Ceream permisiunea să mă duc în California, unde-i voi contacta pe aceşti mari criminali în vederea cercetărilor mele.

Am mototolit apoi nota, am fotocopiat-o, am fotocopiat copia am înregistrat-o la arhivă, am „regăsit-o" şi i-am adus-o în fine lui Joseph, dându-i explicaţia că nota a fost greşit înregistrată, dar că, uite, am reuşit totuşi s-o găsim. Întrucât chiar şi unele dosare se mai rătăceau, chestia era plauzibilă. Pe deasupra, în sinea lui, Joseph era de acord cu ideea mea, aşa că era dispus să joace comedia.

Cu proiectul astfel „justificat", Ken mi-a cerut să-i aştern un raport complet, detaliind tehnicile pe care le folosesc în convorbiri, contactele cu specialiştii externi şi cu centrele universitare şi aşa mai departe. M-am executat cu plăcere şi, după mai multe întrevederi cu Joseph şi Larry Monroe, am scris un raport extrem de amănunţit care preciza obiectivele pe termen lung, criminalii care trebuie interogaţi, garanţiile acordate

Proiect RI

deținuților și Biroului etc. Ca să obțin autorizația pentru o singură întâlnire, trebuia să trec șapte obstacole. Astfel, trebuia, printre altele, să aducem dovada că deținutul nu era cumva implicat într-un recurs; trebuia să ne limităm strict la circumstanțele crimei pentru care deținutul fusese găsit vinovat; trebuia să dăm o declarație că nu vom cheltui banii Biroului pentru aceste convorbiri etc. Raportul, semnat de Ken Joseph, a ajuns spre sfârșitul lui 1978 la cartierul general din Washington până la John McDermott, unul din cei zece adjuncți ai șefului FBI-ului, Clarence Kelley.

McDermott fusese poreclit „Ridiche", din cauza cămășilor sale albe cu guler scrobit și a tenului său ca de sfeclă, datorat probabil hipertensiunii dobândite în anii de serviciu sub „biciul" lui Hoover. Ridiche a examinat raportul pe care noi îl intitulasem pompos „Proiect de cercetare asupra personalității patologice a criminalului" – unde, la-nceput, se specifica faptul că un program-pilot se desfășoară deja de optsprezece luni – și l-a masacrat.

Pentru început, a proclamat că proiectul e ridicol. Munca FBI-ului constă în a aresta criminalii, a-i deferi justiției și a-i băga la-nchisoare. Nu trebuie să ne băgăm noi peste treaba psihologilor, a psihiatrilor sau a sociologilor; aceștia specialiști sunt mai bine plasați decât noi ca să-i poată „înțelege" pe criminali. De altminteri, având în vedere felul relațiilor pe care le-a avut întotdeauna FBI-ul cu drojdia societății, Ridiche era absolut sigur că nici un criminal nu va accepta să colaboreze cu noi.

Reacția lui Ridiche era specifică atitudinii generale a Biroului prin anii 40, când intrase el în această instituție. Că eu reușisem deja să stau de vorbă cu vreo duzină de mari criminali, că aceștia s-au exprimat fără opreliști, că materialul astfel obținut aprofundează considerabil imaginea noastră asupra conduitei asasinilor – de toate astea, lui Ridiche nu-i păsa. Nu exista nici un precedent al

Proiect RI

acestui tip de acțiune, ceea ce însemna, inevitabil, că era dăunător. Unul din obiectivele cercetării incumba obținerea unui sprijin din partea specialiştilor în comportament criminal şi psihopatologie: asta i-a displăcut foarte tare lui Ridiche, pentru că ideea venea din vechile reguli ale Biroului, care stipula că un străin nu are absolut nimic să ne învețe. Poziție absurdă, bine-înțeles, iar argumentele lui Ridiche la fel de absurde; necazul era că, respingând proiectul, el îl înmormânta. Regula doamnei Grace Hooper se verifica: nu mai aveam dreptul să pun întrebări deținuților.

Am aşteptat deci pensionarea lui Ridiche şi înlocuirea lui Clarence Kelley cu foarte progresistul Willim Webster. În acea perioadă, se pensionase şi Ken Joseph, iar James McKenzie era cel mai tânăr ofițer ajuns în postul de director adjunct; calitățile sale excepționale, care se adăugă unei stăpâniri perfecte a mecanismului birocratic, îi explică ascensiunea fulgurantă. După ce a făcut câteva mici modificări, McKenzie i-a prezentat lui Webster proiectul. Noul şef al FBI-ului primise sarcina de a flexibiliza politica Biroului şi, în programul său, el punea accentul pe necesitatea de a colabora cu specialişti externi şi de a căuta noi căi. De cum i s-a adus la cunoştință proiectul meu, a dorit să afle detalii, aşa că ne-a invitat, pe McKenzie, Monroe şi pe mine, la un prânz de lucru.

Am luat masa într-o sală de conferințe, alături de biroul său. Un număr măricel de conțopişti de la Quantico se lipiseră de proiectul meu, aşa că erau o grămadă de oameni la acest prânz. Fiind însă vorba de „odrasla"mea, n-aveam de gând să las pe alții s-o apere. Cu nasul în farfurii, chibiții n-au scos un cuvințel. În ce mă priveşte, concentrat cu totul asupra expunerii, n-am pus gura nici măcar pe un sandwich din ceea ce mi s-a servit. Webster era un bărbat de un calm remarcabil, care nu-şi exterioriza niciodată sentimentele; nu l-am scăpat din ochi în timpul monologului meu, căutând, în zadar, semne de

Proiect RI

aprobare sau dezaprobare. Am renunțat. Şi totuşi, atunci când am menționat că proiectul fusese respins de Ridiche, a ciulit urechea. Webster fusese numit tocmai pentru a da un nou impuls FBI-ului.

După ce m-a ascultat răbdător, a luat iute decizia – iuțeală cam neobişnuită, în comparație cu clasicul ritm lent al birocrației. A aprobat proiectul, dar a cerut să fie executat cu o grijă aparte. „Nu vă mulțumiți să vă repuneți în ordine vechile fişe, a spus. Vreau ca nimic să nu fie lăsat la voia întâmplării". A insistat să colaborăm cu universitari cunoscuți şi cu medici din spitale; s-a bucurat aflând că lista mea de colaboratori cuprindea oameni din universitate şi din spitalul principal al Bostonului, că-i contactasem pe cei mai mari psihiatri, psihologi şi criminologi ai țării – exact cei pe care-i întâlneam la seminarii şi cu care lucram de ani de zile. Pe scurt, proiectul a fost aprobat la toate nivelele ierarhiei.

Mai târziu, am aflat, nu fără să mă amuz, că fusese într-adevăr vorba de un dejun *de lucru,* căci am primit o notă că am de achitat şapte dolari, deşi eu nici nu mă atinsesem de ceea ce s-a servit acolo. Important era însă că aveam „lumină verde". În lunile următoare, departamentul Justiției ne-a alocat o bursă de studii; puteam deci să ne consacrăm în întregime cercetărilor, fără a fi nevoiți să stăm de vorbă cu deținuții în timpul nostru liber.

Înainte de a primi fondurile pentru „Proiectul de cercetare asupra personalității patologice a criminalului", care ştiam că fuseseră deja deblocate, am luat hotărârea să-i fac o vizită lui William Heirens, ucigaşul care mă fascinase atât de mult în copilărie. Mă ocupam, pe atunci, de un ciclu de învățământ, în Saint Louis. Am făcut un drum până în sudul statului Illinois, la penitenciarul unde-şi ispăşea Heirens pedeapsa. Aflat de treizeci de ani în puşcărie, avea acum în jur de cincizeci. I-am explicat că fusesem fascinat de crimele sale pe când aveam nouă ani şi că, într-un fel, am crescut împreună în

Proiect RI

Chicago. El avea şaptesprezece ani când eu aveam nouă, iar acum diferența de vârstă părea mai redusă.

Între anii 40 şi anii 70 nu încetasem să mă interesez de Heirens; aflasem astfel multe despre conținutul sexual al crimelor sale, despre furturile cu caracter fetişist care le precedaseră, despre numeroasele omoruri şi alte atrocități neelucidate, care se încercase să-i fie atribuite, şi despre iscusința sa deosebită de a-şi ascunde crimele chiar față de cei apropiați. Sistemul său de apărare fusese la fel de incredibil ca şi asasinatele. Pretinsese că un anume George Murman, care trăia împreună cu el, era autorul acestor crime; i-a condus pe anchetatori la locul a trei dintre ele şi a reconstituit în fața lor faptele şi gesturile care au dus la curmarea bestială a unor vieți. A fost nevoie de un foarte sever interogatoriu pentru ca să recunoască adevărul – şi anume că George Murman trăia de fapt în propriul său corp.

Heirens nu era un ucigaş cu personalitate multiplă, dar problemele sale apăruseră devreme, manifestându-se încă din adolescență. Fantasmele sexuale îl împingeau, în intimitatea camerei sale, să se maimuțărească, îmbrăcat în lenjerie feminină, în fața fotografiilor unor şefi naziști. Când s-a descoperit că, la treisprezece ani, el colecționa, pe lângă fotografii, şi arme de foc din care avea un întreg arsenal, a fost trimis într-un internat catolic, ca să nu fie băgat la închisoare. Şi-a terminat cu brio studiile secundare şi s-a apreciat că, prin conduita sa exemplară, s-a dovedit apt de reintegrare socială. Părăsind internatul, a intrat la Universitatea din Chicago, şi imediat au început crimele. Analizând retrospectiv, acestea pot fi considerate ca o continuare a bizareriilor sale din adolescență. Între crime, Heirens comitea, de asemenea, numeroase furturi.

Nu a fost niciodată cu adevărat judecat. În cursul instrucției, psihiatrii i-au avertizat avocatul că nici un juriu nu va accepta teza conform căreia Heirens ar fi comis

Proiect RI

crimele sub influența lui George Murman *(murder man?)*[1] şi deci varianta iresponsabilității va fi respinsă. Avocatul a înțeles că dacă clientul său ajunge în fața tribunalului, primeşte pedepsa capitală. Probele – amprente digitale, scrieri, „suveniruri" găsite în camera sa – erau zdrobitoare, ca să nu mai pomenim mărturisirile. Ca să scape de judecată, Heirens s-a recunoscut vinovat şi psihiatrii au recomandat internare şi tratament adecvat. A fost totuşi condamnat la închisoare pe viață. După acest verdict, părinții săi au divorțat şi şi-au schimbat numele, acunzându-se reciproc de a fi vinovați de crimele fiului. Cât despre Heirens, el s-a comportat ca un deținut model, a fost chiar primul deținut din stat care şi-a luat licența în închisoare. Ulterior, a elaborat o teză de doctorat.

Mă pregătisem deci bine pentru întâlnirea cu acest om căruia îi urmărisem cariera încă din copilărie, dar lucrurile n-au mers chiar aşa grozav cum sperasem. Heirens a aflat cu mare plăcere că persoana lui mă interesa de multă vreme, dar a refuzat acum să-şi asume crimele pe care odinioară le recunoscuse. A pretins că a fost înşelat şi a negat că ar fi ucis două femei pentru că ele l-ar fi surprins masturbându-se în casa lor. A negat şi că ar fi strangulat-o şi tăiat-o în bucăți pe fetița de şase ani. Îmi aminteam cu precizie această crimă: Heirens o obligase pe Suzanne Degnan să-i răspundă maică-sii că totul e-n ordine; a strâns-o apoi de gât, a înfăşurat-o într-o pătură şi a dus-o în pivnița unde a violat-o şi apoi a tăiat-o în bucăți. După aceea, a împrăştiat bucățile pe maidanul de gunoaie şi s-a întors liniştit la internat. Nu era de ajuns că făcuse asemenea crime monstruoase, avea acum şi tupeul să revină asupra mărturisirii!

Heirens a recunoscut că a avut oarece probleme sexuale şi că a comis niscaiva furtişaguri, pe care le privea ca năzbâtii de adolescent. Pretindea că el n-a fost niciodată un pericol pentru societate şi aprecia că

---

[1] Omul care ucide. *(N.t.)*

Proiect RI

exemplara sa conduită i-ar da dreptul să-şi sfârşească zilele în libertate.

Pe scurt, o mare decepție. Totuşi, proiectul de a purta convorbiri informale cu aceşti *serial killers,* pentru a adânci cunoştințele asupra conduitei criminale, era deacum în curs de desfăşurare, sub dubla tutelă a FBI-ului şi a departamentului de Justiție. În cadrul lui, voi ajunge să intervievez peste o sută dintre cei mai periculoşi criminali deținuți în închisorile americane şi apoi să formez cadre tinere, care să ducă mai departe această lucrare. Grație materialului adunat, am obținut informații prețioase asupra funcționării psihismului unor astfel de asasini şi, implicit, asupra celor mai eficace mijloace de a pune capăt acestei escalade a ororii. În tinerețe, Bill Heirens chemase în ajutor: „Pentru numele lui Dumnezeu, arestați-mă, cât nu mă apucă iar!" Noi căutam soluțiile pentru a reuşi exact acest lucru.

Proiect RI

3

Ascultându-i pe asasini

Mă apropiam de sfârşitul celei de-a treia întâlniri cu Edmund Kemper, un colos de doi metri care cântărea pe puțin o sută treizeci de kilograme. În tinerețe, Kemper îşi omorâse bunicii; petrecuse patru ani într-o casă de corecție şi, după ce a ieşit, a asasinat şapte persoane, inclusiv pe mama sa. Kemper avea şapte condamnări la închisoare pe viață. Mă mai aventurasem în închisoarea din Vacaville, California, ca să-l întâlnesc; mai întâi cu John Conway, apoi cu John Douglas, pe care-l instruiam. În cursul convorbirilor, scotocisem prin trecutul lui Kemper, ca să găsesc motivațiile şi fantasmele implicate în crimele sale. Acest ins, cu o inteligență superioară, îşi decapitase totuşi victimele şi le măcuise. Nimeni nu putuse să-i smulgă nici cea mai mică confidență, de aceea recunosc că eram mândru că eu reuşisem. Eram aşa de mulțumit de relațiile pe care le stabilisem cu acest monstru, încât am avut îndrăzneala să rămân singur cu el în cursul celei de-a treia întrevederi. Aceasta se petrecea într-o celulă care dădea pe culoarul morții, utilizată îndeobşte pentru acordarea ultimei împărtăşanii condamnaților, înainte de a fi duşi în camera de gazare. Deşi Kemper fusese instalat laolaltă cu ceilalți deținuți, autoritățile penitenciarului aleseseră această celulă pentru întrevederea noastră. Discutasem patru ore în şir cu Kemper, abordasem subiecte dintre cele mai neplăcute, referitoare la extrema sa depravare, şi mi se părea că făcusem un tur complet al problemelor. Am

Proiect RI

apăsat butonul soneriei ca să chem gardianul; mă grăbeam să ies din celula aceea în care simțeam că mă cuprinde claustrofobia.

Întrucât omul întârzia, am continuat conversația. Cei mai mulți dintre *serial killers* sunt solitari; totuşi, ei primesc ca pe o uşurare tot ceea ce vine să rupă monotonia vieții de închisoare. Era şi cazul vizitei mele. Crimele pe care le-au comis îi apasă şi, dacă ştii să-i iei, se destăinuie cu plăcere. Cu ei, conversația nu riscă să se stingă. Dar Kemper vorbise deja mult şi acum tăceam amândoi. Au trecut câteva minute. Am apăsat din nou pe buton. Nimic. După un sfert de oră de la al doilea apel, am repetat operația. Tot nimic.

În ciuda eforturilor de a rămâne calm, o anume aprehensiune trebuie că mi s-a citit pe față şi Kemper, prompt – ca toți ucigaşii – în ghicirea frământărilor celuilalt, a profitat de ocazie.

– Stai calm, mi-a zis surâzând. E ora de haleală. Cantina e tocmai în partea ailaltă a zonei de securitate. (s-a ridicat; desfăşurat, corpul său gigántic părea şi mai impresionant). Până-n cinşpe, două'j de minute nu vine nimeni să te ia.

Vestea nu mi-a căzut prea bine şi Kemper mi-a descifrat panica în priviri. Atunci a răsucit cuțitul în rană.

– Dacă mă ia c-o criză, eşti în rahat. Aş putea să-ți deşurubez biloiul şi să ți-l trântesc pe masă. Ar beli comandantul nişte ochi!

Mintea îmi zbârnâia. Îmi imaginam imensa labă a lui Kemper înşfăcându-mă de guler, lipindu-mă de perete şi sucindu-mi gâtul. N-ar fi durat mult, lupta era inegală. Da, Kemper avea dreptate: dacă-i venea să se defuleze pe mine, eram pierdut.

– Kemper, nu fi tâmpit, i-am spus. O să ai necazuri mari.

– Ce-o să-mi facă? a rânjit el. O să-mi taie televizorul?

I-am răspuns că o să-l bage la carceră pentru lungă vreme. Kemper ştia, ca şi mine, că un sejur prelungit în izolare te înnebuneşte complet.

Proiect RI

I s-a fâlfâit de argumentul meu. Chestiile astea el le-a fumat de mult, mi-a răspuns. O să suporte statul la mititica, doar n-o să dureze cât hăul, oricum. Tot trebuie să-l aducă înapoi în celulă, aşa că „marile neçazuri" o să i se pară fleac pe lângă imensul prestigiu de care s-ar bucura dacă ar „face felul" unui agent al FBI-ului.

Încercam cu disperare să găsesc o ripostă decisivă. Eram aproape sigur că Kemper nu mă va omorâ, dar o îndoială tot persista. Omul era extrem de violent, periculos, şi nu avea nimic de pierdut. Cum de am fost atât de nătâng să rămân singur cu el?

Explicaţia era clară: căzusem în sindromul Stockhalm, contra căruia nu încetam să-i previn pe elevii mei. Mă identificasem cu Kemper: îi atribuisem sentimente omeneşti, care însă erau numai ale mele. Coşcogea instructor-şef în tehnica negocierilor cu cei care iau ostatici, uitasem esenţialul! Data viitoare, voi fi mai puţin arogant şi n-o să mai fac atâta caz de „excelentele raporturi" pe care le întreţin cu aceşti redutabili criminali. Dacă o să mai existe o dată viitoare!

– Edmund, i-am zis, doar nu-ţi închipui că am venit fără armă!

– Faci mişto de mine, Ressler! Nu te lăsau ăştia în veac să intri aici cu armă!

Avea dreptate, bine-nţeles. Nici un vizitator nu e autorizat să poarte vreo armă în incinta închisorii; asta pentru a se evita ca un deţinut să i-o şterpelească şi s-o folosească împotriva gardienilor sau pentru a evada. Am încercat să-l lămuresc pe Kemper că măsura asta nu se aplica şi agenţilor FBI-ului.

– Da? Şi, mă rog, ce neam de armă ai?

– Nu e cazul să-ţi spun.

– Lasă gargara. Ce e? Un stilou otrăvit?

– Se poate şi asta. Dar mai sunt şi altele.

– Las'că ştim noi, m-a ironizat Kemper. Artele marţiale. Faci karate? Pun pariu că eşti centură neagră. Şi crezi că asta-i mare sfârâială, contra mea?

Proiect RI

Începeam să mă destind. Aveam impresia că el vrea doar să se bată pe burtă cu mine, ceea ce-mi convenea... dacă impresia mea era justificată. A continuat deci să mă şicaneze. Între timp, mă repliasem şi treceam în revistă tehnicile de negociere pe care le predasem. Prima regulă constă în a vorbi, a vorbi şi iar a vorbi, ca să câştigi timp. Aşa că am discutat despre artele marţiale, care le plac deţinuţilor la nebunie. Închisoarea e un mediu dur şi e oricând bine să ştii să te aperi. S-a scurs timpul şi în fine a venit şi gardianul. Procedura cere ca vizitatorul să aştepte până ce gardianul îl duce pe deţinut în celulă. Înainte de a ieşi, Kemper s-a întors spre mine.

– Ştiai că e la băşcălie, nu? – m-a întrebat, punându-mi o mână pe umăr.

– Bine-nţeles, am răsuflat eu uşurat.

Mi-am făgăduit să nu mă mai pun niciodată într-o asemenea situaţie şi din acea zi am stabilit o nouă regulă: la întrevederile cu *serial killers* vor fi întotdeauna doi agenţi.

Proiectul de cercetare asupra personalităţii patologice a criminalului era „progenitura" mea şi, ca să-l dezvolt, de-a lungul anilor 70, n-am pierdut nici o ocazie de a întâlni bărbaţi (şi chiar câteva femei) care-şi ispăşeau pedepsele în închisori americane. Când am predat ştafeta colegilor, aveam la activ peste o sută de mari criminali cu care mă întâlnisem. FBI-ul, ca şi alte instituţii, au sfârşit prin a-mi recunoaşte munca şi astfel am obţinut de două ori premiul Jefferson, decernat de Universitatea din Virginia, cu care şcoala de poliţie a FBI-ului din Quantico e cuplată. Materialul rezultat din acele întâlniri a fost clasificat şi analizat; eu şi colegii mei am putut astfel, foarte curând, să distingem anumite constante în comportamentul asasinilor, în desfăşurarea copilăriei lor. Despre aceste constante, despre stările de tensiune care preced crimele ca şi despre senzaţiile pe care le încearcă după săvârşirea lor, voi vorbi în capitolele următoare. În

Proiect RI

prealabil însă, aş dori să spun câteva cuvinte în legătură cu modul de a purta o convorbire cu aceşti ucigaşi şi să evoc câteva scene tari din întâlnirile mele cu bărbaţi şi femei acuzaţi de a fi comis crime pe care societatea le consideră cele mai grave dintre toate.

Scopul convorbirilor este de a obţine clarificări asupra motivaţiilor criminalilor sau asupra personalităţii lor, informaţii susceptibile de a fi utilizate de poliţie. Pentru a le căpăta, investigatorul trebuie să fie luat în serios de interlocutor, căruia, în plus, trebuie să-i câştige încrederea, pentru ca el să vorbească neinhibat. Or, fără a-ţi asigura respectul deţinutului, toate acestea nu sunt posibile.

Nu e uşor să stabileşti o relaţie bazată pe respect reciproc; în acest scop, trebuie să-ţi ascunzi propriile sentimente de dezgust faţă de atrocităţile săvârşite de interlocutor. Dacă în timp ce un asasin îmi explică în ce mod a tăiat el un corp în bucăţi, eu las să mi se vadă dezaprobarea, discuţia se întrerupe categoric. Pe de altă parte, dacă-i spun: „I-ai tăiat capul? Ei, şi ce mare lucru? Eu ştiu o liotă-ntreagă de jmecheri care au făcut figura asta!", rezultatul e acelaşi. Nu se obţine încrederea unui criminal glumindu-se cu lucrurile astea. Aceştia oameni sunt poate nebuni, dar tembeli nu, şi, oricum, sunt departe de a fi orbi la nuanţele comportamentului uman.

Mulţi anchetatori pun prea repede întrebările delicate; interlocutorul se cabrează şi dialogul s-a sfârşit. Nu trebuie să uităm niciodată că aceşti condamnaţi au timp, ei au o viaţă întreagă în faţă, şi nu reuşeşti nimic dacă nu-i faci să se simtă în largul lor. E obligatoriu deci să-i iei cu încetul, dacă speri să-i vezi deschizându-şi sufletul şi încredinţându-ţi detalii intime pe care nu le-au mărturisit încă nimănui. Eu înaintez deci cu prudenţă, le vorbesc cu tact şi abordez moale şi blând punctele fierbinţi. Uneori asta poate să însemne ore întregi şi numeroase vizite.

Nu toţi colegii mei din departamentul de Ştiinţe Comportamentele posedau calităţile necesare. Unul

Proiect RI

dintre ei trebuia să stea de vorbă cu un tip care era condamnat pentru că violase şi ucisese mai mulţi copii. Anchetatorul avea el însuşi copii şi-l detesta deci pe individ; atitudinea lui ostilă a anihilat orice şansă de a obţine vreo confidenţă. Chiar la început, deţinutul s-a plâns de fumul de ţigară şi a cerut să se deschidă fereastra. Anchetatorul i-a ordonat să se aşeze şi să răspundă la întrebări fără să facă nazuri. La întrebarea standard: „Ce aţi fi vrut să faceţi dacă nu deveneaţi asasin?", condamnatul a declarat că ar fi dorit să fie astronaut.

– Aha, şi pun mâna-n foc că ţi-ar fi plăcut să-ţi bage şi-un puştulache în cabină! a exclamat colegul meu.

Acest gen de ostilitate e inutil şi dăunează calităţii convorbirii. Colegul meu s-a lăsat antrenat de ura sa faţă de crimă. Puţin după aceea, el mi-a mărturisit că nu e făcut pentru dialogurile cu asasinii (eu îl desemnasem să-l interogheze pe violator).

– Ăştia-s nişte monştri, nu pot s-o scot la capăt.

L-am felicitat că are curajul să-şi recunoască limitele. S-a îndreptat spre altă specialitate şi a devenit unul din elementele noastre cele mai bune în cu totul alt domeniu: sprijinul psihologic acordat personalului care cade victimă surmenajului sau depresiunii nervoase. Era un om plin de calităţi, dar îi lipseau exact cele care i-ar fi permis să stea la discuţie cu un violator de copii, ca să scoată de la el date care să ajute forţele de ordine în lupta împotriva crimei.

Proiectul de cercetare asupra personalităţii patologice a criminalului atrăgea numeroşi voluntari, dar majoritatea refuzau treburile obscure. Toţi se repezeau să participe la interogarea unor celebrităţi ca Manson sau Berkowitz: nu găseam pe nimeni să stea de vorbă cu un ucigaş mai puţin cunoscut, dar ale cărui crime le egalau, ca oroare, pe cele ale vedetelor citate mai sus. În afară de asta, era nevoie de o serioasă muncă de cercetare prealabilă, cum ar fi studierea dosarelor administraţiei penitenciare şi

Proiect RI

pregătirea protocolului de cercetare pe care-l puseserăm la punct. Întrevederea propriu-zisă dura trei până la patru ore, apoi trebuia transcrisă „pe curat", completat protocolul şi apoi îndeplinite diferite obligaţii administrative. Chestii care stingeau focul multor entuziasme.

În departamentul nostru, toată lumea era supusă unei presiuni sufocante. O colegă a renunţat după câţiva ani, activitatea asta îi dădea coşmaruri. Era mult prea des confruntată cu cazuri de viol deosebit de grav şi a cerut să fie mutată în alt serviciu. Mai mulţi agenţi au făcut ulcer la stomac. Trei au fost victimele unor crize de angoasă atât de grave, încât la început s-a crezut că e vorba de afecţiuni cardiace. Patru dintre noi, printre care şi eu, au cunoscut pierderi de greutate pe cât de subite, pe atât de inexplicabile, unii pierzând până la treizeci de kilograme în şase luni. Ni s-au făcut tot felul de analize medicale, gastroscopii şi altele, dar nu s-a găsit nimic care să permită atribuirea acestui fenomen unor cauze pur fizice. Un alt agent a căzut pradă farmecului unui ucigaş multirecidivist; el s-a prevalat de pretinsa antipatie pe care aş avea-o faţă de deţinut , ca să poarte singur dialogurile cu acela. A mers până acolo, încât l-a ajutat pe asasin să-şi înjghebeze un dosar pentru a face recurs la sentinţa sa de condamnare la moarte. Comportamentul straniu al colegului nostru îşi avea explicaţia în uimitorul talent de a manipula oamenii pe care-l avea asasinul. Agentul cu pricina a reuşit să antreneze în rătăcelile lui şi pe un înalt funcţionar al Biroului. Acesta din urmă, care nutrea mai de mult visul de a întâlni şi el o celebritate a Răului, pentru a se putea da mare la dineurile simandicoase, a acceptat să-l însoţească pe colegul nostru în calitate de supervizor. Când asasinul a fost în cele din urmă executat, agentul s-a comportat de parcă ar fi pierdut un prieten drag. Iată unul din efectele riscului de a privi în străfundurile „abisului".

Proiect RI

Ca să suporți genul de muncă pe care o făceam noi şi să-ți păstrezi rezerva necesară se cuvine să duci o viață echilibrată; chiar şi atunci când agentul e un om aşezat, cum e cazul meu, tensiunea nervoasă e epuizantă. Nu ştiam, în 1978, când am început dialogurile în închisori, ce dificultăți voi întâlni pe parcurs.

Câteva cuvinte despre condițiile în care se desfăşurau întrevederile. Când vizitezi un deținut, fie că eşti membru al familiei, fie avocat, nu-i poți vorbi decât printr-un geam, cu ajutorul unui telefon, sau prin alte procedee care asigură o distanță între cele două „părți". Aceste reguli de securitate nu se aplicau şi agenților FBI-ului. În general, mi se oferea o celulă sau o cameră de gardă, şi convorbirea avea loc într-un relativ confort. Adesea, deținutul era adus cu cătuşe la mâini; ceream întotdeauna să fie scoase – era un prim element pentru obținerea unei relații de încredere. În pragul convorbirii, subiectul voia invariabil să afle de ce interesează FBI-ul de el. Începeam deci prin a-l face să-nțeleagă că nu venisem să obțin informații asupra crimelor lui. Apoi îi vorbeam mult despre el însuşi, ca să vadă cât de bine-i cunosc dosarul, precizându-i că mă interesează în mod special o anume categorie de ucigaşi. Evitam să pomenesc expresia „crime sexuale", căci ar fi însemnat o mare greşeală. Îi spuneam că vreau să stăm de vorbă despre trecutul şi copilăria lui, adăugând că nimic din ce-mi va dezvălui nu va ajunge la urechile autorităților penitenciarului. Această ultimă „regulă" era fundamentală; deținuții se tem mai presus de orice ca nu cumva confidențele pe care le-au făcut cuiva să fie folosite de gardieni împotriva lor. Nu ştiu exact de ce – cred că datorită firii mele sincere – deținuții m-au crezut întotdeauna; iar eu m-am ținut de cuvânt. Îi preveneam, de asemenea, să nu menționeze vreo crimă ce nu le fusese atribuită – să mărturisească, de pildă, că au omorât douăzeci de persoane, şi nu zece – deoarece, în acest caz, eu sunt obligat să informez justiția şi s-ar declanşa o nouă anchetă.

Proiect RI

Toată lumea se bătea pentru „onoarea“ de a sta de vorbă cu Charles Manson. De fapt, ceea ce voiau era mai mult să poată face pe grozavii ulterior; puțini erau cu adevărat interesați de ceea ce ar avea Manson de spus. Curtat de presă şi de amatorii de senzații tari, Manson obosise să tot fie tratat ca o fiară ciudată. Mi-amintesc de o emisiune de televiziune în care prezentatorul îl întreba pe Manson ce simți când tai urechea cuiva. Se putea crede că voia dinadins să-l provoace pe Manson, care a înțeles repede cu cine are de-a face şi s-a lansat cu volubilitate într-una din tiradele în care era mare meşter. S-a văzut imediat că Manson n-avea pic de respect față de prezentator. „Acest tip e un bufon, părea el că spune. Dacă vrea să facă tumbe, am să-i fac şi eu!“ Manson s-a abținut perfect de a spune ceva cât de cât important. Dacă prezentatorul l-ar fi întrebat simplu pe Manson ce l-a determinat să taie urechea victimei sale, ar fi obținut poate un răspuns care să aducă puțină lumină asupra straniilor motivații ale acestui criminal. Dar adevărul e că pe prezentator îl durea în cot de autenticitate, el căuta senzaționalul.

Contactul cu aceşti mari criminali intens mediatizați m-a învățat că e necesar să pornesc de la o temeinică activitate prealabilă, pentru a-i putea asigura de seriozitatea acțiunii. Ei trebuie să simtă în cel din fața lor un interlocutor competent. Faptul că le stăpâneam perfect dosarele mă ajuta să-i conving că le merit respectul. Astfel, credibilitatea mea sporea, de pildă, dacă eu cunoşteam numele şi împrejurările la care se refereau.

– Boby m-a trimis la un comerciant, spunea, de exemplu, Charles Manson.

Interveneam imediat:

– Boby Beausoleil?

– Exact.

El continua, conştient că interlocutorul studiase îndeajuns dosarele pentru a-i putea urmări explicațiile. Întrerupându-l, îi dovedeam că ştiu despre ce vorbeşte

Proiect RI

că dau importanță povestirii, ceea ce avea ca efect slăbirea reacției de împotrivire. Cu prezentatorul de care am pomenit mai sus sau cu oricare alt jurnalist, Manson trebuia mereu să tot dea explicații, sfârşind prin a nu mai spune nimic interesant. În schimb, dacă conlocutorul şi-ar fi dat osteneala să-i studieze cazul, Manson s-ar fi „oferit" mai liber, ar fi vorbit despre subiecte la care reflectase îndelung, şi-ar fi împărtăşit şi trăirile, fiind sigur că e ascultat cu competență şi că e înțeles.

De-a lungul convorbirii, încercam să caut şi aspectele pozitive ale vieții acestor ucigaşi şi să le discut. Tex Watson îşi întorsese fața către Dumnezeu; Heirens se comportase ca un deținut ireproşabil. Era nițel mai dificil să găseşti ceva pozitiv la Manson, bine-nțeles, dar în cazul lui mă concentram pe aspectele pe care el însuşi le considera pozitive, chiar dacă societatea le reproba. La Manson, un astfel de aspect era charisma lui.

După ce am depăşit ceea ce eu numesc faza preliminară, Manson a ținut să mă înştiințeze că el habar nu are de ce a fost băgat în puşcărie. În fond, el nu era de față atunci când s-au comis crimele. Voia neapărat ca eu să fiu convins de nevinovăția lui. Negativul unei fotografii, îmi explica el, prezintă lumea „pe dos". După părerea lui, el era negativul societății, reflexul aspectelor negative ale acesteia.

Aplecându-te asupra cazului Manson, eşti obligat să constați că începutul vieții sale a stat sub auspicii absolut nenorocite. Eliberat, la treizeci şi doi de ani, din centrul penitenciar Terminal Island, din California, el luase decizia fermă de a nu se mai afla niciodată în spatele gratiilor: petrecuse deja douăzeci de ani în casa de corecție sau puşcării. (Se întâmplă, nu chiar rar, ca un pungaş, autor a numeroase delicte în adolescență, să se îndrepte după vârsta de treizeci de ani şi să reuşească, părăsind închisoarea, o reintegrare în viață). Mai scund de un metru şi şaizeci, plăpând şi bolnăvicios, Manson îşi compensa fizicul ingrat printr-o sensibilitate exacerbată.

Proiect RI

În închisoare, învățase să cânte la chitară; avea ambiția să devină cântăreț profesionist. Eliberarea sa a căzut în mijlocul anilor 60 şi el s-a integrat fără dificultate în contra-cultura care domnea pe coasta de Vest.S-a implicat abil în mişcarea hippy şi a înțeles repede că ar putea-o folosi în scopurile sale.

– M-am prins ce merge la tineri, mi-a mărturisit el. Le trebuie idoli – aşa că am devenit idol.

Tinerii îi admirau pe cei care purtau părul lung, care ieşeau din comun, care vorbeau în termeni metafizici, care cântau la chitară şi compuneau cântece cu texte obscure. Manson a băgat de seamă că, hălăduind pe străzile din Haight Ashbury – Mecca mişcării psihedelice –, hainele lui năstruşnice, vârsta, experiența şi un anume comportament asocial fascinau tânăra generație.

– Am mirosit atent care-i visul lor şi după aia m-am fasonat la fix după acest tipar.

A descoperit că poate obține gratuit totul: adăpost, hrană, sex, drog, comportându-se ca un guru[1)].

– Am devenit un „negativ". Reflexia acestor tineri. Te uiți într-o oglindă, îmi explica Manson. Nu vezi oglinda. Vezi ce reflectă ea. Trebuie să mă-nțelegi, se justifica el. Eu n-am față de barosan, ca să obțin ce-mi trebuie cu forța. Aşa că am mers pe vrăjeală.

Privirea halucinantă l-a ajutat mult; a observat că are o anume putere quasi-hipnotică. Pe undeva pe lângă Valea Morții, el a întemeiat un fel de tabără închisă cu tineri marginalizați. Mai vârstnic decât circarii, hârşit în arta manipulării, după douăzeci de ani de puşcărie, el a reuşit să le spulbere orice rezistență, le-a pretins din ce în ce mai mult, până în ziua în care (după scurte incursiuni în ilegalitate) ei au acceptat să comită crime, una mai gravă decât cealaltă.

Cum el nu făcuse altceva decât să reflecte ceea ce adepții săi visau să devină, Manson a conchis că nu e

---

[1)] Educator spiritual, mentor. *(N.t.)*

Proiect RI

responsabil de actele lor; acesta e motivul pentru care „nu înțelegea ce caută el în puşcărie". Manson era satisfăcut de această ingenuă explicație care-i permitea să-şi nege personalitatea psihopată şi pofta exagerată de putere. Ceea ce nu-l împiedica să se mândrească, în cursul discuțiilor noastre, cu extraordinara priză pe care o avea asupra spiritului fragil al tinerilor săi emuli. Pentru a înțelege crimele discipolilor lui Manson, trebuie mai întîi să scrutăm imensul său talent de manipulator. Contrar celor afirmate de procurorul Bugliosi, el n-a ordonnat în mod direct crimele. El a creat, dacă e să formulăm exact, un climat special. Pornind de la acesta, discipolii săi ştiau ce trebuie să facă pentru a-i fi pe plac. Or, ei şi-ar fi dat şi viața în acest sens. În momentul în care crimele urmau să fie comise, Manson le-a explicat fidelilor că nu mai poate rămâne cu ei pentru că el e în libertate condiționată şi riscul ar fi prea mare. Această explicație poate provoca zâmbete, dar discipolii săi au acceptat-o.

În timpul uneia din întâlniri, Manson a fost apucat de o criză subită; povestind cum se poartă gardienii cu deținuții, a sărit pe masă, cu gesturi dezordonate. N-am făcut nimic ca să-l opresc, dar Conway l-a apostrofat cu o voce placidă:

– Dă-te jos, Charlie; ia loc şi stai liniştit.

În acest caz anume, atitudinea lui Conway – adică refuzul de a intra în jocul lui Manson – a fost cea bună. Într-adevăr, după incident, Manson s-a aşezat pe scaun, s-a liniştit şi a început să ne explice amănunțit tehnicile sale de control mental.

La sfârşitul întrevederii, m-a implorat să-i dau un obiect pe care să-l ia cu el; voia neapărat să-i facă pe camarazii de celulă să creadă că reuşise să fure un „suvenir" de la un agent FBI.

– Dacă nu, mi-a explicat el, n-au să-nțeleagă niciodată cum de-mi petrec atâta vreme cu voi.

Ținea să-şi păstreze imaginea şi autoritatea. Mi-a înhățat insigna şi, prinzându-şi-o pe cămaşă, a mimat că

Proiect RI

dă ordine gardienilor şi deţinuţilor. I-am explicat că nu i-o pot lăsa. Şi-a mutat atunci atenţia asupra ochelarilor mei de soare, model „US Air Force". Am acceptat să-i ia; n-a stat pe gânduri, i-a pus în buzunarul cămăşii, dar m-a avertizat că gardienii or să-l acuze că i-a ciordit. Chiar aşa s-a-ntâmplat. Gardienii au revenit cu Manson, care făcea un tămbălău cât toate zilele împotriva unor „minţi închistate" care-ndrăznesc să-l bănuiască pe el. Netulburat, am confirmat că eu i-am dăruit ochelarii. Gardienii s-au uitat la mine stupefiaţi, convinşi că au de-a face cu un imbecil. Atunci, Manson şi-a pus pe nas, cu un gest teatral, ochelarii fumurii şi, ţanţoş ca un păun, s-a întors în celulă. Nu mă-ndoiam că se va umfla în pene printre companioni, lăudându-se că „i-a tras o ţeapă" FBI-ului. Acest exemplu ilustrează perfect genul de manipulări la care se preta Charles Manson. În ce mă priveşte, pierderea ochelarilor de soare şi cea, provizorie, a demnităţii au fost preţul (mărunt) pe care l-am plătit pentru a putea pătrunde în întortocheata mentalitate a unui asasin.

Încă din primul voiaj de studii pe care l-am efectuat, îl vizitasem şi pe Charles „Tex" Watson, care-şi ispăşea pedeapsa în închisoarea San Luis Obispo. Watson pretindea că l-a întâlnit pe Isus în detenţie, ceea ce l-ar fi salvat şi regenerat. Smeritele sale cuvântări erau celebre, veneau unii şi din alte părţi ca să-i asculte predicile duminicale. La drept vorbind, reuşise să joace pe degete autorităţile penitenciarului: se plimba prin incinta închisorii ca la el acasă. În aparenţă, el le era cu adevărat de folos oamenilor; dar dacă prozelitismul său era autentic sau doar o manevră pentru obţinerea eliberării condiţionate, asta n-aş putea să spun.

Cum veneam după întâlniri cu Sirhan, Charles Manson şi Ed Kemper, Watson mi s-a părut cât se poate de normal. A admis de bună voie că se afla sub dubla influenţă a drogurilor şi a lui Manson în perioada uciderii actriţei Sharon Tate şi a familiei La Bianca; considera

Proiect RI

chiar că actele sale ar fi trebuit să-i atragă pedeapsa capitală. Or, acum el nu se mai afla sub puterea Satanei şi, de când Domnul îl luase sub oblăduirea sa, el a devenit un alt om. Cel care comisese crimele nu mai exista.

În cartea sa *Will You Die for Me*[1)], pe care a scris-o împreună cu Ray Hoekstra, preotul închisorii, Watson aruncă întreaga responsabilitate asupra lui Manson. El afirmă că acesta i-a dat ordin să asasineze. Chiar cu puțin timp înainte de măcelul de la locuința actriței Sharon Tate, Manson îl scosese pe Watson dintr-o belea (înjunghiase un traficant de droguri pe care-l jefuise) şi în schimb i-a cerut să ucidă nişte „porci". În cursul discuțiilor pe care le-am purtat cu el, Watson a admis că Manson nu i-a dat ordine explicite; dar a afirmat că Manson ştia perfect ceea ce el, Watson, şi ceilalți se pregătesc să facă. Or, nu numai că nu i-a împiedicat să treacă la fapte, dar a şi recunoscut ulterior în fața lui Watson că asasinatele au fost comise în numele său.

Watson crescuse într-un orăşel din Texas, unde avusese parte de o educație tipic americană: „Elev bun, atlet la universitate (recordul meu la 110 metri garduri mai ține încă), băiat mişto şi de comitet, om de gaşcă ideal", aşa se caracteriza el în cartea sa. Cu diploma de studii secundare în buzunar, s-a dus în California să profite de ceea ce el considera a fi *dolce vita:* plajă, soare, fete, zbenguială. L-a întâlnit pe Manson din întâmplare, a început să-l frecventeze asiduu şi apoi a lăsat totul baltă pentru a-l urma. Acum, grație experienței din închisoare, Watson îl deslușise pe Manson:

– La urma urmei, Charlie nu era altceva decât un stâlp de puşcărie. Îi ducea pe toți mucoşii de nas, aşa cum pățesc noii deținuți.

Watson a negat că ar fi avut, ca şi ceilalți, relații homosexuale cu Manson, dar a recunoscut că i se supusese ca un sclav.

[1)] *Vrei să mori pentru mine? (N.t.)*

Proiect RI

„Când am început să «trag prafuri», scrie Watson în cartea sa , Charlie nu era foarte important pentru mine".

Totuşi, unul dintre prietenii săi era un adept al „evangheliei după Charlie", iar „fiicele Familiei" predicau fără-ncetare filozofia adoratului guru:

„Ele ziceau că posedăm cu toţii un ego, o năzuinţă de a ne singulariza care ne taie legătura cu viaţa; că ne agăţăm disperaţi de ego-ul nostru ca de o ultimă şansă de supravieţuire. Dar... adevărata libertate constă în a scăpa de el, a distruge ego-ul care ne desparte unii de alţii, care ne îndepărtează de viaţă. „Încetează să exişti!", recomanda Charlie în cântecele sale. „Încetează să exişti şi, în sfârşit, iubeşte-mă". Fetele repetau neobosit refrenul: „Încetează să exişti, distruge-ţi ego-ul, mori...", când vom înceta să existăm, vom fi în fine liberi să ne iubim, să ne iubim cu toţii şi deplin".

Pentru a zdrobi personalitatea admiratorilor săi, Manson a recurs la drogurile psihedelice, la critici sistematice şi la orgii. În fiecare seară se cocoţa pe o movilă în faţa ranch-ului de unde-şi deversa filozofia de talcioc asupra unui auditoriu în transă, năruit oricum de LSD[1] . „Eliberaţi-vă de trecutul vostru, predica el, rupeţi-o cu familiile şi debarasaţi-vă de rădăcinile voastre mic-burgheze. Nimic nu mai contează acum în afara noii voastre familii: Familia". Manson era trentagenar, nu era departe de vârsta lui Cristos la ceasul răstignirii. Ca şi Mântuitorul, Manson se simţea chemat să schimbe lumea. Ca şi Acela, el vorbea de Apocalipsă, ridiculiza învăţăturile strămoşeşti şi propovăduia iubirea. Ca să simbolizeze noua personalitate a fiecărui cirac după deşteptarea aceluia întru adevăr, Manson îl împopoţona cu un nume nou. Watson a devenit astfel Tex, din cauza originilor sale texane şi a accentului său tărăgănat, dar mai presus de toate, pentru că nu putea să existe decât

---

[1] Drog: dietilamidă a acidului lisergic, extrem de halucinogenă. *(N.t.)*

Proiect RI

un singur Charlie în Familie. Practic, rivalitatea care s-a iscat între cei doi bărbați, şi pe care am descoperit-o stând de vorbă cu fiecare în parte, a furnizat energia pentru săvârşirea crimelor.

Cu toate acestea, cheia se afla în predicile lui Manson. El spunea acolo că lumea veche se prăbuşeşte; le promitea fidelilor că-i va conduce în deşert, îi va ascunde într-o peşteră neştiută de nimeni, unde vor aştepta sfârşitul Apocalipsei, după care vor ieşi la lumină şi vor repopula Pământul. Ca să grăbească distrugerea vechii lumi, Manson îşi conjura discipolii să recurgă la crime sângeroase. Spunea fără încetare că i s-a furat copilăria, că a trăit un calvar şi că, de când a venit pe lume, toți l-au „regulat". Ca să echilibreze tratamentul pe care-l suferise, preconiza el, e cazul să fie sacrificați câțiva „porci". Prin „porci" se înțelegeau nişte mic-burghezi care trebuiau smulşi din confortul lor, torturați şi omorâți într-o baie de sânge.

„Oricât de abracadabrante i-ar părea unui profan poveștele lui Charlie, scrie Watson, noi eram cu toții seduşi. Cu cât trăgeam mai mult drog, cu atât eram mai cuceriți; ceea ce propovăduia Charlie ni se părea inevitabil". În timp ce fidelii erau în transă, Manson le zugrăvea tablouri de căsăpeală şi torturi. Astfel, „noi îi sorbeam cuvintele şi ne imaginam masacrele, groaza «porcilor», şi chiar dacă totul nu era decât un joc, aceste imagini ne impregnau şi ne obsedau".

Într-o noapte, după un astfel de „joc", Watson a adunat câteva fete şi le-a anunțat (după cum l-a anunțat şi pe Manson) că trebuie să se pună în mişcare pentru a executa lucrarea demonului. El, Watson, va fi şeful şi va organiza omorul; fetele – convinse de Manson să-şi consacre viețile întru satisfacerea bărbatului – îi vor fi complice. Watson afirma că-i declarase lui Manson: „Pentru tine o facem, Charlie", iar acela răspunse: „Mergi, Tex, şi fă-o bine". În ce-l priveşte, Manson m-a asigurat că el nu spusese mai mult decât: „Fă ce ai de făcut".

Proiect RI

Relatările lor sunt doar în aparență contradictorii: dacă Manson n-a ordonat el însuşi crimele, era evident pentru toată Familia că le aproba şi că nu făcuse nimic pentru a-şi împiedica discipolii să le săvârşească. Crimele se zămisliseră din fantasmele lui Charlie, iar imaginea lor o întipărise în spiritele halucinate ale fidelilor; lor le revenea, nu lui, să transforme aceste fantasme într-o odioasă realitate, pentru a grăbi sfârşitul „vibrațiilor rele" şi pentru a se ajunge mai iute la înălțarea lumii noi, plină de iubire şi de pace, promisă de Charlie. Urmându-i instrucțiunile, toți învățăceii săi comiseseră deja infracțiuni minore – jecmăniri, furturi de maşini – iar femeile se prostituaseră pentru el: îi îndeplineau absolut orice dorință. Nu numai că Manson n-a încercat să împiedice crimele, dar le-a acordat şi binecuvântarea viitorilor asasini.

Dar povestirea lui Watson nu tratează subiectul în întregime. În cursul convorbirilor, Manson mi-a spus că cea mai mare greşeală a sa a fost că „l-a lăsat pe stricăciunea asta de Watson să capete prea multă putere asupra Familiei". Watson mi-a confirmat de altminteri această teză, declarându-mi că încercase într-adevăr să urce în ierarhie pentru a avea mai multă putere asupra fetelor şi pentru a merita dragostea lor. El spera ca, datorită crimelor, să devină, dacă nu liderul, cel puțin mâna dreaptă a lui Manson. El anticipa că familiaritatea sa cu violența şi atrocitatea crimelor săvârşite îi vor aduce respectul comunității. În acest sens, se poate spune că asasinatele Tate – La Bianca nu fuseseră planificate; au fost consecința unei înlănțuiri de evenimente la capătul căreia o bandă de dezechilibrați, de puştani şi fetişcane fugiți de acasă, cu mintea măcinată de halucinogene şi antrenați într-o luptă pentru putere în „Familie", s-au dedat unui măcel care va costa viața a şase persoane.

Dorisem să vorbesc şi cu alți membri ai Familiei lui Manson, mai ales cu Susan Atkins, care asistase la masacru, dar n-am reuşit s-o întâlnesc în cursul acelui

Proiect RI

prim periplu. La penitenciarul federal din Alderson, în Virginia, le-am văzut pe Lynette „Squeaky" Fromme şi pe Sandra Good. Nici una din ele nu asistase la crimă, dar ambele fuseseră vreme îndelungată în preajma lui Manson. La intrarea lor în sala pentru convorbiri, te puteai crede la cinema: Squeaky purta o rochie roşie asortată cu o bentiță aşijderea în jurul capului; Sandra, rochie verde cu bentiță verde. Mergeau perfect paralele, cu gesturi de călugărițe. În timpul conversației, ele foloseau una față de alta numele de „Roşu" şi „Verde", definindu-se drept surori ale Bisericii lui Charles Manson.

Squeaky Fromme aparținuse unei familii normale; părinții ei, oameni educați, lucrau în cadrul unui program spațial. Sandra avea o diplomă universitară. Inteligente amândouă, ceea ce nu le-a făcut mai puțin devotate lui Manson. Squeaky îndreptase un P.45 asupra președintelui Gerald Ford; apăsase pe trăgaci, dar glonțul n-a pornit mulțumită intervenției unui agent al serviciilor secrete care şi-a strecurat mâna între percutor şi amorsă (s-a ales cu un deget strivit). Sandra fusese condamnată pentru tentativă de extorcare de fonduri; trimisese scrisori unor directori de mari întreprinderi, în care amenința că le răpune familiile dacă nu încetează să polueze pământul. În închisoare, „fetele" – care trecuseră de treizeci de ani – nu şi-au pierdut credința. Ele nu se îndoiau că într-o zi Manson va ieşi din închisoare, va reface Familia, iar ele i se vor alătura în lupta pentru salvarea planetei. Mi-au declarat că, chiar dacă le-aş aduce o grațiere din partea președintelui, ele ar refuza să iasă câtă vreme Manson mai e după gratii. N-am putut să scot mai mult din întâlnirea noastră, în afara confirmării că aceste cugete slabe erau şi acum gata să-şi pună viața şi destinul în mâinile psihologului responsabil de pierzania lor. Eliberată în 1991, Sandra s-a instalat într-un orăşel la treizeci de kilometri de închisoarea în care Manson îşi ispăşea pedeapsa.

Proiect RI

Richard Speck nu era propriu-zis un *serial killer,* ci, mai exact, ceea ce eu aş numi un „ucigaş în rafală". Într-o noapte, spre sfârşitul anilor 60, la Chicago, el pătrunsese, cu scopul de a jefui, într-o casă şi găsise acolo trei eleve infirmiere; ulterior, au mai venit câteva – studente din Filipine – care-şi petrecuseră seara în oraş. El le-a legat fedeleş, le-a dus una câte una într-o cameră unde le-a violat şi apoi a ucis opt dinte ele – mai mult pentru a le împiedica să depună mărturie contra lui. Cea de-a noua studentă reuşise să se strecoare sub pat, de unde asistase la cele opt violuri şi la măcelul de după. Spek numărase greşit, căci, după ce le-a lichidat pe cele opt femei, a plecat liniştit. Cea care scăpase a anunțat poliția, dând şi o descriere precisă a agresorului, care purta un straniu tatuaj: „Născut să piardă". S-a difuzat acest semnalment în toate spitalele, în speranța, cu mici şanse, că asasinul, a cărui patimă pentru violență nu mai trebuia demonstrată, va recurge într-o zi la un serviciu de urgențe în caz că se va răni într-un fel oarecare. Procedeul face parte din clasica rutină polițistă, şi uite că de data asta s-a dovedit câştigător. Rănit la braț, Speck s-a prezentat la un spital şi poliția l-a arestat. Infirmiera care scăpase din carnagiu l-a recunoscut fără preget, amprentele pe care nu-şi dăduse osteneala să le şteargă erau ale lui, aşa că a fost condamnat la închisoare pe viață.

Doream să-l întâlnesc pe Speck pentru că era celebru. Din păcate, nu era inteligent şi părea incapabil să reflecteze clar asupra motivațiilor sale. După părerea educatorului închisorii, era o brută cu comportare violentă şi agresivă, care-şi petrecuse toată viața numai în gâlceavă şi pe care puşcăria nu-l schimbase. Înainte de a se stabili în Chicago, fugise din Texas, unde era căutat pentru tentativă de omor asupra socrului său. Pentru Speck, a „o frige normal" însemna să bea țapăn, să se îmbete şi să caute zânzanie. Dacă-şi lăsa lat adversarul, era mulțumit de cum îi ieşise seara. Dacă nu, înşfăca

Proiect RI

vreo pițipoancă nenorocită şi o cotonogea bine, după care adormea uşurat. În închisoare, domesticise o vrabie, îi legase o sfoară de un picior şi se plimba cu ea pe umăr. Întrucât în penitenciar nu sunt îngăduite nici un fel de vietăți, un gardian l-a avertizat să renunțe la păsăre. Speck a refuzat să se supună. Într-o zi, gardianul l-a amenințat cu carcera dacă nu dă drumul vrabiei. La auzul acestor vorbe, Speck a aruncat-o între palele unui ventilator în funcțiune. Pasărea a fost făcută ferfeniță.

– Ce te-a apucat? s-a mirat gardianul. Credeam că țineai la ființa aia.

– Poate. Dar dacă nu mai pot s-o am eu, n-o s-o aibă nimeni.

Încă de la primele întrevederi, Speck s-a închis într-o tăcere arțăgoasă. Până când, într-o zi, un gardian a găsit ce-i trebuia. I-a povestit lui Speck că, fiind celibatar la vremea crimelor, i-a fost mare ciudă pe el fiindcă suflase opt japițe haioase de sub nasul pofticios al fustangiilor. Speck a găsit foarte nostimă chestia asta şi, flatat, a devenit mai cumsecade.

Eram în încurcătură; principiul meu fusese să nu mă bat pe burtă, să nu mă „bag în tărâțe" cu un asasin şi – mai important – să nu-i denigrez niciodată victimele. Nu se cuvine să banalizezi suferința numai de dragul de a-l aduce pe ucigaş de partea ta. Astfel că am folosit cu reticență tactica prin care izbândise gardianul.

Am sesizat repede că Speck n-avea mare lucru de spus şi că era incapabil de introspecție. Afişa un dispreț total față de viețile oamenilor şi recunoştea fără remuşcări căci ucisese victimele numai ca să le împiedice să depună mărturie contra lui. Dezamăgit de lipsa lui de inteligență şi de refuzul de a coopera, am încercat să ies, totuşi, cu ceva din întâlnirea noastră. L-am întrebat cum a picat la spitalul unde fusese arestat după identificarea tatuajului. Medicii declaraseră că el s-a tăiat probabil în cursul unei încercări de sinucidere. Speck a negat cu violență; el a pretins că l-a rănit un ciob de sticlă în cursul

Proiect RI

unei încăierări într-un bar. La zece ani de la crimele sale, Speck mai făcea încă pe macho-ul[1].

Ted Bundy era opusul lui Speck. Era criminalul cel mai popular din epocă, iar fizicul de june-prim la care se adăuga elocvența sa convinseseră o bună parte din public că el nu poate fi autorul atrocităților de care era acuzat. Inteligent, seducător, Bundy era portretizat în presă ca un student în drept, bine crescut, respectat de toată lumea, un flăcău curat ca o reclamă de săpun, genul de asasin cu inimă mare care-şi ucide victimele fără a le face să sufere.

Departe de a fi un Rudolf Valentino printre *serial killers,* Ted Bundy era un pervers sadic şi crud. Îşi sufocase ultima victimă, o fetiță de doisprezece ani, ținându-i capul în glod în timp ce o viola. Fermecător ca aspect şi bun vorbitor, Bundy îşi atrăgea „prada" într-un loc izolat, unde o răpunea cu ajutorul unei scurte bare de fier pe care o ascundea în mânecă sau sub scaunul maşinii. Victimele erau violate în timp ce erau încă în stare de semi-inconştiență, practica sa preferată fiind sodomia. Apoi le strangula, transporta corpurile câteva sute de kilometri şi, înainte de a le abandona pe vreun teren pustiu, le mutila, tăindu-le în bucăți, după care, uneori, le mai viola o dată. Câteva zile mai târziu revenea în locurile respective şi se deda unor acte necrofile – ejacula, de exemplu, în gura unui cap tăiat. Tipul era mai rău decât o fiară sălbatică şi nu reuşeam să înțeleg de ce se pasionau pentru el, în aşa hal, mediile de informare. În cursul unui seminar la Quantico, care a avut loc după executarea lui, inspectori de poliție din toate părțile țării, care încercaseră să-l facă pe Bundy să vorbească, au estimat că el asasinase între treizeci şi şaizeci de tinere din douăsprezece state diferite.

---

[1] *Macho:* bărbat cu comportare (inclusiv în plan erotic) autoritar-violentă, animat de ideea superiorității absolute a sexului tare. (*N.t.*)

Proiect RI

Cariera criminală a lui Bundy a debutat la Seattle; după unsprezece omoruri, care puseseră poliția pe urmele lui, a emigrat spre sud-est, presărând după el un şir de cadavre. S-a instalat într-o localitate a sporturilor de iarnă, din Colorado. Acolo a fost arestat, a evadat, a fost din nou prins, a evadat din nou şi a coborât spre Florida, lăsând iarăşi în urmă o dâră de cadavre.

Lucrasem din întâmplare la cazul său, atunci când evadase din Colorado. Îl ajutasem pe Howard Teten să schiţeze un profil al lui Bundy, care trebuia să figureze pe ordinul de urmărire. Descriam *modus operandi*[1] al infractorului: îşi pescuia prada în locuri frecventate de tineri – plaje, staţiuni de ski, discoteci, colegii etc. – şi căuta exclusiv fete tinere, frumoase, cu ţinută sportivă şi plete lungi cu cărare pe mijloc.

După condamnarea lui Bundy şi respingerea majorităţii recursurilor sale, am încercat să-l întâlnesc în cadrul proiectului nostru de cercetare pentru că, sedus de inteligenţa şi uşurinţa sa în exprimare, speram să obţin de la el informaţii preţioase. În timpul primei mele deplasări la penitenciarul din Florida, unde era încarcerat, am pierdut mai multe zile din cauza unor recursuri aflate încă în stadiu de rezolvare şi, din cauza cursurilor pe care le aveam, am sfârşit prin a-i lăsa pe colaboratorii mei să se ocupe de întâlnirile cu el. Câţiva ani mai târziu, am fost surprins să primesc o scrisoare de la Bundy, în care îmi cerea să i se trimită dosarele noastre asupra celor treizeci şi şase de *serial killers* interogaţi; îşi manifesta şi dorinţa de a ne ajuta în cercetările noastre. Am decis imediat să mă întorc în Florida.

Bundy a pătruns în sala de convorbiri cu mâna întinsă; în timp ce mă prezentam, m-a întrerupt:

– Oh, dar eu vă cunosc, domnule Ressler! Vă urmăresc lucrările de ani de zile.

Păstra publicaţii ale BSU în celulă şi mi-a reproşat că nu l-am abordat mai devreme. L-am lămurit că

---

[1] Modul (specific) de a acţiona (lat.). *(N.t.)*

Proiect RI

precedentele mele tentative eşuaseră din cauza recursurilor sale. M-a asigurat de regretul său sincer şi a declarat că aştepta cu nerăbdare să mă întâlnească.

– Simt nevoia să încredinţez ceea ce ştiu unuia care să mă înţeleagă.

Bine-nţeles că n-am căzut în capcana întinsă; manipularea era prea grosolană.

Bundy a continuat cu flatările, zicând că diferiţii profesori, jurnalişti şi inspectori care-l interoghează nu erau decât nişte amatori ordinari; era fericit că în fine se poate adresa unui profesionist adevărat. Îmi scrisese în speranţa că lucrurile noastre ar putea contribui la introducerea unui recurs care să-l scape de pedeapsa capitală. Închipuiţi-vă că unul din superiorii mei acceptase să i se transmită lui Bundy copii ale unora din dosarele noastre! M-am opus, firește. I-am comunicat lui Bundy că aş vrea să vorbim despre crimele sale şi că restul nu mă interesează. Plecând privirea, s-a făli că va câştiga recursul.

– Oricum, n-o să fiu niciodată executat!

După câteva „fente" şi „fandări", a acceptat să discutăm despre crime, dar într-un plan pur teoretic. Unul din capetele de acuzare împotriva lui era răpirea unei tinere din barul unui hotel unde lua masa cu prietenul ei. L-am întrebat cum a reuşit s-o răpească în condiţiile astea. Folosind persoana a treia, Buddy mi-a explicat:

– Treaba a putut să fie cam aşa: ucigaşul a pândit probabil plecările femeii. S-a apropiat, probabil, de ea pe hol, prefăcându-se că e din personalul de securitate sau dintre angajaţii hotelului – deci o persoană autorizată – şi n-a fost greu s-o atragă, sub un pretext oarecare, într-o cameră, unde, fără-ndoială, i-a făcut de petrecanie.

Nu mă-ndoiam că Bundy îmi relata, în fond, cum a lucrat el; a refuzat cu încăpăţânare să vorbească mai direct. După trei ore, în care l-am urmărit cum se tot învârte în jurul cozii, am înţeles că n-o să mărturisească

Proiect RI

niciodată şi că va încerca, dimpotrivă, să ne ducă pe toţi cu vorba până la capăt. Aşa că am pus punct întâlnirii.

Câteva luni mai târziu, exact cu trei zile înainte de executarea sa, Bundy a declarat că e dispus să facă mărturisiri. Imediat, inspectori veniţi din toată ţara s-au înghesuit să-l asculte. Bundy a acordat fiecăruia un anumit număr de ore. Robert Keppel, care reconstituise migălos primele unsprezece crime de la Seattle, a fost desemnat să înceapă seria de convorbiri. Bundy s-a mulţumit să evoce vag prima crimă, fără a pomeni nimic despre următoarele. I-a declarat inspectorului că aceste rememorări îi iau mai mult timp decât îşi imagina şi, dacă poliţiştii ar accepta să semneze o petiţie ca execuţia sa să fie amânată cu şase luni, el ar putea aprofunda lucrurile. Şmecheria n-a ţinut. Bundy petrecuse zece ani în închisoare; avusese tot timpul să-şi povestească amănunţit crimele. După trei zile, a fost executat.

Când poliţiştii respectivi au venit la Quantico să asiste la seminariile noastre, mi-au povestit ultima combinaţie a lui Bundy. Îl convinsese pe un funcţionar al Biroului să-i expedieze o copie cu dedicaţie a cărţii mele despre crimele sexuale. A şi citat un pasaj din ea în ultima convorbire, înregistrată, pe care a avut-o cu dr. James Dobson, înainte de a ajunge pe scaunul electric.

Cu David Berkowitz, zis şi „Fiul lui Sam", am avut trei întîlniri în 1979. El asasinase în mai puţin de un an, la New York, şase persoane, în general îndrăgostiţi, şi rănise grav alte şase, lăsând la locul crimelor mesaje destinate poliţiei şi trimiţând anunţuri ziarelor. Instaurase teroarea în New York, într-atât încât locuitorii nu mai îndrăzneau să iasă seara din casă. Când l-am întâlnit noi, Berkowitz era deţinut la închisoarea din Attica, izolat de ceilalţi puşcăriaşi.

Durduliu, cu un ten tulbure, de o timiditate maladivă, politicos, rezervat, Berkowitz a primit cu plăcere strângerea mea de mână, întâlnirea începând astfel sub

Proiect RI

bune auspicii. După acest salut, s-a aşezat şi n-a mai deschis gura fără să fie invitat. Deoarece a refuzat să folosesc un magnetofon, mi-am luat notiţe.

Cadrul crimelor lui Berkowitz a fost New York-ul, de aceea impactul lor mediatic a fost amplificat; numeroasele articole din ziare mi-au oferit un material abundent pe care l-am studiat cu atenţie în pregătirea întâlnirilor. Am remarcat repede că relaţia lui Berkowitz cu presa new-yorkeză constituise un factor preponderent în geneza asasinatelor pe care le-a comis. Avea un caiet în care lipise articolele despre crimele sale. Astfel de caiete sunt găsite la domiciliul majorităţii criminalilor. Berkowitz primise încuviinţarea să-l păstreze pe al său în închisoare, şi mi-a mărturisit că-l folosea pentru a-şi retrăi fantasmele.

Ceea ce mă intriga la Berkowitz era componenta sexuală a crimelor sale. La început, a refuzat să discute despre asta; m-a asigurat că dusese o viaţă sexuală normală, că avusese amante şi că, deci, crimele sale erau „simple crime". Atunci i-am pus întrebări despre copilăria sa. Am aflat că, la o vârstă fragedă, fusese adoptat şi că avusese probleme cu familia de adopţiune. S-a zbătut multă vreme să-şi găsească mama adevărată, şi această căutare a căpătat o importanţă sporită după moartea mamei adoptive, pe când avea paisprezece ani. După ce a terminat şcoala, a vrut să se înroleze şi să plece în Vietnam. Se vedea erou, cu pieptul înţesat de decoraţii militare, celebru şi admirat pentru imensele sale calităţi. Dar armata l-a trimis în Coreea, unde a trecut neobservat. Prima experienţă sexuală a avut-o cu o prostituată şi s-a ales cu o boală venerică. Boala a trecut, dar a lăsat o ranchiună de neşters.

Întors în Statele Unite, Berkowitz a reuşit să-şi regăsească mama. A întâlnit-o, trăia împreună cu sora lui vitregă – dar experienţa a fost decepţionantă. El şi-ar fi dorit ca maică-sa să-l primească la ea, însă lucrurile au luat o altă turnură.

Proiect RI

Înainte de a-şi comite crimele, Berkowitz provocase cel puţin 1488 de incendii la New York. Cifra poate părea incredibilă, dar suntem în măsură s-o confirmăm datorită listei pe care a întocmit-o, găsită la el acasă. Stârnise, de asemenea, sute de alarme false de incendiu. De fapt, Berkowitz râvnise să ajungă pompier, dar nu reuşise la examenul de recrutare. Participase totuşi la unele stingeri de incendii pe când lucra ca paznic de noapte într-o întreprindere de transporturi.

Când a ajuns cu povestirea la crimele sale, Berkowitz a început prin a declara – aşa cum o făcuse şi-n faţa experţilor psihiatri la proces – că, de fapt, câinele vecinului său, posedat de un demon în vîrstă de trei sute de ani, i-a lătrat ordinul de a ucide.

I-am spus că nu accept această explicaţie prea simplistă. Derutat, a luat totuşi de la capăt povestea cu câinele fermecat. L-am avertizat că, dacă rămâne pe aceste poziţii, nu mai văd rostul de a continua conversaţia. Zicând acestea, mi-am închis carneţelul şi m-am pregătit să ies din încăpere.

Berkowitz m-a oprit. Psihiatrii – a protestat el – îi crezuseră povestirea; dacă a fost bună pentru ei, trebuie să fie şi pentru FBI.

– Genul ăsta de povestiri nu ne interesează, David, am apăsat eu. Noi vrem fapte. Dacă n-ai să-mi spui aşa ceva, nu mai avem ce face aici.

Berkowitz a suspinat, s-a lăsat în scaun cu un aer copleşit,după care a început să-şi povestească fără înfloriturі crimele. Povestea cu „Fiul lui Sam", mi-a declarat el, şi legenda cu câinele care vorbeşte au fost soluţia pe care o găsise ca să convingă autorităţile că e nebun. Cu alte cuvinte, erau mijlocul său de apărare împotriva scaunului electric. Era deci destul de sănătos la cap pentru a-şi fi pregătit crimele, precum şi poveştile menite să le justifice. Când l-am întâlnit eu pe Berkowitz, le servise deja psihiatrilor, până la saturaţie, fabulaţiile sale, pentru a avea acum chef să vorbească deschis

Proiect RI

despre motivațiile crimelor lui. A recunoscut că ucisese ca să se răzbune pe maică-sa şi din cauza neputinței sale de a stabili relații satisfăcătoare cu femeile.

Pe prima victimă încercase s-o asasineze cu un cuțit. A înjunghiat o femeie, în stradă, şi apoi a luat-o la fugă. A puricat ulterior jurnalele, în speranța de a găsi un reportaj despre agresiunea sa, dar subiectul nu fusese luat în seamă. A tras concluzia că femeia n-a murit. S-a hotărât atunci să-şi amelioreze tehnica. Folosirea cuțitului era o greşeală; sângele îi stropea veşmintele şi lui îi era groază de asta. Cu intenția fermă de a-şi procura o armă – şi de teamă că, dacă o cumpără la New York, poliția va putea da de urmele lui – s-a dus până în Texas, de unde şi-a cumpărat un pistol calibrul 44 şi cartuşe. După mai multe crime, a revenit în Texas ca să se aprovizioneze cu muniție.

Iată cum proceda: punea ochii pe o maşină în care se afla o femeie singură sau un cuplu care flirta, şi trăgea în femeie. Adesea, îl omora şi pe bărbatul care o însoțea. Mi-a mărturisit că preparativele – căutarea şi găsirea victimelor – şi actul de a trage îi procura o excitație sexuală şi că se masturba întotdeauna după fiecare crimă.

Ajunseserăm în fine în miezul subiectului. Încurajat de aparenta mea bunăvoință, Berkowitz a confirmat ceea ce bănuiserăm: vânătoarea de victime era la el o ocupație cotidiană. N-aveau importanță fazele lunii, zilele săptămânii sau alți factori presupuşi a avea legătură cu subiectul. Berkowitz îşi căuta prada în fiecare seară, dar nu lovea decât atunci când împrejurările i se păreau propice. Recunoaşterea premeditării a contrazis toate analizele care trăseseră concluzia că Berkowitz e nebun.

Mi-a spus că, în serile în care nu găsea victime potrivite sau când circumstanțele nu erau corespunzătoare, revenea în locurile crimelor precedente şi retrăia scena. Vederea urmelor de sânge, a corpurilor desenate cu creta de poliție îi procura o juisare erotică: stând în

Proiect RI

maşină, contempla aceste urme macabre şi se masturba. (Nu e de mirare că şi-a păstrat caietul.)

Această din urmă mărturisire e capitală. Ea dă indicaţii extrem de utile pentru arestarea, în viitor, a altor ucigaşi şi aruncă o lumină nouă asupra cunoscutei zicale din romanele poliţiste: da, criminalul revine întotdeauna la locul faptei, şi poate că tocmai astfel punem mâna pe el. Pe de altă parte, Berkowitz a explicat motivele acestei reveniri, care nu se află, aşa cum a crezut lumea – şi psihiatrii, printre cei dintâi – în vreun simţământ de culpabilitate, ci, în mod clar, în componenta erotică a crimei propriu-zise. Din această perspectivă, revenirea la locul crimei capătă o dimensiune pe care Sherlock Holmes, Hercule Poirot sau Sam Spade n-ar fi îndrăznit vreodată s-o aibă în vedere.

Pentru mine, mărturisirea lui Berkowitz a însemnat şi confirmarea unei alte ipoteze. Postulasem încă demult că, de fapt, comportamentul aberant al ucigaşilor nu e decât o variantă a comportamentului normal. Părinţii unei adolescente ştiu bine că băieţii din împrejurimi trec şi iar trec pe sub fereastra domnişoarei – în maşină, pe bicicletă, oricum – sau se adună pe lângă locuinţa ei şi-şi caută felurite jocuri care-i pun în valoare. Văzută sub acest unghi, hoinăreala prin locurile crimei echivalează cu o oprire în dezvoltarea personalităţii, care favorizează trecerea de la normal la patologic.

Ca şi mulţi alţi asasini, Berkowitz resimţea o nevoie imperioasă de a asista la funeraliile victimelor sale. Nu se ducea, însă, de teamă să nu fie reperat de poliţie, care credea el, supraveghea ceremonia funerară (ceea ce, de altfel, era adevărat), după cum citise în romanele poliţiste. Totuşi, îşi lua de fiecare dată câte o zi liberă, plăcându-i să se fâţâie prin jurul comisariatelor, în speranţa de a surprinde aluzii la crimele sale în gura vreunui inspector. N-a avut parte. Hălăduia, de asemeni, prin cimitire, în căutarea mormintelor victimelor sale. Nici acolo n-a reuşit.

Proiect RI

Berkowitz era de o rară ineficacitate, în afara cazurilor când era vorba să declanşeze un incendiu sau să omoare nişte nevinovaţi.

Era setos de glorie, de unde şi mesajele sale către poliţie şi, mai târziu, scrisorile şi telefoanele către redacţiile ziarelor. Puterea pe care a avut-o el asupra oraşului şi asupra tirajului cotidienelor a fost uluitoare, şi ea i-a provocat o intensă excitaţie, de care şi acum îşi amintea cu lacrimi în ochi. Inspirându-se dintr-o carte despre Jack Spintecătorul, a strecurat un bilet în maşina primei sale victime, sub scaun: *„Bang-Bang!... O să mă-ntorc în curînd".* Cu umor macabru, a semnat *„dl. Monstru".* Nu era încă „Fiul lui Sam", apelativ pe care-l va folosi prima oară într-o scrisoare trimisă unui ziar. Când mass-media au început să-l numească „Fiul lui Sam", a adoptat această identitate, adecvându-şi şi limbajul. Publicitatea i-a stimulat creativitatea.

După părerea mea, jurnaliştii au o parte de responsabilitate în crimele lui Berkowitz. Astfel, Jimmy Breslin scria articole despre „fiul lui Sam" şi coresponda direct cu el. După primele crime, atunci când oraşul era scufundat în teroare, Berkowitz a început să acţioneze tot mai mult în funcţie de mass-media. De exemplu, jurnalele au publicat planul cartierelor în care ucigaşul atacase: „Îşi va alege oare câte o victimă din fiecare cartier?" Exact asta a şi încercat să facă Berkowitz, dar numai după ce citise articolele cu pricina. Când ancheta bătea pasul pe loc, se inventau ştiri false, pentru ca redacţiile să-şi vândă marfa. Şi cel mai tembel jurnalist ştia că Berkowitz visează celebritate. Cel mai bun mijloc de a-l incita să reînceapă era să-i încurajezi megalomania prin articole şi reportaje televizate. Asta se întâmpla la New York; era imposibil să controlezi presa, s-o împiedici să divulge detalii susceptibile de a pune piedici anchetei sau de a-l ataţa pe asasin, dar convingerea mea a fost întotdeuna că dorinţa de a figura pe pagina întîi a ziarelor a constituit elementul motor al crimelor lui Berkowitz.

Proiect RI

Berkowitz mi-a mărturisit că, încă din adolescență, îl bântuiau fantasme dominate de sex, violență şi moarte. Îşi amintea că turnase, pe la şase sau şapte ani, amoniac în acvariul cu peştişori roşii al maică-sii şi că apoi amestecase bine apa cu un băț până au murit toți. Îşi otrăvise, de asemenea, şi canarii; se delecta privindu-i cum se chinuie şi contemplând suferința mamei sale vitrege, care nu reuşea să salveze bietele păsărele. Pe la aceeaşi vârstă, tortura adesea şoareci şi fluturi. Scopul profund era invariabil: de a-şi verifica puterea asupra ființelor vii. În fantasmele sale, Berkowitz îşi imagina că declanşează catastrofe aeriene. Nu trecuse niciodată la fapte, în schimb se orientase spre incendierile criminale. Majoritatea incendiatorilor se închipuie un fel de dirijori: cu un simplu beţişor de chibrit, ei conduc evenimentele cele mai incontrolabile, dezlănțuirea flăcărilor, sosirea pompierilor cu sirenele urlând, înghesuiala curioşilor, distrugerea caselor, moartea locuitorilor uneori. Berkowitz se dădea în vânt după scenele de evacuare a corpurilor pe tărgi. Incendiile reprezentau întotdeuna preludiul sosirii sale într-un cartier în care va comite mai târziu actul suprem: omuciderea. Excitația sa atingea punctul culminant atunci când privea la televizor reportajele asupra ultimelor crime şi asupra terorii pe care o semănase în oraş.

Şi argumentul apărării? Era oare Berkowitz posedat de diavol, după cum jurase la proces? Bazaconii, mi-a mărturisit el. Încropise migălos varianta asta, ca să-şi ateste iresponsabilitatea. A recunoscut chiar că a fost arestat la timp, pentru că fantasmele sale începuseră să-l neliniştească. Visa tot mai des o explozie finală. Se vedea intrând într-o discotecă, trăgând asupra cuplurilor care dansau şi deschizând foc automat împotriva forțelor de ordine venite în ajutor. În cursul acestor şarje urma să fie el însuşi doborât, dar numai după ce va fi produs numeroase victime.

Această fantasmă ilustrează în mod spectaculos gelozia pe care o resimțea Berkowitz față de relațiile

Proiect RI

heterosexuale ale oamenilor normali. El a recunoscut de bună voie această gelozie şi a fost de acord că dacă o „femeie drăguță" l-ar fi iubit, i-ar fi acceptat fantasmele şi l-ar fi luat de bărbat, el n-ar fi avut nicicând ideea masacrelor.

Întrevederea noastră se termina astfel cu o concluzie frumoasă; frumoasă, dar utopică. O femeie drăguță nu i-ar fi rezolvat problemele şi nici n-ar fi împiedicat crimele. Berkowitz era mult prea dezechilibrat. Faptul de a fi fost respins de femei nu era decât cea mai superficială dintre problemele sale. Acestea proveneau din fantasmele care germinaseră îndelung înainte de a țâşni, în perioada pubertății, când omul îşi descoperă atracția pentru sexul opus. Tocmai aceste fantasme şi conținutul lor l-au împiedicat pe Berkowitz să stabilească o relație satisfăcătoare cu femeile. Ca şi la mulți alți criminali, instinctele sale ucigaşe crescuseră odată cu el.

Proiect RI

4

Copilăria nimicită

„De unde venim? Cine suntem? Încotro mergem?“ Cele trei întrebări ale lui Gauguin se aflau în miezul convorbirilor noastre cu criminalii încarcerați pe care începusem să-i vizitez după 1970. Doream să sondez sufletul asasinilor, să ştiu ce-i împingea să acționeze. Curiozitatea mea a luat rapid o turnură oficială şi convorbirile, sub egida Biroului, au devenit materia primă a Proiectului de cercetare asupra personalității patologice a criminalului. Proiectul, finanțat parțial de departamentul Justiției, cuprindea şi universitari, printre care dr. Ann Burgess de la Universitatea din Boston. Anchetatorul principal eram eu. Pe baza unui protocol de cercetare de cincizeci şi şase de pagini, am interogat treizeci şi şase de subiecți asupra trecutului, asupra fantasmelor, a motivațiilor şi a modului lor de a opera. Am reuşit astfel în scurt timp să alcătuim un tablou coerent al anamnezei lor, să repetăm anumite constante şi să înțelegem mai bine ce-i împingea să comită crime fără mobil aparent.

Mulți specialişti au considerat lucrarea noastră drept contribuția cea mai importantă şi cea mai exhaustivă pentru explicarea fenomenului, până atunci incomprehensibil, al crimelor multiple. Într-un articol din 1986, dr. Katie Bush şi dr. James Cavanaugh, psihiatri la Isaac Ray Center din Chicago, scriau că „seriozitatea cercetării şi numărul mare de subiecți chestionați permit o analiză detaliată şi prilejuiesc concluzii decisive“.

Proiect RI

Înainte de a defini personalitatea asasinilor pe care i-am interogat şi de a explica traiectoria lor, ţin să contest ideea că un adult de treizeci şi cinci de ani şi-ar putea pierde deodată controlul pornirilor sale, picând, de pe o zi pe alta, în nebunie criminală. Comportamentul patologic brăzdează întreaga devenire a viitorului *serial killer,* iar psihoza mocneşte încă din copilărie, înainte de a se declanşa.

Că ucigaşii ar proveni din straturile cele mai defavorizate ale populaţiei e o credinţă larg răspândită. Cercetarea noastră, însă, nu o confirmă. Majoritatea criminalilor pe care i-am întâlnit crescuseră în familii cu venituri stabile şi suficiente. Mai mult de jumătate se trăgeau din familii în aparenţă unite. Majoritatea fuseseră copii inteligenţi. Din treizeci şi şase, şapte posedau un QI sub 90, cei mai mulţi erau pe la mijloc, iar unsprezece posedau un QI de peste 120.

Totuşi, şi adesea în ciuda aparenţelor, familiile acestor viitori ucigaşi erau puternic patogene. La jumătate din subiecţii noştri, rude apropiate sufereau de maladii mentale. La 70% din ei s-au găsit antecedente familiale de alcoolism sau toxicomanie. Toţi (toţi, fără nici o excepţie) fuseseră victime ale cruzimii afective din partea unuia sau a mai multor membri ai familiei. Toţi aveau manifestările unei sexualităţi pe care psihiatrii o numesc disfuncţională, şi erau incapabili să stabilească o relaţie consensuală cu un adult.

Numeroase studii au demonstrat că figura parentală cea mai importantă pentru un copil sub şase ani este mama. Copilul învaţă ce este dragostea de la naştere şi până la vârsta de şase ani. Relaţiile subiecţilor cu mamele lor erau invariabil reci, distante, fără tandreţe; nu au avut parte de mângâieri, nici de alte semne de afecţiune. Aceşti copii nu vedeau niciodată în jurul lor relaţii umane calde şi reciproce. Deşi dotaţi cu confortul material, le lipsea esenţialul: dragostea. Această lipsă le va marca tot restul vieţii, iar societatea va plăti scump

Proiect RI

aceste copilării ratate: crime în serie, victime nevinovate ucise sau schilodite definitiv.

Maltratările îndurate de aceşti copii sunt în acelaşi timp fizice şi mentale. Societatea a înțeles, de bine de rău, că loviturile fizice duc la violență, dar componenta psihologică a relelor tratamente administrate copiilor este încă mult subestimată. De exemplu: înainte de a pleca la slujbă, o mamă îşi lăsa sugarul într-o cutie de carton în fața televizorului. Devenit un pic mai măricel, îl lăsa în țarcul lui, cu câțiva biscuiți, tot în fața televizorului – care juca rolul de baby-sitter[1]. Un alt criminal mi-a povestit că, atunci când era mic, de cum se lăsa seara, i se ordona să stea în camera lui. Dacă se aventura în sufragerie, părinții îl alungau spunâdu-i că nu vor să fie deranjați. Rezultatul a fost că acest om a crescut cu certitudinea că e indezirabil în propria sa casă.

Rămaşi de capul lor, aceşti copii n-au aflat care sunt limitele ce trebuie respectate. Părinții trebuie să-i învețe pe copii a distinge binele de rău. Or, ei creşteau fără ca nimeni să le explice că nu e voie să scoți ochii unei pisici sau că este interzis să distrugi bunul altuia. În frageda copilărie se învață cum se trăieşte printre oameni. Copilului trebuie să i se sădească bine în minte ideea că nu e singura ființă de pe lume şi că, deci, concesiile sunt necesare pentru ca tuturor să le fie bine. Cel care va deveni mai târziu un asasin nu raționează decât în termeni egocentrici, pentru că educatorii săi – şi, în principal, mama – nu şi-au făcut datoria.

Richard Chase, vampirul din Sacramento, ale cărui crime le-am povestit în primul capitol, ucisese cinci persoane înainte de a fi arestat. După opinia experților psihiatri care l-au examinat în cadrul anchetei judiciare, mama lui Chase, schizofrenă, fusese incapabilă să ofere un cadru relațional în care fiul său să se poată dezvolta. Mamele altor nouă subiecți sufereau de afecțiuni psihice majore. Cele care nu fuseseră niciodată tratate pentru

---

[1] Persoană angajată să aibă grijă de copii în lipsa părinților. *(N.t.)*

Proiect RI

tulburări mentale prezentau alte dereglări – alcoolism sau toxicomanie. O mamă rea poate avea mai multe chipuri. Ted Bundy rezumase bine situația declarându-mi că, pe când era mic, invidia familia din romanul *Căsuța din prerie*. Fusese crescut de o femeie pe care el o lua drept sora lui şi care, în realitate, îi era mamă. Ea nu l-a maltratat, nici nu l-a neglijat, dar sunt semne indubitabile că suferise maltratări fizice şi sexuale din partea altor membri ai familiei.

Este, de asemenea, posibil ca mama, chiar dacă-şi îndeplineşte satisfăcător menirea pe care o are, să nu poată preveni sau contrabalansa comportamentul distructiv al tatălui. Tatăl unuia dintre asasini, care (tatăl) lucra în cadrul marinei, era mai mult plecat în misiuni decât acasă. Cu ocazia fiecărei permisii, casa era cuprinsă de panică: mai întâi, tatăl îi bătea pe copii şi pe mamă, apoi pe viitorul criminal îl viola. Peste 40% dintre *serial killers* au fost bătuți sau agresați pe plan sexual în copilărie. Peste 70% dintre ei afirmă că au fost marcați de scene sexuale la care au participat, cu sau fără voia lor. Cifra depăşeşte cu mult procentajul constatat în rândul populației normale. „Când eram mic, povesteşte unul dintre subiecți, mă culcam cu maică-mea". „La paisprezece ani, taică-meu a început să mă violeze". „Mama mea vitregă mă folosea la pat", afirmă un al treilea. „Când aveam şapte sau opt ani, îşi aminteşte un al patrulea, un bărbat mi-a dat-o pe la spate".

Se consideră, în general, că felul şi calitatea legăturilor familiale prefigurează capacitatea copilului de a stabili relații satisfăcătoare cu ceilalți. La subiecții pe care i-am studiat, relațiile cu membrii familiei erau cel puțin inexistente. Din capul locului răniți de un maternaj deficient, aceşti copii nu au găsit un substitut parental spre care să se îndrepte; ei au crescut într-o izolare completă şi o lipsă totală de înțelegere.

Bineînțeles, nu toți copiii crescuți într-o familie disfuncțională devin obligatoriu asasini sau delincvenți.

Proiect RI

Se presupune că o parte dintre ei beneficiază de un sprijin favorabil în a doua fază a educării lor – preadolescența. Dar pe subiecții noştri nimeni nu i-a ajutat, dimpotrivă. De la opt la doisprezece ani, tendințele lor negative, deja prezente în prima copilărie, s-au întărit. E o perioadă în care figura parentală e indispensabilă, şi tocmai în această perioadă critică – am constatat noi – la unul din doi subiecți tatăl dispăruse. Unii prin deces, alții, intrând la puşcărie; majoritatea prin divorț sau prin abandonarea domiciliului familial. Cei care rămăseseră, totuşi, prezenți fizic, renunțaseră să-şi mai asume îndatoririle de părinte. Înainte de a fi arestat, John Gacy ucisese treizeci şi doi de tineri şi-i îngropase în pivnița sa. Când Gacy era mic, taică-său avea obiceiul să se-nchidă în beci când se întorcea de la serviciu. Ieşea de acolo beat, pus pe scandal, şi-şi bătea soția şi copiii.

John Joubert ucisese trei băieți înainte de a fi prins. Părinții săi divorțaseră în preajma adolescenței lui, iar când John i-a spus maică-sii că vrea să-şi vadă tatăl, aceasta a refuzat să-l ducă sau să-i dea banii de drum. Specialiştii numesc asta agresivitate pasivă sau cruzime psihologică. În Statele Unite, divorțul e o banalitate şi sute de mii de copii cresc în cămine dezbinate; totuşi, doar o mică parte dintre ei devin criminali. Nu caut să culpabilizez familiile monoparentale. Faptele demonstrează că subiecții au crescut într-un cadru nociv. Divorțul a amplificat numai o situație oricum nefastă.

Înainte de majorat, Monte Ralph Rissel violase deja o duzină de femei şi asasinase alte cinci. Părinții săi divorțaseră când avea şapte ani, apoi maică-sa părăsise Virginia pentru a se instala în California cu cei trei copii. Monte, mezinul, urlase tot drumul. Când l-am întâlnit în închisoare, mi-a explicat că, dacă ar fi fost lăsat să rămână cu taică-său, ar fi ajuns avocat în loc să putrezească în închisoare. Afirmația e contestabilă, dar sentimentul lui Monte e autentic. Oricum ai lua-o, copilăria sa a fost un adevărat calvar.

Proiect RI

Chiar la naştere, Monte a avut nevoie de o transfuzie sanguină completă; a fost, altfel, un copil sănătos, chiar dacă mereu mic faţă de vârsta sa. Părinţii, care-şi petreceau tot timpul certându-se, au divorţat până la urmă. Monte pretindea că fraţii mai mari îl iniţiaseră în tainele marijuanei[1] şi ale alcoolului pe când n-avea încă nici şapte ani. La nouă ani, directorul şcolii l-a surprins desenând, împreună cu câţiva colegi, nişte graffiti[2] obscene. Nici acasă lucrurile nu mergeau mai bine. Mama şi tatăl vitreg îi lăsau cel mai adesea singuri pe copii şi, dacă ceva nu era în ordine, le administrau pedepse arbitrare. Monte pretindea că tatăl său vitreg, militar de carieră, nu se pricepea deloc la educarea copiilor. Habar n-avea cum să se poarte cu copiii soţiei sale şi încerca să le cumpere dragostea. La nouă ani, Monte şi-a descărcat mânia pe un verişor, rănindu-l cu carabina cu aer comprimat pe care i-o dăruise tatăl vitreg. Când a aflat, acesta a rupt carabina în două şi l-a lovit pe Monte cu ţeava. Monte credea că el şi cu sora lui erau vinovaţi de eşecul celei de-a doua căsătorii a mamei lor, care s-a sfârşit tot prin divorţ. El avea atunci doisprezece ani. În anul acela, reîntors în Virginia, a jefuit un apartament. La treisprezece ani, a fost arestat de poliţie deoarece conducea un automobil fără permis. La paisprezece ani, a fost condamnat pentru mai multe furturi din locuinţe, furturi de maşini şi două violuri. Cariera de delincvent a lui Monte Rissel a fost precoce, dar acelaşi lucru se poate spune despre majoritatea marilor criminali.

Ca o dovadă în plus, iată cazul acestui bărbat, născut la Mobile, în Alabama. Făt prematur, a fost mezinul unei familii cu patru copii, săracă şi dezbinată. Cele nouă zile pe care le-a petrecut în incubator au devenit repede o legendă a familiei, la fel ca şi convulsiile survenite câteva luni mai târziu, în cursul cărora s-a crezut, succesiv, că e

---

[1] Stupefiant relativ echivalent cu haşişul. *(N.t.)*
[2] Desene sau inscripţii pe ziduri. *(N.t.)*

Proiect RI

„mort şi înviat". În primii şase ani, a dormit împreună cu maică-sa, iar următorii doisprezece, în aceeaşi cameră cu ea. Mama declarase ulterior că prin acest subterfugiu ea căuta să se protejeze de avansurile soţului ei, alcoolic. Avea o slăbiciune specială pentru acest fiu, ceea ce n-o împiedica să-l maltrateze. Era foarte severă cu copiii, îi biciuia cu un cablu electric. Peste zi, îi încredinţa bunicii lor, care-i bătea şi ea când nu erau cuminţi. Primii doi născuţi au părăsit domiciliul familial imediat cum au terminat şcoala; după plecarea lor, mama, bunica şi sora l-au întărâtat pe băiat contra tatălui, forţându-l să se bată, în apărarea mamei, când acela revenea beat acasă.

La şcoală, a fost un elev mediocru. În dosarul său, un profesor menţionase: „Mereu cu capul în nori", lucru confirmat şi de sora lui. La pubertate, s-a îngrăşat cu douăzeci de kilograme, pe care însă, aproape imediat, le-a pierdut; a devenit de o agresivitate violentă cu maică-sa. Ea a povestit anchetatorilor că băiatul făcea crize pentru nimica toată: pentru că voia doi cârnaţi în loc de unul sau pentru că nu i se punea cremă de ciocolată pe îngheţată. Fura lenjerie feminină, o spiona pe soră-sa în timp ce ea făcea baie. Mai târziu, într-o relatare autobiografică, subiectul a scris: „Am fost mereu considerat ca un fel de monstru... M-am obişnuit să fiu ţinta tuturor insultelor... Eram tratat ca o javră căreia îi dai un os dacă face frumos". La treisprezece ani a început să smulgă poşetele din mâna femeilor, pe stradă, şi a fost de mai multe ori implicat în diverse reglări de conturi între bande rivale. Familia continua totuşi să-l protejeze. La şaisprezece ani, a fost judecat pentru că furase poşeta unei bătrâne oarbe, căreia încercase şi să-i violeze nepoata în vârstă de paisprezece ani. Chiar în perioada anchetei judiciare a omorât-o, cu un foc de pistol, pe o bătrânică din vecini, care-i reproşa „faptele rele". Probele erau categorice, dar tatăl a pretins că fiul era împreună cu el în momentul crimei şi mama a angajat un avocat care a obţinut scoaterea de sub urmărire. (Cu mulţi ani mai

Proiect RI

târziu, după condamnarea sa pentru multiple crime, el va mărturisi şi acest prim asasinat.)

Doi ani după aceste incidente, a părăsit şcoala şi s-a angajat în armată. La nici o lună, a fost anchetat pentru tentativă de asasinat, găsit vinovat şi condamnat la douăzeci de ani de închisoare militară. Maică-sa s-a dat peste cap să-i obţină eliberarea. A trimis jalbe cu implorări către deputatul şi senatorul pe care-i votase, a încercat să obţină casarea sentinţei pentru vicii de formă. După şapte ani, el a fost pus în libertate condiţionată, împotriva avizului psihiatrilor care-l trataseră, şi a fost dat în grija mamei.

S-a însurat cu o femeie divorţată, cu câţiva copii, care a declarat că la început totul părea să meargă bine, în ciuda comportamentului uneori straniu al soţului. Astfel, când ea i-a povestit că era deprimată din cauza comportării fostului soţ şi că se gândise să se sinucidă, noul soţ i-a spus că are s-o omoare şi a dat s-o înăbuşe cu o pernă. Adesea, mai ales după ce băuse, o ameninţa că o să-i „sfărâme ţeasta" dacă nu-l lasă în pace. Într-o zi a zdrobit de un stâlp de telegraf capul iepuraşului lor dresat şi s-a întors acasă plin de sânge. Punctul culminant a fost la naşterea fiicei lor. Comportamentul său a devenit aberant. S-a izolat tot mai mult, refuzând să-şi vadă soţia şi copilul. Puţin mai târziu, la nici doi ani de la eliberarea sa condiţionată, a comis o serie de violuri şi crime, alegându-şi victimele dintre vânzătoarele de la supermagazine. Arestat pentru cel de-al treilea omor, le-a mărturisit şi pe celelalte.

Viitorii ucigaşi au cunoscut cu toţii o izolare crescândă între vârsta de opt şi cea de doisprezece ani; tocmai această izolare profundă le-a modelat caracterul şi le-a conferit particularităţile distinctive. Aici sunt implicaţi mai mulţi factori, dar cel mai important rămâne absenţa tatălui. Un băiat fără tată sau fără figură paternală resimte dificultăţi în stabilirea legăturilor cu cei de-o vârstă. Începe prin a-i ocoli; evită situaţiile cum ar fi manifestările

Proiect RI

sportive unde băieții vin împreună cu tații lor. În loc să-şi direcționeze în exterior sexualitatea născândă, el se retrage în practici auto-erotice. Peste trei sferturi din ucigaşii pe care i-am interogat au mărturisit că au practicat auto-erotismul în pre-adolescență; unul din doi concepea fantasme de viol la începutul pubertății; mai mult de 80% au recunoscut că recurseseră la materiale pornografice şi că-şi descoperiseră tendințe spre fetişism şi voyeurism[1]. Şi în această chestiune trebuie să fim prudenți: nu toți băieții lipsiți de tată devin automat nişte psihopați. Dar pentru cei care devin, lucrurile se hotărăsc între opt şi doisprezece ani, Toate anchetele o dovedesc: comportamentele deviante apar într-o perioadă în care lipsa tatălui e resimțită cu o teribilă acuitate.

Când avea zece ani, Ed Kemper s-a întors într-o seară acasă, după divorțul părinților săi, şi a descoperit că maică-sa şi surorile mai mari îi aruncaseră toate obiectele personale în beci. Mama sa, Clarnell Strandberg, care ocupa un post administrativ la Universitate, era întru totul stimată de colegi şi de studenți, cărora le arăta o atenție sinceră, în schimb acasă se purta ca un adevărat tiran. Îl hărțuia fără încetare pe Kemper, imputându-i că e vinovat de toate nenorocirile ei. I-a explicat că l-a mutat în beci pentru că se făcuse prea mare şi le deranja pe surorile sale. La scurt timp, Kemper, al cărui trup viguros se veştejea în singurătatea pivniței, a început să aibă fantasme cu conținut criminal.

Cu cât aceşti copii, răniți psihologic, se apropie de adolescență, cu atât cresc dificultățile lor în a-şi dezvolta capacitățile raționale, semnele capacității sexuale şi ale aptitudinilor pentru viața socială. Singurătatea şi izolarea nu înseamnă neapărat că viitorul asasin este introvertit sau timid; e adevărat pentru unii, alții fiind însă deschişi şi sociabili. La aceştia din urmă, căutarea unei companii vizează să mascheze izolarea interioară. Pe când băieții

[1] Viciu erotic constând în plăcerea de a privi acte (sau alte elemente) sexuale. (*N.t.*)

Proiect RI

de vârsta sa frecventează balurile, participă la ceaiuri între prieteni, îşi trăiesc primele flirturi, solitarul se închide în sine şi-şi desfăşoară fantasmele patogene, fantasme care acționează ca nişte înlocuitori ai întâlnirilor erotice. Pe măsură ce adolescentul se claustrează în aceste fantasme, devine din ce în ce mai dependent de ele şi se îndepărtează pe zi ce trece de valorile îndeobşte acceptate de societate.

La doisprezece-treisprezece ani, Jerry Brudos a început să aducă cu forța fete de vârsta lui în hambarul locuinței, sub amenințarea cuțitului. Acolo, le ordona să-şi dea jos rochia şi le fotografia. Nu mergea niciodată mai departe, pentru că nu era maturizat din punct de vedere sexual. Le încuia înăuntru şi pleca. Revenea după câteva minute, îmbrăcat cu alte haine, cu părul atent pieptănat şi le spunea bietelor fete că el e Ed, fratele geamăn al lui Jerry. Se prefăcea că e îngrozit de conduita fratelui său şi le întreba plin de neliniște:

– Sper că nu ți-a făcut vreun rău?

La care fata răspundea că a fost fotografiată. „Ed" găsea aparatul, distrugea filmul şi o lămurea:

– Jerry urmează un tratament; ai mei i-au găsit un psiholog care se ocupă de el. Promite-mi că n-ai să spui la nimeni, fiindcă ar putea să-l coste scump.

Firește că fata era de acord.

Mai târziu, Brudos va da anunțuri în ziare studențeşti. Se dădea drept fotograf în căutare de modele. Pe tinerele care se prezentau la adresa indicată le omora, apoi le spânzura în garaj şi le fotografia – goale sau cu pantofi şi port-jartiere cu care îmbrăca el însuşi cadavrul.

Cheia personalității acestor ucigaşi, dacă există una, rezidă în caracterul eminamente sexual al actelor lor. Aceşti bărbați, incapabili de relații sexuale liber consimțite, îşi traduc neputința în crimă. Desigur că nu toți cei care, în adolescență, se privează de jocuri erotice mai mult sau mai puțin inocente devin automat adulți cu comportament sexual aberant. La fel, o relație sexuală

Proiect RI

satisfăcătoare nu e neapărat heterosexuală. Unii homosexuali formează cupluri echilibrate în care fiecare partener resimte față de celălalt o dragoste sinceră. În eşantionul nostru de cercetare, homosexualii nu ajunseseră la acest nivel calitativ al relației; nu reuşiseră niciodată să păstreze îndelung un partener şi prezentau o preferință patologică pentru dominarea violentă, tortură şi sadomasochism. Aproape jumătate din subiecții noştri au mărturisit că n-au avut niciodată o experiență sexuală satisfăcătoare cu o persoană adultă. Mai mult, toți erau conştienți că nu trăiesc relații normale, ceea ce le provoca un profund resentiment. Tocmai acest resentiment le alimenta agresivitatea şi le favoriza conduita ucigaşă.

Richard Lawrence Marquette a luat dintr-un bar o femeie pe care o ştia vag din copilărie. După propria-i mărturie, ajunşi acasă, el n-a reuşit să ducă la bun sfârşit un act sexual şi femeia şi-a bătut joc de el. Atunci a omorât-o şi a tăiat-o în bucăți. A executat o pedeapsă de treisprezece ani de închisoare. După eliberare, a început iar. Până să fie arestat, agățase, tot aşa, două femei, eşuase în acelaşi mod şi le asasinase.

La aceşti tineri anormali, adolescența e dominată de o izolare crescândă, de „tranziția spre act", de fantasme, de o masturbare compulsivă[1], de minciuni perpetue, de enurezie[2] nocturnă şi de coşmaruri. La vârsta asta, tinerii se sustrag mai uşor supravegherii adulților şi comportamentele antisociale sunt mai frecvente. Cruzimea față de animale sau față de alți copii, fuga de acasă, delincvența, agresiunile împotriva profesorilor, incendierile criminale, actele de distrugere – toate acestea încep în adolescență; predispozițiile sunt mai vechi, dar până atunci anturajul familial reuşeşte să controleze copilul.

În majoritate, subiecții studiați erau de o inteligență peste medie; totuşi, rezultatele şcolare nu se ridicau la

---

[1] Compulsie: nevroză caracterizată de teama subiectului de a nu fi descoperit. *(N.t.)*

[2] Afecțiune constând în incapacitatea bolnavului de a-şi reține urina. *(N.t.)*

Proiect RI

înălțimea capacităților lor. „Mi-am ratat studiile secundare pentru că eram irecuperabil", mi-a mărturisit un criminal. Întrucât părinții îl amenințau că o să-l bage să muncească la fermă, el a reuşit să promoveze, cu chiu cu vai, dintr-o clasă în alta. „Eram bun la unele materii şi nul la altele, mi-a precizat el. De exemplu' eram tare la maté, dar la ortografie nu puteam nici să-mi scot media". Lipsa lor de sârguință în şcoală devenea ulterior lipsă de sârguință la slujbă. Nu şi-au putut păstra nici un serviciu mai mult timp, ori au ajuns în posturi subalterne mult sub nivelul studiilor lor. Dificili ca salariați, ori se băteau când vrei şi când nu vrei, ori îi sfidau pe şefi, ajungând să fie urgent dați afară. Cei care efectuaseră stagiul militar – circa 40% – nu avuseseră nici o avansare şi livretul lor militar purta stigmatul lipsei de disciplină.

Lipsă de dragoste în familie, lipsă de stimulare sau de încurajare la învățătură – energia lor se îndrepta astfel exclusiv spre activități negative. La şcoală, fie ieşeau în evidență prin turbulența lor excesivă, fie, din contra, se fofilau să treacă neobservați.

– Mă culpabilizam din cauza gândurilor mele rele, mi-a spus Rissell care, după atâtea contacte cu psihologii în închisoare, îşi însuşise jargonul lor. Le-am refulat, şi asta mi-a nutrit agresivitatea căreia nu-i mai rămăseseră decât fantasmele pentru a se exprima... Ăia din şcoală ar fi trebuit să-şi dea seama: eram cu mintea aiurea tot timpul... visam să arunc şcoala în aer.

Căci trebuie spus că nici şcoala nu-şi face datoria. Prea adesea, confruntat cu un copil cu probleme, sistemul şcolar nu-i oferă toată asistența necesară; dacă totuşi copilul este trimis la un psiholog, acesta intră rareori în miezul problemei, respectiv nocivitatea ambianței familiale. Când un profesor atrage atenția: „Ar trebui să vă ocupați de Joe; puştiul ăsta are o problemă", sistemul şcolar e incapabil de a aprecia prin ce trece Joe, de a coborî până la rădăcinile din familie ale răului, e incapabil să oprească decăderea copilului. Mai mult: tulburările

Proiect RI

emoționale de care suferă el nu sunt totdeauna uşor de reperat: prin inteligența lor, aceşti copii reuşesc deseori să-şi camufleze rănile psihice sub crusta groasă a refulării.

Cu toate acestea, mulți cunosc dificultăți enorme în copilărie, şi nu devin ucigaşi. Dar neglijența şcolii, nepăsarea serviciilor sociale şi indiferența vecinilor amplifică şi agravează problemele copilului. O mamă distantă, un tată absent sau abuziv, un anturaj în care domneşte cruzimea sau sadismul, un sistem şcolar incapabil să intervină, servicii sociale ineficace, adăugate neputinței subiectului de a întreține relații sexuale normale: toate ingredientele contribuie la producerea unei personalități deviante.

Sunt întrebat adesea de ce nu vorbesc şi de *serial killers* de sex feminin. Până la ora actuală, a fost arestată una singură: Aileen Wuornos, în Florida. Femeile care comit crime în serie acționează mai degrabă într-un fel de beție, de „stare secundară", şi nu prin reluare, precum ucigaşii care fac obiectul acestei cărți. Deteriorarea psihică care-i caracterizează pe marii criminali poate fi regăsită şi la femei? Nu am elementele pentru a răspunde la această întrebare; e necesară o muncă de cercetare comparabilă cu cea efectuată de mine pentru bărbați. Până la probe contrarii, *serial killers* sunt bărbați, albi, şi comit crimele între douăzeci şi cinci şi treizeci şi cinci de ani. Capacitatea de a stabili, de a menține şi de a dezvolta relații interpersonale satisfăcătoare începe în copilărie şi se întăreşte între şapte şi doisprezece ani. Dar dacă copilul nu are această capacitate, dacă n-o dobândeşte rapid în timp ce creşte, ajuns la adolescență va fi prea târziu. „Tranziția spre act" a adolescentului nu duce neapărat la viol sau la crimă, dar poate oferi întotdeauna semnele unei disfuncționalități, dacă există. Cei a căror copilărie a fost grav perturbată nu vor duce niciodată o viață de adult normală; vor deveni mame alcoolice sau tați abuzivi, vor reproduce ciclul malefic şi

Proiect RI

vor zămisli, cel mai adesea, alți viitori delincvenți. Părinții disfuncționali generează un mediu familial propice ivirii fantasmelor nesănătoase şi a comportamentelor asociale, nocive atât copiilor cât şi societății.

Sunt, bineînțeles, posibile unele investiții; există mijloace de întârziere a delincvenței. Un tată vitreg iubitor, un profesor sau un frate mai mare pot exercita o influență benefică. Un sprijin terapeutic îl poate ajuta pe copil să-şi recunoască propriile probleme şi să abandoneze conduita distructivă.

Precizez un aspect important: copilul care a beneficiat de un astfel de ajutor poate persevera în delincvență, dar, ajuns la maturitate, se va corecta sau se va abține să comită fapte sângeroase, violuri sau acte ireparabile. Este tot ce se poate pretinde de la o intervenție tardivă; o copilărie ratată duce la o viață perturbată. Cel în cauză are puține şanse să-şi reconstruiască o personalitate lipsită de comportamente distructive.

Din păcate, asta înseamnă că atunci când aceşti ucigaşi sunt prinşi, reeducarea lor e cel puțin aleatorie: problemele pe care le au sunt profund înrădăcinate şi s-au dezvoltat din frageda lor copilărie. Aceşti oameni n-au ştiut niciodată să lege o relație sănătoasă; cum să deprindă aşa ceva în închisoare? Reeducarea ar trebui să-i învețe să se comporte ca ființe umane atente să nu vatăme în nici un fel pe altul; este oare posibil? Să transformi un om înrăit, dușmănos, agresiv, într-unul cumsecade şi care să-şi iubească aproapele mi se pare o intreprindere utopică.

Recent, un criminal închis pentru mai multe violuri de copii a rezumat perfect situația: de ani de zile, spunea el, fantasmele sale sunt populate cu copii impuberi supuşi îmbrățişărilor sale erotice. În închisoare, în ciuda numeroaselor tentative de a-l orienta spre relațiile sexuale cu adulți – inclusiv cele homosexuale – pe „ecranul" fantasmelor sale evoluau în continuare băieți fragezi. Acest om ştia că va fi mereu aşa, în închisoare sau afară.

Proiect RI

Pentru a explica baza conduitelor criminale, majoritatea cercetărilor anterioare puneau accentul pe un traumatism survenit în copilărie: un băiat violat la şase ani va viola la rândul său femei când va fi adult. Totuşi, subiecţii interogaţi nu fuseseră toţi violaţi în copilărie. Ancheta mea a demonstrat că cheia unor astfel de comportamente rezidă mai mult în proliferarea gândurilor perverse, decât într-un traumatism primar. Fantasmele lor i-au condus pe subiecţi să asasineze oameni nevinovaţi.

– Cu mult înainte de a începe să omor femei, ştiam că la asta am să ajung, mi-a mărturisit unul din aceşti mari criminali. Fantasmele erau prea puternice, ţineau de prea multă vreme şi erau prea realiste.

După prima crimă, fantasmele au persistat.

– Lucrurile evoluau. Unele fantasme deveneau plicticoase, obositoare; atunci se transformau şi căpătau aspecte tot mai bizare... atât de bizare, încât pot spune că nici n-am ajuns încă până la capăt. Ideile cele mai răvăşitoare încă nu le-am explorat.

La toţi ucigaşii interogaţi, fantasmele acţionau ca un impuls irepresibil: ei omorau pentru a traduce în fapt ceea ce spiritul lor tulburat crease încă din pruncie. În adolescenţă, în loc să se angajeze în activităţi sociale, pe care erau incapabili să le controleze, ucigaşii se retrăgeau în fantasmele lor animate de scene sexuale de o incredibilă violenţă; pe acel „teren", ei stăpâneau situaţiile şi le modificau după pofta inimii. Aceşti adolescenţi supracompensau agresiunile pe care le îndură seră în copilărie şi le transpuneau în fantasmele lor, jucând, de această dată, rolul agresorului. Unul dintre ucigaşi îmi spunea:

– Nimeni n-a încercat vreodată să-mi înţeleagă problema, şi nimeni n-a avut acces în lumea mea interioară.

Considerăm că aceste crime în serie trebuie plasate în categoria crimelor sexuale deoarece făptaşii trăiesc într-o lume de fantasme, chiar dacă nici un act sexual

Proiect RI

propriu-zis nu intervine în geneza sau scenariul crimelor.. La originea fantasmelor e o deficiență sexuală, şi ele îl împing pe ucigaş să treacă la faptă.

Fantasma se defineşte ca un vis inaccesibil în viața obişnuită. Şi un om sănătos poate năzui să facă dragoste cu o actriță celebră. Dorința de a poseda carnal o mare stea de cinema nu e neapărat un gând pervers, ci mai curând expresia unei dorințe imposibil de realizat. Atunci, însă, când fantasma include torturarea şi mutilarea actriței în timpul actului sexual – în acest caz e vorba de o veritabilă perversiune. Un om cu mintea normală se împacă cu gândul de a nu o poseda niciodată pe Madonna, pe Jane Fonda sau pe Marylin Monroe; el îi va găsi un substitut. Omul cu mintea normală acceptă constrângerile sociale şi limitele. Deviantul, care n-a cunoscut decât puține limite sau constrângeri în copilărie, crede că-şi poate realiza fantasmele şi că nimeni nu-l va putea împiedica. Jodie Foster a avut o sumedenie de tineri admiratori, dar numai John Hickley s-a crezut autorizat s-o urmărească, să-i trimită scrisori de dragoste, să înregistreze convorbirea cu ea, şi toate astea în paralel cu intenția sa de a-l asasina pe preşedintele Reagan.

De asemenea, câți copii se joacă cu animale domestice fără să simtă dorința imperioasă de a le chinui? Unul dintre devianții pe care i-am interogat a spintecat un câine pentru simpla plăcere de a-l vedea zvârcolindu-se şi murind în spasme atroce; un altul prindea petarde de labele pisicilor din vecini. Un al treilea a gâtuit fără milă o pisică, dar a fost foarte afectat când cineva i-a dat câinelui său să înghită sticlă pisată.

Dependența delincvenților față de fantasmele lor creşte proporțional cu gradul de singurătate în care li se desfăşoară adolescența, mai cu seamă la trezirea sexualității. Agresivi, convinşi că societatea i-a frustat, ei îşi concentrează ostilitatea în fantasme. Numeroşi subiecți şi-au mărturisit atracția precoce pe care au avut-o față de tocurile cui sau desuurile feminine. Alții visau

Proiect RI

spânzurări ori strangulări, nu numai ale victimelor, ci şi ale lor înşişi, ca stimulent erotic. La doisprezece ani, Edmund Kemper se juca de-a „camera de gazare" cu sora lui; după ce-l lega de un scaun, ea trăgea de o manetă imaginară care dădea drumul la gaz, şi Kemper se făcea că moare: joc repetitiv în care se amestecă tema morţii şi cea a orgasmului. Un alt adolescent se masturba pe faţă în lenjeria intimă a surorilor lui – adesea chiar în prezenţa lor – şi nu înţelegea după aceea de ce e certat. Un al treilea, la cincisprezece ani, chema băieţi de vârsta lui în w.c.-urile şcolii de reeducare şi-i forţa să aibă cu el relaţii sexuale orale sau anale, reproducând astfel violul pe care-l suferise la zece ani.

Fantasmele sunt caracterizate prin imagini vizuale intense şi prin recurenţa anumitor teme: răzbunare, violenţă, atotputernicie. Pe când o persoană normală visează întâlniri sexuale, deviantul asociază actul sexual cu agresivitatea distructivă. Fantasmele sale descriu scene de umilire şi dominare. În visele lor cele mai năvalnice, oamenii normali îşi vor imagina mereu că partenera lor resimte tot atâta plăcere cât şi ei înşişi, în timp ce deviantul nu are în vedere decât plăcerea lui, prin intermediul suferinţei celuilalt.

În aceasta constă şi cheia problemei: pentru acest gen de fantasme, partenerul e depersonalizat, redus la rolul de obiect.

– Cu riscul de a părea monstruos, se scuza Kemper, mărturisesc că mi-era poftă să am o legătură cu o persoană pe care s-o oblig să-mi satisfacă cele patru dorinţe. Pentru asta, trebuia s-o smulg din învelişul ei corporal.

Odată smulsă din învelişul ei corporal, persoana respectivă nu mai putea intra în el. Cu alte cuvinte, Kemper îmi explica, anume, că pentru a-şi satisface fantasmele sexuale, el trebuia să-şi omoare partenera.

Nu se discută niciodată despre fantasmele sexuale, nici chiar în familiile sănătoase. Unui adolescent nu i se

Proiect RI

spune, explicit, că, fiind ajuns la pubertate, e normal să se gândească la sexul opus, să viseze corpuri goale şi să se culce în gând cu toate fetele din împrejurimi. Cu toate acestea, într-o familie sănătoasă, copilul a putut observa comportamentul adulţilor; şi-a văzut mama şi tatăl îmbrăţişându-se ori mângâindu-se tandru; el înţelege relaţia sentimentală a părinţilor săi şi speră să aibă şi el una asemănătoare. Criminalii de care vorbesc cresc în familii în care părinţii nu manifestă nici o gingăşie între ei sau faţă de copii. Oamenii normali consideră actul sexual ca un gest de dragoste; devianţii n-au avut niciodată ocazia să ataşeze acest act unei iubiri împărtăşite. Ei se maturizează năzuind „să i-o tragă" sau „să i-o dea la muie", fără să-şi imagineze că partenera e şi ea o fiinţă capabilă de emoţii şi sentimente. Majoritatea devianţilor nici măcar nu ştiu ce va simţi acea femeie pe care ei vor s-o „reguleze".

La vârsta asta, „explorarea cognitivă", cum spun psihologii, e aproape încheiată. Explorarea cognitivă este dezvoltarea modului de gândire care va determina raporturile individului cu el însuşi şi cu mediul său. Deviantul se înmlăştinează din ce în ce într-o poziţie asocială şi se înţepeneşte într-o viziune ostilă a lumii. El devine practic incapabil să ia act de lumea exterioară deoarece felul său de a gândi e cu totul întors spre interior, ceea ce-i adânceşte izolarea. Cercul se închide. Adolescentul solitar concepe fantasme aberante pe care încearcă să le materializeze în acte antisociale fără risc pentru el: torturează animale, provoacă incendii, bagă groaza într-unul mai mic decât el, care nu va-ndrăzni să-l denunţe. Aceste „aventuri" vin să-i hrănească fantasmele care devin, ca atare, tot mai violente. El se retrage şi mai mult din societate şi încearcă să-şi pună în practică noile fantasme.

În cursul convorbirilor, am putut constata că marii criminali aveau dificultăţi serioase când trebuia să-mi povestească elaborarea celor dintâi fantasme. Ale lui

Proiect RI

Kemper începuseră foarte devreme, totuşi el s-a dovedit incapabil să le pună în legătură cu primele sale crime (la cincisprezece ani şi-a ucis bunicii cu focuri de puşcă). Săpând puţin mai adânc, am descoperit că el asocia această crimă cu pedeapsa pe care i-o aplicaseră bunicii pentru că ucisese nişte animale din ferma familiei. În consecinţă, ei îi confiscaseră puşca. La ţară, nu sunt rare cazurile în care copiii au puşti, cu care învaţă să vâneze. Numai că ţinta lui Kemper nu erau prepeliţe sau iepuri. El n-a răbdat să stea fără puşca lui. Din nefericire, bunicii crezuseră că, dacă-i confiscă arma, suprimă problema. N-au încercat să înţeleagă de ce se dedă Kemper la aceste acte distructive, nu i-au pus întrebări despre fantasmele sale morbide. N-am reuşit să discut aceasta direct cu Kemper, dar bănuiala mea intensă e că şi-a omorât bunicii ca să nu le dezvăluie fantasmele ucigaşe care-i populau reveriile solitare.

Fantasma se poate transforma în ritual omicid. Cel care în copilărie se juca smulgând capul de la păpuşile surorilor sale îşi va decapita victimele când va fi adult: caz real. Un altul se amuza ameninţându-şi tovarăşul de joacă cu o bărdiţă; mai târziu îşi va omorî victimele cu un topor. La treisprezece ani, John Joubert, ieşit să se plimbe cu bicicleta, a rănit o fetiţă, în spate, cu un creion ascuţit. Data următoare, tot de pe bicicletă, a făcut o tăietură unui trecător, cu o lamă de bărbierit. Coborând în copilăria lui Joubert, am aflat că, exact înaintea primului act de violenţă, el îşi pierduse un camarad de care îl lega o profundă prietenie (probabil cu componentă homosexuală latentă). Întors din vacanţă, a constatat că prietenul se mutase. Mama lui Joubert i-a spus că nu ştie unde e plecat şi l-a sfătuit să-l uite. O altă mamă ar fi încercat, poate, să găsească adresa prietenului, şi-ar fi încurajat fiul să-i scrie, i-ar fi propus să se ducă în vizită la el în vacanţa următoare etc. La scurt timp, acesta agresa o fată cu un creion. În acel moment, el trecea limita care-l despărţea de criminalitate. După ce fantasmele lui John îl

Proiect RI

împinseseră să agreseze o ființă umană, era deja prea târziu pentru a-l împiedica să devină un asasin. Dacă ar fi fost prins, dacă ar fi fost pedepsit, dacă o acțiune terapeutică ar fi contrabalansat nocivitatea anturajului familial, comportamentul său antisocial ar fi putut fi combătut, dar – şi asta e cel mai trist – nu i s-ar mai fi putut reprima fantasmele care susțineau, subteran, un asemenea comportament.

În ciuda unui mediu familial şi social defavorabil, şi în ciuda izbucnirii fantasmelor distructive, numeroşi criminali potențiali nu trec granița care-i separă de violența ucigaşă. În adolescența lor, ucigaşii de care ne ocupăm stăteau pe o bombă care nu aştepta decât o atingere pentru a exploda şi povestea lor dovedeşte că n-au trecut la fapte decât atunci când un eveniment le-a declanşat ura. În cazul lui Joubert, a fost vorba de dispariția tovarăşului de joacă. Mai târziu, pe când îşi satisfăcea stagiul militar în US Air Force, evenimentul a fost brusca mutare a colegului de cameră, la care s-a adăugat şi costul neaşteptat de mare pentru reparația maşinii lui; acestea au declanşat actul fantasmat: răpirea şi asasinarea unui băiat.

Monte Rissel a trecut de la viol la crime după ce a fost eliberat dintr-o casă de corecție, perioadă în care se afla sub tratamentul unui psihoterapeut. Mai înainte, comisese deja un viol, dar nu trecuse pragul omorului. Prietena lui, cu un an mai mare, intrase la universitate şi-i trimisese o scrisoare de despărțire. Rissel a pândit-o pe când ieşea de la cursuri, dar n-a acționat imediat. S-a întors la el, lângă Washington, a tras maşina într-un parking, a băut o bere, a fumat țigară de la țigară şi a stat îndelung pe gânduri până târziu în noapte. Pe la două, o prostituată s-a apropiat de maşină; cum în parking nu era nimeni, Rissel şi-a zis că ar putea obține de la această femeie ceea ce-i refuza cealaltă. Şi-a ațintit spre ea revolverul

Proiect RI

calibrul 45, a băgat-o cu sila în maşină, a violat-o şi apoi a omorât-o. Ulterior, va mai omorî alte patru femei.

Prima crimă a lui Richard Marquette a fost provocată de neputința lui de a face ce trebuie cu femeia pe care o agățase în bar. Ted Bundy a comis primul omor atunci când, brusc, a pierdut bursa care-i permitea să-şi continue studiile de drept. S-ar putea afirma că, de nu s-ar fi întâmplat aşa, Bundy şi-ar fi terminat studiile, ar fi întâlnit o femeie cu care şi-ar fi satisfăcut o mare parte din fantasme şi astfel n-ar mai fi omorât nicicând pe nimeni; şi-ar fi sublimat agresivitatea vicioasă în pledoariile sale, ar fi recurs poate la prostituate, ar fi stabilit relații sado-masochiste şi ar fi găsit mijloace de a-şi defula ura. Devianța sa ar fi găsit ieşiri socialmente acceptabile, şi poate că n-ar fi trecut pragul fatal. Desigur, categoric nu putem şti cum ar fi fost. Dar, având în vedere conduita ulterioară a lui Bundy, e de presupus că ar fi trecut, totuşi, pragul acela, fie că şi-ar fi terminat studiile, fie că nu, şi chiar dacă ar fi dat peste o femeie capabilă să-i satisfacă o parte din fantasmele sexuale. În visele sale, el asociase demult dorința sexuală cu nevoia de a distruge.

Problemele lui David Berkowitz au atins punctul fatal când maică-sa nu l-a lăsat să trăiască împreună cu ea şi cu sora lui; dorința sa de a face parte din această familie era oricum sortită neîmplinirii. Ed Kemper, după ce şi-a ispăşit pedeapsa pentru uciderea bunicilor, s-a întors să trăiască împreună cu mama sa, la cerea insistentă a acesteia. Totuşi, după ce făcuse pe dracu-n patru ca să-şi scoată fiul din casa de corecție, l-a întâmpinat cu reproşuri dure, acuzându-l că e cauza decepțiilor ei sentimentale. După o ceartă violentă, Kemper a ieşit trântind uşa şi s-a urcat în maşină promițându-şi: „Prima femeie arătoasă pe care o întâlnesc va muri". A pornit în căutarea ființei ispăşitoare şi a găsit-o.

Factorii declanşatori sunt adesea fapte care survin oricui: pierderea unei slujbe, o ruptură sentimentală, probleme de bani. Muritorul de rând înfruntă acest gen de

Proiect RI

necazuri cu ajutorul unui sistem de apărare care s-a dezvoltat încet, în timp. La ucigaşul potenţial, acest sistem de apărare e defectuos şi mecanismele care ar trebui să-l ajute la depăşirea dificultăţilor nu funcţionează. Confruntat cu pierderea serviciului, de exemplu, se închirceşte în sine, orbit de propria amărăciune şi găseşte în fantasme un mijloc de a şi-o alunga. O ruptură sentimentală îl împinge să-şi neglijeze slujba, ceea ce atrage concedierea lui. Lipsit de venituri şi de vreo consolare, el trebuie să facă faţă unor noi neplăceri. Înainte, le-ar fi biruit; acum, îl copleşesc. E de ajuns un grăunte de nisip şi maşinăria capotează.

Depăşirea limitei fatale presupune un comportament esenţialmente auto-distructiv şi anti-social. Cel care o trece are conştiinţa comiterii unui act reprobabil şi ştie că va trage mari ponoase dacă va fi prins. Şi totuşi, e o forţă mai tare decât el; împins să acţioneze de către evenimentele care l-au modelat de-a lungul întregului său trecut. Aşa încât el se auto-convinge de invincibilitatea sa şi crede că nu va fi niciodată prins. Dar, înainte de a face acel pas, viitorul criminal nu e încă pătruns de această certitudine.

Atunci când el e gata să comită prima crimă, mânat de forţe incontrolabile, e de ajuns să-i apară în cale o victimă aflată într-o poziţie vulnerabilă: în acel moment, criminalul potenţial îşi va întâlni destinul.

Pasul e făcut, actul e consumat. Nu mai există întoarcere. Criminalul e în acelaşi timp îngrozit şi subjugat. Nu va mai putea uita ce a simţit în timpul crimei şi va dori mereu s-o repete. Timp de câteva zile va trăi în angoasa arestării şi a pedepsei – dar nu se va întâmpla nimic. Poate că se simte vinovat şi încearcă să-şi stăpânească instinctul ucigaş. Bill Heirens mi-a relatat că s-a închis în baie atunci când a simţit că instinctul îi dictează să comită o nouă crimă; spera ca prin acest subterfugiu să-şi refuleze violenţa asasină. Şi totuşi, a reuşit să fugă pe fereastră şi să comită alt act odios.

Proiect RI

Foarte ades, după prima crimă, ucigaşul e pătruns de o bucurie de nespus şi se auto-convinge repede că poate face alta oricând are chef, fără a fi pedepsit. Introduce elemente din crima făptuită în fantasmele sale şi începe să imagineze alte omoruri. Şi dacă m-aş juca un pic mai mult cu ea înainte de a o strangula? Şi dacă aş tăia-o în bucăţi pentru ca poliţia să nu-i identifice corpul? Şi dacă aş obliga-o să spună cutare şi cutare sau să facă asta şi asta, înainte de a o viola? Şi dacă i-aş lua un obiect ca să am un suport pentru fantasmele mele când voi retrăi crima? Şi dacă, în loc s-o înşfac de aici, din cartier, mi-aş alege viitoarea victimă din oraşul alăturat? Şi ce-ar fi să iau la mine nişte sfori ca s-o leg şi să nu mai umblu cu improvizaţii, data viitoare? Şi n-ar fi mai bun un revolver decât cuţitul?

După prima crimă, factorii declanşatori nu mai sunt necesari pentru următoarea. Odată pasul făcut, ucigaşul îşi pregăteşte cu luciditate nelegiuirile ulterioare. Prima ţinea, poate, de un gest spontan. Dar victimele următoare vor fi alese cu mai multă grijă, crima va fi mai bine executată, iar ucigaşul va cheltui un plus de violenţă faţă de cea dintâi. Băiatul singuratic cu copilăria nimicită a devenit un *serial killer.*

Proiect RI

5

Moartea unui distribuitor de ziare

În toamna lui 1983, pe când trebuia să particip la un seminar despre omucidere, la Universitatea din Michigan, am primit un mesaj care-mi cerea să iau, cât mai repede, legătura cu Biroul. Nu primesc niciodată un asemenea mesaj fără să nu mă treacă un fior rece; nu poate fi vorba decât de ştiri proaste care, cum se ştie, circulă repede, mai ales în poliție. L-am sunat imediat pe superiorul meu, care m-a înştiințat că un tânăr distribuitor de ziare, pe nume Danny Joe Eberle, a fost răpit şi apoi asasinat la Bellevue, lângă Omaha, în statul Nebraska. Mi-a ordonat să mă duc acolo pentru a ajuta la arestarea ucigaşului.

M-am gândit de îndată la două cazuri similare. Cu circa un an în urmă, la Des Moines, un tânăr vânzător de ziare dispăruse în circumstanțe analoage, într-o duminică dimineață, în timp ce-şi făcea turul. Johnny Gosch n-a mai fost regăsit niciodată. FBI-ul nu s-a băgat în afacerea Gosch cu iuțeala dorită, şi dl. Gosch şi soția sa au rămas cu o anume amărăciune. Desigur, răpirea fiului lor avusese loc în interiorul frontierelor statului, şi FBI-ul n-avea, juridic vorbind, nici o putere să intervină, dar ei judecau, pe drept cuvânt, că poliția cea mai cunoscută a națiunii ar fi trebuit să participe mai mult la cercetări. Cu ceva timp în urmă, la dispariția tânărului Adam Walsh, poliția din Florida ceruse ajutorul FBI-ului, dar Biroul refuzase sub pretextul că era vorba de o afacere strict locală şi că n-ar fi putut interveni decât dacă băiatul sau răpitorul lui ar fi trecut frontiera statului. Ulterior, capul lui

Proiect RI

Adam a fost găsit plutind pe apa unui canal; fusese reperat şi un suspect, într-o maşină cu număr de înmatriculare din alt stat. Atunci FBI-ul se interesase de afacere, dar John Walsh, tatăl lui Adam, respinsese acest ajutor. Mi-a expus mai târziu raționamentul său: Biroul se dăduse la o parte când nu era încă vorba decât de o dispariție, în schimb a intrat în joc după ce s-a găsit capul băiatului, deci când era prea târziu pentru a-l salva. Familia Walsh n-avea ce face cu un asemenea ajutor, mi-a spus tatăl cu obidă. Ca şi familiile Gosch şi Walsh, eram şi eu de părere că Biroul ar fi trebuit să participe la cercetări, şi că pe viitor va trebui să se implice mai activ în afacerile de răpiri de copii.

Absența jurisdicției punea mereu aceeaşi problemă. Când am intrat eu în FBI, ni se tot predau diverse legi federale a căror aplicare urma s-o veghem. *Migratory Bird Act,* de exemplu, pe care noi o numeam Legea Bâtlanului Albastru: uciderea anumitor păsări migratoare era considerată crimă federală. Tot crimă federală era să laşi un frigider pe un drum public, fără să-i fi scos în prealabil uşa. Firește, aceste două legi fuseseră introduse pentru a reglementa probleme conjuncturale reale: legea cu păsările fusese votată pentru a proteja o specie pe cale de dispariție din cauza penajului foarte căutat pentru pălăriile de damă, de la începutul secolului; cea cu uşa frigiderului se votase pentru că un mare număr de copii fuseseră găsiți morți în asemenea aparate – intraseră din joacă şi nu mai putuseră deschide uşa.

Nici una din legile federale nu ținea cont de crimele în serie, iar definiția răpirii (*kidnapping)* era astfel concepută încât FBI-ul nu putea interveni decât în cazul în care se cerea răscumpărare. Cazurile Walsh şi Gosch, la care s-a adăugat o virulentă campanie pentru protejarea minorilor, au provocat schimbarea climatului la Washington şi-n celelalte capitale ale Statelor Unite. La începutul anilor 80, administrația Reagan a prezentat Congresului un proiect de lege care stipula că asasinatele, răpirile şi alte

Proiect RI

crime grave trebuie să intre sub jurisdicția FBI-ului. Legea tocmai se votase când a fost răpit tânărul Danny Joe Eberle şi toți şefii Biroului erau hotărâți să desfăşoare o acțiune rapidă şi spectaculoasă.

De cum s-a aflat de dispariția lui Danny Joe, agentul special al Biroului din Omaha, însărcinat cu acest caz, şi-a trimis adjunctul, pe Johnny Evans, în orăşelul Bellevue, cu ordinul de a duce ancheta până la capăt. Evans era prototipul însuşi al agentului eficace: integru, cu alură auster-spartană, dotat cu un puternic spirit civic – omul ideal pentru a convinge publicul de voința FBI-ului de a se angaja în rezolvarea cazului. Johnny Evans s-a dăruit trup şi suflet anchetei şi, fapt unic în epocă, a lucrat în strânsă colaborare cu poliția locală, cu poliția statului şi cu autoritățile militare.

Am fost chemat la două zile şi jumătate după răpire, când s-a găsit cadavrul băiatului. Participam în fine la anchetă chiar de la începutul cercetărilor; aveam mult visata ocazie de a obține informații de primă mână, de a sta de vorbă cu autoritățile locale direct, nu prin anonimatul telexurilor. Cale liberă pentru marile acțiuni!

Ca şi superiorii mei, eram ferm decis să mă implic, nutrind convingerea sinceră că sunt în măsură să aduc un ajutor eficace. Şefii FBI-ului erau animați de o optică mai curând politică: ei țineau să demonstreze justețea şi utilitatea noii legi. Dar de data aceasta, interesele diferite erau în concordanță; şi nu era un lux, căci polițiile locale aveau o acută nevoie de tehnica de vârf a FBI-ului.

Ningea când am ajuns la Omaha, iar eu nu-mi luasem paltonul, pregătit fiind să mă duc în Michigan, unde toamna e mai blândă. M-am urcat tremurând în maşina care a venit să mă ia de la aeroport şi şeriful Pat Thomas m-a condus la comisariatul din Bellevue. Forțele polițieneşti, deja renumite, erau la lucru; o duzină de oameni adunau şi analizau informațiile care le parveneau. Era şi Johnny Evans acolo, şi nu i-a părut deloc rău să mă vadă. Deşi vechi în FBI, experiența sa se limita la

Proiect RI

crima organizată, la atacuri de bancă şi la contrabandă. Nu avea deloc practică în domeniul crimelor, şi cu atît mai puțin în al celor sângeroase şi zguduitoare cum era cea de care ne ocupam.

Bellevue e o suburbie tipică Americii Centrale, populată de oameni cu venituri modeste, un loc liniştit şi curat care ar merita să figureze pe pliantele publicitare întru gloria unei anumite calități a vieții pe care Statele Unite o simbolizează în lumea de azi.

Duminică dimineața, puțin înainte de ivirea zorilor, Danny Joe Eberle s-a trezit, s-a îmbrăcat – rămânând, cum îi plăcea, cu picioarele goale, în ciuda mustrărilor părinteşti – şi-a încălecat bicicleta şi s-a dus la depozitul de unde lua jurnalele pe care le distribuia zilnic în turul său obişnuit. La cei treisprezece ani ai săi, Danny, fiul unui funcționar la poştă, era un flăcăiandru blond de un metru şaizeci, cu ochi vii. Fratele său, nu cu mult mai mare, distribuia şi el ziare pentru a câştiga ceva bani de buzunar.

La ora şapte, responsabilul cu distribuția a început să primească telefoane de la clienți care se plângeau că n-au primit ziarul. A plecat după Danny, nu l-a găsit şi l-a prevenit imediat pe domnul Eberle, care şi-a căutat şi el, fără succes, fiul. Danny dusese primele trei ziare de pe traseul său, dar bicicleta rămăsese sprijinită de casa celui de-al patrulea abonat, cu sacoşa încă plină de ziare. Nici un semn de luptă prin jur. Danny se evaporase pur şi simplu. A fost anunțată poliția care, la rândul ei, a contactat FBI-ul. S-a verificat dacă Danny nu şi-a însoțit cumva unchiul, plecat să caute de lucru în statul vecin. Unchiul fusese singur. S-a organizat o scotocire metodică şi migăloasă, casă cu casă, şi miercuri după-masă cadavrul lui Danny a fost găsit într-un câmp cu iarbă înaltă, lângă un drumeag pietruit, la şase kilometri de locul unde-şi abandonase bicicleta şi la numai câțiva kilometri de granița statului.

Proiect RI

M-am dus la fața locului. Ai o mai bună perspectivă *de visu*[1], decât studiind fotografiile luate acolo; te poți orienta și poți sesiza detalii care scapă aparatului fotografic. De exemplu, am observat imediat că victima zăcea în apropierea unui drum înfundat, la doi pași de intersecția cu o șosea care ducea la râu. De ce ucigașul n-a aruncat cadavrul în râu, care l-ar fi purtat departe? Pe de altă parte, drumul era mărginit de iarbă; e adevărat: înaltă, dar nu suficientă pentru a ascunde câmpul de privirile indiscrete. Cel care abandonase corpul în acest loc putea fi văzut din orice mașină care trecea pe acolo.

Presa a relatat că Danny Joe Eberle a fost ucis cu lovituri de cuțit. Însă detaliile crimei erau mult mai oribile: corpul băiatului era hăcuit și parțial mutilat. Se afla cu fața la pământ, cu mâinile și picioarele legate, iar gura era lipită cu leucoplast. I se luaseră hainele, fiind lăsat doar în indispensabili. Spatele și pieptul erau sfârtecate cu cuțitul și se remarca intenția, nefinalizată, de a fi decapitat. Din umăr fusese tăiată o bucată de carne, iar rănile de pe pulpa stângă formau un „grilaj" ca al jocului de șotron. Fața era și ea molestată, iar corpul păstra urmele unor lovituri cu pietre.

Medicul legist a apreciat că, în mod cert, cadavrul a fost deplasat de mai multe ori – proba fiind o pietricică găsită în gura victimei, sub plasture – și a sugerat că Danny mai avusese în viață cel puțin o zi după capturarea sa. El a fost asasinat cu puțin timp înainte de descoperirea cadavrului. Ucigașul (sau ucigașii) nu s-a (u) dedat niciunui act sexual: indispensabilii băiatului nu fuseseră deloc scoși.

Prezența la locul crimei și posibilitatea de a vorbi cu anchetatorii mă ajutau considerabil în înțelegerea cazului. Fratele mai mare al lui Danny Joe a declarat că fusese urmărit de un tânăr alb aflat la volanul unei mașini de culoare închisă. Și alți martori au afirmat că au zărit de mai multe ori un individ care urmărea adolescenți.

---

[1] Aici: *privind tu însuți* (lat.) *(N.t.)*

Proiect RI

După ce am strâns informații, am alcătuit iute un prim profil al ucigașului. Am scris că asasinul lui Danny Joe Eberle trebuie să fie un tânăr alb de vreo douăzeci de ani. După cum cititorul știe deja, majoritatea *serial killers*-ilor sunt albi; noi ne aflăm acum într-un cartier de albi, în care un negru, un mexican sau chiar un asiatic ar fi fost remarcat fără întârziere. Apreciam că asasinul e tânăr pentru că modul cum se debarasase de cadavru, la o margine de drum, arăta că e la prima sa crimă. Și chiar dacă avea vârsta care-i permitea să conducă un automobil, era clar că-i lipsea experiența pe care o are un om de treizeci de ani. Socoteam că ucigașul se cunoștea cu Danny Joe, cel puțin din vedere, de vreme ce l-a convins să urce în vehicolul său (automobil sau camionetă). Nu știm dacă ucigașul a acționat singur. Făcusem următorul raționament: ucigașul l-a atras probabil pe Danny Joe, sub un pretext oarecare, în camioneta sa și, în timp ce demara, complicele l-a imobilizat pe băiat. Aspectul cadavrului arăta că e posibil să fi fost victima unei tentative de viol, dar, opunând rezistență, a fost asasinat. Totuși, corpul nu purta urmele unor răni „defensive". Felul în care fusese abandonat cadavrul mă obliga să cred că ucigașul intrase în panică după asasinat și-l lepădase sub imperiul grabei. *„Abandonarea corpului în imediata apropiere a unui drum relativ frecventat sugerează că ucigașul nu a avut forță de a-l transporta în pădurea care se află la câteva sute de metri"*, scriam în acea schiță. Consideram că asasinul cunoștea întrucâtva împrejurimile. Felul cum era legată, precum și lipsa rozăturilor la încheietura mâinilor sau la călcâie m-au făcut să cred că victima nu a fost de la început imobilizată, ba chiar, înainte de asasinat, fusese tratată fără violență.

Revenind la identitatea precisă a asasinului, am precizat că locuiește în zonă – deci nu putea fi un emigrant sau un turist – că era celibatar și că, mai mult ca sigur, nu și-a dus studiile mai departe de liceu. E,

Proiect RI

probabil, şomer, sau are o slujbă măruntă, fără calificare. Crima demonstra o inteligență destul de mediocră, asasinul nereuşind s-o controleze de la un capăt la altul – de unde am tras concluzia că pregătirea sa şcolară e precară. Pe de altă parte, soliditatea nodurilor de la sforile cu care era legat Danny Joe arată că ucigaşul avea mâini abile. În afară sforilor, a leucoplastului şi a formei rănilor, cel mai important indiciu era absența intromisiunii. Acest detaliu arată că avem de-a face cu un ucigaş tânăr, care n-a avut încă o experiență sexuală cu un partener, bărbat sau femeie. Întrucât un asemenea caz e rar în societatea noastră, înseamnă că e vorba de o persoană cu o copilărie tulburată de grave probleme psihologice. Asasinul îşi dăduse deci osteneală să-şi dezbrace victima, dar îi lăsase indispensabillii şi nu îndrăznise să meargă mai departe. Asupra orientării psihologice a ucigaşului scriam: *„Agresorul principal suferă de tulburări ale sexualității şi, probabil, a cunoscut experiențe sexuale insolite în cursul copilăriei"*. Aveam în minte numeroase cazuri în care asasinul nu realizase pătrunderea sexuală în corpul victimei, pe care în schimb o mutilase. Ştiam că ucigaşul era în prada unor fantasme morbide încă din copilărie şi că aceste fantasme l-au împins la orori precoce. Continuam astfel: *„Agresorul este probabil amator pasionat de reviste pornografice şi a fost, fără îndoială, amestecat în experiențe insolite în timpul adolescenței, incluzând animale sau violențe sexuale administrate minorilor, băieți sau fete"*. Aşa cum cititorii au aflat în capitolul precedent, acest gen de deviantă se observă frecvent la viitorii ucigaşi. Există totuşi o contradicție aparentă: ştiam că victima n-a fost violată, şi totuşi presupuneam că agresorul exercitase violențe sexuale asupra unor minori. E posibil, de exemplu, ca ucigaşul să fi fost împiedicat de complici să-şi ducă intențiile până la capăt. *„Există serioase motive să presupunem că ucigaşul a fost recent confruntat cu o situație neplăcută: pierderea serviciului, ruptură*

Proiect RI

sentimentală, exmatriculare sau ceartă în familie". Am arătat în paginile anterioare că un factor declanşator precedă întotdeauna prima crimă şi avem convingerea că ne aflăm în prezența unei crime „de debut". *„Bănuiesc, pe lângă acestea* – am adăugat – *că individul lipseşte de la slujbă – dacă are una – de zile întregi".* Această ultimă precizare mi-a fost dictată de confesiunile unor asasini precum Berkowitz, care mi-a mărturisit într-o zi că momentele care precedă şi cele care urmează crimei sunt atât de deosebite, încât îl împiedicau să-şi îndeplinească gesturile obişnuite de zi cu zi.

Ştiam că asasinul era treaz la şase dimineața, ceea ce indica faptul că n-avea responsabilități familiale: nu trăia împreună cu o femeie sau cu părinții – pe care plecările şi venirile lui i-ar fi putut nelinişti. Când o crimă se petrece în zorii zilei, e semn, de cel mai multe ori, că asasinul a stat treaz toată noaptea şi că, cel mai adesea, s-a îmbătat în acest timp ca să-şi dea curaj. Pe de altă parte, de vreme ce-l lăsase o vreme în viață pe tânărul Danny Joe, înseamnă că avea un loc unde să-l ascundă. Nu eram perfect lămurit de ce victima fusese găsită în indispensabili; puteau fi la mijloc şi alte rațiuni decât cele sexuale – pentru a-l împiedica să fugă, de exemplu. Gradul de gravitate a rănilor şi aspectul lor nefinalizat m-au făcut să bănuiesc că asasinul a ucis într-un soi de criză de demență, a sfâşiat apoi spatele victimei, a încercat să-i taie gâtul şi să dezmembreze corpul, dar acțiunea s-a dovedit peste puterile lui. L-a aruncat atunci într-un loc izolat. Se putea deduce de aici că nu mai tăiase niciodată un cadavru, dar şi că... nu era la prima criză.

Două răni mă frapaseră în mod special, dar semnificația lor nu-mi era încă limpede. Danny Joe avea la umăr şi la pulpă tăieturi inexplicabile. De ce i-a hăcuit asasinul umărul şi pulpa? Mă întrebam dacă nu cumva ucigaşul a încercat astfel să înlăture urme de muşcătură, dar n-aveam nici o probă care să-mi confirme ipoteza. În

Proiect RI

febrilitatea sexuală care trebuie să-l fi bântuit pe asasin în momentul crimei, atari muşcături ar fi fost explicabile – iar eu continuam să cred că această crimă avea pentru făptaşul ei o conotație erotică. Lipsa de stăpânire a asasinului (lucru dovedit de locul crimei) mă făcea să cred că va încerca să se amestece în anchetă. Mi-l puteam imagina oferindu-şi serviciile, prefăcându-se că hoinăreşte prin zona crimei, pe la morgă sau prin cimitir, cu scopul, în fond, de a obține informații. Am dat, aşadar, sfatul ca portretul-robot al asasinului, bazat pe indicațiile martorilor, *să nu fie* făcut public; trebuia însă, desigur, să-l cunoască toate forțele de poliție implicate, pentru a-l putea dibui în caz că şi-ar fi făcut de lucru pe teritoriul anchetei. Agenți speciali au supravegheat înmormântarea,cimitirul, locul unde fusese găsit corpul sau cel unde fusese răpit Danny Joe, dar fără succes.

Pe lângă profilul psihologic, am făcut şi ceea ce s-ar putea numi o analiză preliminară VICAR. Bizuindu-mă mai mult pe memoria mea decât pe computerul din Quantico, am comparat acest caz cu cel al altor distribuitori de ziare şi am conchis că prezenta mari deosebiri față de afacerea Gosch. Mai întâi, corpul tânărului Eberle fusese găsit, cel al lui Gosch, nu. După mine, omul care-l răpise pe Gosch îşi luase mai multe măsuri de precauție decât ucigaşul lui Danny Joe. Mass-media continuau să facă legătura între cele două crime: amândoi distribuiau ziare, amândoi fuseseră răpiți duminică dimineață, dar, sigur pe experiența mea şi sprijinit şi pe detaliile pe care presa nu le ştia, eram convins că avem de-a face cu doi asasini diferiți.

S-a trimis la laborator sfoara cu care fusese legat tânărul Danny Joe; nu era de genul obişnuit. Era un indiciu important, căci raritatea acelui tip de sfoară ne va ajuta mai târziu să-l indentificăm pe asasin. FBI-ul a adus şi o echipă pe hipnotizatori. Fratele mai mare al lui Danny Joe şi alți martori au acceptat să se lase hipnotizați pentru a se obține informații mai amănunțite despre suspectul pe

Proiect RI

care-l întrezăriseră. N-a ieşit mare lucru din aceste şedinţe de hipnoză, dar fiecare detaliu venea să completeze imaginea noastră asupra vinovatului. Convins că ucigaşul va lovi din nou, dar nemaiavând ce face la faţa locului, m-am întors la Quantico. În starea actuală a anchetei, eu nu le mai puteam fi cu nimic de folos poliţiştilor. Familia victimei, ajutată şi de vecini, suporta cu stoicism greaua încercare. Eu însumi tată al unui băiat de vârsta lui Danny Joe, înţelegeam şi împărtăşeam durerea părinţilor.

La începutul lui decembrie, ţineam nişte cursuri în Alabama, când am primit un telefon, foarte surescitat, de la Johnny Evans. Un alt băiat fusese răpit de undeva de lângă Omaha: a fost găsit, asasinat în mod sălbatic, trei zile mai târziu. Am plecat imediat la Omaha, făcând iar imprudenţa de a nu-mi lua alt palton, aşa că, încă o dată, a trebuit să mă zgribulesc sub ninsoare în tovărăşia lui Johnny Evans şi a mai multor poliţişti cu care făcusem cunoştinţă în septembrie.

În ziua de 2 decembrie, la ora 8,30 dimineaţa, tânărul Christopher Paul Walden, fiul unui ofiţer din Air Force, se dusese la şcoala din districtul Sarpy; cineva îl zărise urcând într-o maşină condusă de un alb, după care n-a mai fost văzut. Trei zile mai târziu, după-amiaza, i-am găsit cadavrul într-o pădure, la opt kilometri de locul răpirii. Fusese înjunghiat. Era, şi el, tot în indispensabili. Gâtul avea o tăietură adâncă, încât capul era aproape despărţit de trunchi. era de ajuns să priveşti cadavrul ca să fi convins că era vorba de acelaşi asasin. Tăieturile de pe corpul tânărului Walden atestau o escaladare a sadismului. Christopher Walden era aproape de aceeaşi talie ca Eberle, poate puţin mai slab.

Am avut noroc că a fost descoperit repede cadavrul; începuse un viscol cu ninsoare abundentă şi în câteva ore trupul ar fi dispărut sub zăpadă şi nu l-am mai fi găsit până-n primăvară. Indiciile s-ar fi şters şi ucigaşul ar fi avut timp să mai acţioneze de câteva ori.

Proiect RI

Deseori, răpirea se petrece într-un loc, omorul în altul, iar corpul e abandonat într-un al treilea. Cel din urmă poartă numele de locul crimei şi aici găsim cele mai multe indicii. Locul răpirii şi cel al uciderii se pot rareori afla. Asasinul îşi atrage victima într-un loc oarecare sau o duce acolo cu forţa, apoi transportă corpul cât mai departe posibil, ca să încâlcească pistele. Cadavrul tânărului Eberle fusese lăsat pe un câmp, dar crima avusese loc în altă parte. De această dată, însă, se părea că victima fusese asasinată chiar în pădurea în care se găsise cadavrul. Amprentele paşilor – aproape acoperite de zăpadă – indicau clar că aici sosiseră două persoane, dar una plecase. În afară de asta, hainele lui Walden erau cu grijă împăturite alături de cadavru. Totul demonstra că fusese omorât acolo. Am înţeles, astfel, că ucigaşul acţionase singur şi că nu avea o alură prea atletică. După toate probabilităţile, îl forţase pe Walden să-l însoţească în pădure.

În mintea mea, îl condamnam pe ucigaş şi pentru laşitate. Victimele sale, aceşti băieţi, erau prea vulnerabili, prea tineri şi prea îngroziţi pentru a reuşi să reziste unuia cu câţiva ani mai mare, deşi nu cu mult mai puternic ca ei. Gestul era la fel de laş ca şi cum ar fi atacat o bătrână. Pe de altă parte, modificările pe care ucigaşul le adusese tehnicii sale erau instructive. Am încercat să mă pun în locul lui şi să-i înţeleg motivaţiile. În cele ce urmează, încerc să-i reproduc raţionamentul:

La primul, aveam materialele la mine, sfoară şi leucoplast. Categoric că au trimis astea la FBI ca să le analizeze; aşa că nu mai lucrez cu ele. De fapt, nici nu mai am nevoie; m-am prins cum să-mi manipulez victimele, prin şmecherie, ameninţări şi groază. Cred că era cazul să-l fi băgat pe mucosul ăla în pădure. De data asta trebuie, mai ales, să nu-i mai las ţoalele la mine-n maşină, ca data trecută. Aşa că am să-i dau ordin să intre în pădure, cât mai adânc. Pe urmă, îl dezbrac şi-l omor.

Proiect RI

În consecință, a trebuit să reconsider vârsta ucigașului: se părea că trecuse de douăzeci de ani. Pe de altă parte, faptul că băiatul a fost dezbrăcat se explica prin natura sexuală a crimei și nu prin dorința asasinului de a-l împiedica să fugă. Acestea, împreună cu absența intromisiunii, m-au convins ferm că asasinul e virgin. Aș fi fost foarte surprins să aflu că a avut o experiență sexuală cu o femeie care i-a cedat de bună voie. Cât despre experiențe homosexuale, ele se petrecuseră probabil când asasinul avea vârsta actualelor victime. Mi-l imaginam trăind izolat de tinerii de vârsta lui. Nu e exclus să fi avut oarecare relații cu fete, fie și numai pentru a escamota homosexualitatea. Dacă flirta, îl vedeam făcând-o doar cu fete mai tinere ca el, alese astfel pentru dominația pe care ar fi putut-o exercita asupra lor. Aceste două asasinate evidențiau furia unui criminal contra lui însuși, exprimată prin frenezie ucigașă îndreptată împotriva victimelor în care el regăsea băiatul care fusese la vârsta lor. În viața sa de zi cu zi, ucigașul nu se putea face ascultat: nimeni nu-l întreba ce-l doare, nimeni nu-i lua în seamă părerile. Nu puteam să mă pronunț la fel de sigur despre capacitățile sale fizice, dar nu încăpea îndoială că era destul de pirpiriu.

Iată motivele pentru care afirmam că a doua crimă se deosebește de prima. Cea dintâi putea fi considerată ca o încercare; în aceasta din urmă, asasinul își vădise fascinația față de actul nimicirii unei ființe umane. Își testase și dovedise puterea pe care o avea asupra victimei. De pildă, la cea de-a doua crimă, tăieturile erau mai adânci și mai numeroase decât la prima. Loviturile de cuțit administrate după moartea victimei indicau o creștere a interesului morbid față de sadismul care, după previziunile mele, va domina conduita suspectului în fărădelegile următoare.

Între cele două crime, poliția a constatat că unul din indicii, pe care-l socotise decisiv, cădea: piatra, datorită căreia s-a crezut că, după moarte, corpul fusese

Proiect RI

deplasat, nu provenea din gura victimei, aşa cum afirmase iniţial medicul legist. Fusese vorba de o confuzie cu un alt caz, fără legătură cu cel de care ne ocupam. Această descoperire ne-a obligat să ne rectificăm estimările şi să luăm în considerare posibilitatea ca moartea să se fi produs cu puţin înainte de descoperirea cadavrului.

Mi se contura tot mai clar profilul suspectului. Am scris că acţionase singur; având în vedere semnele că a transportat cu greu cadavrul pe o distanţă mai lungă, am conchis că nu poate fi cu mult mai solid ca victimele sale şi că a doua oară a omorât în locul unde voia să-şi lase cadavrul, tocmai ca să evite un efort suplimentar. Eram convins că locuieşte în Bellevue sau la baza aeriană din apropiere. Riscând o oarecare aproximaţie, pe baza intuiţiei mele în privinţa nivelului de educaţie şi de inteligenţă al suspectului, am afirmat că are un post cu o muncă elementară, neavând calificarea pentru a lucra, de exemplu, pe computer. Putea fi conţopist în vreun birou sau mecanic de întreţinere la maşini. Analizând rănile victimei, în care descifram tentativele de a camufla urme de muşcătură, am scris că ucigaşul era probabil un cititor asiduu de gazete poliţiste, în care sunt relatate pe larg metodele de identificare a asasinilor (printre care şi analizele dentare). Uşurinţa cu care suspectul reuşea să răpească victimele m-a făcut să cred că îndeplinea un rol mărunt în vreo activitate extra-şcolară: club sportiv, cercetăşie sau ceva de acest gen.

Eram categoric convins că el se pregăteşte să lovească din nou, şi foarte curând, pentru că vacanţa era aproape. Johnny era de aceeaşi părere. Am examinat împreună situaţia: copiii se vor juca toată ziua în stradă, se vor duce pe la centrele sportive – deci condiţii berechet pentru ca ucigaşul să-şi aleagă victima. Am recomandat deci iniţierea unei ample campanii de presă, prin ziare, televiziune, radio, în scop de avertizare. Am insistat ca părinţii să-i îndemne pe copii să se joace în

Proiect RI

grup, să nu se aventureze singuri pe străzi. În paralel, am propus ca toți să fie atenți la orice du-te-vino suspect şi să comunice numele de înmatriculare ale maşinilor care dau târcoale dubioase prin zonele frecventate de tineri. Am cerut să fie eliberată o linie telefonică specială, de urgență, pentru a facilita apelurile din partea părinților. Forțele polițieneşti au fost puse în stare de alarmă maximă; în eventualitatea unei noi răpiri, districtul era încercuit în unsprezece minute. Speram ca astfel să punem mâna pe suspect înainte de a reuşi să-şi ducă victima în vreo pădure şi s-o asasineze. Colaborarea tuturor factorilor mass-media a fost fără cusur, la fel şi vigilența cetățenilor, astfel că până la sfârşitul anului nu s-a mai produs nici o răpire. Am putut merge acasă de sărbători şi mi-am petrecut în linişte vacanța.

În timpul vacanței şcolare, poliția a arestat şi interogat un mare număr de perverşi aflați în evidențele sale. Asupra unuia dintre ei planau bănuieli; verificat cu detectorul de minciuni, a reacționat ca un vinovat, iar la domiciliul său au fost chiar sfori şi pansamente adezive suspecte. Corespundea, din mai multe puncte de vedere, profilului stabilit, deşi el nu căuta în nici un fel să-şi ascundă preferințele clar homosexuale. Şi totuşi, un al doilea test a dat rezultate negative, iar alte indicii l-au scos definitiv din cauză. Locuitorii au fost surprinşi de numărul mare de persoane al căror comportament deviant atrăsese atenția poliției şi vreo şase delincvenți sexuali – ca, de exemplu, pedofilul care atrăgea băieți în Cadillac-ul său – au fost arestați şi condamnați pentru diverse delicte în cursul giganticei vânători de suspecți declanşată de uciderea tinerilor Eberle şi Walden.

În plus, o femeie care-l zărise pe Walden în compania unui tânăr, cu puțin înaintea răpirii, a acceptat să fie hipnotizată şi a precizat, sub hipnoză, că erau, amândoi, de aceeaşi anvergură. Ea şi-a amintit până şi primele cifre ale numărului de înmatriculare al maşinii în care i-a văzut urcându-se. Mulțumită perfectei colaborări între

Proiect RI

diversele servicii ale poliției, numărul incomplet a fost transmis la fișierul central și trecut prin „sita" unui computer; circa o mie de vehicule aveau cifrele respective, dar dintre acestea, cele înregistrate în district nu erau multe. Poliția se pregătea să verifice fiecare vehicol suspect când, în dimineața zilei de 11 ianuarie, norocul ne-a bătut la ușă.

O educatoare care lucra într-o creșă particulară a remarcat un tânăr care se fâțâia cu mașina prin cartier. Corespundea cu descrierea sumară – și deliberat incompletă – difuzată prin presă. Mașina nu se potrivea cu cea a ucigașului, dar oricum, șoferul, cu aspect pirpiriu, i-a părut suspect.

Tânărul a observat că ea notează ceva: a parcat mașina, a intrat în creșă zicând să dea un telefon. Educatoarea l-a refuzat. El a amenințat-o că o omoară și i-a cerut să-i dea hârtiuța pe care notase numărul mașinii. Ea a reușit să-i scape și a fugit într-o clădire alăturată, de unde a sunat imediat la poliție. Tânărul s-a urcat în mașină și a dispărut în goană. Era ora 8.30.

Având numărul complet al automobilului, poliției nu i-a fost greu să depisteze proprietarul, un patron de service. Acesta a afirmat că împrumutase mașina unui militar de la baza aeriană, al cărui vehicol era la reparat în atelierul său. Militarul corespundea descrierii făcute de diverși martori, iar numărul mașinii lui cuprindea cifrele date de femeia hipnotizată. Procedând cu extremă prudență, s-a obținut mai întâi un mandat de percheziție înainte de a fi luată la scotocit mașina. S-a descoperit imediat că acesta figura la poziția patru pe lista vehicolelor indicate de computer; ar fi fost deci, oricum, depistat rapid în cursul raziei pe care poliția o pregătea.

Înainte de a începe percheziția în mașină, poliția a alertat baza aeriană, și un agent al FBI-ului, un locotenent al poliției distrinctul și mai mulți membri ai poliției militare s-au dus direct în camera lui John Joubert, un tehnician repartizat la întreținerea radarurilor. Anchetatorii au

Proiect RI

descoperit sfori ascunse în rucsacul acestui tânăr. Au mai găsit un cuțit de vânătoarea, reviste polițiste, dintre care una avea semn exact la paginile care conțineau relatarea despre uciderea unui tânăr distribuitor de jurnale. Douăzeci şi unu de ani, față angelică, cu aspect general mai curând plăpând – şaptezeci kilograme la un metru şaptezeci înălțime –, Joubert corespundea profilului de la *a* la *z;* mai era şi adjunctul unui şef de cercetaşi localnici.

Mai multe echipe de inspectori l-au interogat, cu schimbul, ore întregi; Joubert a negat la început faptele, mergând până la a pretinde că probele sunt pure coincidențe, insuficiente pentru a-i aduce o condamnare. Când i s-a demonstrat că sfoara găsită în rucsacul lui era aceeaşi cu cea utilizată la legarea primei victime, precizându-i-se şi că e o sfoară foarte rară, adusă din Coreea de şeful cercetaşilor, Joubert a cerut să fie lăsat să vorbească cu acel şef precum şi cu un cercetaş de paisprezece ani de care se simțea foarte legat. I s-a făcut hatârul şi, puțin înainte de miezul nopții, Joubert a mărturisit cele două crime, furnizând detalii pe care numai el, adevăratul asasin, le putea cunoaşte.

Mă găseam tolănit în tihnă în fața căminului când a sunat telefonul. A răspuns soția mea şi mi-a spus că mă caută Johnny Evans. Speriindu-mă că voi afla de moartea unui al treilea distribuitor de ziare, mi-a sărit inima din loc. Cu atât mai mare mi-a fost bucuria când l-am auzit pe Johnny Evans povestindu-mi desfăşurarea ultimelor evenimente. Munca înverşunată a lui Evans sfârşise prin a da roade şi eram mândru pentru partea mea de merit în prinderea ucigaşului. Evans era uluit în special de revistele polițiste găsite în camera lui Joubert, care-mi confirmau perfect previziunile. În mărturisirea sa, Joubert a afirmat că folosea revistele ca suport erotic al masturbării.

Joubert a relevat şi alte amănunte, pe cât de frapante, pe atât de neobişnuite. După uciderea tânărului Eberle,

Proiect RI

s-a dus într-un McDonald's să se spele de sângele care-l stropise; tot acolo a şi mâncat ceva, la repezeală. Apoi a participat la o întrunire a cercetaşilor, unde se discuta deja despre răpire; el n-a luat parte la discuție. A negat că ar fi avut relații sexuale cu victimele, după cum a negat – şi mai categoric – că le-ar fi cunoscut, susținând că el n-ar fi făcut niciodată aşa ceva unor băieți din anturajul său, dintre cercetaşi, de pildă. După fiecare crimă, se întorcea în cameră şi se masturba, retrăind detaliile scenei. În prima sa mărturisire, Joubert a mai declarat că după incidentul de la creşă ştia că va fi arestat, şi afirma că asta l-a făcut să se simtă uşurat, pentru că era sigur că va ucide din nou.

Cooperarea totală şi spectaculoasă între diferitele servicii ale poliției au constituit un exemplu pentru cum ar fi trebuit să meargă de fiecare dată lucrurile în cazuri de răpire sau de omor. Poliția locală, cea a statului, FBI-ul şi poliția militară, care participaseră la anchete, au căpătat laude şi decorații pentru rezultatele obținute. În ceea ce mă priveşte, am fost mândru să primesc o scrisoare de felicitare din partea şefului FBI-ului, William Webster; el evidenția profilul schițat de mine, care, după cum scria, „a oferit o imagine exactă, fizică şi psihologică, a individului căutat. Vă felicit pentru concluziile dumneavoastră pertinente şi pentru contribuția importantă pe care ați adus-o la arestarea acestui criminal periculos".

Firește că eram avid să aflu mai multe despre Joubert; i-am urmărit îndeaproape procesul. În ciuda mărturisirilor inițiale, acolo şi-a susținut mai întâi nevinovăția, apoi a părăsit această variantă, acceptând, în cele din urmă, să-şi recunoască culpa; cei trei judecători au desemnat experți psihiatri care l-au examinat pe Joubert şi au conchis că era conştient în momentul faptelor. A fost găsit vinovat şi condamnat la scaunul electric. Numeroase recursuri au tot amânat execuția şi Joubert îşi aşteaptă şi acum pedeapsa în culoarul morții.

Proiect RI

Drumul prin viață al lui Joubert a fost reconstruit cu migală. Deşi banal în aparență, trecutul său a scos la iveală o lentă şi precoce evoluție spre criminalitate. Născut în Massachusetts, crescuse la Portland, în Maine. Într-una din primele sale fantasme, pe la şase sau şapte ani, o strangula pe cea care-i era baby-sitter şi apoi o înfuleca până nu mai rămânea nimic. Fantasme atât de violente sunt rare la acea vârstă. Joubert o relua iar şi iar, până în adolescență, tot adăugându-i „îmbunătățiri", care au sfârşit cu prima crimă. Mama sa era infirmieră la un spital, iar tatăl, chelner într-un restaurant. Se despărțiseră pentru nepotrivire de caracter, în perioada în care Joubert avea primele sale fantasme morbide. La divorț, avea zece ani şi a plecat cu mama sa, în Maine. Joubert i-a mărturisit expertului psihiatru că maică-sa avea o fire haină; o mai apucau şi frecvente crize de nervi în timpul cărora spărgea tot; el se ascundea în camera lui, aşteptând ca ei să-i treacă furia şi apoi să vină să se scuze, ceea ce făcea de fiecare dată. El a mai povestit că maică-sa îl umilea cu regularitate, dându-i mereu de înțeles că nu dă doi bani pe el. L-a bătut la fund până la doisprezece ani şi-i făcea scandal pentru că se masturba fățiş. Obiectul fantasmelor sale erau la început fete, dar le-a înlocuit repede cu băieți în indispensabili. Joubert nu mai ştia dacă fantasmele cu băieți gâtuiți şi înjunghiați îi provocau masturbarea sau, dimpotrivă, aceasta declanşa imaginile.

În copilărie, Joubert fusese un pion în disputele dintre mamă şi tată; acesta din urmă încercase, fără succes, să i se încredințeze copilul. În timpul vacanței de vară, Joubert făcea uneori două sute de kilometri cu bicicleta ca să-şi vadă tatăl; o dată, a pedalat zile întregi ca să-şi viziteze un unchi. Ca să nu meargă la un liceu pe care-l socotea de proastă condiție, Joubert a distribuit ziare şi şi-a plătit din buzunarul lui înscrierea la o şcoală catolică privată, pentru care maică-sa nu putea sau nu voia să-i dea bani. În această şcoală se făcea sarcasme la adresa

Proiect RI

lui, din cauza hiposexualității evidente; la un bal de sfârşit de an a invitat o fată, doar-doar va scăpa de eticheta de „bulangiu". A făcut atletism şi era un cercetaş zelos. În jurnalul său intim scrisese: „Viața e o şosea din care pornesc numeroase drumeaguri – nu te pierde".

La capătul studiilor secundare, s-a înscris la o şcoală militară din Vermont; libertatea pe care a găsit-o în acest stat, unde limita de vârstă pentru vânzarea alcoolului e inferioară celei din Maine, l-a dus la absențe repetate. Când venea, i se-ntâmpla să doarmă în timpul orei. Acestea şi-au pus amprenta asupra pregătirii sale. Dacă nu era beat sau nu dormea, îşi trecea vremea jucând la „Donjonul cu Dragon". După un an în această şcoală, a revenit acasă în vacanță şi apoi s-a angajat în Air Force. În perioada şcolii din Texas a legat prietenie cu un tânăr recrut; în vara lui 1983, au fost amândoi repartizați la baza aeriană din Bellevue, locuind în aceeaşi cameră. Tot atunci s-a apucat Joubert că colecționeze reviste polițiste. După câteva săptămâni la Bellevue, prietenul l-a informat pe Joubert că ceilalți soldați îi porecliseră „pipițele"; n-a suportat insulta şi s-a mutat în altă cameră; acesta a fost, pentru Joubert, factorul declanşator: o săptămână după aceea îl răpea şi-l asasina pe Danny Joe Eberle.

Joubert i-a declarat psihiatrului că n-a avut timp să-şi dea seama ce simțea asasinându-şi victimele; a adăugat că, după impresia lui, acționa mecanic, supunându-se fantasmelor pe care le elaborase din copilărie. Revenit în cameră, el se masturbase, apoi dormise un somn greu, fără vise, fără coşmaruri. Aflat în prada fantasmelor, afirma el, nu se mai putea controla. A admis că a resimțit o bucurie intensă când şi-a dat seama, prima oară, că victima e la cheremul lui. Psihologii care l-au testat l-au declarat inteligent (cu un QI de 125), vivace, şi deloc nemulțumit de atenția care i se acorda. L-au plasat în categoria personalităților schizoide cu tendințe compulsive.

Proiect RI

Unul dintre psihiatri care s-au ocupat de el, dr. Herbert Modlin, a scris în raportul său:

„Subiectul pare să nu realizeze înțelesul cuvintelor, dragoste *şi* tandrețe, *ca şi cum nu ar fi cunoscut atari sentimente. Când descrie relațiile cu sora sa, cel mai bun lucru pe care-l poate spune este: «Nu ne detestam». E frapant că subiectul, de altminteri inteligent, nu-şi poate descrie nici tatăl, nici mama. Detaşarea sa, precum şi absența trăirilor emoționale sugerează un proces disociativ cronic. Bănuiesc că este conştient, în mod vag, de acest defect sau de această lipsă, iar omuciderile se explică la el, în parte, ca fiind nişte tentative de a trăi emoții puternice".*

Dr. Modlin a notat că asasinatele lui Joubert ridică numeroase întrebări: de ce victimele aveau, la fel, treisprezece ani? De ce a ales necunoscuți? De ce i-a înjunghiat pe cei doi băieți şi de ce, după moarte, le-a făcut acele numeroase tăieturi? De ce i-a dezbrăcat pe jumătate? De ce ambele răpiri s-au petrecut în zori?

Întrebările acestea mă frământau şi pe mine, deşi câte ceva mai ştiam eu în privința unora. Desigur că mai erau multe lucruri de aflat. O întâmplare neaşteptată ne-a permis să facem câțiva serioşi paşi înainte în cunoaşterea lui Joubert şi a crimelor sale. În toamna lui 1984 țineam un curs la Quantico şi adusesem şi diapozitivele cu crimele lui Joubert, precum şi alte documente, pentru a-mi ilustra afirmațiile. Unul din cursanți a ridicat mâna, solicitându-mi o întrevedere în următoarea pauză. Era locotenentul Dan Ross, din Portland; mi-a spus că asasinatele din Omaha îi amintesc de o crimă, neelucidată, comisă în oraşul său cu ceva timp în urmă.

Chestiunea mă interesa cât se poate de mult: când fusese arestat Joubert, le cerusem autorităților să verifice dacă nu comisese şi alte crime în Maine. Considerasem la început că uciderea lui Danny Joe fusese lovitura de începere a lui Joubert, dar l-am suspectat destul de

Proiect RI

repede că, înaintea acestuia, făcuse o altă tentativă; fantasmele sale erau de o asemenea violență, încât mai mult ca sigur că-i declanşaseră comportamente criminale şi în adolescență. În plus, înrolarea sa precipitată în Air Force părea să fi fost din nevoia de a o şterge din oraşul său în mod „acoperit" şi fără să atragă atenția. Cu toate astea, poliția din Omaha era prea prinsă cu alte chițibuşuri ale cazului, iar un prim telefon la Portland n-a dat nimic concret.

Locotenentul s-a dus acasă în week-end şi a adus dosarul acelei crime. Tot cursant al meu era şi un ofițer de poliție din districtul Bellevue cu care lucrasem în cadrul anchetei Joubert. Ne-am întâlnit toți trei şi am luat la puricat faimosul dosar.

Circumstanțele erau practic identice: crimă comisă în zori, a cărei victimă e un bărbat; agresorul tânăr, după depozițiile martorilor; tăieturi cu cuțitul provocate după moarte; urme de muşcături pe cadavru. Oribila faptă se petrecuse în august 1982, cu un an şi ceva mai înainte de răpirea tânărului Eberle şi chiar în preajma înrolării lui Joseph Joubert în Air Force. Victima, Ricky Stetson, un blond cu ochi albaştri de unsprezece ani, îşi făcea joggingul obişnuit pe traseul care trecea pe lângă un viaduct al autostrăzii. A fost înjunghiat mortal pe o colină lângă viaduct şi corpul a fost mutilat, dar mai puțin bestial decât al următoarelor victime. Omorul a avut loc în zori. Ucigaşul a încercat să dezbrace victima, fără a reuşi complet. Examinând cu grijă dosarul, am descoperit că existau fotografii ale urmelor de muşcături pe corpul lui Ricky.

Recitind dosarul lui Joubert, am observat că înaintea crimei din Portland se ocupase şi el cu distribuirea ziarelor, într-un perimetru care-l ducea pe lângă colina unde-şi găsise moartea micul Stetson. Mai recent, Joubert lucrase ca angajat al unei societăți care avea o uzină tot prin zona aceea. Martorii îl văzuseră pe băiat urmărit de un tânăr pe bicicletă; când li s-au arătat

Proiect RI

fotografii ale lui Joubert, n-au putut fi siguri sută la sută, din cauza anilor care trecuseră, dar totuşi l-au recunoscut pe Joubert.

Dan Ross s-a deplasat la închisoarea din Nebraska şi a obținut amprentele danturii lui Joubert; i le-a arătat doctorului Lowell Levine, stomatolog, directorul Departamentului de Medicină Legală al poliției din New York. Doctorul Levine a afirmat cu certitudine că amprentele lui Joubert seamănă până la identitate cu cele relevate asupra victimei.

În timpul anchetei privind cazul din Portland, au ieşit la iveală o serie de delicte care-l puneau pe Joubert în cauză, aşa cum, încă demult, bănuisem. În 1980, un băiat de nouă ani şi o tânără educatoare au fost victimele unei misterioase agresiuni cu lovituri de cuțit din partea unui necunoscut care apoi a fugit imediat. Au avut noroc şi au scăpat amândoi cu viață. Înainte, în 1979, o fetiță de nouă ani fusese lovită pe la spate cu un creion ascuțit de către un băiat pe bicicletă. Aceste diverse agresiuni purtau semnătura lui Joubert, dar o redeschidere a anchetei n-ar fi servit la nimic. Pe de altă parte, părinții lui Stetson cereau să se facă dreptate. În cele din urmă, Joubert a fost inculpat de justiția din Maine pentru uciderea lui Ricky Stetson şi condamnat la închisoare pe viață. Dacă reuşea să fie grațiat în Nebraska, ar fi fost transferat la Portland ca să-şi ducă acolo, până la capăt, zilele după gratii. Verdictul în cazul Portland a fost o primă victorie a programului VICAP, datorată, în parte, norocului: dacă Dan Ross n-ar fi fost studentul meu la momentul oportun, n-am fi ştiut niciodată de uciderea lui Ricky Stetson. De cum a început punerea în practică a programului VICAP, autoritățile judiciare puteau obține rapoarte complete asupra crimelor cu caracteristici similare comise în oricare stat.

Proiect RI

Înainte de a-l interoga pe Joubert, a trebuit să aştept sfârşitul celor două crime şi diversele recursuri pe care avocatul le-a introdus. L-am văzut, aşadar, abia câțiva ani mai târziu. În vizita pe care i-am făcut-o, am fost însoțit de Ken Lanning, specialistul nostru în agresiuni asupra copiilor, şi de un agent al Biroului din Omaha. În închisoare, Joubert se împlinise şi nu mai aducea a adolescent. Autoritățile penitenciarului m-au înştiințat că i se confiscaseră nişte desene pe care le făcea pe hârtie igienică. Aceste desene, de bună calitate, erau înfiorătoare: într-unul din ele, un puşti cu mâinile şi picioarele legate, zăcea pe o margine de drum; un altul reprezenta un băiat care cade în genunchi în timp ce un bărbat îi înfige cuțitul în spate.

Fiecare mărturisire a unui ucigaş asupra metodelor şi a motivațiilor lui ne furnizează noi muniții în lupta pentru arestarea următorului. La început, Joubert a refuzat să ne vorbească, dar felul cum îi cunoşteam dosarul şi experiența mea în materie de interogări, acumulată pe parcursul întâlnirilor cu peste o sută de mari criminali, au sfârşit prin a-i înfrânge reticențele.

Pe când îi puneam întrebări despre traumatismele copilăriei sale, şi-a amintit că prima agresiune fusese precedată de pierderea unui prieten. Maică-sa n-a vrut să-i dea nici un ajutor să-l regăsească, şi Joubert a rămas neconsolat. La scurt timp, el a început seria de agresiuni care-l vor duce până la crime. La sfârşitul convorbirii, m-a implorat să-l ajut să-şi regăsească prietenul. I-am promis c-o să încerc.

Printre numeroasele subiecte pe care doream să le atac, trei mă interesau în mod deosebit: muşcăturile, revistele polițiste şi alegerea victimelor. Practic, cele trei se legau.

Proiect RI

Joubert ne-a explicat că încă din copilărie, de la şase sau şapte ani, îl bântuiau fantasme de canibalism. Acestea fermentaseră îndelung până să fie atât de presante, încât el să nu se poată reține de a încerca să le realizeze. Desenul, ca de „şotron", al tăieturilor de pe piciorul lui Eberle, care mă intrigase aşa de mult, părea dictat de voința de a şterge urme de muşcături; l-am întrebat deci dacă citise în reviste că poliția ştia să identifice un asasin după amprentele lui dentare. A răspuns pozitiv şi a adăugat că, la început, le cumpărase ca să afle cum să înşele perspicacitatea polițiştilor, chit că apoi ele au jucat rolul de suport al fantasmelor sale. El, ca şi mulți alți asasini, socoteau revistele polițiste ca pe nişte reviste pornografice, chiar dacă nu conțineau fotografii de trupuri goale, ci numai aluzii la dominare, tortură, sadomasochism etc.

A declarat că a început să citească aceste reviste pe la vârsta de unsprezece ani. Mergând într-o zi cu maică-sa la un magazin, a văzut revistele în raft şi a simțit imediat o excitație irezistibilă. A cumpărat una şi s-a masturbat privind fotografiile persoanelor ucise şi maltratate. Folosea revistele pentru a-şi alimenta fantasmele de strangulare şi dorința ascunsă de a înfige cuțitul într-un corp fără apărare. În cei zece ani care au precedat crimele, revistele au fost astfel asociate în mintea sa cu excitație sexuală şi cu asasinatul. Când cumpăra prima revistă, era, încă, un blonduț firav care distribuia, cu bicicleta, ziarele.

După şase ore de convorbire, Joubert mi-a cerut:

– Eu am marşat la joc, domnule Ressler, acum faceți-mi şi dumneavoastră un serviciu. Procurați-mi fotografiile pe care le-a făcut poliția la locul crimelor. Sunt câteva detalii pe care vreau să le analizez.

Proiect RI

Astfel, la douăzeci şi opt de ani, el mai râvnea încă fotografiile crimelor pe care le comisese cu ani în urmă. Fără îndoială, avea nevoie de ele ca să se masturbeze. I-am spus că nu sunt autorizat să-i fac acest serviciu şi am ieşit din încăpere cu trista certitudine că fantasmele morbide ale lui John Joubert îl vor urmări până la moarte. În 1992, îşi aştepta încă execuţia în culoarul morţii.

Proiect RI

6

Crime organizate, crime dezorganizate

Aflată în fața unei crime de o atrocitate ieşită din comun,lumea îşi imaginează că e vorba de un fapt excepțional, unic, opera unui spirit satanic, inuman. Puțini oameni – inclusiv din rândul forțelor de ordine – sunt obişnuiți să vadă crime groaznice, cadavre mutilate, corpuri abandonate în adâncimile unei văgăuni. Şi totuşi, chiar şi în cel mai sălbatic asasinat există o anume logică. El are nişte antecedente care, bine analizate, vor scoate la lumină practici repetitive uşor reperabile. Spre sfârşitul anilor 70, Departamentul Ştiințelor Comportamentale acumulase o sumă de materiale care făceau posibilă clasificarea, pe categorii, a acestui gen de crime. Poate că un polițist obişnuit nu dă ochii cu asemenea acte de dezmembrare sau de canibalism de-a lungul întregii sale cariere, în timp ce noi, datorită rapoartelor pe care le primeam de la toate serviciile de poliție din țară, am putut să ne familiarizăm cu crimele cele mai stranii, am putut să depăşim dezgustul pe care-l inspiră şi am ajuns să recunoaştem, în stilul lor infam, mâna unuia sau a altuia dintre autori.

Să aduni laolaltă această masă de date e un lucru, s-o comunici celor interesați (polițiştii care ne cer sprijinul în depistarea marilor criminali) e cu totul altul. Pentru a descrie şi desluşi polițistului simplu diferitele categorii de asasini era necesară o terminologie simplă, curățată de jargonul psihiatric. Munceşti de pomană dacă te apuci

Proiect RI

să-i explici unui cadru de poliție neinițiat în nosografia[1] psihiatrică faptul că suspectul căutat e un psihotic. Trebuie să căutăm expresii clare şi eficace, uşor de înțeles pentru cei mai mulți. Decât să afirmăm că o anume crimă a fost comisă de un psihopat, am găsit preferabil să arătăm în ce măsură scena omorului – şi, fără-ndoială, şi ucigaşul – era de tip „organizat", în opoziție cu oarecare alta, care vădea o dezordine mentală clară, ceea ce ne determina s-o încadrăm în tipul „dezorganizat".

Distincția organizată/dezorganizată a permis stabilirea unei diferențe fundamentale între două tipuri de asasini cu crime multiple. Ca orice clasificare, ea pleacă de la o dihotomie prea categorică şi prea simplă pentru a corespunde oricărui caz particular. Unele crime, unii asasini prezintă simultan caracteristici organizate şi dezorganizate; e categoria „mixtă". Ed Kemper, de exemplu, era un asasin intens organizat, totuşi felul său de a mutila cadavrele era specific criminalului dezorganizat. În paginile ce urmează, voi descrie caracteristicile cele mai clasice ale criminalilor organizați şi ale celor dezorganizați. Nu uitați, însă, că atunci când spun despre cutare fapt particular că e caracteristic unui criminal organizat, nu fac o afirmație sută la sută adevărată, ci doar foarte probabilă, bazată pe cazul general. Astfel, susțin că asasinii organizați ascund cadavrele victimelor; convorbirile cu ucigaşii psihopați şi cercetările la locul crimelor au stabilit că aceasta e realitatea în trei din patru situații. E suficient pentru a emite o organizare coerentă, dar nu şi pentru a vorbi de o caracteristică absolută. La fel stau lucrurile pentru toate „regulile" acestei discipline. Distincția între organizat şi dezorganizat e lesne sesizabilă, dar lista indicilor specifici fiecărei categorii a crescut considerabil de-a lungul anilor, odată cu lărgirea şi aprofundarea cunoştințelor noastre despre acele crime.

---

[1] Descrierea ştiințifică a bolilor. *(N.t.)*.

Proiect RI

Pentru a stabili cărei categorii îi aparține autorul unei crime, studiem fotografiile luate la locul faptei, precum şi ceea ce se cunoaşte despre victimă – de exemplu, dacă reprezenta o amenințare la adresa asasinului. Este, de asemenea, relevant momentul în care cineva devine victimă. Când Monte Rissel răpea, în zori, o prostituată într-un parking pustiu, el ştia că dispariția fetei nu va fi remarcată decât după o vreme oarecare; această alegere, deliberată, furnizează informații importante pentru capturarea criminalului.

Distingem patru faze în elaborarea unei crime. Mai întâi e perioada care precedă crima propriu-zisă, în care-şi spun cuvântul „antecedentele psihologice" ale asasinului. Deşi cronologic e prima, se întâmplă adesea ca abia la sfârşitul anchetei să obținem clarificări asupra acestei faze. A doua fază este cea a executării crimei, în care se includ şi răpirea, torturile, violul, pe lângă uciderea propriu-zisă. Debarasarea de cadavru constituie cea de-a treia fază; unii asasini nu-şi fac probleme în privința descoperirii cadavrului, alții însă îşi dau multă osteneală s-o împiedice sau s-o întârzie. A patra şi ultima fază priveşte comportamentul ucigaşului după crimă; e o fază deosebit de importantă, pentru că unii asasini încearcă să se strecoare în spațiul anchetei, într-un fel sau altul, cu scopul de a-şi alimenta fantasmele care au declanşat omorul.

Asasinul organizat e caracterizat în principal de faptul că el îşi clasifică în prealabil crima. Ea va fi deci premeditată, şi nu rodul unui impuls spontan. Cele care hotărăsc asupra manierei în care va fi organizată crima sunt fantasmele făptaşului – care, aşa cum am arătat în capitolele anterioare, s-au dezvoltat şi au căpătat o violență explozivă de-a lungul timpului. John Joubert îşi fantasma crimele de ani întregi, până să folosească ocazia care i s-a oferit de a le pune în aplicare. Şi Rissel fusese bântuit de fantasme sângeroase ani la rând, până

Proiect RI

ce a întâlnit victima ideală într-un parking, în ziua când prietena lui l-a părăsit.

Cele mai multe dintre victimele asasinilor organizați aparțin unei categorii care s-ar putea numi „necunoscuți luați în vizor". Asta înseamnă că asasinul „vânează" într-un loc bine definit, în căutarea unui anume tip de victime. Aspectul exterior, meseria, pieptănătura, modul de viață fac parte dintre elementele care influențează alegerea. Astfel, David Berkowitz căuta femei singure sau care se giugiuleau cu un sărut într-o mașină izolată.

Asasinul organizat folosește viclenii sau artificii pentru a câștiga încadrarea victimelor. El dă adesea dovadă de elocvență, de o inteligență superioară mediei, și aranjează lucrurile astfel încât să-și ducă prada cît mai departe. Manipularea, dominarea sunt principalele caracteristici ale asasinului organizat, și noi îi învățam pe polițiști să depisteze aceste elemente la locul crimei. Un asasin organizat oferă bani unei persoane prostituate, ia un autostopist în mașină, dă o mână de ajutor unui șofer invalid, păcălește un copil că trebuie să-l ducă la maică-sa. Criminalul organizat își prevede mijloacele de a-și asigura controlul asupra victimei și, pe măsura experienței acumulate, își perfecționează metodele. John Gacy îi ispitea cu bani pe băieții pe care-i agăța într-un cartier homosexual din Chicago, să vină să facă amor la el acasă. Ca să atragă femei tinere în mașina sa, Ted Bundy își punea la bătaie farmecul precum și autoritatea pe care i-o conferau cele câteva accesorii de polițist pe care le avea. Criminalii organizați au nevoie de victime personalizate; le vor conferi o individualitate înainte de a le ucide.

Ucigașul dezorganizat nu-și selecționează victima după criterii logice; uneori, el atacă pe cineva care i se pare că reprezintă un pericol pentru el. Dar nu alege în funcție de puterea pe care o poate exercita. De multe ori, victima se apără și găsim pe corpul ei răni care vorbesc despre o luptă înverșunată. În afară de asta, ucigașul

Proiect RI

dezorganizat ignoră sau disprețuiește personalitatea victimelor. Ba dimpotrivă, el face tot ce poate pentru a le dezorganiza: le aduce în stare de inconștiență, la acoperă capul cu o cagulă sau le desfigurează.

Astfel, ucigașul organizat se definește prin calcul. În toate fazele crimei, el vădește un spirit rațional.Actele unui ucigaș dezorganizat, din contra: sunt lipsite de orice logică; nu poți înțelege, în general, nici felul cum își alege victimele, nici mobilurile sale, înainte de a-l aresta.

În timpul actului însuși, ucigașul organizat își adaptează conduita exigențelor situației. După ce le-a ucis pe cele două tinere în campusul unui colegiu, Ed Kemper a reușit să treacă de serviciul de supraveghere de la poartă, cu victimele agonizând în mașină, fără să atragă atenția paznicilor. Deși cuprins de o profundă angoasă, Kemper nu acționa într-o stare isterică. S-a stăpânit perfect ca să treacă de control fără piedici. Alții, mai puțin organizați, ar fi încercat să forțeze ieșirea, devenind imediat suspecți, dar Kemper s-a purtat ca și cum n-ar fi avut nimic de ascuns și n-a fost prins în seara aceea. Capacitatea de a se adapta și de a improviza e o trăsătură a ucigașului organizat, care știe să exploateze experiența crimelor săvârșite pentru a-și analiza tehnica. Dacă polițiștii au de anchetat cinci omucideri care prezintă un *modus operandi*[1] identic, îi sfătuim s-o studieze îndeaproape pe cea mai veche: după toate probabilitățile, se va constata că e cea mai apropiată de domiciliul sau locul de muncă al ucigașului. Pe măsură ce capătă experiență, asasinul va abandona cadavrele din ce în ce mai departe de locurile de unde au fost răpite victimele. Foarte adesea, prima criză nu e cu totul planificată; dar, dacă nu e arestat, asasinul și-o va calcula mai bine pe următoarea. Descoperind că asasinatele ulterioare sunt mai planificate, știm că trebuie să căutăm un criminal organizat.

---

[1] V. nota de la p. 82.

Proiect RI

Acest pas înainte în expertiza criminală ne permite să deducem informații importante despre profilul suspectului. În capitolul precedent, am explicat cum am izbutit, analizând perfecționarea în timp a tehnicii asasinului, să precizez profilul care a dus la capturarea lui John Joubert. Monte Rissel şi-a ameliorat şi el propriul *modus operandi,* progresând de o manieră terifiantă întru violență. Abia după arestarea lui, pentru o serie de asasinate precedate de violuri, a mărturisit că a comis vreo alte şase violuri în adolescență, violuri pentru care n-a fost niciodată strâns cu uşa. A început să atace femei în imobilul în care locuia cu maică-sa; mai târziu, când era la casa de corecție, a răpit o femeie într-un parking, a forțat-o să-l ducă la ea şi a violat-o. Cu cât îşi perfecționa crimele, cu atât risca mai puțin să fie identificat. N-a fost arestat decât atunci când a renunțat la orice precauție; ultimele sale şase crime, din care cinci asasinate, s-au petrecut din nou chiar în imobilul în care locuia sau în vecinătatea acestuia. Şi aici se observă o progresie: el n-a luat decizia de a-şi ucide primele trei victime decât în timpul violului; despre ultimele două, ştia că le va ucide chiar înainte de a le viola.

Alte dovezi de planificare pe care anchetatorii le găsesc adesea constau în folosirea funiilor, a cătuşelor, a cablurilor şi a altor soiuri de legături. Mulți asasini se dotează cu „trusa de viol", cum i-am spus noi, atunci când pleacă în căutarea prăzii, ca să aibă cu ce s-o imobilizeze pe cea pe care se hotărăsc s-o atace. „Trusa de viol" îi permite ucigaşului să exercite o stăpânire absolută asupra victimei, condiție indispensabilă a fantasmelor sale. Am luat parte într-o zi la anchetarea unui asasinat sexual insolit care se petrecuse pe acoperişul unui imobil din Bronx: ucigaşul nu luase nimic cu el şi se folosise de hainele şi de poşeta victimei pentru a o imobiliza. Absența „trusei de viol" ne-a permis să recunoaştem profilul ucigaşului dezorganizat.

Proiect RI

A folosit o maşină? Dacă da, a cui e? În timpul anchetei asupra crimelor lui Richard Trenton Chase, specificasem că suspectul se dusese pe jos la locul crimei; îmi bazam certitudinea pe lipsa de organizare a asasinului, a cărui dezordine mentală evidentă îl împiedica să conducă maşina în timp ce-şi ţine şi victimile sub control. Cititorul îşi aminteşte poate de afirmaţia mea că asasinul locuieşte într-un perimetru de un kilometru în jurul locului ultimei sale crime; această constatare a precipitat arestarea lui Chase. Într-adevăr, ucigaşul dezorganizat merge pe jos până la locul crimei sau ia un mijloc de transport în comun, pe când ucigaşul organizat îşi foloseşte ori propria maşină, ori, adesea, chiar pe cea a victimei. Dacă ucigaşul dezorganizat posedă un vehicul, acesta va fi în aceeaşi stare de bramburească, de ruină şi de murdărie ca şi domiciliul său. Invers, cel al ucigaşului organizat va fi bine întreţinut şi nu va sări în ochi prin nimic.

Ucigaşul foloseşte maşina lui sau pe a victimei pentru a încâlci pistele. De asemenea, ucigaşul organizat îşi aduce armă şi o ia cu el după ce a folosit-o. Ştie că poate fi depistat graţie amprentelor digitale sau expertizei balistice. Adesea, are grijă să şteargă orice amprentă, să-şi curete veşmintele de sânge şi să anuleze toate posibilităţile de identificare a victimei şi a lui însuşi. Atâta vreme cât victima nu e identificată, poliţia are puţine şanse să găsească firul care duce la asasin. De regulă, cadavrul e despuiat, ceea ce întârzie identificarea. Impresia superficială e că între a şterge amprentele digitale de pe un cuţit şi a decapita un cadavru, îngropând apoi capul într-un loc şi corpul în altul, ar fi o distanţă ca de la cer la pământ; şi totuşi, ambele operaţii vizează acelaşi scop: să împiedice identificarea victimei şi a asasinului.

În schimb, ucigaşul dezorganizat dă buzna în locuinţa victimei, înşfacă de acolo un cuţit oarecare, o înjunghie şi fuge abandonând arma. Mintea sa este într-o asemenea

Proiect RI

stare de tulburare, încât nu se gândeşte la amprente sau alte urme pe care le lasă. Când poliția găseşte uşor un cadavru aflat la vedere, putem fi siguri că vinovatul e un ucigaş dezorganizat. Asasinul metodic îşi omoară prada, apoi transportă corpul cât mai departe şi îl ascunde, uneori foarte bine. Dintre victimele lui Ted Bundy, unele n-au fost niciodată găsite. Bon Berdella, ucigaşul din Kansas City care, ca şi John Gacy, răpea, tortura şi asasina băieți de vârstă fragedă, le secționa cadavrele în bucăți mici pe care le dădea apoi câinilor săi să le mănânce; acei nefericiți n-au mai fost niciodată identificați.

În cazul „sugrumătorului" din Hillside, căruia i s-au atribuit crime comise în realitate de doi indivizi diferiți, dinamica era alta: deşi făptaşii aparțineau categoriei ucigaşilor organizați, victimele erau uşor găsite, de parcă asasinii ar fi simțit o plăcere aparte în a-şi etala cadavrele sub nasul poliției.

Un ucigaş organizat e adesea capabil să trucheze locul faptei sau locul crimei, ca să încurce cercetările. (Reamintesc că locul faptei e locul unde a fost găsit cadavrul, în timp ce locul crimei e acela unde a fost ucisă victima). O asemenea regizare necesită un bun calcul şi vădeşte un spirit logic şi rațional. Nici un ucigaş dezorganizat nu e în stare să conceapă un atare scenariu. Totuşi, haosul care domneşte în unele locuri, cu crime atribuite în consecință unor ucigaşi dezorganizați, permite construirea unor ipoteze, fie şi contradictorii, asupra modului de executare a asasinatului.

Când anchetatorii cercetează locul faptei, ei trebuie să fie capabili să aprecieze, după prezența sau absența anumitor indicii, dacă omorul e opera unui ucigaş organizat sau a unuia dezorganizat. Un loc „dezorganizat" al faptei atestă mintea tulbure a vinovatului, ale cărui fantasme se pot depista acolo, simbolic întipărite. Dacă victima e găsită – caz frecvent – ea prezintă o puzderie de răni atroce. Fața, adesea zdrobită sau mutilată,

Proiect RI

trădează intenția ucigașului de a depersonaliza victima. În situația unui ucigaș dezorganizat, locul faptei și locul crimei sunt în general unul și același; vinovatul nu are mintea destul de limpede pentru a deplasa cadavrul sau a-l ascunde.

Ucigașul organizat ia adesea cu el obiecte de-ale victimei, fie ca „trofee", fie pentru a împiedica poliția s-o identifice. La arestarea unui asemenea ucigaș, nu rareori se vor găsi în camera sa portofele, bijuterii, inele, haine, fotografii și alte obiecte personale aparținând victimelor. De obicei, aceste obiecte nu au valoare comercială, nu sunt bijuterii scumpe etc.; asasinul le strânge numai pentru a-și procura plăceri retrăindu-și crimele. Așa cum vânătorul contemplă cu satisfacție capul ursului pe care l-a doborât, aflat acum pe pretele său, ucigașul organizat soarbe din ochi bijuteria pe care a furat-o victimei și trăiește excitația avută când a omorât-o. Mulți își fotografiază crimele, în același scop. Uneori ucigașul oferă trofee ale crimei, cum ar fi bijuteriile, soției, mamei sau amantei sale. John Crutchley răpea și-și viola victimele, fără a le ucide, dar sunt convins că avea aceleași motivații ca un *serial killer* organizat. Într-un sertar, păstra duzine de coliere. Monte Rissel lua nu numai bijuteriile femeilor pe care le viola sau asasina, ci și banii. După ce-și lichida victimele, nu se sfia să se plimbe ore întregi în mașinile lor.

Ucigașul dezorganizat nu ia trofee. În schimb, i se întâmplă să păstreze o bucată din cadavru, un smoc de păr sau o piesă de îmbrăcăminte, ca suvenir căruia numai el îi știe valoarea.

După cum am mai spus, toate aceste crime sunt de esență sexuală, chiar dacă un asemenea act, ca atare, nu s-a petrecut. Adevăratul ucigaș organizat își duce intențiile până la capăt: violează și torturează victimele înainte de a le asasina. Chiar dacă de obicei e impotent, când lovește, strangulează sau martirizează victima el își depășește impotența și nu se frustrează de satisfacția de

Proiect RI

a o poseda. Ucigaşul dezorganizat e mai pripit, şi nu-şi poate viola victima decât după ce a omorât-o sau a adus-o în stare de inconştienţă. Ucigaşul dezorganizat loveşte repede, sub efectul unui impuls subit, pe când ucigaşul organizat caută să-şi sporească plăcerea, menţinându-şi cât mai îndelung victima în viaţă pentru a o obliga la tot felul de perversiuni monstruoase. Ceea ce caută el în primul rând este sentimentul de atotputernicie. John Gacy îşi aducea victimele până în pragul morţii, le reanima şi o lua astfel de mai multe ori de la capăt înainte de a le asasina realmente; se bucura, în acest mod, de suferinţele lor în timp ce le viola. Ucigaşul organizat pretinde victimei supunere absolută şi încearcă o plăcere sadică îngrozind-o. Dacă victima se împotriveşte, ea dezlănţuie furia călăului: cel care şi-a propus numai s-o violeze, o va ucide dacă se opune.

În fazele a treia şi a patra, ucigaşul organizat ascunde cadavrele victimelor, încearcă să le facă de neidentificat şi să se insinueze în anchetă pentru a prelungi perioada în care fantasmele sale au legătură cu realitatea. Un exemplu – cazul şoferului de ambulanţă: îşi răpea victimele din parkingul unui restaurant, le ducea într-un loc pustiu, le viola, apoi le asasina. Contrar practicii multor ucigaşi organizaţi, el abandona cadavrele fără să le ascundă; după aceea, anunţa poliţia. În timp ce poliţia gonea spre locul faptei, omul nostru se întorcea la spital; astfel, dacă se cerea o ambulanţă, el putea răspunde apelului, se ducea la locul crimei şi transporta corpul la morgă.

Ucigaşii organizaţi au o personalitate diferită de a celor dezorganizaţi. Cunoaşterea modului în care evoluat comportamentul lor are consecinţe importante pentru deznodământul anchetei.

Ucigaşul dezorganizat a crescut într-o familie în care tatăl are de obicei o slujbă nesigură, în care domneşte o

Proiect RI

disciplină forțată şi în care deficiențele mentale au provocat mari necazuri. Convorbirile mele cu mari criminali au evidențiat că, dimpotrivă, copilăria ucigaşului organizat e caracterizată printr-o educație slobodă, care i-a inculcat subiectului mentalitatea că totul îi este permis.

Ucigaşul dezorganizat s-a învățat să-şi ascundă suferința, mânia, teama. Omul normal îşi interiorizează şi el aceste emoții până la un punct – ceea ce e obligatoriu pentru a trăi în societate – dar la ucigaşul dezorganizat această reținere se face fără supapă de siguranță: cazanul clocoteşte până la explozie. Ucigaşul dezorganizat n-are uşurință în vorbire pentru a-şi exprima emoțiile. E refractar oricărei terapii pentru că e incapabil să-şi verbalizeze tulburările, frământările.

Unul din motivele furiei mocnite care-l animă pe ucigaşul dezorganizat este fizicul său rebarbativ. Urât, handicapat adesea de un defect sau o invaliditate fizică, el se simte diferit şi suferă din cauza imaginii negative pe care o are asupra lui însuşi. În loc să-şi accepte soarta, el se consideră un ratat, acționează ca atare, amplificându-şi astfel suferința, încrâncenarea şi izolarea. Ucigaşul dezorganizat tinde să se retragă din societate şi să trăiască solitar. În timp ce ucigaşul organizat ştie să-şi pună în valoare farmecul, caută compania şi poate străluci în societate, ucigaşul dezorganizat e incapabil să întrețină cea mai firavă relație. Sunt puține şanse să ajungă a sta împreună, în acelaşi apartament, cu o persoană de sex opus şi, dacă nu trăieşte singur, locuieşte cu unul din părinți, divorțat cel mai adesea. Nimeni altcineva nu i-ar suporta comportamentul cel puțin straniu; ucigaşul dezorganizat duce deci o viață de pustnic. Asemenea criminali resping societatea care i-a respins.

Activitatea socială a ucigaşului dezorganizat se caracterizează prin eşec. Chiar dacă nu e deficient mental, el e mult mai puțin inteligent decât ucigaşul organizat. Pe deasupra, nici la şcoală, nici în viața activă

Proiect RI

el nu-şi foloseşte întregul potenţial. Dacă lucrează, face o „muncă de jos" şi-şi păstrează cu greu slujba, din cauza incapacităţii sale de a se înţelege cu altcineva. Şi oricum, convins că e un ratat, el se complace în situaţia sa amărâtă. Cel care ucisese o femeie pe acoperişul imobilului din Bronx s-a prezentat, în cursul anchetei, ca actor în şomaj. De fapt, era un fost maşinist, dat afară. După criteriile sale, el aprecia că a ratat o posibilă carieră în lumea spectacolului.

Situat la polul opus, ucigaşul organizat îşi exteriorizează suferinţele, furiile, temerile. La şcoală, e elevul-belea, care nu poate fi ţinut în frâu, care perturbă clasa prin agresivitatea şi agitaţia sa. Publicul îşi imaginează că toţi asasinii au avut o copilărie pervertită, presărată cu violenţe, dar acest clişeu se potriveşte doar asasinilor organizaţi. Copilul „dezorganizat" e liniştit la şcoală. Adesea, chiar prea liniştit. Când, mai târziu, e arestat pentru vreo crimă groaznică , foştii profesori sau colegi de clasă abia de-şi mai amintesc de el. Când îi întrebi pe vecini, îl descriu ca pe un băiat cuminte, politicos şi blând, care nu ţi-ar omorî o muscă. Şi, dimpotrivă, despre ucigaşul organizat, toţi îşi amintesc că era un elev turbulent, căruia-i plăcea să facă pe măscăriciul şi să se dea în spectacol. Ucigaşul organizat caută compania; în societate, se simte în largul său. Dar tot el e tipul individului care provoacă încăierări în baruri, care şofează ca un nebun; cei care-l cunosc, vorbesc de el ca de un apucat. Dacă găseşte un serviciu calificat, atitudinea lui rebelă faţă de orice autoritate provoacă ciocniri în urma cărora, după o vreme, e concediat. Foarte adesea, el comite prima sa crimă după o astfel de situaţie. Un ofiţer de poliţie din Ohio, destul de înaintat în vârstă, care avea mari probleme la slujbă, nişte încurcături cu justiţia precum şi o complicată legătură amoroasă, a răpit o tânără pe care a ucis-o aproape accidental. La ucigaşul dezorganizat, factorul declanşator e de multe ori absent; ceea ce stârneşte dorinţa de a ucide nu e situaţia conflictuală, ci boala.

Proiect RI

Ucigaşul organizat nu are complexe de inferioritate; dimpotrivă, el se crede mai tare ca oricine. Gacy, Bundy şi Kemper îşi băteau joc, toţi trei, de poliţie, prea tembelă ca să pună mâna pe ei, şi de psihiatri, prea tâmpiţi ca să-i înţeleagă. Ucigaşul organizat îşi supracompensează inferioritatea şi se consideră, adesea, cel mai viclean criminal pe care l-a cunoscut omenirea vreodată, chiar dacă succesele cu care se umflă el în pene nu sunt decât nişte infamii. După crimă, el urmăreşte, mai întotdeauna, progresele anchetei, prin jurnale. Ucigaşul dezorganizat, după ce a comis crima, se interesează prea puţin sau deloc de urmările ei.

Un domeniu în care ucigaşul organizat se descurcă bine este agăţatul. În general, el dispune de numeroase partenere. Seducător, psiholog destul de subtil, dotat cu uşurinţă în exprimare, el reuşeşte să convingă femeile (sau bărbaţii, dacă e cazul) să se culce cu el. E incapabil, totuşi, să întreţină o legătură durabilă. Trece din femeie în femeie, fără să poată păstra vreuna. Un ucigaş din Oregon, care-şi dezmembra victimele, avusese numeroase legături erotice, toate scurte şi superficiale. Principala cucerire a lui Bundy l-a catalogat ca un partener mediocru la pat. Faţă de femei, ucigaşul organizat resimte, mai presus de orice, o ură tenace; ură care se exprimă adesea prin afirmaţia că partenera sa actuală nu-i destul de „feminină" ca să-l „stârnească". Printre ucigaşii organizaţi pe care i-am interogat, majoritatea erau violatori care băteau femeile, reproşându-le că nu-i excită.

Ucigaşul organizat poartă pică amantei sale, familiei, lui însuşi şi lumii întregi. El apreciază că a fost tot timpul maltratat şi că omenirea e coalizată împotriva lui. Dacă el e atât de dotat (precum pretinde), de ce n-a făcut avere sau, cum visa Charles Manson, de ce n-a devenit un star al rockului? El e convins că societatea conspiră împotriva lui, ca să-l distrugă. Manson susţinea că, dacă n-ar fi fost băgat la închisoare în tinereţe, cântecele compuse de el

Proiect RI

ar fi devenit şlagăre. Retorica lui Manson i-a împins pe fidelii săi să-şi imagineze că crimele lor stimulau lupta de clasă. Ed Kemper îşi alegea victimele din rândul burgheziei, răzbunându-i astfel pe dezmoşteniţii soartei, John Gacy debarasa universul de „rahaţi cu ochi" şi de „curişti împuţiţi". Prin intermediul unor asasinate ignobile, aceşti bărbaţi credeau că se iau de piept cu întreaga societate.

În eşantionul nostru de cercetare, doi indivizi reprezintă chintesenţa, unul, pe cea a crimei dezorganizate; celălalt, pe cea a crimei organizate. La cursurile mele, când povesteam cazul Gerard John Schaefer, mi se reproşa adesea că extrag caracteristicile ucigaşului organizat exclusiv din acest caz. Nu e chiar aşa, dar e adevărat că ele apar aici cu o claritate exemplară.

În 1973, poliţia districtului rural Brevard, din Florida, tocmai se pregătea să alcătuiască o echipă specială pentru anchetarea unui şir de dispariţii ciudate, când norocul i-a surâs. Două femei tinere au ieşit, tremurând de groază, dintr-o pădure, au oprit primul automobilist, care le-a condus la cel mai apropiat comisariat, unde au făcut o depoziţie cumplită.

Făceau auto-stopul, când, lângă ele, s-a oprit un vehicul care seamănă cu o maşină de poliţie. Şoferul, un bărbat bine îmbrăcat şi cu aparenţă normală, le-a propus să le ducă unde au treabă. În loc de asta, le-a dus într-o pădure, le-a legat sub ameninţarea revolverului şi le-a anunţat că le violează şi apoi le omoară. Deodată, s-a uitat la ceas şi le-a spus: „Trebuie să plec, dar nu se-ntâmplă nimic dacă aşteptaţi un pic. Vin înapoi". S-a urcat în maşină şi a plecat. Cele două femei au reuşit să se dezlege şi să ajungă la şosea. I-au condus pe poliţişti la faţa locului şi le-au arătat cum a procedat individul. Poliţia a făcut fotografii. Bărbatul le legase mâinile de o ramură de care avea de gând să le spânzure.

Proiect RI

Scotocind prin preajmă, poliția a descoperit cadavre în descompunere şi haine femeieşti. O pereche de jeans-i peticiți manual corespundeau celor purtați de una din femeile dispărute. Poliția a început să ia foarte în serios relatarea celor două tinere. Ele l-au descris cu precizie pe bărbatul care le răpise, precum şi maşina. Au observat, de pildă, că sub bara de protecție din spate era montat un cârlig. Îşi aminteau perfect acest lucru, deoarece individul legase de cârlig un capăt al sforii cu care le imobilizase. Le-a „explicat" că astfel le trage în sus şi le spânzură. Femeile au descris şi un abțibild publicitar care orna luneta maşini.

Înainte de a continua, permiteți-mi să vă atrag atenția asupra semnelor care, în această povestire, îl trădează pe ucigaşul organizat. Insul stă de vorbă cu victimele: le acordă deci un statut uman, le personalizează. Îşi foloseşte propria maşină şi le atrage pe tinere într-un loc izolat grație elocvenței sale. Posedă o armă, pe care o ia cu el părăsind locul faptei; posedă şi o „trusă de viol" şi-şi propune fățiş să aibă relații sexuale cu cele două femei înainte de a le tortura şi ucide. Odată săvârşită crima, ar fi ascuns cadavrele. Şi-a dovedit capacitățile de adaptare abandonându-şi provizoriu „prada" pentru a-şi îndeplini obligațiile profesionale. Nu e nici o îndoială că s-ar fi întors, după cum promisese.

Gerard Schaefer a fost imediat considerat suspect. Ofițer de poliție într-un district vecin, lucrase mai de mult, pentru o perioadă, în poliția rutieră, post în care, se spune, nu şi-a văzut de treabă: îşi nota numerele de la permisele de conducere ale femeilor care săvârşeau la volan vreo infracțiune şi cerea apoi, de la computerul central, adresa completă şi numărul de telefon. Reuşea astfel, ulterior, să le agațe pe cele selecționate. (Trebuie să recunosc că unii polițişti profită într-adevăr de autoritatea pe care le-o conferă uniforma pentru a seduce femei, dar sunt foarte rari cei care le duc în păduri ca să le violeze, să le tortureze şi să le asasineze.) Anchetatorii

Proiect RI

au bănuit că Schaefer le-a lăsat baltă pe cele două femei ca să răspundă la un apel radio şi că avea de gând să revină în uniformă şi cu maşina poliţiei să termine ce începuse. Automobilul lui Schaefer corespundea întru totul descrierii celor două femei şi o percheziţie la domiciliul său a furnizat destule probe pentru a-l inculpa. S-au descoperit indicii suficiente pentru a-i imputa moartea femeii în jeans-i peticiţi (dispărută) ca şi, evident, recenta răpire a celor două tinere.

Schaefer a negat categoric totul, dar existenţa martorilor şi a probelor zdrobitoare au determinat condamnarea la închisoare pe viaţă. Nici azi nu se ştie cîte femei a ucis, dar după unele estimări e vorba de treizeci şi cinci de victime. Deoarece n-a recunoscut nimic şi n-a ajutat câtuşi de puţin cercetările poliţiei, nu ştim nici măcar dacă acele cadavre găsite în pădure îi pot fi imputate.

Din punctul de vedere al cercetătorului, domiciliul lui Schaefer era o veritabilă mină de aur: conţinea nu numai dovezi irefutabile, ci şi indicaţii valoroase asupra personalităţii lui. S-au găsit veşminte de damă, bijuterii – ceea ce eu, în terminologia mea, numesc trofee, obiecte fetiş[1] pe care ucigaşul le utiliza pentru a-şi retrăi crimele. La interogatoriu, Schaefer a pretins că le adunase de pe marginea drumului şi că avea de gând să le dea la săraci; pur şi simplu nu avusese încă timp să se ocupe de acestă donaţie. S-au găsit, de asemenea, teancuri de reviste pornografice şi poliţiste. Răsfoindu-le, poliţia a constatat că Schaefer avea o preferinţă manifestată pentru întâmplările în care femeile erau maltratate, strangulate sau înăbuşite.

Textele pe care le scria şi desenele pe care le aşternea peste fotografiile vampelor dovedeau cu claritate importanţa spânzurării şi a torturii în fantasmele sale. Tema era mereu aceeaşi: de exemplu, pe fotografia unei dame sprijinite de un copac, cu mâinile la spate, Schaefer

---

[1] Obiectul căruia i se atribuie, din motive magice, erotice, patologice etc., o semnificaţie artificială deosebită. *(N.t.)*

Proiect RI

desenase urme de gloanțe, sfori în jurul încheieturilor şi o pată negricioasă sugerând că femeia defecase în chiloți – acest din urmă detaliu evocând relaxarea musculară care acompaniază moartea prin spânzurare. Pe o altă fotografie, reprezentând trei femei goale în fața unui bărbat, Schaefer scrisese: „Ele trebuie să mă satisfacă. Dacă nu, le spânzur în centrul oraşului şi poporul o să se sature din plin privindu-le cum zvâcnesc la capătul sforii". Schaefer realizase şi prin colaj scene de spânzurare. Se găseau acolo şi fotografii de femei pe care le spânzurase el însuşi.

Nu numai elementele descoperite la domiciliu său, ci şi celelalte componente ale vieții sale erau specifice ucigaşului organizat; avea o amantă, o slujbă stabilă, păstra trofee ale crimelor, folosea ca suport psihic material pornografic, iar crimele sale îi reflectau clar fantasmele. Îşi alegea victimele după un criteriu precis: toate erau fie auto-stopiste, fie turiste în trecere, a căror dispariție era observată abia după o bună bucată de timp.

În timpul procesului, Schaefer şi-a etalat tot farmecul în fața jurnaliştilor şi a adoptat o atitudine amabilă şi deschisă. El şi-a susținut nevinovăția, a protestat împotriva a ceea ce el numea „o eroare judiciară" şi s-a comportat tot timpul ca un om care are convingerea nezdruncinată că în curând va fi pus în libertate. Într-o fotografie apărută în presă, Schaefer apare înconjurat de patru polițişti; el e singurul dintre cei cinci care are un aer degajat: arborează un surâs destins – de ucigaş organizat care încearcă să rămână stăpân pe situație deşi ştie că-i e viața în joc.

Cei care l-au cunoscut în timpul copilăriei sale, în Santa Cruz, erau toți de acord: Herber Mullin avea în față un viitor frumos. Nu prea înalt, un metru şaptezeci la cincizeci şi cinci de kilograme, bun jucător de fotbal american, elev sârguincios, Mullin era apreciat de toți colegii, băieți sau fete. Totuşi, cu trecerea timpului, masca

Proiect RI

lui de învățăcel exemplar a plesnit: Herb Mullin se afla pe o pantă proastă. A început să se facă simțită o schizofrenie cu tendință paranoidă, amplificată (şi nu provocată) de uzul drogurilor: marijuana[1] şi LSD[1)].

La terminarea şcolii, s-au manifestat o serie de metamorfoze caracteristice schizofreniei paranoide. Profanii dau prea puțină atenție acestei boli. Este psihoza cea mai răspândită şi, între schizofrenici, tendința dominantă e cea paranoidă. Majoritatea schizofrenicilor paranoizi nu sunt violenți, iar foarte mulți sunt chiar inofensivi. De fapt, procentajul bolnavilor inofensivi dintre schizofrenici e probabil mai mare decât al celor dintre muritorii de rând. Dar acest fapt are prea puțină importanță, atâta vreme cât schizofrenicii paranoici comit crime aşa de oribile încât lasă mult „în urmă" orice altă faptă a restului bolnavilor mentali. Herbert Mullin şi-a adus şi el, cu certitudine, contribuția la această proastă reputație a schizofrenicilor.

În California, la sfârşitul anilor 60, mulți studenți plecau în „căutarea Graalului[2] " şi schimbările personalității lui Mullin nu păreau extravagante pentru un tânăr de vârsta lui. Înscris la universitate, studiile au mers prost. Purta plete, cămăşi înflorate şi coliere de perle, dar văzând că asta nu-i de ajuns pentru a intra în grațiile fetelor, a schimbat tactica. S-a tuns normal, a trecut la costum şi cravată, încercând genul dandy.[3] După fiecare eşec, o criză acută îl aducea într-un spital psihiatric, unde nu stătea niciodată prea mult, medicii neconsiderându-l periculos nici pentru societate, nici pentru el însuşi. Tăgând concluzia că trebuie să se însoare, a început că propună fetelor pe care le întâlnea pe stradă sau la petreceri să le ia de nevastă. Confruntat cu refuzul lor, s-a hotărît să devină homosexual şi a hălăduit prin cartierele

---

[1] V. notele de la pp. 97 şi 75.

[2] Vas pe care l-a folosit Isus la Cina cea de Taină. În căutarea acestui vas se aflau cavalerii regelui Arthur, personaje ale unei celebre epopei medievale. Aici: *necunoscutul, aventura, destinul. (N.t.)*

[3] Tânăr ultra-elegant. *(N.t.)*

Proiect RI

din San Francisco, întrebându-i pe bărbații pe care-i întâlnea dacă nu vor să trăiască cu el. Nici acolo n-a mers, homosexualii nu s-au prăpădit după el. Într-o zi, a intrat într-o biserică catolică şi a proclamat că Roma batjocoreşte creştinismul; s-a pus pe studiu pentru a se face preot, dar nu l-a ținut mult. Tot aşa, s-a prezentat într-o zi la o şcoală şi s-a înscris să învețe boxul. La primul meci, s-a bătut cu un arțag teribil şi antrenorii i-au prezis o carieră frumoasă; dar nici boxul n-a durat mai mult decât religia.

La un an după ce a aderat la Asociația celor cu Obiecții de Conştiință, Herbert s-a înrolat în armată; deşi taică-său era militar, a fost respins pretutindeni, cu excepția marinei. După şcolarizare, marina l-a lăsat la vatră pe Mullin, pentru instabilitate. A trăit o vreme cu o femeie mai în vârstă ca el, cu tulburări mentale. În această perioadă, a studiat religiile orientale şi a căzut în amocul misticismului. A petrecut o vreme în Hawai, în mijlocul unei secte, dar a revenit rapid pe continent, unde i-a mărturisit unui prieten că-n timpul sejurului hawaian fusese internat într-o clinică psihiatrică.

Mullin avea douăzeci şi cinci de ani şi marginalizarea sa era totală. Încercase de toate, dar nu-şi găsea locul nicăieri; se părea că nimeni nu avea nevoie de el. Incapabil să păstreze o slujbă, trăia însă pe spatele părinților. Schizofrenia îi regiza viața.

Schizofrenicii au particularitatea de a percepe realitatea conform propriilor scheme interioare, din care reies interpretări delirante, deşi coerente în optica lor. Mullin citise sau auzise undeva că asupra Californiei planează riscul unor viitoare cutremure de pământ, drept care şi-a făurit convingerea că lui îi revine sarcina de a împiedica producerea dezastrului. Ajunsese la credința fermă că statul California scăpase deocamdată de mişcările seismice devastatoare pentru că, până-n acel moment, războiul din Vietnam sacrificase un număr suficient de americani. Căci, bine-nțeles, pământul cerea

Proiect RI

jertfe sângeroase ca să nu distrugă populația. Dar, în octombrie 1972, începuse o amplă dezangajare americană în Vietnam şi Mullin a întrevăzut iute iminența catastrofei. Se anunța deci un cutremur şi California urma să fie înghițită de ocean, dacă Mullin nu acționa imediat: acesta e motivul pentru care, a explicat el mai târziu, taică-său i-a ordonat prin telepatie să sacrifice vieți omeneşti.

Descoperim, în multe cazuri, că ucigaşii dezorganizați duc o viață ordonată înainte de a ucide prima oară. Nu se disting, până atunci, printr-un comportament din cale-afară de violent sau ostil. Mullin nu contrazicea regula. Într-adevăr, nu reuşise să se insereze socialmente; structurile muncii organizate îl respinseseră. Nu găsea parteneri sexuali. Fusese arestat o dată sau de două ori fiindcă avea asupra sa câteva grame de drog. Dar nu violase şi nu jefuise pe nimeni, nu arsese cu fier înroşit, nu se bătea, nu conducea beat. Şi totuşi, într-o zi şi-a cumpărat o puşcă şi masacrele au început.

În ciuda logicii – e drept, speciale – a crimelor pe care am să le descriu, trebuie să precizez că poliția s-a arătat la început incapabilă să depisteze vreo legătură între ele. Şi asta din două motive: mai întâi, crimele nu fuseseră comise cu aceeaşi armă şi nici cu un *modus operandi* precis; vârsta şi sexul victimelor difereau, la fel ca şi circumstanțele morții lor. În al doilea rând, Ed Kemper opera aproximativ în aceeaşi epocă şi cam în aceeaşi regiune.

Prima victimă a lui Herbert Mullin a fost un vagabond pe care l-a luat de pe şosea. Tipul făcea auto-stopul. După ce l-a depăşit, Mullin a tras maşina pe banda de urgență, s-a dat jos, a ridicat capota şi s-a prefăcut că umblă la motor, până când omul a ajuns în dreptul său. Acela i-a propus să-l ajute şi, în schimb, Mullin să-l ducă o bucată de drum. Mullin l-a lăsat să se uite la motor şi s-a dus să caute un baston de baseball în port-bagaj. A revenit încetişor şi i-a crăpat nefericitului țeasta. A dus

Proiect RI

cadavrul în pădure, la câțiva paşi de şosea, unde a fost găsit a doua zi.

După două săptămâni, tatăl lui Mullin i-a poruncit fiului să săvârşească încă un sacrificiu, fiind nevoie de o a doua victimă pentru a verifica gradul de poluare şi iminența cutremurului. Mullin s-a supus; a luat o auto-stopistă şi i-a înfipt un cuțit în piept chiar în timp ce şofa. Ajuns la o pădure, a târât acolo corpul fetei, a dezbrăcat-o, i-a desfăcut picioarele şi a despicat-o „ca să se convingă de efectele poluării avansate".I-a scos organe interne, le-a examinat şi, ca să le poată studia în voie, le-a agățat de o cracă. După câteva luni, când a fost găsit, din cadavru nu mai rămăsese decât un schelet. De aceea, poliția n-a putut face legătura între cele două crime.

Mullin era un ucigaş dezorganizat. Am aflat că acest tip de asasin e incapabil să conducă o maşină, şi totuşi Mullin şofa. E o probă că nu orice caracteristică din lista noastră se poate aplica, fără discernământ, oricărui ucigaş. Tot acesta e şi motivul pentru care întocmirea profilului rămâne o artă, neputând fi o ştiință exactă; de aceea resping insistențele studenților noştri, care ne cer o listă exhaustivă pe baza căreia să decidă cu ce fel de ucigaş au de-a face. Chiar dacă Mullin era în stare să conducă o maşină, el prezenta numeroase caracteristici ale ucigaşului dezorganizat: victimă aleasă la voia întâmplării, ucisă cu prima armă găsită la-ndemână, mutilarea cadavrului, nici o tentativă de a camufla corpul sau de a împiedica identificarea. Numai hazardul a făcut ca a doua victimă să fie găsită abia după câteva luni, şi nu iscusința pe care ar fi desfăşurat-o ucigaşul ca s-o sustragă anchetei.

La patru zile după ce a hăcuit-o pe tânăra auto-stopistă, pe Mullin l-au cuprins, pare-se, îndoielile în privința pertinenței instrucțiunilor venite de la tatăl său. S-a spovedit, deci, unui preot catolic, într-o bisericuță la douăzeci de kilometri de Santa Cruz. După cum a

Proiect RI

povestit după arestare, Mullin i-a descris preotului sacrificiile pe care le-a efectuat şi i-a explicat că nu făcea decât să se supună poruncilor lui taică-său.

– Herbert, dumneata citeşti Biblia? l-a întrebat preotul.

– Da, părinte, a răspuns Mullin.

– Ştii, aşadar, că trebuie să-l asculți întotdeauna pe tatăl tău.

– Da, părinte.

– Asta este foarte important, l-a asigurat preotul (după versiunea lui Mullin). Este atât de important, încât sunt gata să fiu de bunăvoie viitoarea dumitale victimă.

Mullin a scos cuțitul şi l-a înfipt de vreo douăsprezece ori, înainte de a o lua la goană.

Un enoriaş a surpins agresiunea, l-a văzut pe făptaş fugind şi s-a repezit în ajutorul preotului. Acesta era deja mort. Credinciosul a dat însă poliției semnalmentele lui Mullin. Din păcate, l-a descris ca fiind slab şi înalt, ceea ce n-a prea ajutat ancheta să avanseze.

Tot mai angoasat, Mullin încearcă să înțeleagă în ce moment sărise de pe fix, şi descoperă că responsabil de nenorocirile sale era colegul care, în liceu, îi oferise prima țigară de marijuana. Mulin nu se mai droga, dar îl năpădise convingerea că de acolo pornea totul. La începutul lui ianuarie1973, s-a hotărât să-l găsească pe vechiul coleg. S-a dus după el, nu departe de Santa Cruz, într-un *canyon* puțin umblat, unde câțiva hippies trăiau în cabane sumare de lemn, fără telefon. A bătut la uşa unei asemenea căsuțe, unde locuia o femeie, cu concubinul şi cei doi copii ai ei. Concubinul, un mic traficant de droguri, nu era acasă. Femeia l-a primit înăuntru pe Mullin şi i-a indicat casa, de la capătul aleii, unde locuia omul căutat de el. După declarațiile lui Mullin, femeia ar fi insistat să fie acceptată, şi ea, ca victimă ispăşitoare, împreună cu copiii. Mullin i-a ucis pe toți trei cu un pistol. Apoi s-a dus la vechiul coleg.

Proiect RI

Acesta l-a poftit înăuntru şi au început să stea de vorbă. Omul se ocupa şi el cu vânzarea drogului şi săculeţele cu marijuana erau împrăştiate prin cameră. Întrucât a fost incapabil să-i explice de ce i-a ruinat viaţa oferindu-i prima ţigară, Mullin i-a băgat un glonţ în burtă. Nenorocitul s-a târât până la baie, unde nevastă-sa făcea duş, şi i-a strigat să se-ncuie înăuntru. Mullin a spart uşa şi a omorât-o şi pe ea. Când poliţia a descoperit cinci cadavre, a atribuit masacrul unei reglări de conturi între traficanţi. N-a stabilit nici o relaţie între aceste crime şi uciderea preotului ori a celor două auto-stopiste.

După o lună, Mullin se plimba printr-o pădure. A întâlnit acolo patru adolescenţi care se aflau în camping. S-a dat drept pădurar şi le-a cerut s-o ia din loc pentru că, zicea el, poluează mediul. A mai adăugat că e interzis să se instaleze corturi acolo. Cei patru tineri s-au răţoit la el, bizuindu-se desigur pe arma calibrului 22 cu ţeavă lungă *(long rifle)* pe care o aveau. Mullin i-a avertizat că trece din nou a doua zi şi le-a dat sfatul s-o şteargă până nu se-ntoarce el. Adolescenţii nu l-au luat în seamă. Mullin a revenit şi i-a omorât pe toţi patru chiar cu acel „22 *long rifle*". Au fost găsiţi abia săptămâna următoare.

Între timp, Mullin, care nu încetase să ucidă, fusese arestat. Tocmai căra nişte vreascuri cu break-ul său, când taică-său i-a ordonat să jertfească o nouă victimă. A zărit un mexican care tundea iarba pe acolo, a întors maşina, a oprit în dreptul aceluia, a scos arma „22 *long rifle*", a ochit calm, a apăsat pe trăgaci şi omul s-a prăbuşit. Erau case în jur şi împuşcătura s-a auzit; un vecin i-a notat numărul şi a anunţat poliţia. Descrierea vehicolului a fost difuzată prin radio tuturor patrulelor. Una din ele l-a reperat pe Mullin; poliţistul i-a ordonat să tragă pe dreapta şi l-a arestat. Mullin s-a supus docil, fără să încerce măcar să pună mâna pe carabina aflată pe scaunul de

Proiect RI

alături. În maşină s-a găsit pistolul cu care omorâse cele cinci persoane, cu câteva săptămâni în urmă.

Caracteristicile ucigaşului dezorganizat au ieşit net în evidenţă la procesul lui Mullin (a trebuit pus în lanţuri, pentru că-l „bombarda" pe judecător cu tot felul de bilețele zmângălite, fără nici o legătură cu cazul), după cum reieşea cu claritate şi din acţiunile celor patru luni în care executase treisprezece persoane. Numai mintea sa bolnavă concepea logica acelor crime. Totuşi, tribunalul a decis că era responsabil de actele sale în momentul faptelor şi l-a considerat vinovat pentru toate capetele de acuzare.

Când l-am vizitat pe Mullin în închisoare, l-am găsit cuminte, politicos, băiat drăguţ – dar n-am putut scoate nimic de la el. În timp ce eu îl chestionam, el mă întrerupea la fiecare cinci minute cu întrebarea: „Vă rog frumos, pot să mă întorc la mine în celulă?" A declarat că el comisese crimele numai cu scopul de a salva lumea, care, se ştie, era ameninţată. Maladia mentală sărea în ochi. Mă scandaliza faptul că era lăsat în închisoare laolaltă cu criminali înrăiţi. Ce lipsă de chibzuinţă! Locul lui Mullin era într-un ospiciu.

Organizat, dezorganizat: două tipuri de ucigaşi. Care e mai frecvent? Care e mai periculos pentru societate?Greu de decis, dar un răspuns putem încerca, bazându-ne pe cercetarea noastră – cea mai exhaustivă, dacă pot spune aşa, până la ora actuală – şi având în vedere şi evoluţia societăţii moderne, în cazurile studiate, am întâlnit *două treimi* ucigaşi din categoria „organizaţi" şi *o treime* din categoria „dezorganizaţi". Se poate afirma că această cifră reflectă proporţia din lumea asasinilor, dintre care numai o parte trăiesc după gratii – cum e şi cazul criminalilor din eşantionul nostru.

Proiect RI

După părerea mea, proporția criminalilor dezorganizați în societate a fost şi este aceeaşi dintotdeauna. Sunt oameni cu mintea grav perturbată care, din timp în timp, izbucnesc şi masacrează oameni la întâmplare, neoprindu-se până ce nu sunt arestați. Contra lor nu putem face mare lucru şi, un oarecare număr, vor persista mereu printre noi. În schimb, am profunda convingere că numărul ucigaşilor organizați e în continuă creştere. Pe măsură ce societatea noastră devine fluctuantă şi armele de distrugere în masă invadează piața, personalitățile asociale au tot mai mult şanse să-şi realizeze fantasmele sângeroase.

Proiect RI

7

Cum + de ce = cine

În 1974, când am venit la Departamentul Ştiinţelor Comportamentale, am fost întâi stagiar în echipa lui Pat Mullany şi a lui Howard Teten. Mullany, fost preot şi profesor într-o şcoală creştină, era în acel post din 1972; Howard Teten, recunoscut în California, ca eminent specialist în identitatea judiciară, se afla acolo din 1969, după o pregătire cu un psihiatru new-yorkez, dr. James Brussel. În 1956, doctorul Brussel lăsase întreaga ţară cu gura căscată, schiţând profilul exact al personalităţii „descreieratului ucigaş cu bombe" care, în opt ani, plasase treizeci şi două de colete-capcană în New York. Brussel studiase diferitele locuri ale faptei şi mesajele dementului – după care declarase poliţiei că făptaşul e: un imigrant din Europa de Est, în jur de patruzeci de ani, care trăieşte la maică-sa într-un oraş din Connecticut. Psihiatrul precizase că e vorba de un tip îngrijit, pedant chiar (concluzie reieşită din forma „W"-urilor rotunjite semănând cu nişte sâni) şi îşi ura tatăl. Brussel prezisese chiar că, în ziua arestării, suspectul va purta un costum la două rânduri, încheiat meticulos la toţi nasturii. Când a fost înhăţat, George Metesky purta într-adevăr un costum la două rânduri şi corespundea în multe privinţe cu profilul pe care-l creionase psihiatrul, minus faptul că locuia cu două surori, celibatare, şi nu cu maică-sa.

În anii 60 arta „profilului" şi-a mai pierdut din credibilitate, după ce un comitet de psihiatri şi psihologi s-a înşelat grav asupra identităţii „sugrumătorului" din

Proiect RI

Boston. Totuşi, poliția resimțea din ce în ce mai mult necesitatea unei asemenea tehnici, din cauza creşterii spectaculoase a numărului crimelor fără mobil – cele mai greu de rezolvat. În anii 60, cei mai mulți dintre asasini îşi cunoşteau victimele. În anii 80, 25% dintre crime aveau ca obiect persoane necunoscute asasinului. Pentru sociologi, statisticile revelau o criză a civilizației: societatea devenise fluctuantă, impersonală sub multe aspecte, inundată de violență şi sexualitate.

Pe atunci, diciplina „profilului" era şi mai puțin ştiințifică decât azi. Era o artă pentru care trebuiau ani lungi de ucenicie. Chiar la FBI, nu era o activitate oficială recunoscută, ci mai curând un soi de pasiune a unui nucleu de cercetători care-şi depăşeau epoca, şi la care poliția făcea apel când ancheta lâncezea sau când un inspector destul de onest ca să-şi recunoască neputința îşi dădea seama că nu se descurcă fără ei. Am avut şansa să deprind tainele „profilului" în perioada când Teten şi Mullany lucrau la un caz cu totul aparte.

Un agent de-al nostru din Montana, Pete Dunbar, ne-a atras atenția asupra unei răpiri misterioase. Cu un an în urmă, în iunie, familia Jaeger din Michigan făcea camping în Montana, când un necunoscut le-a sfâşiat cortul cu cuțitul şi a răpit-o pe Susan, fiica lor de şapte ani. Teten şi Mullany au schițat un profil succint al făptaşului: tânăr alb singuratic care, în timp ce se plimba, întâlnise familia Jaeger din întâmplare. După opinia lor, fetița era, probabil, moartă, dar, cum corpul nu se găsise, familia trăgea nădejde.

Dunbar reperase un „suspect logic": un veteran din Vietnam, în vârstă de douăzeci şi trei de ani, pe nume David Meierhofer. Dunbar îl cunoştea personal. Un informator îi spusese că Meierhofer ar fi vinovatul. Dunbar l-a descris pe suspect astfel: „un tânăr bine crescut, ceremonios, de o rară inteligență". Corespundea, pe de altă parte, şi cu profilul elaborat de Teten şi Mullany. Totuşi, n-a fost inculpat, din lipsă de probe. Familia

Proiect RI

Jaeger s-a întors în Michigan şi Dunbar a clasat provizoriu afacerea.

Iată însă că, în ianuarie 1974, o tânără de optsprezece ani, care respinsese avansurile lui Meierhofer, dispare la rândul ei. Încă o dată, toate elementele îl desemnau pe Meierhofer. Faptul că el a trecut cu bine şi proba detectorului de minciuni şi pe cea cu serul adevărului nu ne-a indus în eroare. Publicul crede în fiabilitatea[1] acestor teste şi pe drept cuvânt; în general, ele nu dau greş pe oameni normali. La psihopaţi, însă e bine cunoscută capacitatea lor de a separa personalitatea care comite crimele de eul mai profund, care le ignoră. Astfel că, atunci când un psihopat e supus detectorului de minciuni sau probei cu serul adevărului, eul său inconştient preia frâiele şi rezultatele ies negative. Meierhofer era uneori conştient de actele sale; alteori, însă, acţiona de o manieră absolut necontrolată. Am reuşit să-l convingem pe Dunbar că Meierhofer este, fără nici un dubiu, omul căutat, şi că nu trebuie să întrerupă ţinerea lui sub observaţie, în ciuda rezultatelor negative ale testelor. Teten şi Mullany s-au gândit că Meierhofer ar putea fi genul de individ care telefonează la familiile victimelor ca să-şi retrăiască plăcerea avută în momentul crimei. Impresionat de această ipoteză, Dunbar i-a sfătuit pe Jaegeri să cupleze un magnetofon la telefonul lor.

În ziua când se împlinea un an de la răpirea fetiţei, dl. Jaeger primeşte un telefon, din Michigan, de la un bărbat care afirmă că Susan e cu el şi că se simte bine. „Vorbea foarte mulţumit de sine şi pe un ton caustic", va spune mai târziu d-na Jaeger unui gazetar. Necunoscutul pretindea că a dus-o pe Susan în Europa unde ducea o viaţă mult mai bună decât i-ar fi putut oferi părinţii ei. „N-am reacţionat cum se aştepta, a povestit d-na Jaeger. Simţeam o sinceră dorinţă de a-l ierta. Mi-era milă de el şi asta l-a descumpănit. Şi-a pierdut aplombul şi a izbucnit în plâns".

---

[1] Calitatea de a funcţiona corect, de a prezenta încredere. *(N.t.)*

Proiect RI

Necunoscutul a refuzat să admită că Susan e moartă şi a închis înainte de a se putea identifica locul apelului. Un specialist al FBI-ului a ascultat înregistrarea şi a constatat că e vocea lui David Meierhofer. Totuşi, asta nu constituia o probă suficientă pentru justiția din Montana şi procurorul n-a acordat mandatul de percheziție cerut de Dunbar. Acesta a făcut eforturi să descopere de unde se telefonase; părea să fie vorba de un loc izolat şi lui Dunbar i-a trecut prin minte că necunoscutul se branşase probabil la o linie telefonică din vreun fund de țară. Răsfoind dosarul militar al lui Meierhofer, a descoperit că acela făcuse serviciul la transmisiuni, în Vietnam, deprinzând deci tehnica unor asemenea operațiuni simple. Dar nici asta nu constituia o probă suficientă.

După ce a ascultat şi el conversația telefonică, Mullany a riscat o interpretare intuitivă: „Am rămas cu impresia că Meierhofer are o manieră supusă de a se comporta cu femeile. I-am sugerat deci d-nei Jaeger să vină în Montana şi să-l întâlnească pe Meierhofer". Întâlnirea avu loc în cabinetul avocatului lui Meierhofer, dar bănuitul şi-a stăpânit emoțiile cu un sânge rece fără cusur. D-na Jaeger se înapoie în Michigan. La scurt timp după sosire, primi un telefon cu taxă inversă, de la un anume „Travis", care suna din Salt Lake City. Travis voia să-şi asume el, cu orice preț, responsabilitatea răpirii, dar d-na Jaeger i-a tăiat-o aproape imediat cu un: „A, bună ziua, David!"

Depoziția d-nei Jaeger i-a permis lui Dunbar să obțină mandatul de percheziție; a scotocit domiciliul lui Meierhofer şi a găsit rămăşițele a două dintre victimele sale. Meierhofer a recunoscut atunci nu numai aceste două crime, ci şi uciderea unui băiat din Montana a cărui dispariție nu fusese încă elucidată. Meierhofer a fost condus la comisariat, şi-a semnat depoziția şi, în aceeaşi seară, s-a spânzurat în celulă.

Profilul sugerat de noi ajutase, incontestabil, la arestarea lui Meierhofer. În lipsa profilului, Dunbar n-ar fi avut nici un motiv să se țină de capul unui suspect

Proiect RI

oarecare numai fiindcă un informator îi dăduse numele. Mai târziu, după a doua răpire şi după ce Meierhofer trecuse, favorabil pentru el, testele cu serul adevărului şi cu detectorul de minciuni, profilul l-a susţinut pe Dunbar în redeschiderea dosarului şi i-a întărit propria convingere în identitatea vinovatului. În cele din urmă, confruntarea suspectului cu d-na Jaeger – după intuiţia lui Mullany – a fost lovitura care a făcut ţăndări paravanul ucigaşului.

Acest caz m-a convins de importanţa şi de enormele posibilităţi ale profilajului. Servise la identificarea celui mai plauzibil suspect şi oferise motive de a persevera pe acea pistă chiar atunci când procedeele clasice ar fi îngăduit abandonarea ei. În plus, cazul Meierhofer a demonstrat importanţa experienţei şi a contactului direct în stabilirea unui profil; cu cât vom avea mai multe informaţii despre criminali, cu atât îi vom înţelege mai bine, cu o tehnică tot mai rafinată.

Nu există două crime identice, iar doi asasini nu seamănă niciodată întru totul. Specialistul în profil examinează elementele unei crime şi încearcă să scoată din ele personalitatea făptaşului. Bazaţi pe realităţi, noi folosim logica şi deducţia. Orice crimă are un „CUM?", pe care-l cercetăm; experienţa ne-o punem la bătaie ca să înţelegem „DE CE?"-ul; după aceea, trasăm portretul făptaşului. Pe scurt, CUM + DE CE =CINE.

Procedeul constă în a reduce numărul de vinovaţi potenţiali, a-i elimina pe cei mai puţin probabili, permiţând astfel anchetatorilor să se concentreze pe pistele plauzibile. De exemplu, dacă putem afirma, ca pe un lucru cert, că vinovatul e un bărbat, am eliminat deja jumătate din populaţie. Apoi detaliem profilul; dacă e vorba de un adult, asta restrânge încă o dată posibilităţile; un adult celibatar le diminuează din nou şi cercul se strânge tot mai mult. Orice caracterizare micşorează eşantionul suspecţilor posibili: prin deducţie, putem sugera, de exemplu, că făptaşul e şomer, sau că a urmat

Proiect RI

de curând un tratament psihiatric, sau că locuieşte în apropierea locului faptei.

La Quantico, lecțiile mele au fost audiate de un mare număr de polițişti de teren; mi-am dat seama că degeaba încercam eu să le inculc principiile de bază, ei cereau directive şi iar directive. Ar fi vrut să li se dea un catalog în care să bifeze elementele unei liste exhaustive ca să obțină profilul exact al celui căutat. Şi mai bine ar fi fost dacă s-ar fi putut băga cutare sau cutare detaliu al scenei crimei într-un computer, să apeşi pe un buton şi să obții numele asasinului. Sperăm să punem într-o bună zi la punct un program informativ, care va lucra chiar aşa. Muncim la el de aproape zece ani, dar n-am ajuns încă la capăt, profilul rămâne o chestiune de experiență personală, de ucenicie, de psihologie. Trebuie muncă, multă muncă şi o doză masivă de reflecție.

Piesa principală a puzzle-ului[1] este locul crimei, care conține în general cele mai bune indicii. Îl analizăm cu tenacitate, ca să înțelegem crima şi, prin ea, personalitatea celui care a comis-o. Cazul unei educatoare calificate, ucisă în mod sălbatic pe acoperişul unui imobil din Bronx, furnizează un exemplu asupra modului de a proceda. Practic, toate elementele crimei aparțin victimei: poşeta, cu a cărei curea a fost strangulată, pieptenul plasat în părul pubian, carioca folosită de asasin pentru a scrie observații pe cadavru. Acestea ne permit să afirmăm că făptaşul nu şi-a premeditat crima şi că acționa ca efect al unui impuls de moment. Altfel, un răpitor s-ar fi dotat cu „trusa de viol", cum îi spunem noi, în care se află materiale pentru legat, benzi adezive sau plasture, precum şi arme cu care criminalul îşi ține victima în şah.

Am spus în treacăt într-un capitol precedent că absența acestui echipament a constituit factorul decisiv într-un caz în care s-a apelat la talentele mele de „profilor"

---

[1] Joc în care se urmăreşte reconstituirea unui întreg (desen etc.) din fragmentele sale. *(N.t.)*

Proiect RI

sau „profilator". Un cititor cu scaun la cap ar bănui că un oraş atât de modern ca New York-ul îşi pusese de mult la punct un serviciu specializat în profil psihologic criminalistic – şi totuşi acest nivel de recunoaştere profesională a fost atins abia după ce am reuşit să ajutăm la rezolvarea misterului crimei din Bronx.

Într-o după-amiază de octombrie, a fost găsit, pe acoperişul unui imobil din Bronx în care locuise, cadavrul gol al unei femei tinere. Francine Elverson era micuță, avea sub un metru şi cincizeci şi cinci, şi patruzeci şi cinci de kilograme. Locuia cu tatăl şi mama ei şi, din dimineața aceea, în care plecase la centrul pentru copii handicapați unde lucra ca educatoare specializată, n-o mai văzuse nimeni.

Corpul ei era aşezat într-o manieră bizară, căreia inspectorii nu i-au înțeles sensul decât după ce părinții fetei le-au explicat că această poziție seamănă cu litera *chai* din alfabetul evreiesc, literă pe care o purta de obicei, pe un lănțişor, la gât; bijuteria dispăruse. Nu era totuşi vorba de o acțiune antisemită, ci de o crimă sexuală, de o oroare ieşită din comun. De o parte şi de alta a capului, ucigaşul pusese cerceii victimei; mâinile-i erau legate cu ciorapii, iar chiloții îi acopereau fața. Restul hainelor Francinei zăceau deasupra unui morman de excremente; ucigaşul defecase înainte de a fugi. Scăldată într-un lac de sânge, fața tinerei educatoare purta urmele a numeroase tăieturi; ucigaşul o mutilase bestial după ce o strangulase cu cureaua poşetei. Tăiase sânii şi-i pusese în dreptul umerilor pe coapse erau urme de muşcături; o umbrelă şi un stilou erau înfipte în vagin; în părul pubian era plasat un pieptene; pe stomacul femeii, ucigaşul scrisese cu carioca: „Îți fac ce vreau eu, putoare!"

Pe cadavru s-a găsit spermă, precum şi un fir de păr negru care nu aparținea victimei. Acest din urmă detaliu a pus multă vreme poliția pe o pistă falsă. Când Thomas Foley, inspectorul însărcinat cu ancheta, s-a decis să ne trimită fotografii ale scenei crimei şi alte elemente, poliția

Proiect RI

reținuse douăzeci şi doi de suspecți; vinovăția unora din ei era, într-adevăr, foarte plauzibilă. Nimic surprinzător, New York-ul e un oraş mare căruia nu-i lipsesc excentricii, indivizii marginali sau cei potențial violenți. Astfel, unul din principalii suspecți locuia chiar în acel imobil şi mai fusese închis pentru delicte sexuale. Altul, un negru, fusese o vreme angajat ca portar al imobilului, după care reuşise să nu predea cheile. Al treilea, un băiat de cincisprezece ani, plecând la şcoală, găsise portofelul Francinei în casa scărilor şi-l predase tatălui fetei abia seara.

După ce am examinat fotografiile de la locul faptei şi celelalte elemente, am conchis că firul de păr pubian n-avea nici o legătură cu vinovatul. Am declarat că ucigaşul e un bolnav mental. Un alt specialist în profilaj m-a contrazis, dar eu mi-am menținut părerea, întemeiată pe mutilările atroce ale cadavrului. Absența „trusei de viol" dovedea natura spontană a crimei. Un ucigaş organizat şi-ar fi calculat momentul atacului, ar fi adus sfori sau cătuşe. Nu, era în mod evident un act spontan, dictat de un impuls subit, urmare a unei întâlniri întâmplătoare între asasin şi victimă. Deşi locul crimei putea lăsa impresia că e vorba de fapta unei bande organizate, am respins această ipoteză. Am întocmit deci următorul profil: individ de rasă albă, între douăzeci şi cinci şi treizeci şi cinci de ani, care o cunoştea pe victimă şi locuia sau lucra în acel imobil sau în vecinătatea lui. Aveam convingerea că ucigaşul suferă de o maladie mentală şi că, la fel ca în cazul Richard Chase, psihoza i se dezvoltase timp de zece ani înainte de a se manifesta prin acest carnagiu de o violență nemaipomenită. Ipoteza mea se baza pe faptul că psihoticii, aflați sub imperiul crizei ucigaşe, nu se aventurează în general prea departe de domiciliu. Am adăugat că făptaşul trăieşte singur sau cu unul din părinți, divorțat şi deosebit de tolerant. Scrisul şi felul cum era dispus corpul sugerau că autorul are un nivel scăzut de pregătire şcolară; era de bănuit că părăsise destul de

Proiect RI

devreme şcoala. Socoteam că inspirația îi venise din revistele pornografice pe care, desigur, le citea cu asiduitate, şi că părăsise recent o instituție psihiatrică, probabil chiar în anul acela. Am mai presupus şi existența unui factor declanşant de o excepțională gravitate. Ținând cont de numărul impresionant de suspecți adunați de poliție, am pornit de la ipoteza că vinovatul a fost deja interogat.

Profilul l-a determinat pe Foley şi oamenii săi să-şi redirecționeze ancheta. Au abandonat pista portarului, pentru că noi afirmaserăm că făptaşul e un alb. L-au eliminat de asemenea şi pe tipul care comisese delicte sexuale: căsătorit şi angajat într-o slujbă stabilă, îşi vedea de treabă. În vizor intra acum un suspect pe care ancheta îl lăsase în pace, fără îndoială, cam prea repede. Printre ceilalți, polițiştii luaseră interogatoriul şi unui anume Calabro, care locuia la acelaşi etaj cu victima, al patrulea. Domnul Calabro trăia împreună numai cu fiul său, Carmine, care petrecuse un timp într-un spital de psihiatrie. Mama lui Carmine murise pe când el avea nouăsprezece ani, adică cu unsprezece ani în urmă. Interogat în octombrie, tatăl declarase că fiul său se afla la spital în momentul crimei, iar poliția nu verificase temeinic acest alibi.

Carmine Calabro îşi abandonase studiile; nu de mult ieşise, după un an petrecut într-un spital de psihiatrie; găsise undeva un post de maşinist şi, chiar de curând, fusese dat afară. La poliție, a declarat întâi că e actor şomer, apoi însă a recunoscut că e maşinist, în căutare de lucru. Pe de altă parte, apartamentul familiei Calabro era împânzit de reviste pornografice. Verificând dacă spitalul era păzit cu strictețe, polițiştii au descoperit că acolo domnea o disciplină atât de slobodă, încât Carmine ar fi putut ieşi, fără nici o problemă, să comită crima şi să se-ntoarcă fără să-i observe cineva lipsa. În perioada crimei, el avea un braț în ghips şi s-a presupus că l-a folosit pentru a o doborî pe Francine. Când a fost arestat,

Proiect RI

ghipsul îi fusese scos de mult; din fericire, existau şi alte probe. Una din ele provenea chiar de la victimă, care fusese muşcată. Trei stomatologi, între care şi doctorul Lowell Levine, au afirmat că urmele muşcăturii corespund danturii lui Carmine Calabro. A fost găsit vinovat şi condamnat la închisoare pe viaţă; a mai primit o condamnare (care nu se putea contopi) la douăzeci şi cinci de ani.

O anchetă aprofundată a scos la iveală că fostul maşinist avusese numeroase tentative de sinucidere. Martorii au declarat că, în privinţa femeilor, avea mari probleme. Tocmai acestea se pare că au constituit originea dramei.

S-a descoperit că trupul Francinei Elverson fusese transportat la morgă într-o husă folosită anterior pentru cadavrul unui negru, şi care n-a fost corect curăţată. Misteriosul fir de păr pubian provenea de la acel negru şi nu avea nici o legătură cu asasinarea tinerei educatoare.

La încheierea cazului Calabro/Elverson, locotenentul Joseph D'Amico, şeful lui Foley, a declarat unui ziarist: „Ei (profilatorii) l-au descris atât de bine (pe suspect) încât i-am întrebat pe cei de la FBI de ce ne-au mai fiert degeaba şi nu ne-au dat şi numărul lui de telefon". Am apreciat complimentul, dar şi mai mult am apreciat faptul că acest caz a deschis ochii poliţiei din New York. Ca urmare, tehnica profilajului a fost oficial adoptată.

La proces, Calabro a negat crima. Totuşi, după apariţia unui articol în revista *Psychology Today (Psihologia azi),* care relata despre rolul activităţii de profilaj a departamentului nostru în cazul respectiv, articol în care nu se pomenea nici numele victimei, nici cel al ucigaşului, Calabro ne-a trimis o scrisoare. Referirile la articol, din epistola lui, erau, fără dubiu, modul său aparte de a mărturisi. Printre altele, ne scria: „După mine, unele puncte din profilul psihologic făcut de voi sunt corecte".

Eram pe şosea, la volanul unei maşini a Biroului. Mergeam în Virginia, să ţin o conferinţă la Richmond,

Proiect RI

când printr-un apel radio al FBI-ului mi s-a ordonat să fac cale-ntoarsă. La protestul meu că sunt aşteptat de oameni de vază, mi s-a răspuns că este imperios nevoie de mine la Quantico: preşedintele Reagan fusese victima unui asasinat. Am luat-o imediat înapoi şi am dat drumul la radio; din buletinul de ştiri am aflat că preşedintele era rănit, dar viaţa nu-i era în pericol. Mai liniştit, am continuat să urmăresc ştirile, redepănând în minte întâlnirile mele cu asasini ca Sirhan Sirhan, Arthur Bremer şi Sara Jane Moore. Vizita mea la Arthur Bremer fusese „copia la indigo" a celei pe care i-o făcusem lui Sirhan Sirhan; o ciudăţenie rară era că cei doi criminali semănau ca două picături de apă. Bremer avea înfăţişarea stranie pe care şi-o luase Howard Hughes în sihăstria sa: părul vraişte, barba crescută năvalnic, privire halucinată şi mereu la pândă. Totuşi, Bremer fusese mai mult sau mai puţin conştient la vremea când încercase să-l asasineze pe guvernatorul George Wallace. Mi l-am amintit şi pe David Berkowitz, care nu era, propriu-zis, un asasin, dar avea numeroase caracteristici pe care eu le asociez personalităţii asasinilor: el vâna un anume tip de victimă, cam tot aşa cum Bremer îl vânase pe Wallace.

Ajuns la Quantico, am intrat imediat în biroul directorului adjunct McKenzie, unde se vedea clar că sunt aşteptat cu sufletul la gură. Am fost pus de îndată în legătură directă cu Frank Waikart, agentul federal însărcinat cu acest caz. Waikart m-a informat că fusese reţinut un anume John Hinckley şi că poliţia voia să ştie ce indicii să caute la percheziţia ce urma să aibă loc în camera sa de hotel. I-am cerut lui Waikart să-mi dea toate informaţiile pe care le are despre Hinckley.

FBI-ul lucrase repede. Colegii mei ştiau deja că: Hinckley era un celibatar, alb, de douăzeci şi cinci de ani, că-şi făcuse studiile la Denver şi aparţinea unei familii înstărite. După atac, Hinckley s-a lăsat imobilizat de agenţii serviciilor secrete fără să se împotrivească, şi de-atunci încoace părea cu totul calm. FBI-ul avea cheia

Proiect RI

camerei lui de hotel, dar şi ziariştii îi descoperiseră adresa, şi poliția se zbătea acum să împiedice persoanele neautorizate să intre în hotel şi să invadeze camera asasinului.

Chiar dacă Hinckley fusese reținut, mai existau încă multe greşeli care se cereau evitate în acest stadiu al anchetei, când febra creată de eveniment agita spiritele. Mai întâi trebuia ținut cont de faptul că Washingtonul era sub jurisdicție multiplă şi că deci diverse servicii de poliție puteau dori în orice moment să se amestece în anchetă şi să ridice corpuri delicte. Exista, de asemenea, şi riscul major de a nu se respecta suficient legalitatea, iar probele superficiale să fie respinse ulterior de către tribunal, ceea ce ar fi pus sub semnul întrebării măsurile luate împotriva lui Hinckley. Trebuia obținut, înainte de toate, un mandat de percheziție, cu indicarea clară a obiectelor pe care acuzarea vrea să le examineze, pentru ca percheziția să nu pară efectuată la întâmplare.

În fond, mi se cerea mai mult decât un profil: o pogorâre în mintea asasinului pentru a descoperi cine e şi ce obiecte îi reflectau mai bine personalitatea. I-am spus lui Waikart că toate informațiile pe care mi le-a transmis tind să probeze că Hinkley suferă de o afecțiune mentală, dar înțelege totuşi gravitatea actelor sale şi motivele arestării. Nu-l bănuiam a fi ucigaş cu simbrie şi nici părtaş în vreo conspirație, ci mai curând un introvertit acționând solitar. În campusuri întâlneşti adesea acest gen de indivizi: student mediocru, stând foarte prost la capitolul femei, nu simpatic, nu sportiv, trăind izolat şi găsindu-şi o supapă în fantasmele sale. De aceea l-am sfătuit pe Waikart să caute (nu numai în camera de hotel, ci şi în maşină şi în locuința din Denver), obiecte care reflectă fantasmele lui Hinckley şi care-i dovedesc însingurarea.

Am recomandat să se urmărească jurnalele intime, caietele, revistele – chiar cele mai anodine, care pot deveni folositoare deschizând o fereastră spre personalitatea posesorului lor. Se puteau găsi reviste sau

Proiect RI

cărți cu pasaje subliniate, ceea ce ne-ar fi revelat subiectele cărora Hinckley le acordă un interes aparte. Am indicat, de asemenea, să se caute magnetofoane, benzi, casete, căci singuraticii folosesc îndeobşte aceste aparate pentru a-şi ține jurnalul. Cărți de credit, chitanțe şi alte facturi îşi aveau şi ele importanța, în cazul că am fi fost obligați să verificăm activitatea lui Hinckley în ultimele şase sau douăsprezece luni. Bremer îşi pândise prada o bună bucată de vreme şi am presupus că Hinckley a făcut la fel. Facturile de la hotel cuprindeau şi legăturile telefonice pe care le stabilise, de unde puteau ieşi informații concludente.

Pornind de la aceste sugestii, s-a întocmit o listă de obiecte, transcrisă apoi pe mandatul de percheziție şi utilizată de polițiştii care au purces la scotocire în camera de hotel, casa şi maşina lui Hinckley. Au găsit exact ceea ce-mi imaginasem: s-au ridicat înregistrări ale conversațiilor sale cu Jodie Foster şi o carte poştală, reprezentând familia Reagan, pe care Hinckley i-o trimisese aceleia. Iată textul:

Dragă Jodie,

Ce cuplu arătos, nu? Mai ales Nancy e a naibii de mişto! Într-o zi noi o să stăm la Casa Albă şi la toți țopârlanii o să le curgă balele de invidie. Până atunci, ține-te tare şi rămâi virgină. Sper că mai eşti virgină, nu?

John Hinckley

Nu pusese la cutie cartea poştală.Polițiştii au mai găsit o scrisoare, tot către Jodie Foster, în care el anunța că-l va ucide pe Reagan şi că e posibil să dispară după aceea. (Scrisoarea, ca şi alte indicii, demonstrează că agresiunea a fost premeditată şi că Hinckley era conştient de consecințele actului său). Au fost luate şi jurnale intime şi caiete în care Hinckley îşi nota impresiile. Într-unul din ele se putea de pildă, citi:

Proiect RI

Totul se schimbă, totul se leagă şi o să dea-n clocot
şi totuşi fetele
continuă să râdă de mine şi să mă ia peste picior.

S-a găsit şi o copie adnotată a scenariului Taxi Driver, un film despre un ucigaş dezechilibrat în care juca Jodie Foster. Tot acest material se potrivea exact cu previziunile mele: Hinckley era un singuratic, respins de femei, care trăia închis cu visele sale.

Există un lucru pe care noi, reprezentanți ai legii, nu-l pierdem niciodată din vedere: suferința familiilor şi a prietenilor celor care cad victime. Din acest motiv, am căutat să răspund cât mai bine apelului primit din partea doctorului James Cavanaugh. Cu ani în urmă, îl angajasem pe dr. Cavanaugh drept consilier pentru Proiectul meu de cercetare asupra personalității patologice a criminalilor. Doctorul Cavanaugh conducea acum „Isaac Ray Center" din Chicago, un centru medico-legal specializat în expertize psihiatrice. O tânără studentă a lui Cavanaugh, pe nume Lori Roscetti, fusese găsită, asasinată, lângă un pod de cale ferată, nu departe de centrul medico-legal. Lori Roscetti era o studentă strălucită şi foarte simpatică, care tocmai susținuse o campanie pentru redeschiderea unui serviciu special care să le conducă acasă pe studente pe timp de noapte. Sistemul indispensabil pentru securitatea tinerilor în acel cartier rău famat, fusese desființat din lipsă de fonduri. Eforturile Loriei fuseseră zadarnice. Era foarte apreciată de colegi ca şi de personal. Moartea ei atroce a bulversat pe toată lumea.

Oficial, cel care solicitase prezența mea era Tom Cronin, un ofițer de poliție din Chicago care-mi fusese cursant la Quantico. Tom mi-a trimis dosarul împreună cu un bilet, umoristic, scris de mână: orice persoană care va furniza informații susceptibile să ducă la arestarea vinovatului va primi o recompensă de 45 000 de dolari;

Proiect RI

jumătate din această sumă e a mea dacă fac un profil exact. (Chiar în cazuri grave, polițiștilor le place să glumească, spre a mai destinde atmosfera; bineînțeles că ne este absolut interzis să cerem sau să primim vreo recompensă.)

Din dosar am aflat că Lori stătuse, în sâmbăta aceea, împreună cu alți colegi şi învățaseră până la 1,30 noaptea. Apoi coborâse în garaj împreună cu un student pe care l-a luat în maşina ei, lăsându-l ceva mai departe, unde el îşi parcase propria maşină.Lori a crezut că el avusese grijă să tragă siguranța de la portiera maşinii ei; centrul medico-legal se află lângă Universitatea din Illinois într-un cartier deosebit de „fierbinte". Li se recomanda întotdeauna studenților să-şi dubleze prudența cînd circulau noaptea.

A doua zi dimineață, la 5,39, corpul Loriei şi maşina au fost găsite lângă un pod de cale ferată, într-o zonă de case insalubre populată de negri, la nici doi kilometri de centrul medico-legal. Raportul medicului legist consemna că fața tinerei prezenta multiple contuzii şi că suferise violuri repetate. În plus, fusese călcată cu propria maşină. Portierele şi port-bagajul erau larg deschise, iar portofelul victimei dispăruse.

Poliția n-avea nici o pistă, dar se interesa de un tânăr care avusese o relație platonică cu Lori. Îi făcuse şi avansuri mai precise, dar ea îl respinsese. Fusese în oraş vineri seara şi-n dimineața crimei. Poliția a verificat alibiurile prietenilor şi ale cunoştințelor, a avut bănuieli asupra unui portar şi a făcut cercetări la domiciliul fetei. Inspectorii au luat interogatorii camionagiilor care-şi au traseul pe drumul de lângă calea ferată. Pe scurt, ancheta se cam lăbărța spre cele patru zări.

În termeni de profil, afacerea era simplă şi, după ce am examinat fotografiile de la locul faptei, rapoartele medicale şi celelalte documente, i-am predat lui Tom Cronin, în cursul unei vizite, concluziile mele.

Proiect RI

Mi-am întemeiat intuițiile pe ceea ce, după opinia mea, i se întâmplase Loriei Roscetti, odată plecată din garaj. Se oprise fără îndoială în cartierul negrilor, la vreun stop, şi derbedeii i-au înconjurat maşina. Unul din ei a deschis portiera, care nu era blocată, i-a băgat şi pe ceilalți înăuntru şi au forțat-o pe studentă să-i ducă pe un teren pustiu unde au violat-o şi, înainte de a fugi cu portofelul ei, au omorât-o.

După aprecierea mea, era vorba de o crimă de circumstanță; mobilul primar al bandei fusese furtul, ideea violurilor a venit după. Borfaşii o asasinaseră pe biata fată probabil numai pentru a o împiedica să depună plângere – ceea ce vădeşte personalitatea psihopată a agresorilor. Considerabila cantitate de lichid seminal de pe victimă arăta că a fost violată de mai multe persoane. Totul trimitea spre o bandă de delincvenți. I-am sfătuit pe anchetatori să caute o bandă de tineri negri – între trei şi şase indivizi de la cincisprezece la douăzeci de ani – trecuți deja prin puşcărie şi care locuiau prin apropierea locului unde fusese asasinată Lori Roscetti. În cartierele de albi din clasa de mijloc, adolescenții se grupează pe vârste, dar în cartierele de negri sunt mai amestecați şi adesea puştanii merg laolaltă cu cei mai mari. Faptul că Lori Roscetti fusese şi sodomizată m-a făcut să cred că unul sau mai mulți membri ai bandei fuseseră deja pe după gratii, căci această practică e curentă în puşcării.

A fost eficace profilul? După cum am spus, poliția ancheta mai ales printre apropiații Loriei Roscetti, or pe linia asta se bătea pasul pe loc. Profilul i-a îndrumat pe anchetatori spre altă direcție, ceea ce a dus mai repede la arestarea vinovaților. Bizuindu-se pe profilul dat de mine – şi tentând cu o frumoasă recompensă -- poliția a răspândit prin cartierul negrilor zvonul că e în căutarea unor tineri care au furat portofelul unei studente la medicină şi au participat la asasinarea ei. Comunitatea negrilor a reacționat rapid. Au apărut nume – printre care

Proiect RI

şi un anume Shim-Sham –, au fost reţinuţi suspecţi. Un băietan de paisprezece ani a mărturisit totul, urmat imediat de încă doi complici de şaisprezece şi şaptesprezece ani. Aceştia din urmă aveau, împreună, vreo două duzini de arestări şi condamnări şi petrecuseră mult timp prin case de corecţie. Al patrulea era însă fugar când am aflat de la ei cum se petrecuse fapta. După o seară agitată, cei patru băieţi, rămaşi fără un ban, căutau o maşină din care să fure, când au zărit-o pe Lori oprind la stop. Doi s-au aşezat în faţa maşinii, mizând că femeia de la volan nu va avea curaj să treacă peste ei, iar un altul a încercat portierele. A găsit una care nu era blocată şi şi-a băgat complicii. Apoi, cei patru au dus-o pe Lori Roscetti lângă podul de cale ferată, au doborât-o cu un baston metalic pe care ea-l ţinea în maşină pentru apărare, au aşezat-o pe capotă, au violat-o pe rând, lovind-o, din când în când, până ce şi-a pierdut cunoştinţa. Fiindcă tot mai mişca, au izbit-o cu o lespede de ciment învelită în plastic. Pe urmă, au trecut cu maşina peste cadavru. Odată terminate toate acestea, cei patru ticăloşi s-au dus liniştiţi acasă.

Al patrulea suspect, un adolescent de optsprezece ani, s-a predat singur poliţiei. Mai târziu, unii dintre inculpaţi au încercat să revină asupra declaraţiilor, pretinzând că mărturisirile le fuseseră smulse prin forţă. Tribunalul n-a ţinut seama de dezminţirile lor şi i-a condamnat pe toţi patru. Trei au fost trimişi în închisoare, unul la casa de corecţie. Sistemul de însoţire a studentelor, pentru care se bătuse Lori, a căpătat în fine fonduri. Bine-nţeles, nici arestarea şi condamnarea vinovaţilor, nici înfiinţarea sistemului de securitate pentru studente nu i-au redat Loriei viaţa, dar dreapta aplicare a legii şi acţiunea de protejare a tinerelor le-a adus poate o oarecare alinare celor care o cunoscuseră.

Foarte adesea, profilurile solicitate FBI-ului au ca obiect vinovaţi care sunt deja arestaţi, dar ale căror crime

Proiect RI

sunt atât de ieşite din comun, încât poliţiile locale simt nevoia unui ajutor din afară. Într-o dimineaţă de noiembrie 1985, din săptămâna de „Thanksgiving“[1] , o tânără de nouăsprezece ani, goală, cu mâinile şi picioarele prinse în cătuşe, slăbită de o masivă pierdere de sânge, se târa pe marginea unei autostrăzi din Florida, cerând ajutor. Camioanele treceau fără să oprească. În fine, un automobilist a oprit lângă ea.

– Nu mă băgaţi din nou acolo! a strigat tânăra, îngrozită.

Cel din maşină a asigurat-o că doreşte s-o ajute şi a convins-o să urce. Ea i-a cerut să reţină o anumită casă pe care i-a arătat-o, o vilă cu gazon bine întreţinut, piscină şi curte interioară. Omul a dus-o la el şi a chemat poliţia şi o ambulanţă. La spital, medicii au constatat că pierduse sânge în proporţie de 40–45% şi au observat urme de legături la gât, la mâini şi la picioare.

Când şi-a revenit în fire, tânăra a declarat poliţiei că, în ajun, făcuse autostopul cu gândul să ajungă la un prieten care locuia în districtul Brevard; un bărbat, într-un sacou sport, a luat-o în maşină. I-a propus s-o ducă chiar până la destinaţie, dar s-a oprit întâi la el, să ia un lucru pe care-l uitase. A invitat-o să intre; l-a refuzat şi atunci a strâns-o de gât, cu o coardă de nylon, până când şi-a pierdut cunoştinţa.

Se trezise legată cu mâinile şi picioarele de o masă, într-o bucătărie. Bărbatul o violase şi înregistrase scena pe video. După aceea, îi introdusese în venele braţelor nişte ace, îi extrăsese lent sânge şi-l băuse, explicându-i că el e vampir. Apoi îi pusese cătuşe şi o transportase în baie, venind ceva mai târziu s-o mai violeze o dată şi să-i bea sângele. A doua zi dimineaţă, după un al treilea viol, bărbatul îi pusese din nou cătuşele şi o lăsase în baie, spunându-i c-o să se întoarcă şi ameninţând-o că fratele lui o s-o omoare dacă încearcă să fugă. După ce bruta a

---

[1] *Thanksgiving Day (Ziua Recunoştinţei)* – foarte populară sărbătoare americană care are loc în a patra zi de joi a lunii noiembrie. *(N.t.)*

Proiect RI

plecat, ea a reuşit să deschidă fereastra de la baie şi să se târască până la şosea. Doctorii au afirmat că dacă i s-ar mai fi luat o dată sânge, ar fi murit.

Casa, pe care a indicat-o poliției, aparținea unui anume John Brennan Crutchley, informatician, de treizeci şi nouă de ani, care lucra la o societate în legătură cu NASA. Căsătorit, cu un copil, nu-şi vedea soția şi fiul, care locuiau în Maryland, decât în timpul vacanțelor. Cu mandatul de percheziție în mână, polițiştii au descins la Crutchley în noaptea următoare, la ora 2,30. L-au arestat, au ridicat diverse corpuri delicte şi au făcut fotografii. La început, tânăra autostopistă a refuzat să depună plângere împotriva agresorului, dar un psiholog, specialist în cazuri de viol, a convins-o să se răzgândească, explicându-i că astfel îl poate împiedica pe Crutchley să facă rău altor femei. Victima a trecut proba detectorului de minciuni şi Crutchley a fost inculpat pentru violențe sexuale, lovire şi vătămare, sechestrare, precum şi pentru deținere de marijuana.

Printre corpurile delicte ridicate se aflau camera video şi cârligul din perete de care fusese prinsă tânăra; poliția a sosit însă prea târziu pentru a-l mai împiedica pe agresor să distrugă casetele video. După opinia victimei, pe acele casete se găseau înregistrări ale violurilor. Poliția nu ştia exact ce alte probe să caute. M-au contactat ca să-mi ceară sfatul – şi m-au dus în Florida.

Am fost bucuros că s-a apelat la mine, pentru că,după ce studiasem dosarul lui Crutchley, îmi formasem convingerea că poliția pusese mâna pe un periculos *serial killer.*

Una din problemele actuale ale poliției este că, nu ştie să se comporte cu criminaliii ale căror motivații îi scapă. Unde să percheziționezi?Aceste ezitări înseamnă timp pierdut de care profită asasinul şi complicii săi ca să distrugă corpuri delicte esențiale. Intervenția mea *imediată* a fost, deci, să le indic polițiştilor *ce* trebuie să caute la cea de-a doua percheziție. De exemplu, în

Proiect RI

fotografiile făcute acolo se puteau vedea seturi de cărți de credit; la a doua percheziție, nu mai erau, fuseseră probabil distruse.

Aceste cărți de credit, alături de vreo douăsprezece coliere de perle (pe care le consideram trofeele lui Crutchley) şi de actele de identitate ale altor două femei, m-au făcut să mă gândesc că autostopista nu fusese prima victimă a lui Crutchley. Când a fost întrebat ce-i cu acele acte de identitate, Crutchley a pretins că nişte autostopiste le uitaseră la el în maşină şi că n-avusese încă ocazia să le dea înapoi. Despre coliere a spus că-s ale soției sale, iar despre recenta victimă, că e una din „fetele lui Manson" şi că ea îi propusese să caute împreună senzații intense.

În anul anterior, se găsiseră patru cadavre de femei în districtul Brevard; poliția a încercat să-i atribuie lui Crutchley moartea lor, dar n-a descoperit nici o probă. La cea de-a doua percheziție, întreprinsă după recomandările mele, poliția a scotocit casa şi grădina lui Crutchley de-a fir a păr. Se pare că Crutchley era în posesia ilegală a unor secrete militare de cea mai mare importanță. Unele din ele se găseau pe dischete de computer, protejate de un cod pe care poliția a reuşit să-l dibuie. Un serviciu al poliției federale a vrut chiar să-l pună pe Crutchley sub acuzația de spionaj. Pe de altă parte, inspectorii au găsit fişe cu numele şi numărul de telefon aparținând unui număr de şaizeci şi două de femei; pe fişe, Crutchley trecuse şi performanțele lor sexuale. Făcându-se verificările, a reieşit că unele dintre ele fuseseră violate, dar majoritatea au afirmat că participaseră pur şi simplu la nişte partuze[1] – cu complicitatea soției lui Crutchley, pare-se.

Am insistat să se cerceteze atent trecutul lui Crutchley. S-a aflat astfel că în 1978 el fusese ultimul care o văzuse pe Deborah Fitzjohn în viață, ea aflându-se în casa lui în

---

[1] Activități sexuale la care participă mai multe cupluri. *(N.t.)*

Proiect RI

seara dinaintea dispariției. (Nu s-a putut însă formula nici o acuzație împotriva lui.) S-a mai observat, de asemenea, că peste tot pe unde trecuse – în Pennsylvania, de exemplu – se constataseră cazuri de femei dispărute.

În aprilie 1986, la sfârşitul anchetei, Crutchley a acceptat să se recunoască vinovat pentru sechestrare şi viol, cu condiția ca acuzațiile de vampirism şi deținere de substanțe toxice să fie abandonate. Apoi, la o conferință de presă pe care a ținut-o, şi-a minimalizat cu aplomb crimele. Soția lui, aflată pe aceeaşi lungime de undă cu el, le spunea gazetarilor că e vorba, în fond, „doar de un viol – şi încă lipsit de orice brutalitate".

Întrucât autoritățile voiau să obțină o pedeapsă superioară celei care-l aştepta, în situația de față, pe Crutchley, procurorul general, Norman Wolfinger, mi-a cerut să intervin încă o dată. Pentru o infracțiune primară, pedeapsa obişnuită mergea de la doisprezece la şaptesprezece ani închisoare; cu reducerile de pedeapsă pentru bună purtare, grațieri etc., Crutchley putea fi liber după numai cinci ani; s-a considerat că aceasta ar reprezenta un pericol pentru societate. Am fost de acord şi am luat din nou la mână dosarul înainte de a mă duce în Florida să depună mărturie.

Crutchley provenea dintr-o familie burgheză onorabilă, dar maică-sa îl îmbrăcase în fetiță până la cinci – şase ani; am mai descoperit şi alte anomalii în educația lui. Crutchley declarase unui expert psihiatru că un psiholog îl tratase mai mulți ani, în tinerețe. Prietenii şi prima soție au relatat că-i plăcea să manipuleze oamenii şi l-au definit ca pe un sadic sexual. Alții au menționat că frecventa medii „dosnice". Bisexualitatea lui era notorie, şi interogatoriile femeilor de pe fişele lui Crutchley au confirmat setea sa de experiențe sexuale de toate soiurile. Un asemenea comportament – lucru dovedit de cercetările mele – era una dintre caracteristicile *serial killers*-ilor.

Proiect RI

La proces, sala era ticsită. Crutchley, blond, svelt, inteligent, se hotărâse să-şi asigure singur apărarea. Într-un expozeu lacrimogen de aproape două ore, el s-a descris ca pe un experimentator inocent, ale cărui curiozități în chestiunile amorului aveau un caracter strict privat, nefiind deci de competența tribunalului să le judece. Chiar dacă acuzația de vampirism căzuse, tribunalul a insistat asupra modului în care Crutchley extrăsese sângele victimei, considerând că acest fapt dovedeşte cruzimea inculpatului. Crutchley a încercat să explice: cu vreo cincisprezece ani în urmă, el a aflat din gura unei infirmiere că asta este un ritual sexual inofensiv; a adăugat că nu poate fi condamnat pentru acest act, întrucât el n-a băut sângele. De ce? l-a întrebat tribunalul. Pentru că sângele se coagulase. Acest gen de apărare nu i-a influențat pe judecători, bine-nțeles. Crutchly a fost de acord că are nevoie de un tratament, ceea ce ar fi „incompatibil" cu închisoarea. Soția nu a asistat la proces, şi a refuzat să depună mărturie în favoarea soțului, ceea ce n-a împiedicat-o să declare mai apoi jurnaliştilor că Crutchley nu era cu adevărat vinovat, ci doar, pur şi simplu, „niţel pervers".

Când a venit rândul depoziției mele, a trebuit să fac față, cum se întâmplă adesea, unui violent tir de baraj. Avocatul apărării mi-a pus la îndoială competența; el a pretins că afacerea e atât de excepțională, încât nimeni nu se poate pretinde „specialist". M-a întrebat câte cazuri de vampirism am văzut eu în cariera mea. M-am scufundat într-un rapid calcul mental, după care am declarat cu un aer nonşalant: „Oho! Încă pe-atâtea, şi-ar fi o duzină!"

Un freamăt străbate sala. Citați-le! mă provoacă apărarea. Le enumăr, începând cu cazul Chase. Dovedindu-mi astfel competența, urmarea a fost mai simplă. Am pledat cu insistență pentru o pedeapsă mai mare decât cea prevăzută de lege. Pentru a o obține, acuzarea trebuie să prezinte motive valide; în acest caz,

Proiect RI

ele erau: gravele suferințe pshice şi morale provocate victimei, cruzimea ieşită din comun şi premeditarea; era destul pentru a justifica o asemenea măsură. Utilizarea camerei video, absența familiei în momentul faptelor probau premeditarea, iar înverşunarea lui Crutchley chiar şi după ce femeia pierduse o importantă cantitate de sânge arată sălbăticia sa. Crutchley îi promisese auto-stopistei că va reveni s-o violeze încă şi încă o dată; nu era asta dovada unei nemiloase cruzimi fizice şi mentale?

Am afirmat apoi că Crutchley prezenta toate semnele unui *serial killer* clasic şi am adus şi dovezile: cărți de credit şi alte „trofee" provenind de la femeile dispărute, desfrâu sexual. Am adăugat că dacă n-ar fi reuşit să fugă la timp, victima ar fi sucombat în urma unei alte extrageri de sânge, cum s-a întâmplat în cazul Fitzjohn; am făcut o paralelă între Crutchley şi Ted Bundy, care-şi aştepta execuția şi ale cărui manevre dilatorii[1] ocupau pagina întâi a ziarelor laolaltă cu procesul Crutchley.

Crutchley a primit o pedeapsă de douăzeci şi cinci de ani închisoare, la care se adăugau cincisprezece ani de ținere sub observație, ceea ce îl plasa pe criminal sub controlul statului până la sfârşitul vieții.

Norman Wolfinger a adresat şefului FBI-ului o scrisoare în care îi mulțumea că m-a autorizat să depun mărturie şi sublinia ponderea avută de intervenția mea în obținerea unei pedepse severe pentru Crutchley. Mă bucura această apreciere, pentru că după părerea mea, acel destrăbălat infam ar fi meritat să putrezească în puşcărie tot restul vieții, şi mi se-ntâmplă uneori să mă-ntreb de ce ne-om fi chinuit atât să punem mâna pe asasini? Cu puțin noroc, Crutchley va fi liber în 1998, dacă nu chiar mai repede. Mai e asta justiție? Închisoarea pe viață nu mai semnifică închisoare pe viață, pedeapsa capitală nu mai implică execuția, iar douăzeci şi cinci de ani înseamnă că după doisprezece, sau chiar zece ani, condamnatul va fi liber! Dar mai bine să nu mă ambalez în privința acestui subiect.

---

[1] *Dilatoriu* (jur.): cu scopul de a tergiversa, a câştiga timp, a amâna. *(N.t.)*

Proiect RI

În octombrie 1989 mă pregăteam să ies la pensie şi să las în seama celor pe care, îndelung, îi pregătisem activitatea cotidiană a profilajului. Totuşi, când vechii mei cursanți, care lucrau acum în diverse servicii de poliție din toate colțurile Statelor Unite, aveau nevoie de un ajutor al FBI-ului, pe mine mă cereau. Nu reuşeam să refuz. Aşa s-a întâmplat că am intervenit într-un caz care m-a trimis cu gândul câțiva ani mai în urmă, date fiind natura crimei şi a locului unde se comisese.

Puțin înainte de Halleween, într-un week-end, în plină zi, dintr-un centru comercial situat în fața comisariatului din Bay Village, a dispărut Amy Mijalevic, o fetiță de doisprezece ani.

După datele de deschidere a anchetei, chipul Amyei nu se deosebea de cel al altor mii de fetițe americane: ochi albaştri, păr şaten, pistrui pe față, cercei enormi şi hăinuțe turcoaz. Privindu-i poza, erai cuprins de iluzia că e vorba de o eroare, că Amy trebuie să apară din clipă în clipă, deşi ştiai că e aproape imposibil.

Înainte de a fi mutat la Quantico, fusesem agent FBI la Cleveland; îl cunoşteam deci pe cel însărcinat cu cazul, John Dunn. Un alt agent, Dick Wrenn lucrase şi el în Ohio cu mine, în 1980, la un caz delicat. Amândoi m-au implorat să vin să le dau o mână de ajutor. Mă aflam la Cincinnati, unde asistam la o conferință a Academiei americane de medicină legală; am profitat de week-end ca să dau o fugă cu maşina până la Bay Village.

FBI-ul se implicase destul de iute în anchetă şi cooperarea între diferitele servicii a fost la fel de bună ca în cazul Joubert. Citasem frecvent acest caz ca pe un model de colaborare reuşită, şi de atunci fusese de multe ori folosit ca exemplu în situații similare. Când am ajuns la Bay Village, Dunn îşi stabilise deja cartierul general în comisariat, unde vreo doisprezece agenți federali completau poliția locală.

Amy fusese evident răpită, dar mai mult nu ştiam. Nu se ceruse nici o răscumpărare, nu existau urme de luptă

Proiect RI

şi corpul nu fusese găsit. Principalul martor era fratele Amyei, care declara că, puțin înainte de răpire, sora sa primise un telefon de la un bărbat care-i înşirase următoarea poveste: „Eu lucrez împreună cu mama ta; ea a fost de curând avansată şi colegii vor să-i facă un cadou. Vino, după două ore, să ne-ntâlnim la centrul comercial, să mă ajuți la alegerea cadoului. Şi mai ales, nu spune la nimeni, ca să fie o surpriză. Mămica nu trebuie să ştie nimic".

Amy a întrebat dacă fratelui poate să-i spună, dar bărbatul a pus-o să-i promită că n-o să facă aşa ceva. Amy i-a făgăduit, gândindu-se că într-adevăr, fratele ei e cam gură spartă. Totuşi, după ce a închis, i-a povestit totul. De la el a aflat poliția. Mai multe persoane o văzuseră pe Amy într-o maşină, cu un bărbat, în fața centrului comercial; ei au oferit o descriere parțială a suspectului, după care s-a făcut portretul-robot difuzat împreună cu fotografia Amyei. Portretul reprezenta un alb destul de tânăr, dar fără trăsături distincte. Martorii nu-şi amintesc nici măcar dacă purta sau nu ochelari.

Dunn, care fusese întâi preot şi apoi ofițer de poliție, înainte de a intra în FBI, m-a ajutat să creionez un profil al celui căutat. Dacă John Joubert ar fi fost în libertate, pe el l-aş fi bănuit imediat: deşi omorâse de preferință băieți şi nu fete, caracteristicile erau aceleaşi. Am recomandat poliției să caute un celibatar de vreo treizeci de ani, introvertit, singuratic, rău inserat socialmente, lipsit de o bună educație, dar nu prost. După mine, vinovatul nu făcuse armata şi ştia să se poarte cu copiii. Iscusința cu care o atrăsese pe Amy în maşină dovedea că se pricepea la copii, ştia să le vorbească, şi am făcut raționamentul că un bărbat care prefera compania copiilor celei a adulților s-a zbătut să scape de serviciul militar. Deşi putea fi la fel de bine atras de copiii de ambele sexe, am presupus că prefera fetițele; oricum, bănuiam că în mediile de adulți nu se simțea grozav. Eram ferm convins că e la prima crimă, deoarece nu se

Proiect RI

mai semnalase nici o răpire prin împrejurimi şi, în afară de asta, făptaşul îşi asumase o sumedenie de riscuri considerabile: telefon acasă, răpire în plină zi şi încă într-un loc foarte aglomerat. Iată cum îmi imaginam scena: bărbatul îi turuie o poveste Amyei, o invită în maşină, o duce la el sub pretextul că trebuie să ia nişte bani sau o felicitare, o tratează cu prăjituri, apoi se joacă cu ea. Fetiței trebuie să i se fi făcut frică, poate chiar a încercat să fugă, ceea ce l-a determinat s-o omoare. În fine, le-am dat polițiştilor sfatul să ia în colimator pe oricine încearcă, din afară, să se amestece în anchetă.

Nu era mare lucru, dar fapt e că porneam cu groaznic de puține indicii.

În ianuarie, când m-am întors la Bay Village, poliția era cu ochii pe patru suspecți, al căror profil corespundea mai mult sau mai puțin cu schița pe care o făcusem. Unul din ei era grăjdar şi lucra la un manej unde Amy luase lecții de călărie; dar mi s-a părut prea dezechilibrat ca să fi reuşit aşa o răpire subtilă. Poliția l-a arestat totuşi, l-a supus interogatoriului, însă n-a ieşit nimic. Al doilea suspect era un ofițer de poliție; al treilea, un pompier. Ținând seamă de nivelul lor de şcolarizare, de buna inserare socială a amândurora şi de spiritul de camaraderie necesar în posturile pe care le aveau, am socotit că e puțin probabil ca unul din ei s-o fi răpit pe Amy.

Al patrulea suspect era un tânăr care se oferise voluntar să distribuie semnalmentele vinovatului şi fotografia Amyei. Desigur că nu fusese singurul, dar Dunn şi Wrenn îl bănuiau foarte serios. Celibatar, în vârstă de treizeci de ani, trăia singur şi lucra ca gestionar într-un magazin de solduri; nu-şi continuase studiile, după liceu şi nu-şi satisfăcuse stagiul militar. Suferea de o gravă boală a pielii care-l împiedica să aibă succes la femei. În afara ofertei de a ajuta poliția, Strunack mai trimisese şi o scrisoare cu condoleanțe către mama Amyei, semnată cu numele său. În plic pusese şi două mici broşe, spunându-i

Proiect RI

mamei să poarte una, iar pe cealaltă s-o dea fetiței când se va-ntoarce acasă.

Împreună cu Dunn şi Wrenn, şi eu găseam comportamentul său eminamente suspect şi m-am interesat de unde cumpărase broşele. S-a aflat că erau din magazinul unde lucra.

Sub pretextul că vrem să-i mulțumim pentru ajutorul său dezinteresat, Dunn şi cu mine i-am făcut o vizită lui Strunack. Locuia într-o garsonieră modestă: o cameră cu un pat rabatabil, o bucătărioară şi o baie. După ce i-am mulțumit, l-am tras de limbă despre viața sa particulară. Da, avea o prietenă. (Am aflat mai târziu că era vorba de o femeie divorțată, cu un copil mic. Aveam serioase îndoieli că ar fi avut relații sexuale cu ea.)

Apoi l-am luat un pic mai din scurt. De ce se implica aşa de mult în anchetă? Nu cumva a răpit-o el, din întâmplare, pe Amy? Minimalizam forțat cazul: fetița o fi căzut singură, şi-o fi spart capul şi el n-a îndrăznit să mărturisească nimănui. Nu s-a-ntâmplat, oare, un asemenea accident? Strunack a protestat vehement. Nu, el n-avea nici o legătură cu dispariția Amyei.

Nu aveam mandat de percheziție, dar când Strunack s-a dus până la toaletă, am profitat să arunc un ochi prin încăpere. Speram să descopăr vreun trofeu de la Amy sau de la alt copil: presupuneam că a omorât fetița în garsonieră şi a ascuns cadavrul în altă parte. Poliția era pregătită să intervină, la un semn al meu: ar fi scotocit prin toate ungherele, inclusiv prin instalația de canalizare, ar fi pus fiecare piepten sub lupă; cine ştie?! Dar cum n-am observat nimic, am plecat de la Strunack lăsându-l în pace.

Afară, i-am împărtăşit bănuielile mele lui Dunn. Şi el avea aceeaşi impresie, dar nu dețineam nici o probă.

După trei săptămâni, corpul Amyei a fost găsit pe un câmp, la marginea autostrăzii care leagă Cleveland de Cincinnati, la vreo şaizeci de kilometri de Bay Village. Corpul era într-o stare bună. După părerea medicului

Proiect RI

legist, moartea survenise în cursul lunii octombrie, iar cadavrul fusese conservat la rece înainte de a fi aruncat în câmp, cam cu o săptămână înainte de a fi descoperit.

În ziua când ziarele au publicat ştirea, Strunack s-a sinucis luând otravă.

De cum am aflat de moartea sa, am solicitat şi am obținut un mandat de percheziție – dar am ajuns prea târziu. Familia sa făcuse deja curățenie generală, iar hainele le dăduse de pomană la un azil.

Poliția din Bay Village consideră şi azi răpirea şi moartea Amyei un caz nerezolvat, iar noi nu vom şti probabil niciodată adevărul. Totuşi, alte cazuri de răpire prin regiune n-au mai fost în ultimii doi ani – şi, în fond, acesta e esențialul.

Proiect RI

8

Înscenări şi camuflaje

În acest capitol am să vă vorbesc despre cazurile în care criminalul îşi camuflează atât de bine crima încât reuşeşte, într-o primă etapă, să inducă în eroare poliția. Una din consecințele fericite ale experienței noastre în profilul psihologic şi ale cercetărilor asupra firii criminalilor şi a metodelor lor este cunoaşterea vicleniilor utilizate de unii ucigaşi de tip „organizat" pentru a înşela poliția. (Un asasin dezorganizat nu-şi bate niciodată capul să camufleze, deliberat, crima).

Ați citit, desigur, prin romane polițiste sau prin ziare, istorisiri despre soțul înşelat, de pildă, care-şi ucide soția într-o criză de gelozie şi apoi regizează lucrurile în aşa fel încât să se creadă că a fost omorâtă de un bandit. În general, poliția adulmecă repede aceste subterfugii. În capitolul care urmează, asasinii de care voi vorbi au acționat după acelaşi principiu, dar cu o asemenea ingeniozitate, încât au reuşit din plin să ducă de nas poliția... cel puțin pentru o vreme.

Grupul de bătrânici care luau masa împreună într-o seară de februarie 1978 în Columbus, Georgia, nu vorbeau decât despre asta: în oraş fuseseră asasinate, în mod misterios, şapte doamne în vârstă. De atunci, unele din cele care se aflau acum la masă purtau mereu în poşetă un pistolet. Crimele fuseseră deosebit de oribile: după ce reuşea să intre în domiciliul victimelor, asasinul le viola cu sălbăticie şi apoi le strangula cu un ciorap de

Proiect RI

nylon. Toată lumea era îngrozită de „Sugrumătorul cu ciorap de nylon". După analizarea diferitelor locuri ale faptei, poliția conchisese că asasinul era probabil un negru; altă pistă, mai precisă, nu apăruse.

Cetățenii din Columbus criticau pe față inactivitatea poliției; din fericire, comandantul acesteia nu era un polițist bătut în cap. Totuşi, de teamă să nu scape cazul din mână, el ezita să cedeze presiunilor mass-media, care cereau intervenția FBI-ului.

Într-una din acele zile i-a fost adusă o epistolă, scrisă de mână pe o hârtie care provenea din dotarea armatei. Iată câteva pasaje, transcrise exact după original, unde majusculele şi minusculele se amestecau într-un mod aiurit:

DRAGĂ DomnULE,

NOI SUNTEM O ORGANIzaȚIe cu ŞAPTE MEMBRI. VĂ SCRIU cA sĂ vĂ INFORmez CĂ NOI ținEM PRIZONIEră O CETĂȚEANĂ DIN COlumBUS. EA SE NUMEŞTE GAil JACKSON. ÎNTRUCÂT PROCuroRUL A DECLARAT că SUGRUMĂTORUL E UN NEgru, AM DECIS SĂ PUnem MÂna chIAR noi PE EL SAU să vĂ forȚĂM să TReceȚI la ACȚiune. GAil JACKSON E ÎNcă ÎN ViaȚĂ, DAR DACĂ SUGRUmătORUL NU E AResTAT PÂNĂ LA 1 IUNIE 1978, VEȚI GĂsi CAdavrUL EI pe WYNONTON ROAD. DACĂ NICI PÂNĂ pe 1 SEptembRIE 1978 nu e pRIns, NUMĂRUL VictiMELOR SE VA DUBLA... Vă DĂM tiMP să răspUNDeți pâNĂ DumiNICĂ. ŞI MAI ALES, SĂ NU VĂ închiPUIȚI că glUMim.

FORțele RăuLUI

Autorul mai atrăgea atenția poliției să nu se ia după proveniența hârtiei, pe care – preciza el – oricine şi-o poate procura. Mesajul părea clar: atâta timp cât ucigaşul bătrânelor doamne albe nu va fi după gratii, o organizație de albi amenința să ucidă negri ca represalii. În scrisorile

Proiect RI

următoare, „Forțele Răului" s-au prezentat ca o organizație din Chicago. Ea cerea ca șeful poliției să-i răspundă prin presă. Misterioasa organizație mai pretindea și zece mii de dolari ca s-o lase în viață pe Gail Jackson. La început, șeful poliției n-a luat în seamă scrisorile, pe care le-a dat presei, în speranța că autorul va ieși din vizuină.

A urmat un apel telefonic primit de poliția militară din Fort Benning, o importantă bază militară de lângă Columbus, din partea unui bărbat care se dădea drept purtătorul de cuvânt al „Forțelor Răului". Individul se declara stupefiat că poliția stă cu mâinile-n sân în timp ce Gail Jackson e pe punctul de a fi sacrificată.

La sfârșitul lunii martie 1978, două zile după acest telefon, luam prânzul în Atlanta cu Tom McGreevy, un vechi coleg din CID, acum director al Biroului de Investigații din Georgia, unde țineam un curs despre profilaj. Tom mi-a vorbit de cazul din Columbus. Înțelegând că n-are nici un interes să se lipsească de serviciile FBI-ului, șeful poliției îi ceruse în cele din urmă ajutorul, iar Tom urmărea îndeaproape ancheta. Mi-a arătat scrisorile primite de la „Forțele Răului" și mi-a cerut părerea. În afara acestora, avea și înregistrarea convorbirii telefonice.

După ce am examinat materialul, am respins fără ezitare ideea că Gail Jackson s-ar afla pe punctul de a fi asasinată de un grup de șapte albi ca represalii pentru moartea celor șapte bătrâne. Indiciile sugerau cu totul altă direcție. Stilul scrisorilor și accentul interlocutorului anonim m-au convins că „Forțele Răului" sunt în realitate o singură persoană, și anume un negru. Restul decurgea de la sine: scrisorile reprezentau o tentativă de a-i îndepărta pe polițiști de suspectul cel mai probabil, adică vreun apropiat al doamnei Gail Jackson. Și ce alt motiv l-a mai împins pe autor să aștearnă aceste scrisori? Fără îndoială că a omorât-o deja pe Gail Jackson și încerca să-mpiedice poliția să-i ia urma. Eram, practic, lămurit că

Proiect RI

el le redactase ca să camufleze moartea femeii. Doctorul Murray Miron, grafolog şi psiholingvist, consultant al FBI-ului, mi-a confirmat ipoteza.

Pe 3 aprilie, poliția militară din Fort Benning a primit un alt telefon, care anunța că trupul neînsuflețit al doamnei Gail Jackson se află la o sută de metri de cazarmă. Zona a fost imediat scotocită, s-a găsit cadavrul, i s-a adus la cunoştință lui McGreevy, care m-a informat şi pe mine. Investigațiile au relevat că Gail Jackson era o prostituată bine cunoscută în barurile frecventate de militari. Medicul legist a estimat că e moartă de circa cinci săptămâni, ceea ce însemna că fusese asasinată înainte de trimiterea primei scrisori, exact cum bănuisem.

De acum înainte, eram în măsură să detaliez profilul făptaşului. Se întâmplă adesea ca abia cercetând trecutul victimei să poți preciza profilul asasinului. Era victima un pericol pentru el? Pe unde-şi petrecea timpul? Ce fel de viață ducea? Şi având acest mod de viață, cu ce fel de persoane e în relații? Gail Jackson, cunoscută şi sub alte nume, era o prostituată de culoare, care-şi vindea farmecele soldaților negri din cazarma Fort Benning; bine-nțeles că ea îşi făcea veacul prin barurile unde se duceau cei învoiți sau în permisie. Am tras concluzia că asasinul e cineva din preajma ei, pe care poliția l-ar fi găsit uşor dacă ar fi investigat viața privată a victimei – şi tocmai de aceea ucigaşul a încercat să deruteze ancheta, atrăgând-o pe o pistă falsă. Aşa se explica invenția cu grupul de albi din Chicago: exact antipodul adevăratului vinovat.

Am schițat deci imaginea unui celibatar între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani, înrolat voluntar şi repartizat la cazarma din Fort Benning, probabil în poliția militară sau la artilerie. Eram sigur că ucigaşul e un militar, pentru că în scrisori ca şi în convorbirile telefonice, folosea termenul de „vehicole" în loc de maşini şi repeta foarte des cuvântul „afirmativ". Engleza stricată pe care o vorbea arăta că nu-i păsase de şcoală, aşa că nu putea avea

Proiect RI

decât un grad inferior. Cât despre vârstă, cititorul ştie deja că în genere *serial killers* au între douăzeci şi treizeci de ani. Înclinam spre treizeci, aceasta fiind de obicei vârsta la care un sergent părăseşte armata.

Ultimele scrisori ale „Forţelor Răului" mai menţionaseră o femeie de culoare, Irene, al cărei nume de familie autorul nu-l ştia; se ameninţa că va fi omorâtă, dacă poliţia nu-l arestează pe „Sugrumătorul cu ciorap de nylon". Am ghicit că biata femeie trebuie să fie deja moartă şi am sugerat să fie puse sub supraveghere cabinele telefonice ale cazărmii. A fost instalat un sistem de ascultare şi înregistrare, dar când necunoscutul a sunat, cel de la pupitrul de comandă a intrat într-o asemenea panică, încât a uitat să cupleze magnetofonul. Mergând după indicaţiile celui care sunase, poliţia a găsit cadavrul negresei Irene Thirkield, la o aruncătură de băţ de cazarmă. Şi ea era tot o prostituată.

Bizuindu-se pe profilul făcut de mine şi ştiind că cele două fuseseră prostituate, poliţia din Georgia i-a luat la întrebări pe patronii barurilor şi ai bombelor de noapte frecventate de soldaţi de culoare. Mai mulţi dintre ei le cunoşteau pe cele două femei şi n-a fost greu de căpătat numele proxenetului lor. La numai două zile după ce dădusem profilul, poliţia militară l-a arestat pe numitul William Hance, sergent de artilerie la Fort Benning. Confruntat cu expertiza grafologică, înregistrările vocii şi amprentele încălţămintei luate la locul crimei, Hance a recunoscut că el e autorul scrisorilor, a mărturisit că le-a omorât pe cele două femei, pe care le „exploata", punându-le şi să vândă droguri pentru el, şi s-a acuzat de uciderea unei a treia femei, cu un an în urmă. S-a elucidat mai târziu că asasinase încă o femeie de culoare, la Fort Benjamin Harrison, în Indiana, unde fusese anterior încartiruit.

După cum i-a scris McGreevy directorului FBI-ului, „profilul era exact din toate punctele de vedere". Am primit mulţumiri din partea poliţiei din Georgia şi din Columbus

Proiect RI

pentru „colaborarea activă şi pentru profesionalismul meu“ care „au împins decisiv înainte diferitele servicii de poliţie atunci când ancheta trena“.

Crezusem întâi că tot Hance le asasinase şi pe bătrânele doamne, dar analizele identităţii judiciare mi-au dovedit eroarea. Scăpată de manipulările lui Hance, poliţia şi-a continuat ancheta. Şi munca n-a fost în van. De la domiciliul uneia din victime se furase un pistol şi poliţia a reuşit să reconstituie traseul armei. Din Kalamazoo, Michigan, trecuse prin diverse localităţi până să poposească într-un orăşel din Alabama; acolo, proprietarul a declarat că are pistolul de la nepotul său, Carlton Gary care locuia, curioasă coincidenţă, chiar în Columbus. Gary era un negru care fusese închis în New York pentru omor. Evadase, se ascunsese întâi în Carolina de Sud unde spărsese mai multe restaurante înainte de a reveni în oraşul natal, Columbus. Mama sa fusese menajeră la bătrânele doamne pe care el le strangulase. Gary a fost arestat, tribunalul l-a găsit vinovat şi l-a condamnat la pedeapsa capitală. William Hance şi cu el sunt şi acum în închisoare.

Chiar după cazul cu „Forţele Răului“, armata a cerut FBI-ului să organizeze stagii de antrenament în tehnicile de negociere cu cei care iau ostatici; mi-am pus deci chipiul milităresc şi m-am dus să predau în Germania.

E complicat să explic, dar să zicem, pe scurt, că, în timpul celor douăzeci de ani petrecuţi în cadrul Biroului, am aranjat în aşa fel încât să-mi păstrez statutul de rezervist. Pentru că treaba asta era în contrasens cu politica Biroului, trebuia, din timp în timp, să săvârşesc adevărate acrobaţii ca să-mi pot efectua stagiile militare. Toate celelalte agenţii guvernamentale nu numai că permit angajaţilor să-şi îndeplinească obligaţiile de rezervişti, dar îi şi încurajează: CIA organizează chiar convocări ale rezerviştilor la Langley; FBI-ul nu, el pretinde o fidelitate exclusivă. Cu toate astea, armata

Proiect RI

solicita cu regularitate instructori care să predea tehnicile de negociere şi aceste misiuni îmi reveneau invariabil mie. De data aceasta, i-am cerut asistentului meu, John Douglas, să mă-nsoţească; John participase la o negociere înverşunată cu nişte criminali care luaseră ostatici la Milwaukee şi afacerea se isprăvise cu bine; de asemenea, predase împreună cu mine tehnici de negociere la Quantico.

La întoarcerea din Germania, ne-am oprit la Bramshill, şcoală britanică de poliţie, situată la o sută cincizeci de kilometri de Londra, echivalentul pentru Anglia al şcolii noastre din Quantico. Speram să stabilesc contacte profitabile şi să pun bazele unui program de schimburi universitare pe care voiam să-l iniţiez. Am avut întrevederi cu comandantul şcolii ca şi cu alţi ofiţeri din conducere, am participat la seminarii şi am asistat la câteva cursuri.

Englezii au exprimat un anume scepticism când le-am povestit cum rezolvăm noi un caz după o simplă examinare a fotografiilor de la locul faptei şi asta a făcut obiectul unor lungi discuţii la popotă, unde ofiţerii se întâlneau după o zi de lucru pentru a se destinde. Într-o seară, Douglas şi cu mine am lichidat câteva beri bune cu John Domaille, un ofiţer de poliţie care făcea ancheta asupra seriei de asasinate cu cea mai tristă celebritate, de la Jack Spintecătorul încoace. Ucigaşul necunoscut fusese poreclit Spintecătorul din Yorkshire pentru că asasinase în comitatul York, în ultimii patru ani, opt femei, majoritatea prostituate. Trei victime au reuşit să supravieţuiască atacurilor ucigaşului, dar nu erau de acord decât asupra unui singur punct: agresorul era un adult alb de talie mijlocie. Poliţia bâjbâia. Închipuiţi-vă că recomandase comisariatelor să caute un bărbat născut între 1924 şi 1959, adică unul care putea avea între douăzeci şi cincizeci şi cinci de ani!

Domaille ne-a descris crimele. Cam în maniera lui Ted Bundy, de care pe atunci încă nu ştiam, ucigaşul îşi dobora întâi victimele, le agresa sexual în timp ce erau pe

Proiect RI

moarte; după ce-şi dădeau sufletul, le mutila cadavrul cu cuțitul.

Domaille ne-a relatat că în anul precedent, inspectorul-şef George Oldfield primise două scrisori şi o înregistrare pe care „Spintecătorul" i le expediase prin poştă. O a treia scrisoare fusese trimisă unui jurnal de mare tiraj. Aceste scrisori au declanşat o intensificare a căutărilor. Aflat în pragul pensiei, Oldfield se găsea sub bombardamentul criticilor populației care se temea de o nouă agresiune şi cerea arestarea imediată a „Spintecătorului". Oldfield dăduse specialiştilor banda s-o analizeze şi încerca să obțină şi colaborarea populației. Cheltuise sume enorme şi o grămadă de timp pentru a-l găsi pe asasin pe baza înregistrării: se înființase un număr de telefon la care puteai să asculți banda şi să spui apoi dacă recunoşti vocea sau cel puțin originea accentului țărănesc destul de pronunțat. Sute de polițişti colindaseră comitatul cu magnetofoanele pentru a aduna comentariile cetățenilor; banda fusese dată şi la radio şi la televiziune.

Noi am cerut să vedem fotografiile de la locul faptelor, pentru a întocmi un profil al ucigaşului, dar pozele nu erau la Bramshill. Era, în schimb, disponibilă o copie a înregistrării; am putut-o asculta. Banda dura cam două minute şi avea un zgomot de fond îngrozitor.

Sunt Jack. S-ar cam zice că nu prea ai pus laba pe mine. George, ai din partea mea tot respectu', dar mare lucru' n-ai urnit-o față de acu' patru ani când am început io treaba. Mi's'pare mie că la curcani li să cam fâlfâie de tine, nu, George? Ai ajuns de două parale, George, nu-i aşa? Doar o singură dată era să mă găbjească, acu' câteva luni, la Chapeltown. Şi nu era inspector, era un curcan în uniformă! Io ț-am zis ție-n martie c-am să le-o trag din nou... da' n-am putut. Nu ştiu când m-apuc iar, da' oricum, musai anu' ăsta, poate-n septembrie, sau în octombrie, ori poate mai fuga, dacă-mi iese vro pasiență... că „marfă", gârlă. Alea nu să cumințesc neam,

Proiect RI

nu-i aşa, George? O să le mai înţep un pic. M-ar mira să mă prindeţi. Şi-n cazu' ăl rău, că izbânditi, îmi zbor creierii şi gata. Asta-i, George, hai că mi-a priit să trăncănesc oleacă cu tine...

„Jack" îl sfătuia în mod deosebit pe Oldfield să asculte cu atenţie „refrenul" care urma după mesaj şi care s-a dovedit a fi un fragment dintr-un disc intitulat *Thank You for Being a Friend (Îţi mulţumesc că-mi eşti prieten).*

În timp ce ascultam banda, în jurul nostru se strânsese un grup destul de mare. Stimulat de împunsăturile ironice ale britanicilor, i-am spus lui Domaille:

– Dacă am să vă zic că *nu* e ucigaşul cel care vorbeşte, cred că n-o să fie o noutate, nu-i aşa?

Asistenţa a rămas cu gura căscată. John Douglas era de acord cu mine: banda era un banc pentru îmbrobodirea poliţiei. Am explicat auditoriului înmărmurit motivele pentru care afirmam că băşcălia sărea în ochi. Persoana care vorbea nu putea să fi comis nici una din crimele pe care Domaille ni le descrisese; n-avea nici una din caracteristicile vinovatului. Ca să poată comunica astfel cu poliţia, vorbitorul trebuia să fie categoric un extravertit, în timp ce ucigaşul era cu totul dimpotrivă: timid, închis în sine, mocnind de ură (în special împotriva femeilor). Oare nu-şi dădeau seama cât de mult ura femeile din felul cum le dobora înainte de a le viola, şi din mutilările cadavrelor?

Englezii au aruncat atunci provocarea: dacă cel de pe bandă nu e ucigaşul, cum arată, după părerea noastră, „Spintecătorul"? Ni se cerea deci elaborarea unui profil instantaneu, exact ceea ce refuzam de obicei să facem. Am protestat că nu văzusem nici măcar fotografiile crimelor, dar ofiţerii ne-au oferit pe dată o sumedenie de detalii şi au lansat din nou provocarea. Sau ştim cum arată, şi atunci suntem somaţi s-o dovedim; sau nu ştim, şi atunci am greşit pronunţându-ne atât de categoric. Încurajaţi de un nou rând de beri, ne-am conformat.

Proiect RI

Ucigaşul trebuia să aibă cam treizeci de ani; fusese obligat să părăsească şcoala sau o lăsase baltă. Putea umbla fără să atragă atenţia prin locurile unde se comiseseră crimele; probabil şofer de taxi, de camion, poştaş sau chiar poliţist. Nu trăia cu totul singur, avea poate o legătură cu o femeie, chiar dacă neexecutarea penetrării în timpul violurilor trăda grave tulburări mentale, care se amplificau de ani de zile.

După ce am dat acest profil în linii mari al făptaşului, inclusiv explicaţiile de rigoare, Domaille ne-a invitat în Yorkshire să vedem pozele. Am refuzat politicos: eram aşteptaţi la Quantico. Dar i-am propus lui Domaille să vină, de îndată ce-i va fi posibil, în Statele Unite, cu fotografiile.

N-a venit şi nici pozele nu le-a trimis. Am aflat mai târziu că inspectorul-şef Oldfield s-a opus vehement să fie arătat acest material şi că a găsit ridicol profilul propus de noi. Era limpede că nu suporta ca mii de ore de anchetă să fi fost cheltuite în căutarea cuiva pe care noi l-am dovedit ca farsor şi nimic mai mult. Refuzând să accepte că fusese dus de nas, se instalase într-o tăgadă confortabilă.

După un timp – şi câteva noi victime – Oldfield a ieşit la pensie. Hăituiala ucigaşului costase aproape zece milioane de dolari; poliţia interogase 200 000 de persoane, percheziţionase 30 000 de case şi 180 000 de vehicole. Enigma „Spintecătorului din Yorkshire" n-a fost rezolvată decât în 1981: în timpul unui control de rutină într-un cartier de prostituate, a fost ridicat din întâmplare un bărbat. Ulterior, s-au descoperit dovezi copleşitoare şi a fost inculpat pentru uciderea a treisprezece femei şi agresarea altor şapte. Aşa cum suna previziunea noastră, Peter Sutcliffe avea treizeci şi cinci de ani, era şofer de camion, căsătorit şi traseul său regulat era prin locurile unde fuseseră agresate femeile. După procesul lui Sutcliffe, o anchetă paralelă a dezvăluit şi identitatea autorului farsei: era un ofiţer de poliţie la pensie, care nu-l

Proiect RI

putea suferi pe inspectorul-şef Oldfield. Trimisese banda ca să-şi bată joc de el.

În 1980, la sfârşitul lui februarie, în Genoa, un orăşel din Ohio, Debra Sue Vine, o adolescentă, s-a despărţit de prietenul ei la ora douăzeci şi a plecat spre locuinţă, la câteva case distanţă. N-a mai ajuns niciodată. A doua zi dimineaţă, tatăl, directorul unei bănci locale, a anunţat la poliţie dispariţia ei. Cercetându-se traseul fetei, i s-a găsit una dintre mănuşi. Spre amiază, mătuşa Debrei, în vizită la familia Vine, a răspuns la apelul telefonic al unui necunoscut. După părerea ei, era un bărbat de rasă albă, de vreo douăzeci de ani, cu un accent din sud.

– Fata voastră e la noi, i-a spus necunoscutul. Vrem 80 000 de dolari, dacă nu, n-o mai vedeţi vie.

Când mătuşa a cerut să vorbească cu Debra, omul a închis.

Mătuşa a mai spus poliţiei că, ţinând cont de caracteristicile particulare ale reţelei telefonice din Genoa, apelul venea de undeva din perimetrul districtului. A doua zi, tatăl Debrei a primit un telefon de la un bărbat care vorbea cu accent mexican. Acesta cerea 50 000 ca să-i dea fata înapoi. Domnul Vine a dorit şi el să vorbească cu Debra. Necunoscutul i-a întors-o că era obligat să meargă pe încredere şi c-o să primească mai târziu instrucţiuni privind predarea banilor. Apelul a fost înregistrat.

Întrucât exista cerere de răscumpărare, cazul intra în competenţa FBI-ului. Genoa e la treizeci de kilometri de Toledo, aşa că Biroul din Cleveland a trecut la treabă. A doua zi – la trei zile după răpire – poliţiei i s-a părut că a dat de o pistă. O parte din hainele Debrei au fost găsite la trei kilometri de Genoa, lângă un drumeag, iar după încă o zi a fost găsit şi restul, în apropierea unei şosele secundare din regiune. Lângă puloverul fetei s-a găsit şi o foaie de hârtie mototolită, pe care era desenată o hartă. Harta reprezenta zona în care se găsiseră hainele şi nişte cruciuliţe indicau un pod peste un râu. Anchetatorii s-au

Proiect RI

dus acolo şi au găsit urme de pneuri precum şi nişte amprente de încălţăminte care sugerau că cineva târâse spre pod un corp. Un câine poliţist, care adulmecase în prealabil hainele victimei, a dat semne foarte vii de atenţie când a ajuns la aceste urme, dar căutările în râu n-au dat nici un rezultat.

Convinsă că aici a fost aruncat corpul, poliţia şi-a continuat cercetările de-a lungul râului. În acelaşi timp, la telefonul familiei Vine a fost cuplat un magnetofon, dar răpitorul a rămas mut.

La începuturile mele în FBI, fusesem repartizat la Biroul din Cleveland, unde mai cunoşteam încă mulţi agenţi. Cum continuam să ţin conferinţe prin regiune, Biroul din Cleveland a aflat şi a luat legătura cu mine.

Am fost pus la curent cu detaliile răpirii (aşa cum erau cunoscute în acel moment) de către Dick Wrenn şi George Steinbach, amândoi agenţi ai FBI-ului. Mi-au povestit şi episodul găsirii hainelor, mi-au arătat harta şi mi-au pus banda cu convorbirea telefonică. Am ajuns rapid la concluzia următoare: avem de-a face cu o regizare. Poliţia a fost ajutată să găsească o hartă detaliată, special pentru a fi făcută să creadă că va găsi fata în râu.

Când miros că e vorba de o regizare, ştiu că trebuie să scrutez în direcţia opusă celei pe care mi-o indică criminalul. Tocmai fiindcă necunoscutul afirmase că Debra e în viaţă şi că el va da mai târziu instrucţiunile pentru primirea banilor, am spus poliţiei şi colegilor din FBI că sub această înscenare se ascundea, după părerea mea, faptul că Debra e moartă. După cum se desfăşoară de obicei acest gen de crime, ea trebuie să fi fost răpită de un necunoscut care, fără îndoială, a violat-o şi a omorât-o în timpul actului sexual. Bănuiam că răpirea a fost rezultatul unui impuls subit şi că individul nu avusese intenţia să omoare. După ce a ucis, a fost cuprins de panică. Liniştindu-se, a născocit un plan ca să trimită poliţia pe o pistă falsă, prevăzând că o anchetă serioasă

Proiect RI

l-ar fi dibuit fără greş. A presărat deci veşmintele, harta, a lăsat urme vizibile lângă râu, ca să deruteze ancheta.

– Tot ce vrea este să vă-mpiedice să găsiți cadavrul, le-am spus colegilor.

Telefonul făcea şi el parte din punerea în scenă: accentul mexican era forțat, cam în maniera imitatorilor de cabaret. Înregistrarea a fost trimisă doctorului Murray Miron, de la Universitatea din Syracuse, un psiholingvist care lucra deseori pentru FBI; eram convins că-mi va confirma ipoteza. Raționamentul meu era următorul: treaba se petrece într-un orăşel cu două mii de locuitori; e foarte probabil ca făptaşul să fie conştient că, dacă nu încurcă bine țele, n-are cum să scape de poliție.

M-am apucat să-i alcătuiesc profilul. Trebuia să fie atletic ca să fi reuşit s-o răpească pe Debra fără ca ea să aibă timp să ceară ajutor; de altfel, mi-l imaginam ca pe un tip care face culturism ca să-şi compenseze un complex de inferioritate; genul de individ care călăreşte motociclete tari, conduce maşina cu pedala de accelerație la podea şi poartă maiouri decoltate ca să i se vadă muşchii; treizeci de ani, stil macho[1] agresiv, vestimentație dichisită, reputație de vânător de fuste. Întrucât apreciam că fusese vorba de o acțiune nepremeditată, mi-am spus că factorul declanşator cel mai plauzibil trebuie să fi fost vreo decepție sentimentală, primită ca un afront. Ca să se răzbune, ucigaşul a răpit fata atrăgătoare pe care a întâlnit-o. Cererile de răscumpărare, harta şi celelalte trucuri sugerau că vinovatul cunoaşte procedeele poliției. Deci răpitorul ori a lucrat în poliție, ori a fost detectiv particular sau cel puțin paznic de noapte instruit; dar era aproape sigur că nu avea slujbă de vreo 6–9 luni. Avusese parte de multe eşecuri în viață, cel mai recent fiind poate o concediere, adăugată unei rupturi amoroase; bănuiam că a fost căsătorit cel puțin o dată şi că trecea

---

[1] *Macho:* bărbat cu comportament şi atitudini dure, violente, inclusiv în plan sentimental-erotic, generate de credința în superioritatea absolută a sexului tare. *(N.t.)*

Proiect RI

printr-un moment dificil cu o femeie, fostă soție sau amantă. De când era şomer, avusese fără-ndoială necazuri cu justiția. La aceşti psihopați, o belea nu e niciodată singură. Era foarte posibil ca, înfuriat de concediere sau de soția (amanta) care l-a părăsit, să fi acumulat aprige transgresiuni[1] . Dacă era fost polițist, conducea probabil o maşină asemănătoare cu cele ale poliției, vreun model recent echipat cu antenă specială pentru frecvența radio a forțelor de ordine.

După cum am relatat în alte capitole ale acestei cărți, mulți criminali se deghizează cu însemne ale poliției ca să-şi impresioneze victimele sau ca să poată ieşi din situații delicate. Adesea – chiar prea, după părerea mea, căci nutresc un profund respect pentru polițişti şi ştiu că marea majoritate nu fac nici un pas în afara legii – chiar unii polițişti se folosesc de uniforma lor ca să-şi rezolve afaceri murdare. Se poate întâmpla ca un ofițer de poliție să fie dat afară pentru incorectitudini care nu cad sub incidența legii, dar care reprezintă totuşi culpe grave. Când acela încearcă să se angajeze în alt serviciu de poliție, el pretinde că a fost scos din cauza unui conflict cu un superior – justificare cât se poate de plauzibilă – şi reuşeşte să fie acceptat. Gerard Schaefer, despre care am povestit în capitolul 6, e un exemplu frapant.

În cazul din Genoa, profilul stabilit de mine a orientat cercetările spre doi suspecți: un ofițer de treizeci şi unu de ani, recent dat afară din poliția orașului pentru că se culcase cu o minoră, şi un altul, care lucrase într-un serviciu de poliție învecinat, înainte de a ocupa un post de inspector la o companie de căi ferate, de unde fusese concediat cu nouă luni în urmă. Primul suspect se tot învârtea în jurul anchetatorilor, încercând să se facă util, ceea ce foarte adesea e semn de culpabilitate: individul caută să descopere ce ştie poliția, ca să-şi găsească scăparea. Am atras atenția Biroului din Cleveland asupra

---

[1] Dorințe, pofte, năzuințe de a încălca norme (legi, convenințe etc.). *(N.t.)*

Proiect RI

lipsei de fiabilitate[1] a detectorului de minciuni, căci adevărații psihopați „trag în piept maşina" frecvent. Când mi s-a spus că rezultatul testului fusese negativ, am întrebat dacă s-a verificat alibiul suspectului. Răspunsul a fost:

– La ce bun? Oricum detectorul de minciuni l-a scos din cauză.

Am insistat totuşi. I s-a verificat alibiul, care l-a disculpat definitiv.

Al doilea suspect, un anume Jack Gall, corespundea atât de bine cu profilul încât se putea crede că l-am compus descriindu-l pe el. Se certase cu nevasta, împreună cu care poseda, pe lacul Michigan, un club de pescuit pe care încercau să-l vândă. După ce a fost dat afară de la compania de căi ferate, Gall fusese arestat pentru furturi din locuințe. Avea un „Monte Carlo" ultimul model, echipat cu antenă specială de poliție. Era suspectul ideal. Poliția a decis să-l țină sub o fină supraveghere în speranța că va comite o gafă.

Trecură câteva săptămâni şi, într-o bună dimineață, tatăl victimei primeşte un telefon de la bărbatul cu accent mexican, care-l avertiza că-i va trimite în curând instrucțiunile pentru răscumpărare. Ascultând înregistrarea acestei convorbiri, un polițist din Genoa a recunoscut fără ezitare vocea lui Gall care, zicea polițistul, îşi distra adesea colegii cu imitații de accent mexican. În ziua următoare – 10 aprilie – un al patrulea telefon a permis să se descopere locul de unde se suna: o cabină telefonică aflată în fața unei băcănii din Woolco, la câțiva kilometri de Genoa. Cabina a fost pusă sub supraveghere în speranța că răpitorul o va mai folosi. Această simplă precauție a adus deznodământul cazului.

---

[1] V. nota de la p. 167. *(N.t.)*

Proiect RI

Supravegherea cabinei a dat imediat rezultatul aşteptat. A doua zi la amiază, inspectorii, ascunşi într-o furgonetă, l-au văzut pe Gall intrând în cabină şi formând un număr. În acelaşi moment, la domnul Vine suna telefonul. O voce îl anunța: „Astăzi vreau" şi-l prevenea că va primi instrucțiuni precise în cursul serii. Din furgonetă, agenții l-au fotografiat pe Gall în cabina telefonică, iar convorbirea a fost înregistrată. După ce a închis, Gall a scos din buzunar un bilețel pliat în patru şi l-a lipit cu scotch sub pupitrul cabinei. Prudent, purta mănuşi albe ca să nu lase amprente.

Odată încheiată această treabă, s-a urcat în maşină şi a dispărut. După ce l-au urmărit o clipă, agenții l-au lăsat în pace, fiindcă avuseseră impresia că Gall îi adulmecase. Oricum, reşedința lui Gall era în colimator. Seara, domnul Vine a primit telefonul promis. I se cerea să se ducă la cabina telefonică din Woolco unde urma să găsească alte instrucțiuni. Dl. Vine s-a conformat şi a găsit, într-adevăr, mesajul lipit sub pupitrul cabinei; era primul dintr-o serie de nouă mesaje pe care Gall le plasase în locuri similare. Însoțit de polițişti ascunşi în maşina sa, domnul Vine a colindat mai multe ore prin regiune, din cabină în cabină. În fine, ultimul mesaj îi indica locul unde trebuia să lase geanta cu banii răscumpărării şi locul unde-şi va regăsi fata. Toată cursa prin district s-a desfăşurat sub supravegherea electronică a unui avion al FBI-ului, cu un echipament extrem de sofisticat, care zbura deasupra maşinii lui Vine. Acesta a lăsat geanta într-un loc pustiu, lângă un râu. N-a venit nimeni s-o ia şi nici fata nu a fost adusă; după cinci ore, Vine şi-a recuperat geanta şi a dus-o acasă.

Poliția n-a intervenit în timpul acestui tensionat circuit, în speranța că Debra mai era în viață. Stratagema fusese montată pare-se, spre a-i procura un alibi lui Gall, căci în

Proiect RI

tot timpul acestei hălăduieli din cabină în cabină, maşina sa rămăsese în faţa casei. De pomană însă, întrucât alibiul n-avea cum să reziste, de vreme ce biletele fuseseră plasate dinainte.

Chiar dacă corpul Debrei nu apăruse, poliţia avea suficiente probe pentru ca să-l pună pe Gall sub acuzaţia de extorcare de fonduri. A fost repede judecat şi condamnat. Garry Truman, şeful poliţiei din Genoa, mi-a mărturisit recent că afacerea n-ar fi fost niciodată rezolvată fără sprijinul FBI-ului şi al profilului elaborat de mine. După descoperirea cadavrului Debrei, pe un maidan pustiu, în partea opusă locului însemnat cu cruciuliţe pe hartă, Gall a fost inculpat pentru omor. Trupul era învelit într-o plapumă electrică şi poliţia spera să poată demonstra că provenea dintr-una din locuinţele jefuite de Gall. Până azi, când scriu aceste rânduri[1], procesul n-a avut încă loc şi Gall se află în închisoare pentru extorcare de fonduri.

Nu numai în cazurile de viol sau de omor întâlnim camuflarea locului faptelor; se întâmplă şi la delicte mai puţin sângeroase, de departe cele mai frecvente, chiar dacă nu figurează pe pagina întâi a ziarelor. Am avut de rezolvat un asemenea caz în 1991, la câteva luni după ce ieşisem la pensie din FBI.

O companie de asigurări contactase un psiholog dintr-un mare oraş de pe coasta de vest pentru a evalua gradul de justificare a unei cereri de despăgubire pentru vandalism într-o vilă. Factura se ridica la 270 000 de dolari. Existau câteva puncte neclare. Psihologul dorea să-mi afle părerea şi mi-a solicitat şi alcătuirea unui profil al făptaşilor.

Cădea cât se poate de bine: în treizeci de ani de carieră, văzusem sute de acte de vandalism asupra

[1] 1992. *(N.t.)*

Proiect RI

instalațiilor militare, a clădirilor publice, a proprietăților private, practic asupra a tot ce se poate imagina. Psihologul voia să-mi trimită fotografii în culori ale locului, rapoartele poliției şi concluziile sale personale. I-am răspuns că aştept fotografiile şi rapoartele, dar nu şi concluziile, atâta timp cât nu mi-am încheiat propria examinare a chestiunii. Era procedura noastră obişnuită la FBI, ca să evităm orice influență exterioară. Ceream serviciilor de poliție care apelau la noi să nu trimită decât fotografiile şi rapoartele. Dacă insistau să ne trimită şi concluziile lor, le ceream să le pună în plic separat, pe care nu-l deschideam decât după ce le formulaserăm deja pe ale noastre. Era singurul mijloc de a ne păstra independența judecății.

La câteva zile după conversația cu psihologul, am primit un pachet cu fotografiile şi rapoartele de poliție promise. Erau acolo zeci de fotografii făcute într-o frumoasă vilă complet devastată, în aparență, de către nişte vandali. Proprietarii pretindeau peste un sfert de milion de dolari ca despăgubire, sumă suficientă pentru a justifica o anchetă.

La prima vedere, vila fusese întoarsă pe dos din beci până-n pod: inscripții pe pereți, mobile răsturnate, uşi sparte etc. Sufrageriile, coridoarele, bucătăria, dormitoarele, nimic nu scăpase – pereți mânjiți, mobilier distrus, tablouri sfâşiate, haine ferfenițite, vaze şi statuete sparte... perdelele fuseseră smulse, sticlăria făcută țăndări. Graffiti obscene erau aşternute peste tot: „Împuțiților", „Găuri de cur", „Vagin" şi, bizar, o propoziție: „N-ai să mă regulezi".

Ați mai văzut poate deja imagini asemănătoare la televiziune; atari acte de vandalism sunt atribuite în general adolescenților revoltați şi neînțeleşi care-şi „defulează" astfel agresivitatea împotriva societății.

Proiect RI

Totuşi, eu am zărit altceva în acele fotografii. Prima impresie e adesea înşelătoare. Distrugerile erau mai complexe decât apăreau la prima vedere, şi nu reflectau deloc ceea ce ştiam eu despre adolescență. Vandalii acționează de obicei în grup – în bandă, dacă preferați – la comanda unui şef care-şi impune dorințele şi ideile unor emuli supuşi. De multe ori, actele de vandalism sunt comise de către un individ izolat, un marginal, asocial, care se revoltă contra ordinii stabilite sau contra unui reprezentant al autorității. În ambele cazuri, stricăciunile sunt produse orbeşte şi adesea însoțite de acte obscene. Graffiti-urile reflectă stilul de viață şi zonele de interes ale vandalilor: se vor găsi, astfel, nume de formații muzicale celebre, embleme oculte sau demonice, cruci încârligate şi altele. Ocazional, se descoperă şi urme de acte sexuale la locul faptelor. În actele de vandalism, derbedeii cred că totul le e permis, ei acționează într-un delir liberatoriu şi se masturbează, de exemplu, pe desuuri feminine, defecă pe covoare, urinează în dulapuri. Distrugerile sunt adesea completate cu furturi, iar sticlele de vin sau de tării găsite în casă sunt consumate pe loc. În concluzie, adolescenții care se dedau la acte de vandalism nu lasă, practic, nimic intact.

În acele fotografii, lucrurile stăteau altfel. Distrugerile nu erau totale, ci selective. Unele tablouri, e drept, erau sfărâmate, dar altele mai erau în rame. Tablourile stricate nu păreau să fie din cele de valoare. Dimpotrivă. Gravurile indiene – cărora, din întâmplare, le ştiam prețul – cunoscuseră o soartă grăitoare: sticla era țăndări, dar gravurile propriu-zise erau intacte. Ceea ce m-a intrigat cel mai mult a fost o pictură în ulei reprezentând o fetiță: era neatinsă. Unele vaze, mai multe statuete şi sculpturi în jad păreau să fi fost răsturnate cu multă grijă, şi niciuna nu era spartă. Un adevărat vandal n-ar fi lăsat nicidecum

Proiect RI

întregi aceste obiecte. Mai mult, o întreagă etajeră de plante verzi era perfect la locul ei.

Deşi bucătăria şi baia fuseseră devastate, aplicele, oglinzile şi etajerele nu erau sfărâmate. Clanţele uşilor erau smulse, dar uşile erau întregi. Pe plafoane erau stricăciuni mici – dar nu fuseseră despicate dulapurile, ceea ce e totuşi unul din „jocurile" favorite ale adolescenţilor. O tijă de perdele fusese dată jos cu atâta grijă, încât perdelele nu erau rupte câtuşi de puţin. Haine masacrate erau numai dintre cele lipsite de valoare. Oare cum de au cruţat vandalii toate obiectele de preţ, precum şi pe cele care aveau o valoare sentimentală pentru proprietarii lor?

Pe de altă parte, mânjite cu vopsea erau doar suprafeţe care se puteau spăla uşor – sau pe care o simplă văruială le putea reface – în timp ce obiectele de artă şi mobilele cele mai preţioase fuseseră atent ocolite. Pe deasupra, nu se comisese nici un act fetişist[1].

În fine, erau graffiti-urile. Limbajul utilizat nu era cel al adolescenţilor moderni; tinerii epocii noastre trasează mai curând sloganuri sau nume de formaţii muzicale: *Public Enemy, Terminator X* etc. Propoziţia „N-ai să mă regulezi" era revelatoare. „Hai să ţi-o trag" ar fi corespuns mai bine aroganţei ostile a unui tânăr. Dar „N-ai să mă regulezi"?!

Cu aceste elemente în mână, am realizat profilul făptaşului.

Am respins de la-nceput ideea unui act colectiv; distrugerile erau prea benigne, prea bine cumpănite. Totul desemna un autor izolat, o femeie, în acest caz. Matură ca vârstă, între patruzeci şi cincizeci de ani. Mai precis, o femeie care nu se pricepea la adolescenţi. În mod sigur foarte ataşată de obiectele care scăpaseră furiei nimicitoare. Mi-o închipuiam ca pe o femeie cu dificultăţi

---

[1] V. nota de la p. 155. *(N. t.)*

Proiect RI

relaționale importante, care divorțase de mai multe ori. Bănuiam că era o apropiată a proprietarului sau a locatarului vilei. În plus, ea trebuie să fi avut motive speciale de a cruța obiectele de valoare sau pe cele pe care le socotea de neînlocuit.

Această femeie – am scris – pusese în scenă devastarea după propria ei concepție asupra vandalismului. Graffiti-urile, care purtau amprenta unei anume epoci, îi expuneau vârsta şi apartenența la sexul feminin. Un adolescent ar fi zmângălit mai degrabă „Hai să ți-o trag". În mod evident, nu era familiarizată cu obscenitățile pe care le-a scris, şi acestea reflectau noțiunile ei un pic naive şi depăşite asupra agresivității virile şi a unui act antisocial.

Am mai scris că, dacă are copii, aceştia nu sunt adolescenți şi în nici un caz băieți. Înclinam spre ipoteza unei fiice unice, cu care nu locuieşte împreună întrucât, în afara lipsei de familiarizare cu adolescenții şi în special cu băieții, am observat că tabloul rămas intact reprezenta o fetiță, pe care o puteam presupune absentă, dar foarte dragă inimii ei.

Indubitabil, un fapt anume trebuie să fi declanşat această acțiune; o suită de evenimente neplăcute au nemulțumit-o, desigur, în zilele sau săptămânile care precedaseră devastarea vilei. Probleme de bani, pierderea unei slujbe, o despărțire dureroasă? În orice caz, un eveniment care-i întuneca viitorul.

Am afirmat, în rezumat, că actul de vandalism avea ca scop o răzbunare, o dorință (transferată în această înscenare) de a căpăta mai multă atenție sau speranța de a obține o sumă serioasă ca despăgubire cu care să poată acoperi cheltuieli de renovare pe care altfel nu le-ar fi putut suporta. Dacă nu cumva era o combinație din toate trei.

Proiect RI

Am trimis concluziile mele psihologului de pe coasta de vest, care mi-a confirmat primirea, precizându-mi că profilul conturat de mine coincidea perfect cu însăşi proprietara vilei, cea care depusese plângere şi pretinsese despăgubirea. Binişor trecută de patruzeci, tocmai se despărţise de amant, avea pe cap mari probleme financiare şi fata ei trăia la fostul soţ; doamna corespundea exact cu ce scrisesem eu. Psihologul se declara uluit de perspicacitatea mea. Comparată cu profilurile marilor criminali psihopaţi pentru care năduşisem pe brânci în timpul celor şaptesprezece ani de carieră în FBI, enigma pe care mi-o oferise el era un joc de copii.

Proiect RI

9

Recidivişti?

Ofiţerul de poliţie Kilburn McCoy era din cap până-n picioare *cow-boy-ul simpatic,* gen Clint Eastwood. Împreună cu soţia, Janet, şi ea ofiţer de poliţie, asistau la cursurile pe care le ţineam în 1980 la Salem, în Oregon. La sfârşitul săptămânii, McCoy mi-a cerut să vin la comisariat ca să-mi arate dosarul unei crime comise în 1975 de Daune Samples, un veteran din Vietnam. McCoy aprecia că acest asasin, care-şi ispăşea pedeapsa, ar fi fost excelent subiect de studiu pentru Proiectul de cercetare asupra personalităţii patologice a criminalului; e drept că Samples nu era un *serial killer* propriu-zis: el era condamnat pentru o singură crimă. Inteligent, bun de gură, îşi luase licenţa în psihologie şi părea să aibă fantasmele devastatoare specifice psihopaţilor.

Samples comisese crima pe data de 9 decembrie 1975, în Silverton, un orăşel din Oregon. Fran Steffens, fetiţa ei de un an şi şase luni şi o prietenă, Diane Ross, se găseau în apartamentul doamnei Fran, când o cunoştinţă a acesteia, Duane Samples, a venit, neinvitat, cu câteva beri şi nişte marijuana. Samples era consilier terapeutic într-un centru pentru toxicomani. Veteran din Vietnam, în vârstă de treizeci de ani, hoinărise pe unde vrei şi pe unde nu vrei şi-şi făcuse tot felul de legături efemere cu o mulţime de femei de pe întreg cuprinsul districtului. O plăcea pe Fran, nu şi ea pe el. L-a lăsat, totuşi, să intre. Seara s-a lungit. Obosită, Fran s-a dus în cele din urmă să se culce împreună cu fiica ei, iar Diane s-a întins pe o

Proiect RI

canapea, ascultând, mai mult de nevoie, întâmplările din Vietnam pe care le debita Samples. Când a ajuns la capătul puterilor, i-a spus că ea ar vrea să doarmă şi că el ar face bine să plece.

Samples a plecat şi Diane a adormit repede. S-a trezit brusc, cu senzaţia stranie că pluteşte într-un lichid lipicios şi cald. Şi-a dat seama, cu groază, că e crunt căsăpită: în afara unor tăieturi la gât şi la piept, era despicată de la buric până la stern şi cincizeci de centimetri de intestin îi spânzurau în afară. Şi, de fapt, nu rănile o treziseră, ci urletele prietenei sale, Fran, pe care Samples o târa în baie, cu un cuţit de măcelărie în mână. Diane a reuşit să-şi ţină viscerele cu palma şi să fugă până la uşă. Cum nu putea să susţină şi intestinele şi pantalonul, care era şi el sfâşiat, l-a lăsat să cadă, a traversat strada clătinându-se, a intrat la vecini pe uşa de la bucătărie şi s-a prăbuşit în sufragerie, gemând: *„Sunt rănită, chemaţi un doctor. Am să mor".* Făcea eforturi să nu leşine, convinsă că va muri dacă nu rezistă trează. Când a sosit ambulanţa, a auzit pe cineva spunând: *„Nu e nici o grabă, nu se prăpădeşte".*

Totuşi s-au grăbit şi a scăpat cu viaţă. Apucase să anunţe că Duane Samples e pe cale s-o omoare pe Fran Steffens.

Poliţia s-a repezit la Fran acasă, dar aceasta era deja moartă, hăcuită aproape la fel ca Diane: tăieturi pe gât şi pe piept, intestine răspândite pe patul îmbibat de sânge; fetiţa, care nici nu se trezise, scăpase de masacru. Fran avea pulpele mânjite de sânge, iar unele răni indicau că fusese tăiată şi *după* ce murise. Mâinile îi erau şi ele crestate, semn că se apărase cu înverşunare.

Samples era cunoscut de poliţie, mai ales datorită serviciului său, dar şi pentru că juca deseori base-ball cu băieţi din forţele de ordine. Anunţată prin radio, o echipă de poliţişti a descins la el. Locuia împreună cu alţi doi bărbaţi într-un apartament dintr-un oraş vecin: nu era acasă, dar l-au dibuit repede, iar el nu s-a opus arestării.

Proiect RI

În buzunar, i-au găsit o scrisoare către Fran, datată „luni 8 decembrie", în care el îi cerea să arate acel text la poliție, ca să nu fie acuzată că l-a omorât. Ea pe el. Scria acolo că *„nu va ezita s-o ucidă"* dacă ea nu urmează întocmai indicațiile lui, adică *„să-i scoată mațele afară și să-i taie bărbăția"*. Dacă ea nu se supune, atunci el va fi obligat *„s-o hăcuiască și s-o mutileze, pe ea și pe puștoaică"*. Mai adăuga că a fi ucis de o femeie frumoasă însemna *„un vis de demult, în sfârșit realizat"* și că *„ardea de nerăbdare să vadă oțelul cuțitului înfigându-se"* în el.

Samples a declarat că-i dăduse femeii scrisoarea și ea refuzase să-l omoare. El n-a răbdat așa ceva și a pedepsit-o. Voi reveni mai jos asupra acestei scrisori plină de învățăminte.

Polițiștii și psihologii care l-au interogat pe Samples, în noaptea aceea și-n zilele următoare, au declarat că nu avea mintea tulbure; știa cine e, unde e, deosebea binele de rău și era destul de conștient pentru a pretinde prezența unui avocat. Nu existau motive să se creadă că ar fi vorba de un delir psihotic. Premeditarea părea vădită: Samples părăsise locuința, se dusese la mașină, luase cuțitul de măcelărie și se-ntorsese la Fran cu intenția fermă de a le omorî pe cele două femei. Diane a declarat chiar că avusese impresia că el a urmărit-o atunci când fugise să ceară ajutor. A fost inculpat pentru omor și tentativă de omor.

De-a lungul anchetei judiciare, Samples și avocatul său au ezitat îndelung până să aleagă un sistem de apărare. Samples cântărea migălos diferitele variante, mergând până la a le dispune în grafice și pe coloane (acuzarea a reușit să intre în posesia acestor „scheme"). Existau trei soluții. Samples se putea pretinde nevinovat, riscând ca, în fața tribunalului, Diane să depună mărturie împotriva lui. Dacă se pretindea nevinovat din rațiuni de iresponsabilitate, tot depoziția Dianei i-ar fi putut răsturna apărarea, bizuindu-se pe scrisoarea din acea zi de luni 8 decembrie. Totuși, Samples și avocatul erau aproape

Proiect RI

decişi să adopte această variantă de apărare şi, în acest sens, au adunat toate piesele care susţineau ideea nebuniei: jurnalul intim, mărturii despre ideea lui fixă cu „scoaterea mațelor" etc. Scrisoarea găsită în buzunar urma să joace un rol-cheie în acest sistem de apărare: avocatul sconta s-o folosească spre a respinge ideea de premeditare şi spre a demonstra starea de instabilitate mentală a lui Samples. (După părerea mea, scrisoarea era prea bine construită, prea bine gândită pentru aşa ceva. Era produsul unui spirit familiarizat cu psihologia şi care căuta să-şi fabrice cu orice preț un alibi.) A treia soluție, pe care, în cele din urmă, Samples a adoptat-o, era în realitate un compromis negociat. A omorât-o pe Fran, e adevărat, se va recunoaşte vinovat, şi în schimb acuzarea va renunța la inculparea pentru tentativă de asasinat asupra Dianei. Asta însemna că ea nu va mai avea dreptul să depună mărturie împotriva lui, iar Samples urma să primească pedeapsa maximă prevăzută în Oregon: între cincisprezece ani şi închisoare pe viață. Cu o comportare bună şi puțin noroc, putea spera să fie liber în şapte sau opt ani.

După condamnarea lui Samples, mass-media nu s-au mai interesat de cazul său. Diane Ross s-a întremat şi s-a mutat în California, iar fetița răposatei doamne Fran a fost crescută de rude. Procurorul fusese de acord ca acuzarea să nu mai ancheteze trecutul lui Samples, de vreme ce acesta se recunoscuse vinovat. Totuşi, câteva informații interesante au ieşit la iveală. Scrisoarea din 8 decembrie făcea referire la o veche fantasmă, cea a eviscerării[1] de către o femeie frumoasă, temă recurentă la Samples. La vârsta de cinci ani, el se culca în pat între mama şi mătuşa sa însărcinată. Într-o noapte, mătuşa a avut o hemoragie şi apoi a avortat; patul a fost literalmente inundat de sânge. Se pare că această întâmplare a generat obsesia răspândirii organelor

[1] Tăierea unei cavități a corpului şi scoaterea organelor interne. *(N. t.)*

Proiect RI

interne. Mai târziu, tot copil fiind, Samples a fost excitat de imaginea unei furnici[1] care umbla pe stomacul lui: își închipuia că va face o gaură și se va înfige în el. La treisprezece ani, jucând la ruleta rusească, și-a tras din greșeală un glonț în burtă. Despre Vietnam, a scris în jurnalul său că-i oferea împlinirea unui vis vechi din copilărie: pofta irezistibilă de a simți lama de oțel răscolindu-i măruntaiele. La origine, fantasma conținea chiar uciderea lui, săvârșită în timpul actului sexual de o „amazoană" care-l străpungea cu lancea. (Fran Steffens era o femeie voinică, de talie înaltă.) Samples îi povestise unui psihiatru că, la pubertate, îi plăcea (citez cuvintele psihiatrului): *„să se înțepe cu ace sau cuțite ca să-și întărească fantasma care declanșa și decupla juisarea erotică".* Mai târziu, în fantasmă a fost inclusă și uciderea amazoanei. De fapt, Samples își expusese propriul *modus operandi* într-o scrisoare trimisă unei foste amante, cu mult înainte de a o ucide pe Fran Steffens. Această scrisoare prezenta numeroase similitudini lingvistice cu cea din 8 decembrie. El își prevenea fosta metresă că atunci când va fi în pat cu noul ei partener, *„el va țâșni din beznă și-i va tăia beregata cu lama".* Samples relata în scrisoare, cu detalii oribile, cum le-ar despica el burțile fostei sale metrese și amantului ei, cum i-ar tortura el cu sadism rafinat după ce se va fi implicat în zbenguielile lor, pentru ca sperma, sângele și alte fluide corporale să se amestece în orgasm și moarte. Ar fi cea mai grozavă experiență erotică din viața lui și ultima pentru toți trei, căci, după măcelărirea lor, Samples avea de gând să întoarcă înspre el cuțitul, spintecându-și propriul pântec, ca *„să moară toți împreună".*

O privire rapidă în trecutul lui Samples evidenția imaginea unui om inteligent; obținuse o diplomă în psihologie la Universitatea din Stanford, în 1964, înainte

---

[1] În engleză, *aunt* (mătușă) și *ant* (furnică) se pronunță asemănător. *(N.t.)*

Proiect RI

de a pleca în armată. El pretindea că în Vietnam avusese funcția de „observator retras" şi că misiunea lui era să dirijeze tirul de artilerie împotriva pozițiilor Viet-cong-ului. Întors în țară în 1967, schimbările găsite aici i-au afectat serios idealismul. A căzut pe panta drogului şi a alcoolului. A lucrat o vreme ca barman, apoi la serviciul de salubritate, a ajuns şomer şi a vagabondat din oraş în oraş cât e țara de mare. Incapabil să păstreze o slujbă, a reuşit să-şi sublimeze problemele sale de împătimit al drogului în activitatea de combatere a toxicomaniei şi a găsit postul de consilier terapeutic pentru adolescenții aflați în situații dificile, la centrul antidrog din Salem. Colegii şi prietenii îi lăudau destoinicia şi, cu încetul, şi-a câştigat respectul lucrătorilor din branşă pe întreg districtul. După lectura acestei schițe biografice, mulți observatori ar fi gata să considere crima lui Samples ca pe un act izolat, un pas greşit, datorat fără îndoială drogului... o aberație. Aparențele sunt înşelătoare. Un asemenea raționament nu ține seama de eul profund şi ignoră complexitatea personalității stranii a lui Samples.

Am profitat de o nouă deplasare în Oregon, în cursul căreia trebuia să iau interviuri mai multor criminali încarcerați în diferite închisori de stat, pentru a încerca să-l întâlnesc pe Duane Samples. A acceptat fără să fie nevoie de mici o insistență. Slab, cu început de chelie, ochelari cu ramă fină, privire pătrunzătoare, ponderat şi chibzuit, bătea spre patruzeci de ani. Lucra ca secretar al departamentului de psihologie al închisorii şi avea o conduită exemplară; participa, între altele, şi la un program experimental care-şi propunea să-i învețe pe deținuți să-şi controleze pulsiunile agresive. I-am explicat scopul vizitei, rugându-l să aibă bunăvoința de a completa formularul de cincizeci şi şapte de pagini pe care-l utilizam în perioada aceea pentru analizele noastre statistice. Samples a refuzat. Mi-a argumentat că el nu se consideră un *serial killer* şi că deci nu vede de ce ar fi inclus în cercetarea noastră. Conversația a durat o oră.

Proiect RI

Mi-a precizat că-şi continuă studiile odată cu munca din închisoare ţinând ca, de îndată ce-şi va obţine eliberarea condiţionată, să-şi dea doctoratul în psihologie. M-a întrebat dacă ar putea obţine un post în FBI, la departamentul Ştiinţelor Comportamentale. Rămas praf, i-am zis că biroul n-ar angaja, în mod sigur, un om cu antecedente penale. Aveam impresia că acceptase să stăm de vorbă numai ca să-şi mai treacă plictiseala şi ca să-şi gâdile orgoliul megalomaniac. Întrucât refuzase să participe la programul nostru de cercetări, nu i-am promis că voi ţine secretă conversaţia; nu mi-am notat şi nici n-am înregistrat nimic.

Credeam că am închis dosarul Samples. Judecând după fotografiile locului faptei, după opiniile experţilor şi în urma convorbirii cu el, patologia sa îmi apărea clară: Samples era un sadic sexual. El refuzase să se considere ca atare sau să fie catalogat la *serial killers,* dar prezenta toate caracteristicile acestor mari criminali, de la fantasmele care sfârşiseră prin a-l împinge la crimă şi până la conduita sa ireproşabilă în închisoare. După clasificarea noastră, Samples era un ucigaş „mixt", adică prezenta în acelaşi timp şi dinamica ucigaşului organizat şi pe a celui dezorganizat. Spintecarea, mutilarea, sângele răspândit şi absenţa agresiunii sexuale îl defineau ca ucigaş dezorganizat, dar înainte şi după crima propriu-zisă, comisă în ceea ce am putea numi „starea secundară", intra incontestabil în acţiune spiritul prevăzător al ucigaşului organizat. Se dusese să ia cuţitul crimei din maşină; curăţase cu grijă locul faptei ca să-şi şteargă amprentele; graţie alcoolului şi drogului, care-i diminuaseră reacţiile de apărare, îşi putuse realiza fantasma atacând două victime vulnerabile. Opinia mea era că scrisoarea din 8 decembrie fusese scrisă *după* crimă şi nu înainte, ca proptea pentru sistemul său de apărare, axat pe iresponsabilitate. Era dovada clară a unui spirit calculat care se lăsa, e adevărat, în voia pulsiunilor în momentul actului, dar fiind capabil să se

Proiect RI

controleze, după cum dovedea fuga lui după Diane, spre a o împiedica să-l denunțe.

La începutul lui 1981 am aflat că Vic Atiyeh, guvernatorul Oregonului, îi comutase pedeapsa lui Duane Samples, care urma să fie în curând eliberat. Samples înaintase într-adevăr cererea de comutare în 1979, iar la vremea când încercasem eu să-i iau interviul nu ştiam nimic de demersurile sale, care creaseră agitație în biroul procurorului districtual. Acea primă cerere a fost respinsă de guvernator, fără ca procurorul să mai intervină. O a doua cerere, însă, a obținut un aviz favorabil. Între timp, Chris Van Dyke, fiul actorului Dick Van Dyke, venise în locul lui Gary Gortmaker în postul de procuror districtual şi luase problema în studiu. McCoy îi transmisese numele meu, explicându-i că sunt poate singura persoană (sau, oricum, printre puținele) care ar putea obține anularea comutării. Autoritățile din Silverton nu priveau cu ochi buni eventualitatea eliberării lui Samples şi-i trimiseseră procurorului un protest ferm. Van Dyke era cu siguranță scandalizat că guvernatorul comutase pedeapsa fără să-l consulte. Sarah McMillen, adjunctul lui Van Dyke, m-a întrebat dacă aş accepta să ajut acuzarea să împiedice eliberarea lui Samples. Am răspuns că sunt pentru rămânerea lui în închisoare, dar că nu pot depune mărturie decât dacă acuzarea înaintează o cerere în acest sens pe cale ierarhică. Dacă Samples ar fi acceptat participarea la Proiectul de cercetare asupra personalității patologice a criminalului, nu mi-aş fi permis să intervin, dar cum refuzase, eram liber s-o fac, cu condiția, bine-nțeles, ca FBI-ul să-mi dea dezlegare. Chris Van Dyke a trimis o cerere directorului William Webster şi am primit autorizația oficială de a mă duce în Oregon ca să depun mărturie.

Samples îşi întemeiase petiția de comutare pe două motive: îndreptarea comportamentului său şi boala mentală pe care o avea la data comiterii crimei şi care n-a

Proiect RI

putut fi atestată pentru că psihiatria nu recunoştea atunci acea patologie. Despre comportarea sa, numeroşi martori confirmau că Samples se schimbase în bine fiind un deţinut exemplar. Prezenta toate semnele căinţei: plângea când venea vorba de crimă, se pierdea în scuze, afirma că învăţase să-şi controleze agresivitatea şi că nu va mai comite niciodată asemenea atrocităţi. În Statele Unite, argumentau apărătorii săi, nu judeci un om după crimele pe care le *va putea* face. Samples, spuneau ei, nu trebuie să sufere din cauza unei prejudecăţi defavorabile şi era cazul să i se dea o şansă.

Demersul lui Samples n-avea nimic extraordinar. În schimb, elementul nou era aserţiunea sa după care uciderea tinerei Fran Steffens fusese consecinţa unui sindrom post-traumatic şi că, deci, el nu poate fi făcut responsabil. În 1975, această patologie nu figura în ediţia a doua a DSM[1], carte de referinţă pentru bolile mentale, şi de aceea nu se putuse prevala de ea în apărare. Argumentaţia lui Samples era în parte fondată. DSM vorbea de „tulburări pasagere datorate unei situaţii de criză", observate frecvent la soldaţii întorşi din Vietnam, caracterizaţi prin insomnii, neputinţa de a păstra un serviciu, iritabilitate şi probleme sexuale, atribuite mai multor cauze, printre care şi traumatismele războiului. În 1980, în ediţia a treia, numită pe scurt DSM-III, „tulburările pasagere datorate unei situaţii de criză" fuseseră avansate de la gradul de furtună la cel de taifun. Majoritatea simptomelor erau atribuite altor factori decât războiul, dar patologia era definită cu precizie. Era colacul de care se agăţa Samples. Vietnamul, susţinea el, îl perturbase profund şi, după ani de zbucium, traumatismul ieşise la suprafaţă şi provocase, din nefericire, moartea nevinovatei Fran Steffens. Graţie tratamentului urmat în închisoare, Samples îşi înfrânsese demonii. Ei aparţineau trecutului. Nu putea fi socotit responsabil de crima din

---

[1] DSM: *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (Manual de diagnostic şi statistică în tulburări mentale). *(N.t.)*

Proiect RI

1975, pentru că el se afla atunci sub influența sindromului post-traumatic, iar în prezent, odată ce reuşise să se vindece şi, în plus, să dea dovadă şi de un comportament fără cusur, trebuia să fie pus în libertate.

Cererea sa era sprijinită de doi psihologi. Unul era un doctor particular care încasa onorarii de la Departamentul Foştilor Combatanți pentru a urmări sistematic evoluția lui Samples în închisoare; celălalt era un universitar care efectuase cercetări aprofundate asupra veteranilor afectați de această nouă patologie, asimilată, din ce în ce mai mult, cu un „sindrom post-Vietnam". În genere, avocații cauzelor civile sunt destul de inspirați ca să nu se amestece în cazuri de crimă, deşi diploma lor le-ar îngădui-o; sincer vorbind, cred că şi psihologii de pretutindeni ar trebui să ia aminte la această înțelepciune şi să nu se bage în cazuri care-i depăşesc. Aş vrea să fiu bine înțeles: majoritatea cazurilor cu sindrom post-traumatic, direct legate de Vietnam, priveau veterani care fie nu reuşeau să-şi păstreze slujba, fie sufereau de impotență sau de insomnii. După câte ştiu, nici unul nu ajunsese mai departe şi, în nici un caz, până la nevoia de a scoate mațele semenilor. Nu neg posibilitatea ca Samples să fi suferit traumatisme inerente războiului, dar fantasmele care l-au determinat să ucidă o femeie, dacă nu aproape două, se dezvoltaseră cu mult înaintea plecării sale în Vietnam şi constituiau factorul decisiv al maladiei sale mentale. Tulburările datorate sindromului post-traumatic se produc îndeobşte timp de câteva săptămâni, să spunem câteva luni, după evenimentul traumatizant. Or, crimele lui Samples fuseseră săvârşite la doi ani de la întoarcerea din Vietnam!

Din evantaiul de argumente în favoarea comutării pedepsei, Samples scotea în evidență unul „decisiv": el pretindea că asistase la moartea atroce a doi prieteni, ofițerii Hugh Hanna şi Randy Ingrahm. După cum spunea raportul psihologului, Samples îl văzuse pe Ingrahm *„literalmente dezintegrat, făcut ferfeniță, de o mină de*

Proiect RI

infanterie"; el îşi amintea că *„adunase într-un coş bucăţile rămase pentru a le trimite în ţară"* şi nu putea uita *„cum ridica elicopterul acest coş din care şiroia sângele"*. Samples se prezenta astfel ca un erou; el afirma că fusese decorat pentru bravură şi se plângea că, în visele sale, decoraţiile *„aveau culoarea sângelui închegat"*.

În închisoare, Samples se însurase cu o femeie care lucra pentru o importantă agenţie de publicitate. Această agenţie, care era în relaţii strânse cu cercurile politice din Oregon, acţionase cu fineţe în favoarea cererii sale. Eu eram foarte surprins că guvernatorul Atiyeh comutase pedeapsa lui Samples după ce îi respinsese o primă cerere; asta nu prea i se potrivea. Cunoscut colecţionar de arme, Atiyeh figura ca atare într-un pliant publicitar al *National Rifle Association*[1], în care, printre altele, el spunea: *„Ca guvernator, sunt foarte sensibil la tot ce e în legătură cu lupta împotriva criminalităţii. Împreună cu toţi membrii NRA, sunt pentru utilizarea armelor în scopuri paşnice şi legale. Cred că cea mai bună prevenire este reprimarea"*. În timpul mandatului său, Atiyeh avusese deja de-a face cu vreo sută de cereri de comutare a pedepsei; nu acordase decât patru, dintre care trei nu făcuseră obiectul nici unei controverse (una, de exemplu, privea o femeie care-şi ucisese soţul: acela o bătea fără încetare de zece ani). Aşa că, mi-am zis, poate că guvernatorul a fost rău sfătuit în privinţa lui Samples, dacă nu cumva o fi vrut să facă un gest binevoitor în direcţia asociaţiilor foştilor combatanţi în Vietnam, care nu fuseseră deloc primiţi cum trebuie la întoarcerea în ţară, dar pe care noul preşedinte, Ronald Reagan, îi ridica acum la rangul de eroi naţionali.

---

[1] Această asociaţie, cu mai multe milioane de membri, apără dreptul oricui de a cumpăra în mod liber o armă, bizuindu-se pe un amendament al Constituţiei americane care afirmă că *„dreptul cetăţenilor de a purta o armă este inalienabil"*. Asociaţia constituie un puternic grup de presiune politică, opunându-se cu regularitate oricărei tentative de a reglementa vânzarea individuală a armelor. *(N.t.)*

Proiect RI

Deoarece mai aveam timp până la depoziția în procesul Samples, m-am consacrat câtorva cercetări. Ca ofițer în rezervă al CID şi ca agent al FBI-ului, nu numai că aveam acces la dosarele militare, dar mai ales ştiam să le citesc. Am solicitat deci celor de la armată să verifice dacă ofițerii cu numele de Hanna şi Ingrahm fuseseră într-adevăr ucişi în 1966 sau 1967; am obținut şi o copie a certificatelor de lăsare la vatră a lui Samples, document numit pe scurt DD 214. Fiecare soldat lăsat la vatră primeşte o copie a propriului DD 214, în care sunt trecute statele sale de serviciu, inclusiv decorațiile şi citările. DD 214 al lui Samples nu menționa nici o medalie pentru acte de bravură. Printre documentele dosarului exista şi unul care făcea referire la nişte distincții, acordate însă lui Hanna. Într-un paragraf, apărea şi numele de Randy Ingrahm. Autoritățile militare m-au informat că ofițerii Hanna şi Ingrahm fuseseră într-adevăr răniți, dar că nici unul dintre ei nu era mort; nu s-a găsit nici un ofițer decedat al cărui nume să semene, cel puțin, cu unul din cele două de mai sus.

E interesant de observat că psihologii, atât de dornici să pledeze în favoarea lui Samples, nu şi-au bătut câtuşi de puțin capul să verifice spusele pacientului lor. Totuşi, Samples îşi ceruse şi obținuse dosarul militar. De când se afla în închisoare, făcuse un număr impresionant de demersuri administrative, căpătând, de exemplu, o pensie de invaliditate pentru traumatisme datorate războiului din Vietnam. Pentru acestea, anexase numeroase piese justificative, în special din dosarul militar.

Samples colecționa tot soiul de dosare şi documente. John Cochran, un psiholog care lucra pentru administrația penitenciară a statului Oregon, era de părere că Samples, profitând de poziția pe care o avea în departamentul de psihologie al închisorii, îşi aranjase dosarul de deținut astfel încât să-i dovedească buna conduită. Această afirmație n-a putut fi până acum sprijinită pe probe, deoarece unele documente au dispărut. Cochran se

Proiect RI

pricepea bine la deținuți şi, după opinia lui, Samples era un sadic sexual tipic, patologie pe care o considera incurabilă. Cu alte cuvinte, şi în ciuda semnelor aparente de îndreptare, Samples nu se corijase, pur şi simplu pentru că acest lucru era imposibil. Cochran pretindea că, dacă Samples ar fi pus în libertate, el ar reîncepe să ucidă. S-a manifestat deci împotriva comutării pedepsei, dar opinia sa nu a fost luată în considerație.

Când trebuia să plec în Oregon ca să-l întâlnesc pe guvernator, soția mea tocmai suferise un grav accident de maşină; deşi serios rănită, a insistat să mă duc să-mi fac datoria. Presa luase în brațe cazul Samples şi problema comutării se lăfăia în titluri de-o şchioapă. Bătălia luase şi o întorsătură politică, întrucât parlamentul din Oregon avea în studiu o lege care-şi propunea ca, pe viitor, să retragă guvernatorului dreptul de a grația.

Mass-media reproducea pe larg argumentele ambelor tabere. Unele scoteau în evidență faptul că Samples se îndreptase şi susțineau că, dacă societatea crede în posibilitatea îndreptării unui om şi în vindecarea tulburărilor mentale, atunci trebuie să i se mai acorde o şansă. Numeroşi psihiatri şi psihologi – dar care nu lucrau în medii penitenciare – apărau acest punct de vedere, sprijiniți şi de asociațiile foştilor combatanți, împreună cu protectorii lor politici, printre care se aflau majoritatea liberalilor. Sigur că teza era seducătoare: ea se baza pe facultatea omului de a se transforma şi pe capacitatea medicinei de a trata afecțiunile mentale.

Celelalte afirmau că Samples este un sadic sexual, al cărui comportament distructiv n-a putut fi stăpânit decât prin faptul că a fost împiedicat să facă rău, fiind ținut după gratii, şi că există un mare risc ca el să-şi reia activitățile sângeroase dacă va fi liber. Aceasta era, evident, o viziune pesimistă asupra ființei umane; ea recunoaşte implicit că psihiatria înțelegea tulburările mentale, dar se

Proiect RI

dovedea incapabilă să vindece unele dintre ele. Aşa pesimistă cum era, teza se bizuia pe o realitate incontestabilă: puşcăriile sunt pline de recidivişti.

Pentru mine, argumentele ambelor tabere reprezentau o furtună într-un pahar cu apă. În locul vorbăriei, eu prefer faptele, şi faptele arătau că Samples corespunde exact caracteristicilor pe care le observasem la numeroşi *serial killers:* cel care a fost din copilărie bântuit de fantasme de o asemenea violenţă încât ajunge la un moment dat să le pună în practică, o va lua mereu de la capăt, pentru că realitatea e frustrantă şi el va încerca să adapteze cu orice preţ această realitate fantasmelor sale, acţiune la fel de imposibilă şi fără sfârşit precum cea a Danaidelor[1]. Înseşi scrierile lui Samples, rătăcirile, abuzul de droguri, detaliile concrete ale crimelor, minciunile despre faptele de arme şi chiar originea problemelor sale – toate probează caracterul patologic al personalităţii lui. În închisorile din Oregon se aflau deja şi alţi *serial killers,* dintre care doi reîncepuseră masacrele de cum li se dăduse, mult prea devreme, drumul. Jerome Brudos şi Richard Marquette fuseseră arestaţi şi condamnaţi în Oregon. În statul vecin, California, Ed Kemper făcuse numeroase victime, după ce fusese eliberat dintr-o instituţie pentru tinerii delincvenţi, în care fusese trimis pentru că-şi omorâse bunicii. Fantasmele lor criminale persistaseră, chiar şi după o lungă detenţie. Căci, din păcate, comportamentul exemplar al unui mare criminal în închisoare nu înseamnă că el nu va constitui o periculoasă ameninţare pentru societate, când va fi liber.

Spre sfârşitul lui iunie 1981, în ajunul întâlnirii cu guvernatorul, am avut o întrevedere cu echipa procurorului pentru a pune la punct strategia comună. În afară de Van Dyke, McMillen şi John Cochran, mai erau

---

[1] Personaje mitologice, condamnate să umple veşnic un butoi fără fund. *(N.t.)*

Proiect RI

prezenți Steve Jensen, directorul departamentului de reabilitare al spitalului general din Oregon şi doctorul Peter DeCoursey, un psiholog din Portland care-l examinase pe Samples în 1975, chiar după crimă. În cursul discuțiilor, i-am sugerat lui Van Dyke să verifice dosarul militar al lui Samples, întrucât deținutul îşi întemeiase cererea pe sindromul post-traumatic contractat în urma participării la războiul din Vietnam. Van Dyke avusese dosarul în mână, dar nu dăduse nici o atenție documentului DD 214 – în care, cum am spus, nu se pomeneşte de vreo decorație. Nici procuratura nu făcuse nimic pentru a verifica dacă, într-adevăr, Hugh Hanna şi Randy Ingrahm muriseră în luptă. Sarah McMillen mi-a cerut să aflu dacă Randy Ingrahm mai trăieşte, la care i-am răspuns că trebuie să solicite pe cale ierarhică acest lucru, chiar dacă, pe cont propriu, eu voi încerca să aflu câte ceva după ce mă voi întoarce la Quantico.

A doua zi dimineață, ne-am dus în clădirea Capitoliului din Salem ca să ne prezentăm punctul de vedere. Am vorbit primul. Guvernatorul Atiyeh era vizibil nervos. M-a întrebat dacă lucrez pentru agenția locală a FBI-ului şi, când i-am spus că vin de la Quantico, s-a mirat, întrucât cazul nu era de competența guvernului federal. I-am explicat că sunt un specialist în comportamentul criminal şi mă aflu acolo la cererea expresă a autorităților districtului Marion, cerere trimisă, pe cale ierarhică, direcției FBI-ului.

Mă aşteptasem la acest gen de atac; chiar discutasem despre asta cu consilierii juridici, la Quantico şi la cartierul general al FBI-ului, înainte de a pleca în Oregon. Luaserăm hotărârea că va trebui să evit să vorbesc despre Samples, limitându-mi observațiile doar la şase cazuri similare pe care le studiasem îndeaproape, printre care cele ale lui Brudos, Marquette şi Kemper. Cu Brudos

Proiect RI

şi Marquette, marcam puncte utile: am insistat asupra faptului că aceştia doi fuseseră eliberați prematur şi că reîncepuseră să ucidă imediat după ieşirea din închisoare, pentru că fantasmele criminale, pe care le nutriseră o mare parte din viață, continuau să le determine pulsiunile. Expozeul meu trebuia să dureze douăzeci de minute. După zece minute, Atiyeh a ieşit din sală. Ni s-a explicat că sunt nişte chestiuni importante care-l solicită. Mi s-a părut că guvernatorul pricepuse că a fost rău sfătuit şi acum prefera să se distanțeze. Îşi lăsa colaboratorii să se ocupe de acest caz care risca să-i ştirbească creditul politic. Colaboratorii cu pricina m-au ascultat politicos, dar nu şi-au notat nimic. Apoi profesionişti medicinei mentale şi-au expus argumentele, insistând asupra pericolului pe care l-ar prezenta Samples pentru societate.

M-am întors acasă convins că afacerea e închisă. Noi ne făcuserăm datoria; guvernatorul trebuia să facă acum următoarea mutare. În mass-media, dezbaterile erau din ce în ce mai aprinse. Înainte ca guvernatorul să-şi anunțe decizia, Marquette a depus şi el o cerere similară cu cea a lui Samples; a fost categoric respinsă. Toată lumea aştepta cu nerăbdare hotărârea în privința lui Samples; timpul trecea şi nu se spunea nimic. După o lună, la insistențele lui McMillen, am reuşit să dau de Randy Ingrahm, care lucra acum ca agent de asigurări în Illinois. Simplu soldat în Vietnam, şi nu ofițer, fusese într-adevăr rănit, dar mi-a declarat net că nu-şi aminteşte nimic în legătură cu Samples, deşi au luptat în aceeaşi companie de artilerie. I-am transmis aceste informații lui McMillen, care le-a asigurat o largă răspândire mediatică. Samples a contraatacat: cel care murise se numea Ingraham şi nu Ingrahm (cum susținuse la început); autoritățile militare au confirmat că numitul Ingraham murise, într-adevăr, în

Proiect RI

Vietnam, dar au mai precizat că acesta nu fusese niciodată în aceeaşi companie cu Samples.

Atunci Samples a mai scos o carte din mânecă: a strigat sus şi tare, în toate părţile, că argumentaţia acuzării e lipsită de temei, căci vorbeşte de „crimă sexuală", or, el – şi sublinia acest lucru – nu săvârşise nici un act sexual în timpul agresiunii. Aşa că de ce să se vorbească de „crimă sexuală"? După cum cititorul a aflat din exemplele furnizate în paginile acestei cărţi, absenţa penetrării e caracteristică anumitor ucigaşi dezorganizaţi, ceea ce nu înseamnă că ei nu-şi satisfac fantasmele erotice în cursul crimelor. Din păcate, această explicaţie necesită o amplă dezvoltare, incompatibilă cu exigenţele televiziunii, care preferă vorbuliţele emise tranşant de Samples.

„Ancheta" difuzată de canalul de televiziune CBS, în cadrul unei emisiuni-magazin, era cel puţin superficială. Noţiunea de „sindrom post-vietnamez" era la modă, iar Duane Samples vorbea curgător: iată cei doi factori care au înclinat balanţa. Emisiunea îl prezenta pe Samples într-o lumină eminamente simpatică. El avusese timp să-şi lustruiască apărarea, ştia să-şi argumenteze cererea şi se comporta ca un deţinut model. Oare cum de puteau oamenii să se înverşuneze împotriva acestui bărbat politicos, a cărui sinceritate şi căinţă săreau în ochi? Statele Unite puseseră punct episodului „Vietnam"; lumea trebuia să fie acum înţelegătoare faţă de cei care, după ce luptaseră pentru ţară, fuseseră atât de rău primiţi şi care sufereau acum din cauza ororilor pe care le trăiseră acolo. CBS părea să considere că argumentul principal al acuzării fusese înfrânt: tentativa de a-l discredita pe Samples, demonstrând că Randy Ingrahm era în viaţă, se întorcea împotriva celor care lansaseră atacul.

În acest timp, eu îmi continuam ancheta. Cu ocazia unui sejur în Europa, unde fusesem trimis de armată, am reuşit să-l găsesc pe Hugh Hanna. Avansat comandant,

Proiect RI

el era repartizat la SHAPE[1], în Belgia, unde, de altfel, l-am întâlnit. Îşi aducea bine aminte de Samples, pentru că acela fusese desemnat să-l înlocuiască în postul de observator avansat şi pentru că armata, în genere, avea multe să-i reproşeze. Samples era blamat pentru instabilitatea lui; pe de altă parte, el demoraliza trupa şi-i ațâța pe combatanți împotriva războiului. Aşa că, decât să rişte trimițându-l în față, statul-major decisese să-l mențină pe Hanna în post, până ce Samples devenea mai disciplinat. Atunci a survenit rănirea lui Hanna: un glonț i-a traversat limba şi cerul gurii. Când fusese convocat pentru a depune mărturie asupra activităților antimilitariste ale lui Samples, abia putea vorbi şi chestiunea a fost lăsată baltă. I-am transmis procurorului informațiile obținute de la Hanna, iar Van Dyke le-a supus atenției guvernatorului. A trecut vara şi Atiyeh tot nu luase nici o decizie.

A venit rândul fostului superior al lui Samples să intre în scenă. Spre sfârşitul lui august 1981, colonelul Courtney Prisk a povestit unui gazetar că-l cunoscuse pe Samples în Vietnam *„aşa cum orice comandant îşi cunoaşte locotenenții din companie. Pe el, poate, chiar mai bine, fiindcă stăteam de multe ori de vorbă".*

„Lui Duane îi era o teamă maladivă de orice luptă. Tot timpul trebuia să ai grijă să-i ridici moralul. Era un tip bizar, nu țicnit, dar bizar. Îi sărea inima din loc pentru orice fleac". Prisk a menționat şi el că Hanna şi Ingrahm erau în viață şi a precizat că cineva din compania sa fusese într-adevăr pulverizat de o mină anti-infanterie, dar Samples era atunci la trei sute de metri distanță şi nu avea cum să asiste la carnagiu. *„După părerea mea,* a rezumat Prisk, *Samples a luat două-trei lucruri auzite de ici, de colo şi şi-a confecționat nişte amintiri ale unor fapte pe care nu le-a trăit... Altfel, ca militar a fost bun, nimic de*

---

[1] SHAPE: *Supreme Headquerters Allied Powers Europe* – Cartierul General Suprem al Forțelor Aliate din Europa. *(N.t.)*

Proiect RI

zis, şi-a făcut corect treaba. De aceea, eu zic că toată povestea asta cu traumatismul e un rahat cu perje".

Poate că pe Atiyeh, impresionat deja de explicaţiile mele şi ale procuraturii, l-a convins mărturia colonelului, sau poate că a fost sensibil la presiunea populară concretizată într-un decret în curs de discutare, care limita prerogativele discreţionare de graţiere, ori la scrisorile pe care populaţia le trimitea ziarelor, neliniştită de eventuala eliberare a lui Samples – fapt e că, la sfârşitul lui 1981, el a revocat comutarea pedepsei ucigaşului. Samples trebuia deci să-şi efectueze restul de pedeapsă până când tribunalul va estima că merită eliberarea condiţionată.

După acest „nu" al guvernatorului, Samples a decretat că eu sunt singurul responsabil de toate nenorocirile lui, eu sunt omul care l-a condamnat să putrezească în puşcărie, şi a stârnit împotriva mea o campanie care a consumat câteva tone de hârtogăraie şi câţiva ani buni, până să ajungă la un deznodământ. Ţapul ispăşitor nu putea fi John Cochgran, care-l cunoştea prea bine, nici ceilalţi „psih"-i care-l examinaseră şi recomandaseră menţinerea lui în detenţie; nu, vinovatul era fără doar şi poate mercenarul ăla de la Washington care fusese angajat ca să-l calomnieze pe el, ăla pe care el l-a dat afară când a venit să-i ia lui un interviu. Samples a angajat jurişti şi a reuşit până şi performanţa de a atrage în rândurile sale un senator; i-a pus să ceară o anchetă administrativă asupra rolului jucat de mine în afacerea comutării pedepsei. M-a acuzat că l-am defăimat în faţa guvernatorului. Întrucât nu eram titularul unui doctorat în criminologie, n-aveam nici un drept să-i judec lui crimele şi nici să afirm că am eu nu-ştiu-ce cunoştinţe în materie de ucigaşi în serie. Ca de fiecare dată când administraţia e pusă în discuţie, a fost desemnată o comisie însărcinată să verifice legalitatea cutărei sau cutărei proceduri şi o

Proiect RI

grămadă de oameni şi-au pierdut vremea şi au consumat topuri întregi completând formulare. Din fericire, Van Dyke şi cu mine ne comportaserăm în deplină conformitate cu legea şi eram acoperiţi cu documente în regulă. În cele din urmă, am făcut o depoziţie sub prestare de jurământ în faţa comisiei de control a FBI-ului. Comisia a dat verdictul că nu am comis nici o greşeală profesională şi ancheta s-a oprit aici.

Duane Samples a fost eliberat în 1991. Sper din toată inima că s-a corijat cu adevărat şi că demonii săi n-o să-l mai împingă la crimă. Numai viitorul va arăta dacă e aşa.

Proiect RI

10

Ochiurile plasei

În anii 50, un bărbat violase şi ucisese numeroase femei în Los Angeles, dar un singur inspector a reuşit să miroasă că aceste crime, pe care în aparenţă nimic nu le lega, au fost săvârşite de unul şi acelaşi individ. Căutarea acestui asasin a avut ca efect, un sfert de secol mai târziu, crearea structurilor guvernamentale care să micşoreze ochiurile plasei pentru viitorii ucigaşi.

Harvey Murray Glattman era un asasin care-şi depăşea epoca. În anii 50, metoda lui era să caute manechine la mica publicitate din ziare. El preciza că nu vrea manechine profesioniste şi că oferă femeilor care acceptă să-i pozeze dublul tarifului obişnuit. Le convingea să vină într-un apartament discret; acolo, le cerea să se dezbrace puţin câte puţin, în timp ce el le fotografia. Glattman ghicea că femeile nu spuseseră nimănui unde sunt şi ce fac, de teamă să nu fie dezaprobate; ştia deci că victimele sale nu vor fi imediat căutate. Întrucât Glattman considera că dezbrăcându-se de bunăvoie, ele îl incită la viol, le siluia şi apoi le omora ca să nu-l reclame. Acelaşi raţionament îl vor face, mai târziu, şi alţi ucigaşi, şi mai cu seamă Jerome Brudos.

Am spus că Glattman îşi depăşea epoca pentru că el îşi recruta victimele de la mica publicitate. În anii 50, era o noutate; azi, e ceva banal, cu tot felul de jurnale *underground*[1] şi chiar reviste cu tradiţii, care publică

[1] „Subteran"; clandestin. (*N.t.*)

Proiect RI

anunțuri de rendez-vous. Nu se poate să nu vă fi căzut vreunul sub ochi: *tânăr, bine făcut, caut parteneră împărtăşit experienţe, ski, dans etc.* Majoritatea acestor anunțuri sunt autentice; o infimă minoritate sunt date de violatori sau ucigaşi în căutarea unei prăzi facile. În cazul lui Glattman, anunțul era rodul a cincisprezece ani de fantasme. El trecuse de la experiențele erotice copilăreşti la agresiuni sexuale minore, apoi la violuri şi în fine la crime.

Un inspector al brigăzii Crime din Los Angeles primise sarcina să cerceteze două crime, în aparență fără legătură una cu alta. Pierce Brooks era el însuşi un polițist ieşit din comun: fost ofițer de marină şi pilot de vase de escortă, devenise unul din cei mai buni anchetatori ai poliției din Los Angeles. Brooks clocotea de draci: simțea, într-un mod inexplicabil, că cele două crime aveau aceeaşi origine, dar n-avea cum s-o dovedească. Şi-a asumat deci sarcina de a despuia arhivele redacțiilor şi ale serviciilor de poliție ca să vadă dacă mai existau crime care să semene cu cele pe care le cerceta. Ei bine, munca asta de furnică l-a dus la arestarea lui Glattman.

Lunga confesiune a lui Glattman e unul din primele documente asupra sufletului unui *serial killer*, ea cuprinde multe din trăsăturile pe care le-am enumerat în această carte. Lucrul cel mai interesant în această confesiune sunt tentativele lui Glattman de a fi rațional şi dialogurile lui cu victimele după viol. Ca mulți alți ucigaşi, Glattman nu suporta ca o femeie să încerce a-l potoli – de exemplu, promițându-i că, dacă o lasă să plece, nu va povesti nici măcar celei mai bune prietene că a violat-o – şi asta-l enerva într-atât încât era un motiv s-o omoare. De fapt, biata fată avea şanse infime să iasă vie de acolo, pentru că Glattman era sub imperiul fantasmelor sale, care germinaseră ani de-a rândul înainte de a izbucni; or, aceste fantasme impuneau moartea prăzii. Glattman a fost judecat şi condamnat la moarte. Execuția a avut loc în 1957; a asistat şi Brooks.

Proiect RI

S-ar putea ca această întâmplare să vă pară cunoscută; ucigaşul şi detectivul au dobândit o mare celebritate, numeroşi romancieri şi scenarişti s-au inspirat din ea. Acum câțiva ani, eu am prezentat cazul Glattman la un seminar şi Mary Higgins Clark m-a căutat ca să-i dau câteva detalii suplimentare, pe care i le-am pus imediat la dispoziție: a folosit materialul în romanul ei de succes *Caut tânără care dansează bine.* Apărut mai demult, romanul lui Joseph Wambaugh, *Mortul şi supraviețuitorul,* povestea tot o anchetă a lui Pierce Brooks.

Dificultățile întâmpinate de Brooks în obținerea informațiilor de la diferitele servicii de poliție l-au determinat să conceapă un sistem care să lege între ele toate polițiile din California, pentru a-i putea urmări şi aresta mai uşor, în viitor, pe criminali. El a avut în vedere folosirea unui computer, căci teleimprimatoarele – o altă posibilitate – erau nepotrivite pentru schimbul de informații. La sfârşitul anilor 50, computerele erau încă greoaie, ocupau o groază de loc şi costau prea mult pentru bugetul statului. Brooks a fost nevoit să-şi bage ideea într-un sertar şi să-şi vadă de carieră; a devenit şeful brigăzii Crime din Los Angeles, apoi şeful poliției din Eugene şi din Springfield, în Oregon, iar mai târziu, din Lakewood, în Colorado.

Prin 1975, am început să mă interesez serios de cazurile personale ale *serial killers*-ilor şi unul din primele pe care le-am puricat a fost cel al lui Glattman. Cum am povestit mai înainte, pe la sfârşitul anilor 70 am inițiat Proiectul de cercetare asupra personalității patologice a criminalului, care a primit aprobarea FBI-ului şi fonduri de la Departamentul Justiției, tocmai pentru a avea posibilitatea să-i interoghez pe asasinii aflați în detenție. Prin acest proiect şi prin dezvoltarea BSU, s-a început instituționalizarea inițiativelor mele personale. În acea perioadă, Teten şi Mullany ieşiseră la pensie şi eu devenisem criminologul şi „profilatorul" de referință al

Proiect RI

FBI-lui; micul grup de pionieri se transformase într-o echipă de profesionişti care furnizau poliţiilor locale profiluri ale suspecţilor şi care făceau, simultan, cercetări aprofundate în închisori. Pe deasupra, şi în ciuda încetinelii administraţiei, reuşisem să pun pe picioare un program de învăţământ, de predare a tehnicii profilului, având drept cursanţi poliţiştii de teren şi trebuie să spun că foarte mulţi au fost atraşi de Quantico. Ceea ce fusese o „artă", devenea tot mai mult o ştiinţă la dispoziţia poliţiştilor dotaţi cu o intuiţie deosebită. În 1979, lucrau în poliţiile locale cincizeci şi cinci de agenţi formaţi de noi, transmiţându-ne informaţii care ne sporeau stocul de cunoştinţe asupra ucigaşilor în serie. Ei serveau şi ca elemente de legătură între serviciul fiecăruia şi BSU; de asemenea, puneau în practică, pe plan local, descoperirile şi progresele noastre.

Mi-aduc aminte de o conversaţie purtată în 1981 cu directorul de la Quantico, Jim McKenzie. A fost un bun schimb de idei, cu câteva beri în faţă, după serviciu.

Creasem deja cel mai bun instrument din ţară şi poate din lume pentru formarea poliţiştilor; fişierul nostru de amprente digitale şi laboratorul de analize erau considerate drept cele mai performante de până atunci. I-am amintit lui McKenzie că se schimbase legea şi FBI-ul avea de-acum înainte latitudinea de a interveni în crimele sângeroase, aflate anterior exclusiv în competenţa poliţiilor locale. I-am sugerat să înfiinţeze la Quantico, sprijinindu-se pe progresele Departamentului Ştiinţelor Comportamentale şi pe agenţii locali formaţi de noi, un Centru naţional pentru studiul crimelor sângeroase. Ideea mea era să folosim rezultatele cercetărilor noastre pentru a ajuta poliţia în obţinerea mandatelor de percheziţie, capacitând-o să precizeze ce anume caută, pentru a-i învăţa pe inspectori să conducă un interogatoriu şi pentru a îmbunătăţi materia care se preda deja agenţilor FBI-ului. Cu un aer cât se poate de natural, McKenzie a spus că ar fi mai bine ca proiectul să se numească

Proiect RI

Centrul național *de analiză* a crimelor sângeroase, şi mulțumită acestei subtile transformări, şi-a „însuşit" paternitatea proiectului. Am râs amândoi de această aluzie glumeață la binecunoscuta practică din alte instituții şi la lipsa de scrupule a cohortelor de birocrați care-şi trec în contul lor, fără ruşine, ideile altora. McKenzie a recunoscut senin că ideea era a mea şi că e excelentă. În anii care au urmat, s-a bătut fără preget pentru construirea NCAVC-ului (*National Center for the Analysis of Violent Crime* – Centrul Național de Analiză a Crimelor Sângeroase), care ar fi rămas în stadiul de proiect fără îndârjirea sa: nimic nu se poate face fără pile acolo sus.

La Quantico, NCAVC a ajuns să domine, nu după mult timp, toate celelalte programe de ştiințe comportamentale la care eram asociat. După cum cititorul îşi aminteşte, probabil, şcoala de poliție a FBI-ului din Quantico, centru de formare a polițiştilor din cincizeci de state americane şi a recruților Biroului, se deschisese în 1972. NCAVC a înglobat mai târziu toate formațiunile profesionale şi programele de cercetare, incluzând şi centralizarea datelor, ceea ce nu numai că nu ajunsese încă la FBI, dar era hăt departe, când mi-am pus eu în minte să stau de vorbă cu marii criminali încarcerați în închisorile americane. Astfel, după modelul Proiectului de cercetare asupra personalității patologice a criminalului, s-au dezvoltat alte studii, consacrate asasinării copiilor, incendiilor criminale, violurilor, mentalității ucigaşilor, spionajului, contra-spionajului etc. NCAVC a devenit, în fond, brațul înarmat al Departamentului Ştiințelor Comportamentale de la Quantico.

În timp ce aşterneam planurile NCAVC-ului, am aflat că Pierce Brooks obținuse fonduri de la Departamentul Justiției pentru crearea unui program de cercetare asupra crimelor sângeroase. După mai mult de douăzeci de ani de aşteptare, îşi vedea în fine împlinindu-se visul din anii 50; acum, folosirea computerelor intrase în obişnuință.

Proiect RI

Între epoca lui Harvey Glattman şi începutul anilor 80, se produsese o profundă schimbare în zona marii criminalități. În Statele Unite ale epocii '50 şi '60, practic, toate omuciderile se rezolvau în anul în care fuseseră comise, pentru că cea mai mare parte dintre cele zece mii de asasinate anuale erau crime săvârşite de un ucigaş care-şi cunoştea victima – soție, rudă, vecin, coleg de muncă. În anii 70, situația se schimbase radical. Se comiteau circa douăzeci de mii de omoruri anual pe teritoriul Statelor Unite, dintre care cinci mii rămâneau nerezolvate, adică 25% (şi se ajungea până la 30%). Acesta era sectorul pe care-şi propunea Pierce Brooks să-l scoată la liman prin proiectul său, pe care-l amplificase considerabil din ziua când îi venise ideea. Acum, el avea în vedere un program aplicabil pe întreaga suprafață a Statelor Unite, nu doar în California, astfel ca toate serviciile de poliție să poată furniza date şi să le utilizeze pe cele centralizate şi stocate.

Când am prins de veste că Departamentul Justiției i-a acordat fonduri lui Brooks, am intrat în legătură cu el. I-am propus să facă parte din schema noastră de consilieri pentru Proiectul de cercetare asupra personalității patologice a criminalului şi să ne facă o vizită la Quantico. Când a văzut cum stăm, m-a invitat la rândul lui să-i întâlnesc echipa care activa sub bagheta profesorului Doug Moore la Universitatea din Huntsville, Texas.

N-am văzut în viața mea pe cineva să utilizeze fondurile federale aşa cum făcea Brooks. Oricine cunoaşte cât de cât practicile guvernamentale, ar fi cerut de la Departamentul Justiției câteva milioane de dolari, pur şi simplu, pentru a studia crearea unui sistem informatizat inter-state; Brooks nu; el n-a cerut şi n-a primit decât 35 000 de dolari, şi avea chitanțe pentru fiecare cent cheltuit. Strânsese în jurul său o echipă de specialişti în criminologie. Pentru a asista la o conferință în Texas, trebuia să ne rezervăm biletele de avion cu luni

Proiect RI

de zile înainte, ca să beneficiem de tarife reduse. La Huntsville, eram cazați în dormitoare comune, mâncam în expresuri cu autoservire şi circulam cu autobuzul. Ah, într-adevăr, Brooks nu ți-ar fi risipit un bănuț de-al contribuabilului! Deşi i-am admirat onestitatea, mi-am dat repede seama că proiectul său – VICAP, *Violent Crime Apprehension Program* (Programul de cercetare a crimelor sângeroase) – nu va funcționa niciodată.

El îşi propunea să instaleze cartierul general al VICAP în două camere ale departamentului de poliție din Lakewood. Preconiza vreo zece-cincisprezece terminale, repartizate în oraşele cele mai mari ale țării, ceea ce ar fi însemnat că fiecare terminal ar fi avut de acoperit două sau trei state. Pe deasupra, solicitările financiare ar fi trebuit reînnoite în fiecare an. Era clar că treaba nu stătea în picioare.

Când am devenit destul de apropiați, i-am împărtăşit lui Brooks reticențele mele, arătându-i tot ce ştiam despre felul cum merg creditele guvernamentale. Situația fiind cea care era, chiar dacă el obținea un credit mulțumitor în 1982, existau toate şansele ca guvernul să se schimbe în 1984 şi apărea riscul ca o nouă administrație să nu-i mai aprobe creditele: proiectul ar fi sucombat din lipsă de bani. Pe când, dacă proiectul ar fi ținut de o agenție federală deja existentă, reînnoirea fondurilor s-ar fi făcut automat şi n-ai mai fi depins de bunul-plac politic sau de schimbarea majorității. În plus – i-am argumentat eu – dacă instalăm VICAP-ul într-o agenție federală, putem utiliza birourile, personalul, instalațiile şi poate chiar un sistem informatic de înaltă tehnicitate; toți aceşti bani economisiți îi putem folosi în alte scopuri. VICAP-ul poate fi plasat sub tutela Poştei, a Sănătății, a Educației – deşi cea mai normală ar fi cea a FBI-ului. Nu ignoram resentimentele polițiştilor față de FBI – indiscutabil justificate de refuzul Biroului de a-şi plăti „datoriile" către ei – dar consideram totuşi că VICAP-ul ar fi fost mult mai la locul său în FBI, iar complementaritatea cu NCAVC (pe care-l pregăteam) i-ar fi sporit eficacitatea.

Proiect RI

Brooks mi-a acceptat argumentele şi ne-am unit eforturile pentru a trece VICAP-ul sub egida FBI-ului; de cum ar fi sosit creditele, Brooks urma să se stabilească la Quantico şi să purceadă la lansarea programului. FBI-ul şi Brooks au cerut o finanțare de câteva milioane pentru ca VICAP şi NCAVC să demareze.

Cei zece ani de activitate anterioară la FBI mă făceau să mă interesez de VICAP. Avusesem ocazia să observ că, de multe ori, confruntată cu o crimă fără mobil, poliția nu reacționa cum se cuvine. David Berkowitz ucisese un şir de persoane la New York, până când poliția să înțeleagă că victimele fuseseră asasinate de acelaşi om. Dacă VICAP-ul ar fi fost operațional, legătura între crime s-ar fi făcut mai devreme şi câteva vieți omeneşti ar fi fost salvate. La fel, în perioada când Wayne Williams făcea ravagii la Atlanta, poliția respinsese timp de un an ipoteza că e vorba de un singur asasin.

Poliția avea în mod cert nevoie de un sistem ca VICAP şi era strict necesar ca acesta să fie corelat cu NCAVC şi cu alte programe guvernamentale de depistare a persoanelor dispărute, din încă un motiv: ridicarea moralului familiei (amintiți-vă de părinții lui Johnny Gosch). Oamenii depăşesc până la urmă durerea pricinuită de moartea cuiva apropiat, chiar şi a unui copil, dar starea de incertitudine împiedică revenirea la normal. O familie nu poate să uite, atâta timp cât nu ştie ce s-a întâmplat cu copilul ei. E viu? A fost omorât? Când? Cum? Chiar şi la zece ani după răpire, familia Gosch ar fi dorit să ştie care a fost soarta fiului lor, dacă a fost găsit cadavrul, dacă asasinul a fost prins (poate în urma altei crime). Ca să poată uita, familia Gosch voia să ştie. Tocmai această posibilitate intenționau VICAP şi NCAVC să le-o ofere.

Instituțiile se urnesc greu şi încet; VICAP şi NCAVC nu au făcut excepție. Discuțiile în privința instalării VICAP-ului s-au întins de-a lungul unui an întreg. În

Proiect RI

cursul uneia dintre întrunirile noastre din Texas, un gazetar cu experienţă, membru al echipei lui Brooks, ne-a anunţat că, recent, un anume Henry Lee Lucas a mărturisit comiterea a circa o sută de crime, pe tot teritoriul Statelor Unite. Gazetarul ne-a sfătuit să folosim ocazia pentru a dovedi utilitatea VICAP-ului.

Deşi cu toţii socoteam că afacerea Lucas ne-ar putea servi interesele şi ar putea convinge publicul de necesitatea VICAP-ului, aceia dintre noi care aveam ceva experienţă în materie criminalistică eram sceptici.

În 1983, când a fost condamnat pentru uciderea unei bătrâne într-un orăşel texan, Henry Lee Lucas era un vagabond de vreo patruzeci de ani. La proces, a declarat tribunalului că nici nu-i pasă de sentinţa care se va pronunţa deoarece el, de la ieşirea din închisoare, în 1975 (fusese închis pentru că-şi omorâse mama), asasinase sute de persoane; pe unele dintre ele cu complicitatea unui alt vagabond, Ottis Toole, pe care-l întâlnise în 1979. Această mărturisire şi declaraţiile pe care a trebuit să le facă ulterior i-au permis lui Lucas să scape de culoarul morţii şi să călătorească de-a lungul şi de-a latul Statelor Unite în cursul diferitelor anchete care s-au întins pe mai mulţi ani.

Prima care a căzut în această capcană întinsă de Lucas a fost poliţia texană. Inspectori şi şerifi din diferite state bombardau Texasul cu cereri de informaţii asupra lui Lucas sau asupra eventualităţii ca el să fi participat la cutare sau cutare crimă care le mărea teancul de dosare neelucidate. Poliţia texană a anunţat prompt că orice solicitare trebuia prevăzută şi cu o recapitulare amănunţită a faptelor; după verificări, postulanţii puteau veni să-l interogheze „în direct" pe Lucas.

Să presupunem că poliţia din Illinois avea pe cap o crimă al cărei făptaş n-a putut fi găsit: o tânără violată şi asasinată într-un parking de către (după anumite indicii) un străin aflat în trecere. Dosarul se transmitea poliţiei texane care-l interoga pe Lucas asupra cazului. Dar, în

Proiect RI

loc să i se pună întrebări indirecte, pentru a se ajunge la certitudinea că el se găsea, într-adevăr, în Illinois în ziua crimei, polițiștii îi dădeau, practic, răspunsurile, dezvăluindu-i, de exemplu, vârsta, sexul, rasa victimei şi arătându-i de multe ori şi fotografiile de la locul faptei (ca să-i împrospăteze memoria); apoi îl întrebau – în cazul dat – dacă a omorât-o pe acea femeie. Lucas era destul de viclean pentru a nega paternitatea a jumătate dintre cazuri, recunoscându-le pe celelalte. De cum mărturisea, un reprezentant al poliției în cauză venea în Texas ca să-i ia interogatoriul şi, foarte adesea, se întâmpla ca Lucas să fie dus în statul unde fusese comisă crima; rămânea acolo cât dura reconstituirea, procesul etc. Rareori existau martori sau alte probe în afara mărturisirilor lui Lucas. Poată să pară de necrezut, şi totuşi polițiile a treizeci şi cinci de state au utilizat această procedură ca să claseze două sute zece cazuri de crime ale căror făptaşi nu fuseseră prinşi.

În acele perioade, Lucas era scos pentru luni de zile din celula sa fără aer condiționat; călătorea prin țară, lua avionul sau autocarul, dormea în moteluri, mânca la restaurante şi era mai tot timpul tratat ca o celebritate. La un moment dat, s-a ținut în Texas un fel de congres, în cursul căruia polițiștii din toate Statele Unite au „dezbătut" cazurile Lucas. N-am luat parte, dar mi s-a povestit că acest congres s-a cam transformat în mascaradă; imaginați-vă o hală de Bursă, unde fiecare strigă ceva şi gesticulează şi veți avea o idee de ce trebuie să fi fost în acel „târg" unde toți polițiștii încercau să se debaraseze, fie şi pe nimic, de câte un caz. După părerea mea, eşecul s-a datorat pe de o parte dorinței tuturor polițiilor de a scăpa de dosare stânjenitoare, dar, pe de alta, şi perspectivei prea ispititoare pentru inspectorii lehămesiți de rutina polițienească, de a petrece pe degeaba o vacanță în Texas.

Unul din superiorii mei a vrut să se ducă în Texas – pe banii NCAVC-ului – nu ca să obțină informații utile, ci ca

Proiect RI

să se poată lăuda ulterior că a întâlnit un criminal celebru. Întrucât existau nişte frâie şi în mâna mea, am opus un veto. La Lucas s-a dus totuşi un agent de-al nostru de la Biroul din Houston. L-a întrebat dacă el este autorul crimelor din Guyana. *„Mda"*, a zis Lucas. Agentul l-a întrebat atunci cum a ajuns în Guyana. *„M-am suit în hârbul meu şi m-am dus"*, a răspuns Lucas. Simțind oarecum pericolul, a adăugat că nu-şi mai aminteşte bine pe unde vine Guyana, dacă e-n Texas sau cumva prin Louisiana... Deci, pe scurt el mărturisise – fără să-l oblige nimeni – asasinarea a sute de persoane despre care toată lumea ştia că se sinuciseseră undeva la mii de kilometri de Statele Unite, din ordinul celui care fusese *guru*-l lor, Jim Jones; Lucas n-avea, bine-nțeles, nici o legătură cu secta respectivă. Asta spune totul despre credibilitatea celorlalte mărturisiri ale sale.

În cele din urmă, s-a reuşit reconstituirea trecutului lui Lucas, s-au obținut mărturii de pe la diferiți foşti patroni ai săi – Lucas lucrase cu intermitență la cules ciuperci în Pennsylvania, la cimitire de maşini în Florida etc. – s-au verificat chitanțe şi cărți de credit ş.a.m.d. Hugh Aynesworth şi Jim Henderson de la *Dallas Times Herald* au efectuat cea mai aprofundată anchetă, reuşind să dovedească, de exemplu, că Lucas se găsea în Florida în ziua unui omor pe care el spunea că l-ar fi comis în Texas etc.

Când l-am întâlnit eu pe Lucas, controversa era pe terminatelea, el recunoscuse deja că nu comisese nici una din crimele de care se „acuzase". Supus unui interogatoriu sever, a mărturisit că, după 1975, omorâse *„câțiva"*, sub zece, poate cinci. Nu mai ştia. El *„ciripise"* crimele ca să se distreze, ca să profite de viață şi ca să demonstreze cât de *„tâmpită"* e poliția (după propriii săi termeni).

A fost nevoie de câțiva ani buni pentru a descâlci harababura provocată de „mărturisirile" lui Lucas. Totuşi, bătrânul gazetar avusese dreptate: dacă VICAP-ul ar fi

Proiect RI

funcționat la vremea istoriilor lui Lucas, spusele acestuia ar fi fost mai ușor de verificat. Am fi cerut serviciilor de poliție să completeze formularele VICAP referitoare la crime neelucidate și am fi introdus datele în programul nostru informatic. Ar fi fost astfel lesne să le clasăm în funcție de dată, loc și *modus operandi;* ar fi reieșit imediat că anumite crime au fost săvârșite la aceeași dată în locuri diferite, ceea ce ar fi exclus posibilitatea unui singur asasin. Procedând prin eliminare, s-ar fi redus câmpul cercetărilor și li s-ar fi creat anchetatorilor putința să se concentreze asupra pistelor realiste.

În timp ce noi puneam la punct formularul tip al VICAP-ului, poliția din Los Angeles își bătea capul cu un caz complicat, supranumit cel al Vânătorului Nocturn. Fără să fie cu totul siguri, anchetatorii apreciau că seria de crime care îndoliase comunitatea hispanică a orașului fusese comisă de unul și același asasin. Am trimis deci agenți ai proaspăt înființatei echipe VICAP să ofere asistență tehnică, în principal pentru a verifica precis care anume dintre victime ar fi ale aceluiași asasin. Frank Salerno, cel care se remarcase deja rezolvând enigma sugrumătorului din Hillside, era șeful cazului Vânătorului Nocturn. El avea suficientă experiență pentru a se lipsi de serviciile noastre, dar noi am profitat de ocazie pentru a ne verifica eficacitatea formularelor; pe lângă asta, voiam și să demonstrăm că putem ajuta un serviciu de poliție, fără să tragem spuza pe turta noastră și să luăm tot caimacul. Arestarea lui Richard Ramirez, Vânătorul Nocturn, nu s-a datorat deloc (sau, oricum, foarte puțin) FBI-ului, dar cazul ne-a ajutat să ne modificăm formularul VICAP de bază, prea lung și ambițios, chiar dacă și așa a rămas destul de detaliat ca să-i ia o oră bună unui polițist pentru a-l completa.

În anii 80, pe când solicitam credite pentru crearea programelor VICAP și NCAVC, masacrele unui alt *serial killer* au produs un nou val de panică. Într-un articol

Proiect RI

publicat de *Criminal Justice Research Bulletin* în 1988, Philip Jenkins de la Universitatea din Pennsylvania, cita diverse reportaje apărute în ziare şi reviste care insistau asupra creşterii numărului de crime nerezolvate în Statele Unite, subliniau că majoritatea acestora sunt comise de *şerial killers* şi cereau crearea unor noi metode pentru a-i înfrunta pe aceşti criminali de tip nou ale căror rânduri creşteau cu o regularitate neliniştitoare. Jenkins critica presa şi cita cazul Lucas pentru a demonstra cum se face mult zgomot pentru nimic. Aşa cum am arătat la începutul acestui capitol, „crimele fără mobil" au crescut, realmente mai mult în anii 70 şi 80 decât în perioadele precedente; analiza lui Jenkins era totuşi corectă: panica pe care o declanşa mass-media, fără să se sinchisească, era adesea mult exagerată faţă de cauzele reale, iar FBI-ul şi acei care încercau să promoveze VICAP-ul erau complicii obiectivi ai gazetarilor, cerând credite suplimentare şi insistând să se ia noi măsuri. De fapt, noi nu căutam publicitatea, dar când un ziarist ne telefona, acceptam să-i dăm informaţiile cerute. Alimentând această fierbere, utilizam o tactică bine cunoscută la Washington, care constă în a face lucrurile să dea în clocot ca să atragi atenţia Congresului şi a înalţilor funcţionari din guvern.

Din păcate,unii birocraţi au mers prea departe. Pierce Brooks şi cu mine am fondat NCAVC şi VICAP pe o argumentaţie solidă, dar în mintea noastră era vorba de proiecte pe termen lung, ale căror beneficii nu erau imediate; nu-l arestezi pe criminal după ce ai ciocănit niţel pe tastele unui computer. Îmi amintesc că-i spusesem lui Pierce Brooks că, dacă VICAP-ul va demara oficial în 1985, el nu va fi cu totul operaţional înainte de 1995. Motivele erau simple: legea nu obliga poliţiile locale să completeze formularele noastre şi să ni le trimită; era nevoie de timp pentru ca aceste servicii de poliţie să înţeleagă că era în interesul lor să participe la VICAP; şi trebuia timp pentru a aduna destule date încât programul

Proiect RI

VICAP să fie în stare a ajuta la rezolvarea unei afaceri criminalistice.

În iunie 1984, preşedintele Reagan a anunțat crearea NCAVC în fața convenției anuale a Asociației Naționale a Şerifilor, la Hartford, în Connecticut. Cu această ocazie, i-a definit şi cea dintâi misiune: să-i identifice şi să-i înhațe pe asasinii în serie. Pierce Brooks a venit şi el la Quantico şi, după nouă luni, a fost alături de noi când am introdus pentru prima oară datele unui formular VICAP în calculator. Pierce Brooks avusese nevoie de şaptesprezece ani ca să-şi realizeze visul. Trei zile mai târziu, el se întorcea în Oregon, încredințându-mi mie conducerea acestui program.

Nu țineam cu orice preț. VICAP-ul e un vis de statistician; eu prefer psihologia şi mai ales aplicarea ştiințelor comportamentale în anchetele criminalistice. Omul potrivit era un înalt funcționar din Departamentul Justiției, Robert O. Heck, care lucrase pe brânci la acest proiect, reuşise să smulgă sume considerabile din fondurile administrației şi spera să obțină postul. I-l promiseseră chiar şi nişte ştabi din FBI. Totuşi, de cum a pus mâna pe credite, direcția FBI-ului l-a anunțat pe Heck că de VICAP se va ocupa ea însăşi. Pentru Heck aceasta a fost o mare amărăciune, ca şi pentru mine. Lucrurile, însă, şi-au urmat cursul. În octombrie 1985, bugetul NCAVC-ului a fost absorbit de bugetul FBI-ului. NCAVC cuprindea patru programe de bază: Cercetare şi Dezvoltare (bazat în principal pe Proiectul meu de cercetare asupra personalității patologice a criminalului), Formare (agenți FBI şi polițişti de toate categoriile), Profilaj şi VICAP.

VICAP-ul urma să fie victima unei alte lovituri. La început, se estimase că e nevoie de un director, o echipă de informaticieni care să introducă datele în computer şi încă o echipă, de „pelerini", însărcinați să facă puțină curte diferitelor servicii de poliție pentru a le convinge să completeze formularele şi să ni le trimită înapoi. În primul

Proiect RI

an, responsabilii de la FBI au folosit toți banii pentru cumpărarea materialului informatic. În anul următor, în loc să angajeze informaticieni, superiorii mei au decis că-i mai bine să strângă specialişti în analiza concluziilor computerului (care concluzii erau mai nimic, de vreme ce se implementaseră atât de puține date). Brooks şi cu mine păcătuiserăm prin naivitate: noi crezuserăm că ordinatorul va stăpâni, încă din primul an, un fişier cu toate crimele nerezolvate. Cum erau cam cinci mii de crime nerezolvate pe an, asta însemna ca în 1989, după patru ani de funcționare, computerul trebuia să aibă douăzeci de mii de cazuri în memorie. Or, în 1989, fuseseră repertorizate şi băgate în memoria calculatorului abia cinci mii de cazuri. VICAP-ul nu funcționa cu sută la sută din capacitate. A trebuit să ajungem în 1990, când mă apropiam de ieşirea la pensie, pentru ca FBI-ul să angajeze informaticieni competenți şi să convingă serviciile de poliție să ne trimită completate formularele VICAP, dându-ne şi nouă astfel, în fine, posibilitatea de a testa imensele capacități ale programului.

Unele oraşe şi unele state refuză să participe la programul VICAP şi aceste reticențe împiedică atingerea deplină a obiectivelor sistemului. După părerea mea, guvernul federal ar trebui să forțeze serviciile de poliție locale să colaboreze cu FBI-ul şi să ne expedieze dosarele crimelor nerezolvate. Sunt convins că am putea astfel să reducem proporția crimelor nerezolvate de la 25%, cât e acum, la 5 sau 10%.

Iată raționamentul meu. Grație VICAP-ului, am putea repera crimele unui *serial killer* comise în diferite state pentru că am putea constata, de exemplu, că rănile produse unei victime A din Massachusetts sunt identice cu cele ale unei victime B din New Hampshire. Şi asta nu e tot. Să presupunem că găsim glonțul care a produs moartea unei persoane în New Jersey; introducem analiza balistică în computer. Să ne imaginăm, în continuare, că, doi ani mai târziu, în Texas e arestat un

Proiect RI

bărbat pentru tentativă de viol şi că asupra lui se găseşte o armă. Introducând analiza balistică a armei în programul VICAP, apare răspunsul: e aceeaşi care a tras şi glonţul din New Jersey şi ancheta e relansată.

N-am ajuns încă până acolo, dar o să vină şi asta. Trebuie. Când scriu aceste rânduri, în 1991, nevoia de VICAP e mai arzătoare ca oricând. Chiar de curând, după ce a recunoscut uciderea unei fetiţe de zece ani, Donald Leroy Evans s-a acuzat de şaizeci de alte crime comise în douăzeci de state diferite începând din 1977. Poliţia a verificat deja două din aceste crime; ne găsim deci, probabil, în prezenţa unui autentic *serial killer.* Nu e încă sigur, afacerea s-ar putea dovedi o farsă ca în cazul Lucas, atâta vreme cât crimele nu sunt minuţios analizate. Cel mai bun mijloc ar fi să se introducă datele fiecărei crime mărturisite de Evans în programul VICAP, să se compare cu evidenţa persoanelor dispărute şi a cadavrelor neidentificate, să se confrunte data şi locul crimelor cu deplasările lui Evans. Am avea astfel o bază solidă de lucru. E păcat că atâtea oraşe şi state refuză să coopereze cu VICAP-ul, în timp ce Anglia, Australia, Noua Zeelandă, Coreea şi multe alte ţări au manifestat un viu interes faţă de acest program. De când am ieşit la pensie, am participat la numeroase seminarii în aceste ţări, unde am explicat tehnicile profilajului şi avantajele VICAP-ului. Peste tot am găsit interes şi o clară dorinţă de colaborare.

Previziunea mea fusese că VICAP-ul va deveni operaţional în 1995. Riscasem mult aruncând această idee în epocă, dar acum se pare că profeţia mea e pe cale să se adeverească.

Proiect RI

11

Spectacolul poate începe!

În ziua de 20 iunie 1988, FBI-ul a organizat la Quantico o mare premieră mondială: interogatoriul a doi dintre cei mai cunoscuți *serial killers* din ultimii ani, retransmis în circuit video în fața a trei sute polițiști din mai multe țări. Scopul era de a demonstra utilitatea VICAP-ului şi de a încerca o uniformizare a luptei contra criminalității. E adevărat că fiecare țară – iar în Statele Unite, fiecare stat – pare să aibă în acest domeniu o politică proprie. Fusesem desemnat să conduc dezbaterile. Ca director al programului VICAP, voiam să explic felul nostru original de a proceda. Se hotărâse ca la demonstrație să-i aducem pe John Wayne Gacy şi pe Edmund Kemper. Întrucât fusesem de câteva ori la ei, în închisoare, le câştigasem încrederea şi pot să afirm că n-ar fi acceptat să intre în joc dacă „spectacolul" ar fi fost făcut de altcineva. După ce am obținut acordul celor doi ucigaşi, un scriptolog de-al Biroului s-a gândit că acum a sunat ceasul gloriei sale şi a pretins să facă el pe maestrul de ceremonii. I-am explicat că, dacă Gacy şi Kemper aud vocea lui în loc de a mea, vor refuza să mai scoată vreo vorbă şi o să ne trezim bombardați cu ouă stricate. Scriptologul şi-a mai bombănit el o vreme năzuințele, dar, la fața locului, s-a mulțumit să pronunțe o scurtă alocuțiune; s-a aşezat apoi în sală şi m-a lăsat să-mi văd de treabă.

Ideea de a se lua interviuri condamnaților fusese inițiativa unui canal de televiziune şi eu fusesem propus

Proiect RI

s-o realizez. Am refuzat însă să apar într-o astfel de emisiune comercială, considerând că nu acela e locul unui agent al FBI-ului. Realizatorii emisiunii au încercat zadarnic să obțină de la autoritățile penitenciare ale Californiei aprobarea de a-l filma pe Charles Manson. Li s-a permis să înregistreze doar un dialog cu ucigașul; ulterior, înregistrarea a fost difuzată în mai multe episoade, iar doctorului Jack Levin de la Universitatea Northeastern și mie ni s-au solicitat opinii în legătură cu subiectele abordate de Manson.

Cât privește misiunea noastră, ea era în circuit închis și avea un caracter „interactiv". Camerele video erau ațintite asupra celor doi ucigași, imaginile erau retransmise prin satelit și recepționate în sala din Quantico pe ecrane-gigant. Am prezentat mai întâi cele două cazuri, Gacy și Kemper, apoi am cerut auditoriului să pună întrebări, pe care le-am transmis asasinilor. Noi îi vedeam; ei ne auzeau doar vocile. Spectacolul a meritat osteneala: Gacy și Kemper, amândoi niște ucigași periculoși, erau totuși de o inteligență deosebită și ușurința cu care comunicau a asigurat succesul acestei inițiative.

În decembrie 1978 plecam în vacanță cu familia când, la radioul din mașină am prins o știre care mi-a atras atenția: la temelia unei vile din Des Plaines, în Illinois – o suburbie nu departe de Chicago, unde copilărisem – se descoperiseră câteva cadavre. Crainicul preciza că s-au găsit mai multe corpuri și că, probabil, mai sunt și altele.

Vacanță, ne-vacanță – ocazia era prea frumoasă. Mi-am lăsat familia la prietenii care ne așteptau, am formulat câteva cuvinte de scuză, mi-am înșfăcat aparatul foto și m-am repezit la locul faptei. Se adunaseră zeci de curioși; erau și familii întregi, din care dispăruse câte o persoană, în speranța că vor afla ceva. I-am cerut unui agent al FBI-ului să mă prezinte șefului anchetei; era Joe Kozenzack, inspectorul-șef al poliției din Des Plaines. Scotocirea și deshumările fuseseră încredințate echipelor

Proiect RI

conduse de şeriful districtului Cook. Spre norocul meu, Howard Vanick, un locotenent din district, asistase la cursurile pe care le ţinusem la Quantico, aşa încât – privilegiu excepţional – am fost lăsat să particip la ancheta care tocmai făcea primii paşi.

Iată cum începuse totul. Pe 11 decembrie 1978, Elizabeth Piest se pregătea să-şi serbeze ziua de naştere; îl aştepta în maşină, în faţa băcăniei unde lucra, pe fiul ei de cincisprezece ani, Robert, ca să meargă împreună acasă. Robert a venit s-o anunţe că trebuie să se ducă până în parking să stea de vorbă cu un antreprenor care-i propusese să-l angajeze pe vară. După zece minute, văzând că nu revine, doamna Piest a telefonat neliniştită la poliţie, semnalând dispariţia fiului ei. Sergentul de serviciu i-a răspuns că adolescenţii nu se întorc întodeauna punctual şi a sfătuit-o să fie calmă şi să aştepte. Pe la miezul nopţii, neprimind nici un semn de viaţă de la Robert, doamna Piest a vorbit din nou cu sergentul, cerându-i să se deschidă o anchetă.

În Chicago şi împrejurimi, în fiecare an sunt date dispărute circa douăzeci de mii de persoane, din care, în acelaşi an, sunt găsite peste nouăsprezece mii, unele chiar după numai câteva ore. De aceea poliţia aşteaptă întodeauna puţin până să deschidă o anchetă. Totuşi, inspectorul şef Joe Kozenzack n-a ezitat să acţioneze iute. Fiul său, tot de cincisprezece ani, învăţa la aceeaşi şcoală cu Robert; Joe Kozenzack îl cunoştea deci pe fiul doamnei Piest şi ştia că nu e genul să dispară fără să-şi anunţe mama. Era ceva necurat la mijloc. De la băcănie, Kozenzack a aflat că un antreprenor de prin regiune, John Wayne Gacy, trecuse în ziua de 11 decembrie pe la magazin, unde avea de făcut nişte lucrări. Făcuse fotografii şi luase câteva măsuri.

Kozenzack a cerut să se verifice cazierul judiciar al lui Gacy, dar în dimineaţa de 13, când Gacy a sosit la comisariat în urma convocări primite, rezultatele nu ajunseseră încă. Mic, durduliu, cu guşă şi mustaţă

Proiect RI

neagră, Gacy, om la 36 de ani, era un antreprenor care se ocupa şi de decoraţiuni interioare sau lucrări de întreţinere; afacerile îi mergeau bine. Ocazional, se băgase şi în politică – o fotografie care-l prezenta împreună cu Rosalynn Carter trona pe biroul lui – şi participa adesea la gale de caritate, în cursul cărora nu se sfia să se deghizeze în clown ca să-i amuze pe copii. Locuia în aceeaşi vilă din 1972; era un cetăţean bine văzut, al cărui bun spirit civic fusese remarcat.

În faţa lui Kozenzack, Gacy a negat că l-ar cunoaşte pe Robert Piest, susţinând că n-a avut nici o întâlnire cu el în ziua dispariţiei. Când inspectorul-şef i-a spus că a fost văzut împreună cu adolescentul în parking, Gacy a întors-o binişor, dar a rămas pe poziţii. Kozenzack mi-a mărturisit mai târziu sentimentul clar pe care l-a avut atunci că este minţit; explicaţiile lui Gacy nu erau convingătoare. Kozenzack a obţinut un mandat de percheziţie şi echipa a scotocit vila lui Gacy, dar într-o manieră prea superficială. Au găsit nişte haine de adolescent şi o recipisă pentru nişte fotografii de la magazinul din Des Plaines, unde lucra Robert. Recipisa nu era pe numele lui Gacy; ancheta a scos la iveală că Piest îşi împrumutase bluzonul unei colege de serviciu care, atunci când i l-a dat înapoi, a uitat hârtiuţa în buzunar.

Lui Kozenzack şi superiorilor săi le lipseau elementele suficiente pentru a-l închide pe Gacy – oficial, Robert Piest era tot „dispărut" – , dar ştiau deja destule lucruri ca să-l pună sub o strictă supraveghere şi ca să-i ia la întrebări anturajul, amicii şi angajaţii. Supravegherea era deschisă şi strânsă: inspectorii se ţineau scai de Gacy peste tot ca să-l împingă să facă o greşeală. La început, Gacy nu s-a enervat. Le spunea mereu „gărzilor sale de corp" unde se duce, pentru cazul că l-ar pierde pe drum, iar o dată i-a invitat chiar la restaurant. Cinci zile, jocul a mers strună, dar din cea de-a şasea Gacy a început să cedeze. Nu s-a mai bărbierit, s-a pus pe băut, înghiţea

Proiect RI

hapuri calmante şi se lega de trecători, insultându-i. Ceea ce nu l-a împiedicat să-şi împodobească vila, ca în fiecare an, cu ghirlande de Crăciun.

Gacy a angajat doi avocați, cerându-le să depună o plângere împotriva poliției, pentru hărțuire, argumentând că supravegherea excesivă la care era supus îi afecta afacerile.

Pe douăzeci decembrie, o zi după ce fusese înregistrată plângerea, Kozenzack a primit în fine cazierul cerut. A aflat astfel că Gacy fusese condamnat în 1968 la zece ani închisoare, în Iowa, pentru violarea unui adolescent. Datorită bunei purtări, i se dăduse drumul în 1970, fiind lăsat în regim de libertate supravegheată. A plecat în Illinois, unde, în 1972, s-a depus o altă plângere împotriva lui. Un tânăr l-a acuzat că, după ce l-a „agățat", Gacy l-a dus la domiciliul său şi a încercat să abuzeze de el, cu violență. Gacy a fost arestat, dar a protestat afirmând că tânărul nu face decât un şantaj şi a depus, la rândul său, o plângere; tânărul i-ar fi propus s-o retragă contra unei sume de bani. Fapt e că, în ziua confruntării, tânărul nu s-a prezentat la tribunal, ceea ce a dus la abandonarea acuzațiilor.

Bazat pe aceste informații, Kozenzack a cerut un mandat de perchiziție – cu cercetare integrală, de această dată. Însoțit de echipa şerifului din districtul Cook şi de inspectorii săi, pe 21 decembrie i-a bătut lui Gacy la uşă. L-au acuzat că îl ține sechestrat pe Robert Piest; Gacy a negat, în schimb a mărturisit că în 1972 îşi ucisese, fiind în legitimă apărare, un partener de voluptăți homosexuale, al cărui cadavru l-a îngropat sub garaj. A făcut un semn pe ciment indicându-le inspectorilor unde se află trupul. În vilă, poliția a descoperit o trapă care ducea într-un fel de bunker; coborând acolo, inspectorii au găsit trei corpuri omeneşti în stare de descompunere avansată, precum şi bucăți din alte cadavre. Gacy a fost arestat pe loc pentru omucidere. În prima mărturisire, făcută în prezența mai multor martori, antreprenorul a recunoscut

Proiect RI

uciderea lui Robert Piest şi a altor douăzeci şi şapte de adolescenţi, ale căror cadavre le îngropase sub vilă. Pe ultimele, inclusiv pe cel al lui Piest, le aruncase în râu. Poliţia a scotocit vila lui Gacy cu asemenea râvnă că la sfârşit nu mai erau în picioare decât zidurile din structura de rezistenţă, acoperişul şi osatura clădirii. Poliţiştii căutau cu grijă „nasturi de cămaşă, inele, catarame, şireturi şi orice alte obiecte" care ar fi permis identificarea cadavrelor, căci Gacy nu-şi mai amintea numele victimelor. În total, poliţia a găsit treizeci şi trei de cadavre (douăzeci şi nouă sub casă şi patru în râu), ceea ce reprezenta un record absolut în istoria crimei în Statele Unite. Majoritatea victimelor erau băieţi între cincisprezece ani şi douăzeci de ani. Poate că Ted Bundy ucisese mai multe persoane. Şi nu au fost găsite toate corpurile, deci cifrele avansate erau incerte. Oficial, John Gacy deţine şi azi recordul asasinatelor.

Gacy a început prin a-şi mărturisi crimele, furnizând chiar detalii din belşug, după care, la sfaturile avocatului, a refuzat să mai colaboreze. Precizase că omorurile au început în ianuarie 1972. Prima oară, hoinărise prin autogară în căutarea unui partener sexual. Adusese acasă un tânăr şi făcuseră amor. După spusele lui Gacy, a doua zi dimineaţă, l-a înjunghiat. A înmormîntat corpul în bunker. Pe la sfârşitul aceluiaşi an, Gacy s-a recăsătorit. (Prima sa soţie, cu care avea doi copii, divorţase în timpul detenţiei sale.) Când cea de-a doua soţie a cam făcut ochi mari la vederea portofelelor de adolescenţi împrăştiase prin casă, Gacy a sfătuit-o să nu-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala şi ea n-a mai insistat. Mai târziu, s-a plâns că simte nişte duhori bizare în locuinţă aşa că, într-o zi, când era plecată în concediu, Gacy a turnat ciment peste cadavre. Soacra şi copiii din prima căsnicie trăiau cu el pe atunci; soacra a confirmat că „putoarea de şobolani morţi" a mai persistat câţiva ani. Şi cadavrele se acumulau.

Proiect RI

Gacy nu-şi mai amintea data celei de-a doua crime, dar era convins că s-a petrecut între 1972 şi 1975, ceea ce coincidea cu afirmaţiile medicului legist. Strangulase un tânăr şi-i ascunsese cadavrul într-un dulap din dormitor înainte de a-l îngropa. Observase cu dezgust că se scurseseră nişte fluide din gura cadavrului şi pătaseră mocheta. Ca urmare, le-a spus el inspectorilor, a luat, de atunci, obiceiul de a îndesa nişte bucăţi de cârpă în gura victimelor ca să evite acest gen de neplăceri.

Tot după cum a mărturisit el în prima etapă, în 1975, John Butkovitch, un angajat de-al său în vârstă de douăzeci de ani, a venit să-i ceară un rest de salariu. Gacy i-a dat banii şi tânărul a plecat. În aceeaşi noapte, Gacy ieşise cu maşina la „agăţat", când l-a întâlnit pe Butkovitch. L-a dus acasă, i-a dat de băut, apoi i-a propus să-i arate „o figură cu cătuşe". Cu cătuşele pe mâini, Butkovitch, care nu se mai putea apăra, l-a ameninţat pe Gacy că-l lichidează dacă scapă de acolo. La care Gacy i-a arătat o altă figură: „schema cu garoul": a înnodat o sfoară în jurul gâtului lui Butkovitch, a introdus o măciucă între sfoară şi gât şi a început să rotească încet măciuca până l-a strangulat pe bietul băiat.

Mai mulţi tineri, pe care Gacy îi „săltase" din cartierele pe unde mişună homosexualii, au relatat că-i ispitise şi pe ei să le arate figura cu cătuşe şi schema cu garoul, dar, spre norocul lor, refuzaseră şi aşa se făcea că mai erau în viaţă. Butkovitch fusese mai puţin prudent şi sfârşise în garaj sub o placă de ciment.

Părinţii lui Butkovitch îl bănuiseră o vreme pe Gacy, dar poliţia nu-i luase în seamă. *„Dacă poliţia ne-ar fi ascultat,* va declara ulterior tatăl tânărului, *multe vieţi omeneşti ar fi fost cruţate".* Inspectorii nu s-au luat după spusele părinţilor deoarece socoteau că, la fel ca alte mii de vârsta lui, Butkovitch o ştersese pur şi simplu de acasă. Pe lângă asta, aveau oricum nevoie de probe palpabile ca să poată cere un mandat de percheziţie la domiciliul lui Gacy.

Proiect RI

Cu timpul, s-a aflat şi cum îşi atrăgea Gacy victimele, cum le manipula şi la ce maltratări le supunea. „Pescuia" prin cartierele homosexuale şi-şi alegea prada, de preferință, dintre străinii aflați în trecere, a căror dispariție urma să fie remarcată cu mare întârziere. Uneori, ataca şi mai aproape de casă; pe unii dintre angajații pe care-i avea (cu contract pe durată determinată) îi convingea să vină la el, sub pretextul că trebuie să le plătească salariul. Odată ajunşi în vilă, îi îmbăta sau îi droga, apoi le propunea să le arate casete video. Începea cu filme pornografice heterosexuale, după care trecea la cele homosexuale. Dacă tânărul invitat nu reacționa prea negativ, Gacy propunea figura cu cătuşe şi schema cu garoul. Nefericitul fiind imobilizat, Gacy îl viola. Apoi îi băga o pungă de plastic pe cap şi-l scufunda în baie, înecîndu-l pe jumătate, după care îl reanima întrucîtva, spre a-l supune altor violențe sexuale şi torturilor.

Gacy poseda un QI ridicat; era un manipulator de oameni înăscut, dotat cu o elocvență şi o forță de convingere ieşite din comun. Ştia să ia omul cu binişorul, să-l îmbrobodească, să-i anihileze reacțiile de apărare; îşi țesea plasa ca un păianjen, îşi atrăgea prada în capcană şi n-o ucidea decât după ce o făcea inofensivă. Dacă Ted Bundy îşi lovea victimele cu o bară de fier, Gacy le dezarma pe ale sale prin şiretenie şi perfidie.

Întrucât nu-l încercau nici un fel de nelinişti după săvârşirea crimelor, Gacy a prins curaj, imaginând torturi din ce în ce mai complexe şi mai sofisticate. Avea o încredere nemărginită în capacitățile sale, pe nici o altă ființă umană nu dădea doi bani, cu atât mai puțin pe lege sau pe apărătorii ei – devenind astfel un asasin realmente feroce, de o eficacitate încă neegalată.

În februarie 1976, cea de-a doua soție a lui Gacy l-a părăsit şi ritmul crimelor s-a accelerat, ajungând rapid la aproximativ una pe lună. Gacy ajunsese probabil să se considere invulnerabil, căci se purta cu totul imprudent, nu se mai mărginea la mediile homosexuale ci îşi lua

Proiect RI

partenerii din stradă, la întîmplare (astfel, de exemplu, l-a invitat la el pe un băiat care se întorcea călare de la o plimbare), recurgea tot mai des la salariații săi. Dispăreau în mod misterios tineri între cincisprezece şi douăzeci de ani şi lumea credea, în general, că e vorba de fugă de acasă. Numărul crimelor lui Gacy sporea, odată cu cifra sa de afaceri şi cu rolul său în viața socială din Des Plaines. Participa la acțiuni de caritate, vizita copii internați în spital deghizîndu-se în clown, oferea, din banii lui, ca o sărbătoare a cartierului, un cocktail anual cu patru sute de invitați. *„Era oricând gata să dea o mână de ajutor,* a declarat reprezentantul local al Partidului Democrat. *Despre orice ar fi fi fost vorba, cântatul într-un cor, curățenia publică, instalarea unor scaune într-o sală de conferințe – nu se lăsa rugat. Toată lumea ținea la el".*

La început, gazetarii l-au prezentat ca pe un nou dr. Jekyll şi Mr. Hyde[1]. După cum am mai spus în această carte, teza „Jekyll şi Hyde" e un mod greşit de abordare a acestui tip de ucigaş: e incorect să credem că două personalități distincte ar coabita în acelaşi corp şi că ele s-ar înfrunta pentru a-l domina în exclusivitate. Aspectul psihopatologic este *mereu* prezent; ucigaşul reuşeşte doar să-l ascundă de lumea exterioară. Cine se apleacă asupra trecutului lui Gacy, observă că pulsiunile sale ucigaşe existau cu cincisprezece ani înaintea crimelor, într-o manieră mai mult sau mai puțin evidentă. Când, în Iowa, 1960, administra trei restaurante ale primului său socru, Gacy profita de poziția sa pentru a forța tineri picolo sau chelneri să aibă relații sexuale cu el. Într-o depoziție semnată, adusă în fața tribunalului de procurorul districtului Cook, se relatează că *„ tinerii care acceptau să-i facă felații*[2] *căpătau dreptul să se culce cu nevastă-sa".* În plus, *„când vreo victimă a unuia din violurilor sale depunea o plângere la poliție, Gacy tocmea*

---

[1] V. nota de la p. 38. (N.t)

[2] Relație sexuală în cursul căreia organul genital masculin este introdus în gura partener(ei) (ului). (N.t.)

Proiect RI

pe cineva care să-i aplice o corecție și s-o oblige să-și retragă plângerea". Totuși, una din victime și-a menținut-o. Gacy a fost condamnat și închis.

La Gacy acasă, poliția a găsit verighete, permise de conducere și alte acte de identitate ale victimelor sale; odată, Gacy vânduse unuia din lucrătorii săi mașina insului pe care abia îl omorâse. În 1978, deoarece bunkerul unde îngrămădise cadavrele precum și celelalte ascunzători ale casei deveniseră neîncăpătoare,Gacy a luat decizia de a arunca noile cadavre în râu.

Pe 13 decembrie, când Kozenzack și echipa lui n-au percheziționat suficient vila lui Gacy, corpul lui Piest se mai afla încă în podul clădirii. Printr-un mijloc sau altul, și în ciuda strictei supravegheri căreia îi era supus, Gacy a reușit totuși să scoată cadavrul și să-l arunce în râu! Până la proces, nu a fost găsit. Până la încheierea dezbaterilor, numai jumătate din numărul cadavrelor ieșiseră la iveală.

La proces, avocații lui Gacy au pretins despre clientul lor că ar suferi de „personalități multiple" și că de fapt un anume „Jack Handley" ar fi adevăratul autor al crimelor. (Gacy sugera că el era sfâșiat între două personalități: Jack și John. În realitate, Jack Handley era un ofițer de poliție din Chicago al cărui nume și-l însușise Gacy.) Mai târziu, Gacy s-a apărat declarînd că, prin specificul muncii sale, vreo zece oameni aveau cheile vilei, că asociații săi dormeau adesea la el și că ei ar fi putut foarte bine să comită crimele. A revenit asupra primelor depoziții, precizând că n-a ucis decât vreo câțiva adolescenți cu care se culcase. În mărturisirea făcută de Gacy pentru avocații săi, care dura șase ore, el acuza o seamă de complici, recunoscînd o bună parte dintre crime.

Procuratura nu a luat în seamă denunțarea acelor complici, inclusiv a celor doi asociați care chiar locuiseră la el, și și-a formulat rechizitoriul numai la adresa lui Gacy. E o procedură curentă în cazurile grave: parchetul se mulțumește să-l urmărească pe vinovatul cel mai

Proiect RI

probabil, pentru a evita să complice inutil procesul şi pentru a obține astfel condamnarea rapidă a acuzatului principal.

În cursul procesului, avocații lui Gacy au susținut nevinovăția clientului lor, pe motiv de iresponsabilitate. Acuzarea le-a întors-o, demonstrând premeditarea: Gacy pândea îndelung înainte de a-şi alege victimele; le imobiliza, le ucidea, apoi le ascundea cadavrul, ceea ce proba limpede că el avea conştiința comiterii unui delict. Procesul a durat şase săptămâni şi Gacy a fost găsit vinovat de treizeci şi trei de crime. A fost condamnat la scaunul electric.

După pronunțarea sentinței, am cerut să-l văd pe Gacy şi el a fost de acord să stea de vorbă cu mine. L-am vizitat împreună cu câțiva colegi din BSU. Gacy mi-a spus că el mă ştia din tinerețe. Între locuințele noastre erau doar câteva sute de metri şi el îşi amintea că adusese o dată nişte mărfuri solicitate de mama mea. Mi-a descris chiar şi şiragul de ghivece de flori care împodobea terasa. Am vorbit deci despre copilăria noastră, despre vecini, şi între noi s-a creat un fel de amiciție, dacă pot să spun aşa. Avem destulă experiență în materie ca să-l abordez pe Gacy cu obiectivitate şi fără idei preconcepute. La vremea când am stat de vorbă, Gacy ajunsese la convingerea că polițiştii, psihiatrii şi judecătorii erau toți nişte imbecili care n-aveau nivelul său de inteligență şi nu-l înțelegeau. Cu mine făcea o excepție, pentru că eu raționam, după părerea lui, ca un criminal; îmi putea, deci, vorbi cu oarecare şanse să-l înțeleg. Gacy mi-a repetat că doi sau trei dintre asociații lui participaseră la crime. I-am spus că sunt de acord cu el asupra unui punct: într-adevăr, poliția ar fi trebuit să-l interogheze mai zdravăn pe tipii aceia. Şi n-o spuneam de complezență.

Gacy a refuzat să discute cu presa. A refuzat chiar şi banii pe care i-au pus în joc nişte gazetari pentru a obține un interviu în exclusivitate. Deoarece el avea de gând ca

Proiect RI

odată şi odată să-şi spună povestea, l-am îndemnat s-o facă. L-am sfătuit totuşi să fie sincer şi să nu pretindă că n-a omorât nicicînd pe nimeni. I-am spus ce cred eu: în realitate, el a omorât mai mult de treizeci de persoane; întrucît călătorise în paisprezece state, socoteam că avusese putința să ucidă homosexuali cam peste tot. Gacy s-a abținut să infirme sau să confirme bănuielile mele.

Am rămas în legătură cu Gacy, de-a lungul anilor. În ultimele noastre convorbiri, el a început să-i ponegrească pe tinerii pe care-i ucisese, numindu-i *„scârbe împuțite, lepre"*. I-am reproşat aceste atacuri meschine. De ce i-a agățat dacă-i disprețuia în halul ăsta? Dacă victimele sale erau homosexuali şi „lepre", el ce se consideră? Gacy mi-a explicat că cei vânați de el erau nişte derbedei ordinari, pe când el reuşise din punct de vedere social. Afacerile îi acaparau tot timpul şi pur şi simplu nu mai avea când să-şi pregătească rendez-vous-uri. Mi-a mărturisit că i se părea mai satisfăcător să *„i-o tragă scurt"* unui adolescent decât să facă curte unei femei, să-şi piardă vremea cu mese în oraş, ieşiri şi alte aiureli. Am găsit prea simplistă explicația, dar nu l-am contrazis ca să nu înveninez relațiile.

Într-o zi, Gacy mi-a trimis un desen făcut de el. Reprezenta un clovn, îmbrăcat cu acelaşi gen de costume pe care chiar fostul antreprenor le folosise cândva. Clovnul, înconjurat de baloane, se afla între nişte brazi falnici. Pe verso era scris: *„Ca să ai recoltă bună, câmpul trebuie arat la timp"*. Unii au luat asta ca pe un compliment la adresa mea; Gacy ar fi vrut să spună că eu am reuşit să mă apropii de el pentru că înainte îmi dădusem osteneala să ascult numeroşi alți criminali şi să fac cercetări îndelungi pentru a-i înțelege. Desenul se poate însă interpreta şi ca o aluzie la existența multor altor victime care nu au fost încă găsite. Gacy n-a dat nici o explicație.

Proiect RI

Criminalii celebri fascinează şi atrag adesea admiratori. Asta s-a întîmplat şi cu John Gacy în timpul detenţiei sale: o femeie divorţată a doua oară, mamă a opt copii, i-a făcut mai multe vizite şi a corespondat cu el. După doi ani şi un schimb de patruzeci de scrisori, femeia a convins ziarul „*Chicago Sun Times*" să publice fragmente din corespondenţa lor, care cuprindea pasaje precum cel de mai jos:

„Eu sunt un tip funciarmente credul; şi tu de altfel. Dar tu poţi să-ţi depăşeşti naivitatea. Asta n-are a face cu gradul de educaţie. Eu am făcut studii superioare; mare brânză! Bunul simţ nu la şcoală se învaţă. Un analfabet poate să te înveţe o grămadă de lucruri de care habar n-aveai. Totuşi, de escroci trebuie să te păzeşti. S-a spus despre mine că sunt manipulator de oameni. Cât se poate de adevărat. Dacă nu eram, cum aş fi reuşit? Când e cazul, trebuie să ştii să-i manipulezi pe oameni".

Expertul Marvin Ziporyn, psihiatru-şef al închisorii în care a stat Gacy, a analizat scrisorile date la ziar şi le-a comentat. Doctorul Ziporyn îl ascultase îndelung şi pe Richard Speck şi publicase o carte despre el: *Born to Raise Hell (Născut să facă tărăboi).* După opinia lui Ziporyn, în fiecare scrisoare, în fiecare paragraf se găseau două teme majore ale gândirii lui Gacy. El se considera pe sine însuşi ca un „tip bine", „amical, generos, gata oricând să ajute la nevoie, viril, curajos". În acelaşi timp, el se dădea peste cap ca să nege existenţa „unui *eu* rău, de ins slab, timorat, laş şi, mai ales, homosexual". Crimele le comisese „eul cel rău". Tăgăduirea existenţei „eului cel rău" i-a permis să-şi păstreze o bună părere despre sine. Gacy era – observa Ziporyn – un psihopat clasic al cărui ego excesiv „nu există decât pentru a-şi satisface propriile pofte". La întrebarea: „Ce am dreptul să fac?", răspunsul este: „Orice, dacă reuşesc să nu fiu prins". „Ce este bine?" „Tot ce-mi face mie bine". Chiar şi în scrisori, afirma Ziporyn,

Proiect RI

Gacy încerca să-şi domine noua prietenă. Îi explica ce să gândească, ce să facă, cum să se poarte cu familia ei, cum să-şi conducă afacerile şi se regăsea, în această corespondenţă, nevoia imperioasă a lui Gacy de a controla şi domina pe altul, aceeaşi nevoie care l-a împins să-şi îngenuncheze şi să-şi ucidă victimele.

După o vreme, Gacy a ajuns la concluzia că nenorocirile sale se datorează problemelor din copilărie. Fiu de imigranţi din Polonia şi Danemarca, crescuse într-un cămin unde domnea o disciplină de fier. Tatăl său bea şi-şi bătea adesea nevasta şi copiii. Gacy pretindea că fusese agresat sexual, la cinci ani, de o adolescentă, iar la opt ani de un antreprenor. La zece ani, suferind de epilepsie, a fost scutit de ora de sport şi n-a avut voie să participe la activităţile impetuoase ale băieţilor de vârsta lui; când a început să muncească, era în concediu medical o zi din trei .

Gacy atribuia o mare parte din necazurile sale şi alcoolului şi drogului. Ca urmare, a sfârşit prin a-şi nega crimele, declarând că el nici măcar nu era acasă când acestea fuseseră săvârşite şi că, în mod sigur, altcineva e autorul lor.

La sfârşitul lui 1972, oraşul Santa Cruz din California devenise, pentru Statele Unite, capitala crimei. În fiecare lună, se descoperea un nou omor atroce: aici fusese acoperit cu pământ un cadavru, colo dispăruse o autostopistă. Procentajul de crime pe cap de locuitor era cel mai ridicat din ţară. „Epidemia" semănase teroarea în regiune: locuitorii se înarmau, patrulele făceau ronduri prin campusurile universitare, de unde dispăruseră numeroase studente. Mult mai târziu s-a aflat că trei *serial killers* hăcuiau simultan în zonă: John Linley Frazier, Herbert Mullin şi Edmund Emil Kemper.

După ce Frazier şi Mullin au fost arestaţi, crimele au continuat până în week-end-ul de Paşti din 1973. În marţea următoare, poliţia din Santa Cruz a primit un apel

Proiect RI

lansat dintr-o cabină telefonică din Pueblo, California. Interlocutorul se numea Ed Kemper, un funcționar la o întreprindere de poduri şi şosele, bine cunoscut de polițiştii din Santa Cruz care-l întîlneau deseori la barul de lângă palatul de justiție sau la armurierul oraşului; Kemper a cerut să vorbească cu un inspector anume; acela nefiind acolo, a acceptat să spună ce are de spus ofițerului de serviciu. Voia să mărturisească uciderea mai multor studente, precum şi asasinarea mamei sale şi a unei prietene. A cerut să fie luat de la Pueblo ca să arate unde se află corpurile victimelor sale.

Mai întâi, apelul a fost receptat cu neîncredere; un polițist a crezut chiar că Kemper face o farsă. Acela, însă, indicase anumite fapte precise, pe care numai asasinul le putea cunoaşte, şi în locul neîncrederii s-a aşternut consternarea. Cât Kemper mai era încă la telefon, poliția din Santa Cruz a luat legătura cu cea din Pueblo, solicitându-i să pună mâna pe el şi să-l rețină până la sosirea inspectorilor din Santa Cruz. Ajunşi la cabina telefonică, polițiştilor din Pueblo nu le-a venit să-şi creadă ochilor: Kemper era un gigant de peste doi metri şi vreo sută treizeci de kilograme.

După cinci ani, când l-am întâlnit prima oară, şi pe mine m-a impresionat anvergura lui. Fusesem prevenit, dar aşa ceva nu-mi puteam închipui înainte de a-l vedea la față. Numai cât m-a salutat şi m-a şi întrebat ce am de gând să-i dau în schimbul convorbirii noastre: ar fi dorit anumite privilegii şi timbre pentru colecția sa. I-am promis timbre, dar altceva nimic. A acceptat totuşi să stăm de vorbă; numeroase întîlniri cu „psih"-ii şi postul său de bibliotecar, secțiunea psihologie, al închisorii îl determinaseră să reflecteze asupra crimelor sale şi să ajungă la o viziune destul de clară a motivațiilor lor. Concepția lui era că începuse să ucidă din ură față de mama sa şi că scăpase de probleme atunci când a reuşit să le suprime sursa: pe ea. Era un mod clar şi precis de a explica un fenomen complex. L-am întrebat pe Kemper

Proiect RI

unde se plasează pe el însuşi, conform DSM[1], pe atunci la ediția a doua. Kemper a spus că a citit cartea, dar, aşa cum se aşteptase, n-a găsit o descriere care să i se potrivească. Pentru asta ar trebui, zicea el, ca psihiatrii să dobândească mai multe informații despre oameni de genul lui. Şi când credea el că-i va putea fi definită patologia? Nu înainte de ediția a şasea sau a şaptea a DSM, a afirmat Kemper – adică nu mai devreme de secolul XXI.

Kemper încerca să mă convingă de caracterul său unic, dar în acelaşi timp el reflecta opinia unui psihiatru care-l examinase şi scrisese o carte despre el. Acest psihiatru pretinde că ucigaşi de tip aparte precum Kemper nu apar decât o dată la două sute de ani. Nu sunt de acord. Kemper nu e acea „pasăre rară" drept care se dă, deşi este remarcabil din toate punctele de vedere; am întâlnit mulți asasini ca el. Kemper se deosebeşte, poate, de ei prin sălbăticia sa şi prin intensitatea maltratărilor pe care le-a îndurat în copilărie; în rest, le seamănă.

Dimensiunile sale i-au pus întodeauna probleme; a crescut prea mult şi prea repede. N-a avut niciodată o copilărie adevărată pentru că de foarte timpuriu a fost considerat mai matur decât era în realitate. N-avea prieteni de vârsta lui, iar cei de talia sa îl respingeau din cauza vârstei sale mentale inferioare. Totuşi, dimensiunile corporale mari nu sunt un handicap în societatea noastră: competițiile sportive sunt pline de giganți care fuseseră şi ei copii prea mari pentru vârsta lor, fără să fi devenit asasini din acest motiv. Dar, pe lângă problema gabaritului, la Kemper se adăuga cea a disfuncționalității familiale – o mamă alcoolică şi prea posesivă, un tată absent, surori mai iubite decât el, o bunică şi mai nocivă decât mama. Mama lui Kemper îl umilea neîncetat, îi striga tot timpul că e vinovat de toate nenorocirile ei şi-i administra tot felul de torturi morale. După părerea mea, incidentul cel mai revelator s-a produs atunci când

[1] V. nota de la p. 223. (N.t.)

Proiect RI

Kemper avea zece ani: în lipsa lui şi fără să-l prevină, mama şi surorile i-au luat toate lucrurile din camera pe care o ocupa la primul etaj şi i le-au mutat în beci, unde se afla şi instalaţia de încălzire centrală; ele îl găseau prea mare şi se temeau pentru virginitatea ultimei născute – care avea pe atunci treisprezece ani – cu care stătea în aceeaşi cameră. Kemper a fost profund perturbat şi incidentul i-a atras atenţia asupra sexualităţii. În consecinţă, fantasmele sale au luat o turnură extrem de nesănătoasă, conţinînd mai cu seamă scene erotice în care figurau mama şi surorile sale şi al căror final era, invariabil, că el le masacrează pe torţionarele sale. Din când în când, se trezea în timpul nopţii, înşfăca un ciocan şi un cuţit, se strecura în camera maică-sii şi visa că o omoară.

Perioada instalării în beci a coincis cu divorţul părinţilor. Ulterior, mama s-a recăsătorit de două ori în patru ani. De fiecare dată când căsnicia o lua rău, mama îl expedia pe Kemper la ferma bunicilor, el ajungând să aibă oroare de acest du-te-vino. Tot pe atunci a început să se familiarizeze cu armele de foc. Unul din taţii vitregi, mare pasionat de arme, l-a pus pe Kemper să înveţe să le folosească. După cum am povestit în alt capitol al cărţii, bunicul lui Kemper i-a confiscat arma cu care se antrena (după cum îi recomandase tatăl vitreg) la vânătoarea de animale mici. Acest gen de mesaje contradictorii ilustrează modul în care fusese crescut Kemper.

În 1965, la vârsta de cincisprezece ani, pe când maică-sa se lansa într-o nouă aventură conjugală, Kemper a fost din nou trimis la fermă. Asta îi displăcea profund; se simţea manipulat de bunică şi respins de colegii de şcoală. Într-o zi, bunica a decretat că el trebuie să rămână acasă ca s-o ajute în gospodărie. Lui Kemper îi plăcea mai mult bunicul şi ar fi preferat să meargă cu el la câmp. Şi-a luat puşca, s-a strecurat în spatele bătrânei care scria la o masă, i-a tras un glonţ în ceafă şi apoi a

Proiect RI

omorât-o de-a binelea cu cuțitul. Când l-a văzut pe bunicu-său întorcându-se, ca să-l „scutească" de imaginea cadavrului, l-a împuşcat şi pe el. Parcă pentru a sublinia relația dintre gestul său criminal şi cauza tulburărilor sale, i-a dat un telefon mamei, care-şi petrecea concediul în casa ei de vacanță, şi a anunțat-o că trebuie să-şi întrerupă luna de miere pentru că el tocmai i-a ucis părinții.

În următorii patru ani, Kemper a fost închis în spitalul psihiatric Atascadero, unde a trecut prin zeci de teste psihologice la care a reuşit cu brio, fără îndoială pentru că descoperise ce răspunsuri se aşteptau de la el. Mi-a mărturisit că memorase răspunsurile de la douăzeci şi opt de teste. În 1969, psihiatrii de la Atascadero au decretat că e apt să trăiască în societate. Oricum, din punct de vedere legal, el era încă minor. În urma testelor procurorului general, Kemper a fost trimis într-o casă de corecție. În anul următor, la cererea mamei, a fost pus în libertate supravegheată – împotriva recomandărilor judecătorului care controla aplicarea pedepselor şi ale unor psihiatri de la Atascadero.

Din perspectiva pe care o am acum, găsesc aberantă trimiterea lui Kemper în mâinile celei care era cauza problemelor sale. Fapt e că a trăit împreună cu maică-sa şi a lucrat într-o fabrică de conserve. Ea continua să pistoneze autoritățile, cerându-le să nu menționeze în cazierul juridic al lui Kemper condamnarea pe care o suferise. Ceea ce n-o împiedica să-şi tortureze fiul: *„Din cauza ta, criminal scârbos* – îi striga ea – *de cinci ani de zile nu m-a atins nici un bărbat! Toți fug de tine!"*

Kemper era virgin şi aşa a şi rămas. În timpul pubertății, când ar fi avut ocazia inițierilor erotice, se afla în spitalul psihiatric, unde se închidea în sine şi se refugia în fantasmele sale. Când a ajuns să locuiască singur, s-a aruncat asupra revistelor pornografice şi polițiste, cu care-şi stimula onanismul. Nu numai că fantasmele criminale nu i se estompaseră, dar se şi îmbogățiseră cu

Proiect RI

detalii morbide şi sporiseră în intensitate. Va mărturisi mai târziu autorităților că în anii petrecuți la Atascadero îşi pusese la punct o metodă pentru a se debarasa de cadavrele victimelor. În spital, nici un psihiatru nu reuşise să obțină vreo informație de acest gen din gura lui Kemper; după opinia mea, el îşi trecea deliberat sub tăcere fantasmele, deoarece ghicise că ele riscau să-i întârzie punerea în libertate.

Kemper a început să lucreze la întreprinderea de poduri şi şosele în 1971; ceva mai târziu, a făcut o cerere de angajare în poliția călare. Mai multe servicii de poliție i-au respins cererea – bine-nțeles, din cauza dimensiunilor lui – şi aşa a ajuns să-i frecventeze pe inspectorii din Santa Cruz. Unul dintre ei i-a făcut cadou insigna şcolii de poliție şi o pereche de cătuşe; de la un altul a împrumutat un revolver. Avea o maşină care semăna cu cele ale poliției, prevăzută şi cu antena specifică. Când n-o folosea, mergea cu motocicleta. Legitimația sa de serviciu, fluturată rapid prin fața ochilor cuiva, putea trece drept legitimație de polițist, dacă celălalt era destul de naiv. În februarie 1971, circulând pe motocicletă, a fost izbit de un automobilist: în accident, Kemper şi-a rupt un braț. (În decembrie, tribunalul a condamnat societatea de asigurări a automobilistului la plata sumei de cincisprezece mii de dolari daune-interese lui Kemper.) Cu mâna în ghips, cu banii în buzunar, şi în concediu medical, el avea acum tot timpul la dispoziție.

Maică-sa avea o slujbă în administrația Universității din Santa Cruz; a reuşit să obțină un ecuson autocolant *oficial* pentru Kemper, ca s-o poată lua cu maşina la ieşirea ei de la serviciu. Foarte apreciată de studenți şi de colegi, ea îşi defula toată agresivitatea asupra fiului. Relațiile dintre ei s-au alterat şi mai tare. În primăvara lui 1972, după o ceartă violentă, Kemper a plecat de la maică-sa trântind uşa; în drumul spre casă, şi-a făgăduit că nu va ezita s-o ucidă pe prima fată frumoasă care-i va ieşi în cale până acasă.

Proiect RI

Cadavrul acestei prime victime n-a fost găsit niciodată şi crima nu i s-a pus în sarcină lui Kemper, deşi el furnizase detalii precise. În schimb, cele două femei pe care le-a ucis în ziua de 7 mai 1972 au fost găsite. Erau studente la colegiul din Fresno. El le culesese de pe şosea, unde făceau auto-stopul. Se întorceau de la prietenii lor şi erau aşteptate în Stanford. Kemper mi-a mărturisit că le luase pentru că erau „hippies" – gen pe care îl admira şi-l ura totodată – din care întâlneşti câte vrei pe şosele. Cu alte cuvinte, victimele erau disponibile în număr mare şi absenţa lor putea trece neobservată.

În aceeaşi vară a anului 1972, doamna Cameron Smith, sociolog, făcuse o anchetă asupra auto-stopistelor. După raportul ei, publicat în cartea despre crimele din Santa Cruz, 24% din femeile interogate fuseseră violate în timp ce făceau auto-stop, 18% fuseseră atacate şi 27% suferiseră tentative de viol sau agresiuni sexuale; circa o treime nu avuseseră nici un necaz de acest gen. În ciuda acestor cifre terifiante, tinerele nu renunţau la soluţia auto-stopului pentru deplasări. Aşa se face că, pe o şosea lângă Berkeley, Kemper a reuşit să ia în maşină două adolescente în jeans. Avea la el insigna, cătuşele, revolverul pe care-l luase împrumut şi un cuţit. Îndreptând arma spre fete, le-a anunţat că le va viola. A ieşit de pe şosea, pe un drum secundar. Fetele nu şi-au imaginat că se pregăteşte să le omoare şi nu s-au agitat prea mult. Kemper i-a ordonat uneia să intre în port-bagajul maşinii, celeilalte i-a pus cătuşele, a înfipt cuţitul în ea şi a strangulat-o. Evitase să folosească revolverul pentru că se temea de expertiza balistică. După ce a ucis-o pe prima fată, a deschis port-bagajul şi a înjunghiat-o şi pe cealaltă. Cu cadavrele în maşină, s-a dus acasă, unde a decapitat corpurile şi le-a tăiat mâinile.

S-a spălat apoi cât a putut mai bine. Deoarece nu reuşea să înlăture sângele care-i pătase ghipsul, l-a acoperit cu ceară albă (ghipsul urma să fie în curând schimbat). Nu fusese uşor să ucidă cu un simplu cuţit;

Proiect RI

victimele sângeraseră abundent. Kemper s-a decis ca pe viitor să lucreze mai curat. În acea noapte, a dezbrăcat cadavrele, satisfăcându-şi şi pofta de a copula cu ambele. A doua zi dimineața, şi-a dat seama că el comisese cel puțin trei erori, datorită cărora ar fi putut fi prins. Şi-a jurat să fie de-acum înainte mai prudent. A îngropat corpurile – ca în fantasmele sale de la Atascadero – în mai multe locuri, capetele într-o parte, trupurile în alta. Dacă se găseau corpurile, fără capete şi fără mâini, lipsită de amprentele dentare şi digitale, poliția nu le putea identifica. Pe deasupra, le îngropase în alt district decât cel din care le răpise. Mereu extrem de prudent, Kemper a aruncat hainele fetelor într-un *canyon*[1] pustiu. Adolescentele au fost date dispărute şi n-au mai fost găsite. În august, s-a descoperit capul uneia dintre ele, care a putut fi identificat. Dar nu s-a putut şti cum şi de ce murise.

În acea perioadă, mama lui Kemper îşi punea la bătaie toate relațiile pentru a obține ca asasinarea bunicilor să nu fie trecută în cazierul judiciar al fiului ei. Procurorul se opunea, socotind că e de dorit ca acea condamnare pentru dublu asasinat să mai figureze în cazier încă zece ani. Pe la jumătatea lui septembrie, Kemper urma să fie supus unei expertize psihiatrice. Cu patru zile înaintea ei, Kemper şi-a reluat vânătoarea. Sedus de frumusețea unei femei care făcea auto-stop împreună cu fiul ei de doisprezece ani, i-a luat în maşină dar, văzând că prietenul femeii îşi notase numărul de înmatriculare al maşinii, i-a dus pe amândoi la destinație şi s-a întors în suburbia Berkeley-ului să caute o pradă mai facilă. Acest incident probează că Kemper era un ucigaş organizat, chiar într-un mod deosebit, care-şi controla perfect pulsiunile ucigaşe. Continuându-şi implacabila vânătoare, a văzut o asiatică de vreo cincisprezece ani, care se întorcea de la un curs de dans. A luat-o.

---

[1] Vale adâncă şi îngustă, cu pereți abrupți. *(N.t.)*

Proiect RI

Când a înțeles că e victima unei răpiri, tânăra a devenit isterică, dar s-a calmat instantaneu când a văzut pistolul lui Kemper îndreptat spre ea. El i-a spus că are nişte probleme despre care ar vrea să-i vorbească. A oprit maşina la ieşirea din Santa Cruz. Cu o lovitură a doborât fata, a violat-o, apoi a strangulat-o cu eşarfa de la gâtul ei, după care şi-a continuat copularea cu cadavrul. La urmă, a aruncat corpul în port-bagajul maşinii şi s-a hotărât să-şi viziteze mama; îl excita să stea de vorbă cu ea ştiind că-l aşteaptă un cadavru în maşină.

Această atitudine ilustrează bine conținutul fantasmelor lui Kemper şi influența lor tot mai puternică asupra comportamentului său. Conversația cu mama sa în „prezența" unui cadavru condimenta ritualul lui Kemper, prelungindu-i şi înzecindu-i plăcerea. După cum mi-a mărturisit, realitatea nu atingea niciodată perfecțiunea fantasmelor, dar el încerca mereu să-şi amelioreze crimele, concepând în acelaşi timp şi fantasme tot mai complicate.

În acea seară, Kemper a discutat cu maică-sa, fără îndoială, despre expertiza psihică la care trebuia să meargă: cu cazierul din nou curat, ar fi scăpat de trecut, după cum îi tot repeta maică-sa. Ajuns acasă, Kemper a întins cadavrul pe pat, folosindu-l pentru încă o copulație. Dimineața, a consumat câteva ceasuri ca să taie metodic corpul, din care tot ce era fluid a scurs în W.C., curățând apoi pretutindeni cu sodă caustică pentru a nu lăsa nici o urmă. Când a terminat, a încărcat bucățile în maşină, îngropându-le pe rând, corpul într-un district, mâinile în altul; capul l-a păstrat în port-bagaj. Tot acolo rămăsese când el s-a prezentat la experții psihiatri care trebuia să-l examineze. Pentru el, asta constituia o imensă plăcere.

În raportul lor, cei doi psihiatri au conchis că Kemper făcuse excelente progrese în timpul perioadei petrecute la Atascadero. Unul dintre ei scria:

Proiect RI

„Dacă n-aş cunoaşte trecutul acestui pacient, aş spune că am în faţa mea un tânăr echilibrat, inteligent, cu spirit de iniţiativă; pe scurt, un tânăr lipsit de tulburări psihice... Într-adevăr, adolescentul de cincisprezece ani care a comis o crimă odioasă şi tânărul de douăzeci şi trei de ani care se află în cabinetul meu sunt două persoane cu totul diferite... Aceasta dovedeşte eficacitatea tratamentului pe care l-a urmat în spital; din punct de vedere psihiatric, el nu mai reprezintă un pericol nici pentru sine, nici pentru societate".

Celălalt psihiatru adăuga:

„Pacientul pare vindecat de teribila scindare care l-a adus la spitalul Atascadero. Eul său s-a reunificat şi el poate acum verbaliza, se poate dedica activităţilor sociale, cum ar fi munca sau sportul, fără să fie perturbat de componente nevrotice. Pentru a avea deplina libertate, ca adult, să-şi dezvolte potenţialul, aş recomanda ca din cazierul său judiciar să fie eliminate condamnările. Am aflat cu plăcere că el a decis să „elimine" motocicleta din viaţa sa şi sper că această hotărâre e irevocabilă, deoarece consideram că acest vehicol e mai periculos pentru el şi pentru sănătatea lui decât pentru oricine altcineva".

Conformându-se recomandărilor celor doi experţi, în ziua de 29 noiembrie 1972 tribunalul a radiat din cazierul judiciar al lui Kemper condamnarea suferită.

După uciderea tinerei asiatice, Kemper a reuşit să-şi stăpânească pulsiunile asasine câteva luni. Totuşi, în preajma anului nou, nevoia de a ucide a devenit din nou urgentă. Dăduse înapoi revolverul împrumutat de la amicul poliţist şi a dorit să-şi cumpere unul. Întrucât cazierul îi era din nou curat, avea dreptul să achiziţioneze o armă. S-a dus în oraşul vecin, a cumpărat un pistol de calibrul 22 cu butoiaş lung şi cu gloanţe explozive. În

Proiect RI

aceeaşi după-amiază, deci în plină zi, a cules o altă auto-stopistă, o tânără destul de voinică. I-a spus că ar dori să-şi deschidă sufletul în faţa ei, dorinţă pe care ea a părut s-o primească favorabil. Kemper a „făcut safteaua" armei, trăgându-i fetei un glonţ în cap, apoi s-a dus la maică-sa. Ea nefiind acasă, a dus cadavrul înăuntru şi l-a închis într-un dulap din camera sa. A doua zi, a aşteptat ca maică-sa să plece la serviciu şi s-a apucat să taie corpul. Decapitarea avea şi rostul de a scoate glonţul; astfel, dacă va fi găsit capul, nu se va putea ajunge până la el prin expertiză balistică. Bucăţile de corp le-a aruncat în mare, de pe o faleză înaltă; câteva au fost găsite ceva mai târziu. Capul l-a îngropat sub ferestrele locuinţei mamei sale.

Cum Kemper şi Herbert Mullin operau amândoi în aceeaşi zonă, locuitorii au fost cuprinşi de panică şi poliţia a intrat în alertă permanentă.

La mai puţin de o lună după uciderea fetei voinice, Kemper a avut o altă ceartă extrem de violentă cu maică-sa, în urma căreia s-a dus ţintă în campusul din Santa Cruz, a luat două studente şi le-a împuşcat încă înainte de a ieşi din campus. Fetele nu erau cu totul moarte şi una din ele mai gemea încă, atunci când Kemper a ajuns la ieşirea păzită de doi portari înarmaţi. Aceştia au verificat interiorul vehicolului, dar era întuneric şi nu le-au văzut pe cele două muribunde. Interiorul maşinii lui Kemper era tapiţat cu negru, fata pe jumătate întinsă pe scaunul din faţă era îmbrăcată tot în negru, iar peste cea care zăcea pe bancheta din spate, Kemper aruncase o pătură. Portarii au fost fără îndoială impresionaţi de emblema oficială lipită pe luneta maşinii şi l-au lăsat să iasă. El a trecut de poartă cu un intens sentiment de triumf.

Şi de data asta a hăcuit corpurile lângă camera mamei sale, ca şi cum faptul de a-i simţi prezenţa îi înzecea plăcerea. Le-a decapitat în port-bagajul maşinii (parcată în faţa locuinţei maică-sii), iar capetele le-a luat cu el în

Proiect RI

cameră pentru a le contempla masturbându-se. Onanismul deținea o funcție importantă în ritualul său. În zori, a dus din nou capetele în mașină. În zilele care au urmat, și-a văzut de treburile sale obișnuite, a făcut și niște vizite pe la maici – corpurile dezmembrate fiind în continuare în port-bagaj. În fine, într-o seară a abandonat bucățile prin diverse locuri, având grijă în prealabil să scoată gloanțele din ele.

Totuși, un glonț rămăsese în caroserie, sângele mânjise port-bagajul; Kemper era conștient, chiar agasat, de aceste inconveniente. La începutul lunii aprilie, și-a cumpărat alt revolver, calibrul 44 de astă dată. Când șeriful a primit copia după factura vânzătorului, și-a amintit de condamnarea lui Kemper și s-a decis să-i verifice cazierul judiciar. Acesta era „curat", bine-nțeles, dar șeriful s-a încăpățânat și l-a căutat pe Kemper. I-a cerut pistolul și i-a spus că i-l va reține până ce un tribunal va hotărî că are dreptul să posede o armă. Fără să discute, Kemper a deschis port-bagajul și i-a întins șerifului arma. Șeriful a confiscat-o, fără să-și dea osteneala să și percheziționeze mașina, așa că n-a descoperit celălalt pistol (calibrul 22) pe care Kemper îl avea ascuns sub banchetă.

După plecarea șerifului, pe Kemper l-a cuprins teama. Dacă șeriful a văzut petele de sânge din port-bagaj? Dacă știa de pistolul calibru 22? Dacă se-ntorcea să scotocească prin mașină? Sau prin apartament? Sau la maică-sa? Dacă era supravegheat? Mai târziu, Kemper a mărturisit poliției că atunci a luat decizia să-și ucidă mama și apoi să se predea.

În 1973, în Vinerea Mare, două săptămâni după episodul cu șeriful, Kemper s-a dus la maică-sa. Ea a sosit târziu acasă. Au avut o lungă discuție în cursul căreia mama a fost ca de obicei sarcastică și crudă cu fiul. La ora cinci dimineața, Kemper a luat un ciocan și, așa cum mai făcuse de multe ori, s-a strecurat în camera maică-sii. De această dată, însă, a trecut la fapte: a

Proiect RI

ridicat ciocanul, a lovit-o violent în tâmplă, apoi i-a spintecat gâtul cu briceagul. Sângele încă mai şiroia când el s-a hotărât să-i taie capul de tot, ca şi la celelalte victime. I-a extras laringele şi l-a aruncat în W.C. Deşi a tras apa, laringele continua să plutească acolo. Kemper a văzut în asta semnul unei justiţii imanente. A înfăşurat cadavrul în cearşafurile însângerate şi l-a închis într-un dulap.

Pe la amiază, s-a dus la barul unde veneau poliţiştii, apoi la armurier, a stat de vorbă cu câţiva amici, a încercat chiar să împrumute o armă de la cineva, dar a fost refuzat. După-amiază şi-a amintit că e sărbătoare: era posibil ca nişte rude sau prieteni de-ai maică-sii să treacă pe la ea şi să descopere cadavrul. Ca să preîntâmpine neprevăzutul, Kemper i-a dat un telefon Sarei Hallett, o colegă de serviciu a mamei, şi i-a cerut să-l ajute la organizarea unei mici serbări-surpriză. Când Sara a venit, Kemper a omorât-o cu ciocanul. Cadavrul l-a aşezat în patul său, iar el a dormit într-al maică-sii. În duminica de Paşti, dimineaţa, a băgat cadavrul Sarei Hallet în alt dulap, a strâns armele, a luat cărţile de credit şi banii celor două femei, s-a suit în maşina Sarei şi a plecat în ultima sa plimbare.

Kemper s-a hotărât să ofere singur poliţiei toate probele necesare, ca să fie condamnat. Era convins că poliţiştii n-ar fi reuşit niciodată fără ajutorul său şi că, dacă ar fi recunoscut doar crimele, dar fără să arate unde a îngropat cadavrele, un avocat bun de gură ar fi izbutit să-i anuleze mărturisirile sub un pretext oarecare şi să-l scoată din mâna justiţiei. Aşa că le-a indicat poliţiştilor unde se află cadavrele în locuinţa mamei şi, înainte de a fi acuzat de celelalte asasinate, a dus poliţia în locurile unde îngropase corpurile. În apartamentul maică-sii, într-al lui şi în maşină s-au găsit obiecte care aparţinuseră victimelor: un fular, un caiet etc. Descoperirea anumitor corpuri delicte a fost rezultatul şireteniei poliţiştilor: inspectorii îl tot lăudau pe Kemper pentru inteligenţa sa,

Proiect RI

pentru teribila sa memorie; flatat, el plusa; aşa i-a dus, de pildă, la ascunzătoarea unde vârâse o pătură îmbibată în sânge, pe care le-a arătat-o cu un aer superior: *„Luați-o, că-n trebuşoara voastră aveți nevoie de corpuri delicte!“*

Înaintea procesului, Kemper a încercat în două rânduri să se sinucidă, tăindu-şi venele de la mână: a fost introdus într-o celulă sub continuă supraveghere. Cazul părea simplu: probele existau, premeditarea era evidentă. Experții psihiatri au fost cu toții de acord că Ed Kemper era responsabil de actele sale în momentul crimelor. În timpul procesului, a fost întrebat de ce le-a omorât pe auto-stopiste. *„Numai aşa puteau să-mi aparțină“*, a răspuns el, adăugând: *„Le-am luat sufletele şi le mai am şi acum“.* Kemper a fost găsit vinovat pentru şapte omucideri voluntare şi condamnat la moarte. Când a fost întrebat ce pedeapsă i se pare mai adecvată pentru crimele sale, el a spus: *„Tortura“.*

Şi totuşi, a scăpat şi de moarte şi de tortură. Pe atunci, în California, deşi guvernul se pronunțase în favoarea pedepsei cu moartea, sentințele nu se executau. În închisoare, Kemper s-a liniştit şi s-a făcut remarcat prin conduita sa exemplară. A fost repede acceptat de „populația“ penitenciarului şi, ca succedaneu al libertății, a reuşit să obțină privilegii tot mai mari în interiorul închisorii.

În cursul convorbirilor noastre, care au avut loc în al cincilea an de la condamnarea sa, Kemper a început prin a-şi aminti detalii ale crimelor sale; am aflat astfel multe lucruri de mare interes pentru cercetările noastre. Mi-a povestit, de pildă, cum făcea ca maşina lui să semene cât mai mult cu una de poliție sau cum smulgea dinții victimelor ca să nu poată fi identificate. Vorbea despre crimele sale fără emoție, ca şi cum ar fi revenit de mii de ori asupra subiectului şi faptele ar fi rămas golite de realitate. Numai un anatomist, îi plăcea lui să afirme, ştia cât ştie el despre cadavre; astfel, povestea amuzat

Proiect RI

despre un medic legist care examinase una din victimele lui şi crezuse că el îi tăiase tendonul lui Achile spre a se conforma cine ştie cărui rit misterios, când în realitate scopul său fusese să împiedice instalarea rigidităţii cadaverice care constituia o piedică a copulaţiei cu cadavrul.

Mi-a vorbit, de asemenea, îndelung, despre copilăria lui, nu pentru a atribui educaţiei primite toată responsabilitatea crimelor, ci, mai curând, cu un soi de uimire, ca a unui om căruia nu-i vine să creadă că a putut trece prin atâtea. La Atascadero a început să înţeleagă cât de nesănătos fusese climatul familial în care trăise. I-a venit foarte greu când a fost externat din spital şi trimis în infernul matern. L-am întrebat dacă a practicat un act sexual cu mama sa după ce a omorât-o; m-a fixat cu o privire glacială şi apoi mi-a declarat că *„i-a umilit cadavrul"*. Înţelegea că, deşi eliminase sursa problemelor sale, nu le şi rezolvase şi că el nu va fi niciodată apt de o viaţă normală chiar dacă ajungea să fie eliberat. Alt lucru important pe care mi l-a spus este că reveriile erau factorul care declanşa crimele; mi-a mărturisit că, de-a lungul şirului de masacre, fantasmele sale se dezvoltau integrând şi crimele săvârşite şi căpătând astfel o violenţă diabolică. Nici o crimă nu se petrecea cum o imaginase; nu reuşea să le potrivească cu fantasmele stimulatoare, încerca mereu să le perfecţioneze şi ceea ce-l împingea să săvârşească mereu altele era preocuparea de a reuşi una din plin. Concluzia sa a fost: *„Realitatea nu e perfectă ca fantasmele şi nici nu va fi vreodată"*.

În 1988, în timpul dialogului transmis prin satelit, Kemper şi Gacy s-au comportat aproape cum prevăzusem. Kemper a fost de o sinceritate totală, a recunoscut toate crimele, le-a descris cu detalii uneori şocante şi s-a aventurat în explicaţii îndrăzneţe asupra rolului jucat de fantasmele sale. Mulţi dintre participanţi au fost plăcut surprinşi de ipotezele lui. Într-un anume fel, Kemper, cu amintirile sale precise, cu privirea sa critică

Proiect RI

asupra actelor care l-au adus în închisoare, ilustrează perfect necesitatea reală pentru societate de a-i menține în viață pe aceşti ucigaşi implacabili. Rămân la convingerea că se face o mare greşeală executându-i. Trebuie, dimpotrivă, ca, ținându-i în închisoare şi îngrijindu-i, să aflăm de la ei mijloacele de a combate în viitor o criminalitate care ne depăşeşte. N-am să încetez a repeta că avem multe de aflat studiindu-i. Executarea unor asemenea asasini nu oferă nici un avantaj societății. Pedeapsa capitală nu are nimic exemplar şi, în mod cert, ea nu-i va împiedica pe potențialii *serial killers* să ucidă, din simplul motiv că fantasmele au asupra lor o influență mult mai puternică. Şi încă un argument: afirmația că prin executarea condamnatului se economisesc banii statului e falsă: azi, pentru a se ajunge la omorârea unui condamnat, trebuie să se cheltuiască, în justiție, milioane de dolari. E mult mai utilă păstrarea unor asasini cum e Kemper în închisoare; studiindu-i, avem numai de câştigat.

John Gacy şi-a folosit cele nouăzeci de minute încercând să convingă autoritățile prezente de nevinovăția sa în privința crimelor pentru care a fost condamnat. A implorat să se reia ancheta, să se caute martorii dispăruți, să se acționeze în direcția casării sentinței, pentru ca să i se redea libertatea de care n-ar trebui să fie privat. Recent, Gacy a introdus recurs şi acesta e în studiu. Mai mulți dintre cei care ne-au urmărit mi-au reproşat că nu i-am „tăiat macaroana" lui Gacy, că nu l-am forțat să-şi recunoască în public crimele. M-am străduit să le explic inutilitatea unui atare demers, făcându-i să înțeleagă că scopul meu era să-l las pe ucigaş să-şi dezvăluie personalitatea, astfel ca oricine să se poată lămuri, de exemplu, în privința procedeelor lui Gacy sau a talentului său de manipulator de oameni. N-am fost exact înțeles întotdeauna, dar nu disper. Va trebui să organizăm şi alte seminarii, să ne continuăm campania de informare şi să perfecționăm predarea criminologiei pentru ca, într-o bună zi, chiar şi neinițiații să poată pricepe motivațiile profunde ale ucigaşilor multipli.

Proiect RI

12

Lungul drum până la capătul crimei

De la debutul BSU-ului şi până când scriu aceste rânduri, publicitatea a fost întotdeauna pentru noi o armă cu două tăişuri. Totul a început când am preluat moştenirea lui Teten şi a lui Mullany. Eu predam atunci, la Chicago, un curs despre negocierile cu cei care au luat ostatici. Patricia Leeds, cronicar judiciar cunoscut în oraş, asista, în vederea redactării unui articol. În timpul unei discuţii, i-am pomenit de interesul pe care-l am pentru William Heirens, al cărui caz ea îl urmărise de aproape. Ca urmare, doamna Leeds şi-a manifestat dorinţa de a vizita Quantico şi de a face un reportaj despre crimele sângeroase şi tehnica profilajului. Am cerut aprobarea superiorilor, am luat legătura şi cu şeful serviciului de relaţii publice şi am obţinut un fel de semi-autorizaţie pentru venirea ei la Quantico, unde avea încuviinţarea de a sta de vorbă cu mine şi cu colegii mei ca să-şi scrie articolul.

După o zi petrecută la Quantico, doamna Leeds mi-a cerut permisiunea de a mai sta o zi. Una din prerogativele agenţilor de la Quantico consta în posibilitatea de a-şi caza invitaţii oficiali în camere de oaspeţi situate în campusul şcolii. Am reţinut deci o astfel de cameră pentru Patricia şi, pe seară, am invitat-o la popotă unde, împreună cu alţi colegi, ofiţeri de poliţie din Chicago, am stat de vorbă despre tot felul de subiecte, la un pahar de bere. Se făcuse târziu; voiam să mă duc acasă şi l-am rugat pe unul din poliţişti s-o conducă pe jurnalistă în

Proiect RI

camera ei, după ce-şi vor fi terminat berile. Hazardul a făcut ca unul din şefii FBI-ului, care o cunoştea pe Patricia, s-o vadă, la popotă, singură. John Otto, fiindcă de el este vorba, fost şef al unui post de radio la Chicago, fusese de curând numit director adjunct al Biroului. Directorul William Webster şi Ken Joseph, şeful şcolii de la Quantico, îl însoţeau. Joseph a fost indignat că un musafir e lăsat aşa, de capul lui, în Quantico.

A doua zi dimineaţă, Joseph l-a convocat pe şeful serviciului de relaţii publice al şcolii; acesta a protestat că el habar n-are de vreo jurnalistă aflată sub acoperişul şcolii şi n-are idee cum de a fost autorizată să umble prin local fără escortă. Cine ştie ce-o să mai scrie jurnalista asta despre Quantico! Un documentar despre chefurile monstre ale FBI-ului! Bancuri despre agenţi care bântuie în izmene pe coridoare! De oroare, probabil că J. Edgar Hoover sé răsucea în mormânt.

„Să nu sărim în sus", i-am spus lui Joseph, după ce l-am ascultat. I-am explicat că Patricia Leeds e de partea noastră, că vrea să scrie un articol despre metodele noi de aici şi că sunt convins că ne va fi favorabil. Pe deasupra, am adăugat că primisem lumina verde de la autorităţile superioare şi de la serviciul de relaţii publice, înainte de a o invita la Quantico. Dacă articolul o să iasă rău, atunci n-are decât să mă facă cu ou şi cu oţet, dar deocamdată eu găsesc toată această agitaţie fără rost. Din prietenie, Ken Joseph mi-a acceptat argumentele, dar am simţit că i-am rămas dator.

Articolul Patriciei Leeds a apărut pe pagina întâi a ziarului *Chicago Tribune* din 15 februarie 1980; purta titlul: *„În miezul celor mai stranii crime"*, cu un subtitlu explicit: *„Un departament mai puţin cunoscut al FBI-ului face «profilul» asasinilor psihopaţi"*. Era bine documentat şi elogios, ceea ce a pus capăt cugetărilor paranoice despre vâjâiala inoportună a anumitor gazetăriţe prin Quantico. Articolul a fost difuzat de mai multe posturi de radio şi reprodus în alte ziare; a prilejuit numeroase comentarii în

Proiect RI

presă – mai ales în publicații bine cotate precum *New York Times, People* şi *Psychology Today,* ca să nu le citez decât pe cele mai importante – şi s-a mai soldat şi cu invitații, pentru mine, din partea mai multor canale de televiziune. Acest interes îşi găsea explicația în noutatea pe care o prezenta în epocă un organism ca BSU într-o agenție a cărei sarcină era menținerea ordinii. Polițiile din New York şi Los Angeles foloseau numeroşi psihologi, dar aceştia nu erau, ca noi, specializați în profilaj.

Am încercat – deliberat, de astă dată – să port un dialog şi cu profesioniştii din domeniul sănătății mentale. Acest deziderat izvora din voința de a depăşi limitele înăuntrul cărora se închisese FBI-ul. Am inițiat această politică pe la mijlocul anilor 70 şi nu am renunțat până astăzi la ea. Eram convins că aveam numai de învățat prin contactul cu psihiatrii, cu psihologii, cu medicina legală şi cu specialiştii din sistemul penitenciar; la rândul lor, numeroase asociații de profesionişti din domeniul sănătății mentale erau încântați să aibă şi un membru al FBI-ului la întâlnirile lor. În mod invariabil, când se anunța participarea unui agent al FBI-ului, seminarul se desfăşura cu sala plină. Era o diferență considerabilă între intervențiile mele în fața unui public de polițişti şi cele ținute în fața unui auditoriu de psihiatri: polițiştii mă ascultau placid, cu brațele încrucişate, cu aerul că pot să mă dau eu şi peste cap şi tot n-am să-i învăț ceva care să nu fi ştiut ei dinainte, în timp ce psihiatrii (datorită, firește, numeroşilor ani de studiu) nu mai pridideau luând notițe.

Politica mea de deschidere a fost marcată chiar la începuturile ei de un incident pe care nu l-am uitat până azi. În cadrul unei conferințe în fața unui public de psihiatri, prezentam „dosarul" lui Monte Rissell. Acest caz mă fascina, cu atât mai mult cu cât, dacă ar fi trebuit să execut profilul făptaşului, m-aş fi înşelat. Numărul şi gravitatea crimelor sugerau un bărbat în jur de treizeci de ani; dacă aş fi spus asta şefilor anchetei, i-aş fi indus în eroare. Bazat pe ceea ce ştiam despre sufletul ucigaşilor,

Proiect RI

aş fi socotit imposibil ca un adolescent sau, oricum, un bărbat sub douăzeci de ani să comită douăsprezece violuri şi să-şi ucidă, într-o manieră atât de oribilă, ultimele cinci victime. Şi totuşi, Monte Rissell făcuse toate astea.

În calitate de cercetător, am învățat să scrutez cu atenție tot ce punea sub semnul întrebării concepțiile noastre dinainte stabilite. Aşa s-a întâmplat în cazul Monte Rissell. Problemele lui Rissell începuseră la aceeaşi vârstă ca şi la toți criminalii descrişi în această carte; şi el crescuse într-o familie disfuncțională, dar, în situația sa, totul părea să se fi derulat într-un mod accelerat. Comisese primul viol la vârsta de paisprezece ani; arestat şi condamnat, e internat într-un spital din Florida şi comite alte cinci violuri în timpul internării: unul în cursul unei permisii, altul într-o scurtă evadare şi celelalte trei în interiorul spitalului – în parking şi în piscină.

La trei săptămâni de la ieşirea din spital, Rissell e urmărit pentru o tentativă de viol. Ancheta a durat peste un an. Judecătorul l-a plasat sub controlul judicar, cu obligația de a fi cu regularitate văzut de un psihiatru. Din nefericire, acesta din urmă nu avea practică în materie de delincvenți juvenili cu comportament atât de brutal.

Monte Rissell se ducea punctual la consultații şi – după raportul psihiatrului – terapia avansa cât se poate de bine. Era o iluzie: în acelaşi an, Rissell omoară o femeie, după ce o violase. Crima a avut loc lângă locuința lui. Când cazul atacului cu arma în mână a ajuns în fața tribunalului, condamnarea a constat în punerea sub supraveghere şi obligația de a continua tratamentul psihiatric; în acel moment, nu se bănuia că moartea femeii i se datorează tot lui Monte Rissell.

În perioada cât s-a aflat sub supraveghere şi în timp ce-şi continua tratamentul, Rissell a comis, tot pe lângă domiciliul său, alte patru violuri urmate de uciderea victimelor. Nu părea că-şi premeditează agresiunile.

Proiect RI

Victimele n-aveau nimic comun: unele erau foarte tinere, altele trecuseră de treizeci de ani; femei albe şi negrese, femei căsătorite sau celibatare. Poliția era convinsă că trebuie să caute un străin, aflat în trecere prin oraş, şi arestarea lui Rissell n-a fost urmarea logică a unei anchete, ci o simplă întâmplare. Au pus mâna pe el cu ocazia unui control rutier. Şi-a mărturisit crimele şi a primit cinci condamnări la închisoare pe viață. La doi ani după arestare, a mărturisit cele cinci violuri comise în timpul internării psihiatrice.

Am dialogat cu el în închisoare; era un bărbat inteligent, vorbea cu franchețe despre crimele sale, îşi expunea fluent motivațiile şi-şi punea el însuşi întrebări asupra comportamentului său aberant. A acceptat să colaboreze la Programul nostru de cercetare asupra personalității patologice a criminalului şi ne-a furnizat elemente foarte interesante. Ne-a povestit, de exemplu, că i-a lăsat viața unei victime pe care o violase, pentru că ea i-a spus că trebuie să îngrijească o rudă bolnavă de cancer. Rissell n-a ucis-o pe femeie pentru că şi el avea o rudă suferindă de cancer. În jargonul nostru s-ar spune că stabilise relații prea intime cu victima pentru ca s-o mai poată depersonaliza şi, apoi, ucide.

În 1980, în fața unei asistențe compuse din psihiatri, am descris cazul Rissell, ilustrând cu diapozitive. Erau vreo sută de persoane în sală. La un moment dat, un bărbat a întredeschis uşa, şi-a strecurat întâi doar nasul, părând să ezite, şi a intrat în cele din urmă, aşezându-se în rândul întâi. Îmi asculta expunerea cu un aer foarte captivat. Eu relatam că, simultan cu comiterea violurilor şi a crimelor, Rissell urmase un tratament şi psihiatrul cu pricina nu-şi dăduse seama că pacientul îl minte sfruntat, cu scopul limpede de a obține un aviz favorabil. După părerea mea, hiba era încrederea oarbă a psihiatrilor în veridicitatea spuselor pacientului; ca şi cum acesta ar fi oricând gata să-i spună totul medicului şi să faciliteze de bună voie procesul terapeutic. Psihiatrii specializați în

Proiect RI

cazuri de delincvență au învățat că trebuie să fie prudenți şi verifică, pe cât posibil, declarațiile pacienților.

Pe măsură ce-mi continuam expunerea, noul venit transpira vădit şi se schimba tot mai mult la față. Am terminat, luminile s-au aprins şi lumea a început să iasă din sală. Omul nostru, palid, cu fruntea brobonită de sudoare s-a apropiat de mine, cerându-mi să stăm de vorbă.

– Sunt psihiatru, m-a anunțat el.

– S-ar zice, mai curând, că aveți *nevoie* de un psihiatru, am replicat eu.

– Sunt doctorul Richard Ratner. Eu sunt cel care s-a lăsat manipulat de Monte Rissell. Am acest caz pe conştiință de ani de zile. Aş vrea să vă vorbesc despre asta.

Voi spune, pe scurt, că am discutat îndelung şi am devenit prieteni. I-am spus şi în față, sincer, ce gândeam: fusese tras pe sfoară la fel ca victimele lui Rissell, şi-l sfătuiam să nu se culpabilizeze excesiv. Am adăugat, evident, că pe viitor, nu mai trebuie să aibă încredere totală în relatările pacienților săi criminali.

Doctorul Ratner a devenit un partizan convins al acestei idei. El se simte şi acum vinovat pentru lipsa sa de discernământ în cazul Rissell şi pentru responsabilitatea care-i revine astfel, indirect, în privința sfârşitului tragic al mai multor femei, dar are curajul să-şi recunoască greşelile în public şi, în conferințele pe care le ține, îşi îndeamnă auditoriul de specialitate să se sustragă manipulărilor cu mai multă vigilență. M-a invitat să țin conferințe în diferite spitale din zona Washingtonului, iar eu, la rândul meu, l-am invitat la Quantico, unde a devenit un consilier competent al Proiectului de cercetare asupra personalității patologice a criminalului. Speranța mea e că asemenea legături vor aduce progrese în înțelegerea mentalității criminale.

Țineam deja de mulți ani conferințe în fața psihiatrilor, când mi s-a întâmplat un alt incident. Vorbeam de un

Proiect RI

fenomen pe care-l numisem „necrofilie[1] regresivă[2]". Prezentam diapozitivele locului unei crime, în care se vedea cadavrul unei femei cu o creangă înfiptă în vagin. Precizam că termenii de „necrofilie regresivă" se aplică ucigaşilor puternic dezorganizaţi care introduc obiecte în vaginul sau anusul victimelor. Interpretam aceste acte ca pe o ilustrare a unei ostilităţi deosebit de virulente împotriva femeii şi în acelaşi timp ca pe o dovadă de totală ignorare a sexualităţii consensuale. Asemenea acte sunt adesea greşit percepute de criminologi, care văd o tentativă de mutilare acolo unde e mai curând vorba de o chestiune de sexualitate substitutivă.

Din sală, un bărbat cu tâmplele cărunte s-a ridicat furios împotriva utilizării diapozitivelor şi împotriva interpretării pe care o dădeam eu. M-a acuzat că mă complac în exemple scabroase, repetând mereu că acel caz era cu totul şi cu totul excepţional. A făcut un asemenea scandal că a trebuit să-i răspund direct, înainte de a-mi continua expozeul.

L-am întrebat dacă a avut ocazia să privească mai multe scene de crimă.

– Nici una, a răspuns. Eu sunt psihiatru, nu poliţist.

Mi-am consolidat poziţia, ripostându-i că noi am văzut zeci de asemenea cazuri. El şi-a repetat acuzaţiile şi m-a calificat drept şarlatan şi teoretician abracadabrant.

Din public s-au ridicat voci care i-au cerut intrusului să tacă, dar, până să părăsească sala cu un aer foarte vexat, acesta şi-a continuat atacurile verbale. Ulterior, confraţii săi mi-au prezentat scuze pentru tămbălăul iscat. Mi-au spus că, probabil, omul era surmenat sau prea mărginit pentru a accepta idei noi. M-au asigurat că expunerea a fost foarte instructivă; de altfel, peste tot unde mă duceam, reacţiile de după conferinţe erau pozitive.

---

[1] *Necrofilie:* atracţie sau practică sexuală pentru/pe cadavre. *(N.t.)*
[2] *Regresiv:* cu tendinţă sau acţiune spre înapoi, spre trecut. *(N.t.)*

Proiect RI

Pe la sfârşitul lui 1991, eforturile mele de deschidere în direcția psihiatriei mi-au adus recunoaşterea din partea *American Academy of Psychiatry and the Law* (Academia Americană de Psihiatrie Legală) care mi-a decernat premiul Amicus, oferit celor din afara psihiatriei care, prin cercetările lor, contribuie la sporirea patrimoniului acestei ştiințe. Nici unui alt agent al FBI-ului nu i se mai făcuse această cinste.

Încă de la venirea mea la Quantico, am făcut tot posibilul să promovez o politică de deschidere şi schimburi reciproce, în contradicție cu detestabilul obicei al FBI-ului de a-şi păstra cu încrâncenare informațiile şi de a nu da nimic în schimbul celor primite. De aceea căutam continuu să invit personalități din afară a căror experiență profesională era în măsură să ne sporească şi să ne rafineze cunoştințele. Înaintea mea, Pat Mullany angajase, în postul de consultant permanent al FBI-ului, pe doctorul Murray Miron, un psiholingvist renumit. Cei doi profesori ai mei, Mullany şi Teten, instruiseră şi specialişti în hipnoză pe care Biroul îi folosea frecvent spre a-i ajuta pe martori să-şi amintească detalii importante referitoare la o afacere criminală. Pentru Proiectul meu de cercetare asupra personalității patologice a criminalului, mi-am asociat psihiatri legişti ca dr. Park Dietz, dr. James Cavanaugh, dr. Richard Ratner, dr. Robert Simon, dr. Ann Burgess şi mulți alții, ca şi pe dr. Marwin Wolfgang de la Universitatea din Pennsylvania, un pionier al studiilor asupra crimelor sângeroase.

O mare parte din timp mi-o consacram formării agenților FBI-ului sau a polițiştilor din diferite state care veneau la Quantico să-şi perfecționeze pregătirea. Făceam foarte des apel la conferențiari externi. Au participat astfel la procesul de instruire Burgess, Dietz şi toți cei citați mai sus, precum şi căpitanul Frank Bolz, care inventase, practic, tehnicile de negociere cu cei care

Proiect RI

au luat ostatici, pe când lucra în poliția din New York. Remarcasem că nimic nu poate înlocui contribuția specialiştilor. După prelegerile invitaților mei, cursanții aveau cu ce se duce şi cu ce se mândri la şefii lor.

Nu-mi alegeam invitații numai din branşa specialiştilor în lege. Un prieten mi-a adus informația că Chris Sizemore, pacienta din *Cele trei fețe ale Evei,* se vindecase de sindromul personalității multiple, descris în cartea după care s-a făcut filmul de mare succes, cu Joanne Woodward în rolul principal. Urmarea: ea a devenit una din conferențiarele noastre cele mai active. De cum am întâlnit-o, am şi vrut s-o aduc la Quantico. Regula tacită era că trebuie să ceri încuviințarea superiorului înainte de a invita conferențiari noi. Superiorul respectiv era, fără excepție, de acord, cu condiția ca tu să-ți asumi responsabilitatea şi consecințele. Dacă se-ntâmpla ceva, agentul, nu superiorul, plătea oalele sparte şi încasa ghionții Biroului. Şi de această dată, răspunsul şefului meu a fost exact, conform regulei, ba chiar un pic mai rău. Nu e bolnavă mental? m-a întrebat el. I-am explicat că s-a vindecat şi că invitarea ei nu prezintă nici un pericol. M-a avertizat să fiu foarte atent ce fac, fiindcă răspund dacă ceva iese prost. La care i-am replicat că singura problemă în privința lui Chris Sizemore ar fi cele trei personalități ale ei, care o să ne oblige să-i triplăm onorariul. Şeful n-a dat semne c-ar aprecia umorul meu.

Chris a avut un succes grozav; ea a desluşit, pe-nțelesul tuturor, ce înseamnă să trăieşti cu o boală mentală, cum te vindeci şi cum te simți după aceea. În mai multe cazuri de crime, avocații au încercat să pună asasinatele săvârşite de clienții lor pe seama personalității multiple şi ziarele avuseseră motiv să publice titluri de-o şchioapă. Chris a demontat magistral acest sistem de apărare. Dacă una din personalitățile multiple ale cuiva e capabilă să comită o crimă a afirmat ea, atunci şi celelalte pot face acest lucru. Practic, de aici

Proiect RI

derivă că acest sindrom cu totul special, nu-l disculpă pe autorul unei crime.

Fiecare dintre invitații noştri şi-a lăsat amprenta asupra activității noastre formative de la Quantico. Am avut ocazia să invit chiar şi un sculptor, a cărui specialitate era să „proiecteze" aspectul unui făptaş după zece sau douăzeci de ani, pentru cazurile în care nu este prins în acest interval. Ba, mai mult: am adus odată, la Quantico, o ghicitoare! Aceasta, pe nume Noreen Ranier, îmi fusese călduros recomandată şi colaborase deja cu serviciile de poliție, ajutându-le să depisteze cadavrele sau furnizându-ne diverse indicii. Superiorul mi-a ordonat să-i avertizez pe cursanți că, deşi doamna Ranier este, fără îndoială, un conferențiar interesant, noi nu recomandăm în nici un caz polițiilor locale să utilizeze metodele sale.

Ea a venit la Quantico la începutul lui 1981 şi, de la primul curs, a precizat că nu e întotdeauna stăpână pe harul pe care-l are, că i se poate întâmpla să se înşele etc. În ziua aceea, în fața unei clase de polițişti, doamna Ranier a prezis că va avea loc o încercare de asasinare a preşedintelui Reagan înainte de sfârşitul lunii. A spus că Ronald Reagan va primi un glonț în piept, că rana nu va fi mortală şi va avea ca efect atragerea unui spor de simpatie, şi că preşedintele îşi va duce normal până la capăt mandatul.

După producerea atentatului care, într-adevăr, l-a vizat pe preşedintele Reagan, i-am solicitat doamnei Ranier o nouă intervenție la Quantico; ea a prevestit că preşedintele urma să moară ca victimă a unui atentat care va fi săvârşit în noiembrie de către oameni îmbrăcați în uniforma unei puteri străine şi înarmați cu pistoale-mitralieră. De data aceasta, am avertizat serviciile secrete. Mi-au reproşat că n-am făcut-o şi înaintea primei tentative de asasinat; mărturisesc că nu crezusem. Noreen Ranier a anticipat corect, cu o marjă de eroare importantă, totuşi: cel care a fost asasinat în octombrie,

Proiect RI

de către soldați în uniformă înarmați cu pistoale mitralieră, a fost președintele egiptean Sadat.

Cu altă ocazie, ea a ajutat la găsirea unui avion prăbușit, în care ruda unui agent al FBI-ului își găsise moartea. Mediumul mi-a prezis chiar și iminența unui eveniment dramatic din viața mea privată. Cu câteva zile înaintea unei călătorii de șase săptămâni în Germania, ea mi-a proorocit că mă voi întoarce înainte de termenul prevăzut, din cauza unei femei brunete. În a treia zi de la sosirea în Germania, am fost chemat în Statele Unite unde soția mea, care este brunetă, tocmai suferise un grav accident de mașină.

Încă dinainte, mass-media făcuseră mult caz de intervențiile doamnei Ranier; acum, s-au aruncat asupra acestei împrejurări și, denaturând faptele, au scris cu titluri cât toate zilele că FBI-ul a angajat o ghicitoare. Zarva a luat proporții nebunești atunci cînd un ziar a publicat un reportaj în care autorul afirma că FBI-ul a angajat un medium care să prooroceasca asasinatele ce se vor comite în țară. Scoase din sărite de această campanie de presă, autoritățile de la Quantico mi-au interzis s-o mai invit pe Noreen Ranier.

După un an sau doi, soția unui agent de-al nostru a fost asasinată chiar la Quantico. Fiindcă ancheta trăgea barca pe uscat, șeful meu, proaspăt promovat în BSU, mi-a cerut s-o invit pe Noreen Ranier să conferențieze despre indiferent ce, pentru ca el s-o poată consulta în vederea descoperirii făptașului. L-am refuzat, amintindu-i că un stab mare din FBI mi-a interzis categoric să mai apelez la ea. Cu toate astea, el a insistat, declarându-mi că ia totul asupra lui, încât până la urmă am cedat. După conferință, a avut o discuție cu Noreen Ranier, i-a arătat corpurile delicte și a conjurat-o să-l ajute. Numai că, de astă dată, misterioasa ei forță n-a acționat și, până azi, când scriu aceste rânduri, cazul n-a fost elucidat.

În ciuda episodului Ranier, a cărui publicitate a fost departe de a ne fi favorabilă, BSU a continuat să atragă

Proiect RI

interesul profanilor. Pe la începutul anilor '80 s-a produs o schimbare evidentă. Cererea de informații din practica noastră, pentru includerea lor în opere de ficțiune, a încetat.

Gazetarii – dar şi mai mult romancierii – descriu adesea cazuri ale FBI-ului. Dacă ar fi după cum scriu ei, tehnica profilajului ar ține de magie şi ar putea rezolva, cât ai clipi, cea mai tenebroasă afacere. Aşa cum cititorul cred că-şi va fi dat seama, profilajul n-are nimic de-a face cu nici un soi de magie. El constă în aplicarea unor principii psihologice solide, extrase din ani întregi de experiență, din migăloasa valorificare prin studiu a locului crimei şi a indiciilor, precum şi din numeroasele convorbiri cu criminali încarcerați. Rolul profilajului este să precizeze serviciilor de poliție – care efectuează ancheta propriu-zisă – un tip de suspect probabil. Profilatorul nu-l arestează niciodată pe asasin. Acest merit revine poliției.

În zadar am tot accentuat noi această nuanță, autorii de romane preferă să facă din profilatori nişte eroi. Într-o zi, prin anii 80, serviciul de relații publice mi-a cerut să primesc un scriitor şi să-i prezint localul nostru. Era Tom Harris, autorul unui roman de succes, *Black Sunday (Duminica Neagră),* după care se făcuse şi un film. Harris mi-a spus că lucrează la un alt roman, în care evoluează un *serial killer.* Voia să ştie cum intervine FBI-ul în cazul unor crime multiple, cum realizăm profilul şi cum colaborăm cu poliția locală. Am petrecut câteva ore împreună şi i-am arătat nişte diapozitive, din cazuri diferite, printre care cel al lui Kemper şi cel al lui Chase. Harris era de-a dreptul un burete: nu zicea mai nimic şi absorbea totul. Am discutat şi despre convorbirile mele cu marii criminali; i-am spus, de asemenea, că, din când în când, pentru a ne perfecționa cunoştințele, invităm şi psihiatri la BSU.

Harris a amestecat convorbirile din închisoare cu conferințele psihiatrilor şi a izvodit un roman, *Dragonul roşu,* în care, pentru a rezolva un caz complicat, un agent

Proiect RI

al FBI-ului cere ajutorul unui personaj (devenit, între timp, celebru): Hannibal Lecter, psihiatrul nebun închis pentru crime. Şi acțiunea şi personajele sunt născocite de imaginația febrilă a lui Harris, bine-nțeles, dar eu pot fi mândru că i-am oferit faptele rele pe baza cărora şi-a construit intriga.

După apariția *Dragonului roşu,* l-am întrebat pe Harris de ce a preferat unui agent federal, un civil care colaborează cu FBI-ul. Mi-a răspuns că dorea ca personajul, după prima întrevedere cu Lecter să fie zguduit în aşa măsură încât să ajungă până la tulburări mentale, ceea ce nu prea s-ar fi potrivit cu un agent federal. Explicația sa nu e lipsită de ironie, dacă ne gândim la pierderile de greutate subite, la atacurile cardiace şi la toate celelalte afecțiuni psihosomatice care sunt specifice agenților din lotul BSU.

Harris a mai venit pe la mine pe când lucra la un alt roman; am petrecut o după-amiază împreună şi i-am povestit despre alte cazuri, printre care cel al lui Ed Gein, care i-a servit ca model pentru asasinul din *Tăcerea mieilor.* I-am prezentat şi o femeie care, pe atunci, lucra la BSU.

Din punct de vedere literar, cele două romane ale lui Harris sunt magnifice, chiar dacă portretele acelor *serial killers,* ca şi cele ale agenților FBI-ului, sunt lipsite de realism. În primul roman, de pildă, Harris atribuie personajului său, Francis Dolarhyde, caracteristici extrase de la mai mulți ucigaşi diferiți. E cert că acele trăsături n-ar putea coexista, în realitate, în unul şi acelaşi *serial killer.* Pe lângă asta, agenții FBI-ului nu urmăresc asemenea ucigaşi: noi analizăm locul crimei, alcătuim profilul psihologic şi apoi oferim sugestiile noastre poliției locale, care execută acțiunile dure şi procedează la arestări.

După Harris, şi alți scriitori au apelat la mine, pentru lucrări fie de ficțiune, fie documentare. Dintre cei mai cunoscuți, o voi cita pe Mary Higgins Clark care şi-a bazat

Proiect RI

în bună măsură romanul *Caut tânără care dansează bine* pe personalitatea Annei Rule şi pe cazul Harvey Glattman; i-au fost de folos şi numeroasele convorbiri pe care le-a avut cu mine după ce am ieşit la pensie. Ann Rule era o colegă din echipa VICAP; o invitasem la Quantico să ţină o conferinţă despre Ted Bundy, despre care scrisese o carte. I-am vorbit despre cazul Jerome Brudos, a interesat-o, s-a dus în Oregon, a făcut o anchetă personală din care a scos o altă carte, *Lustkiller (Ucigaşul libidinos).*

În ultimii ani, tapajul în jurul tehnicii profilajului şi, simultan, ignoranţa publicului asupra acestui subiect n-au făcut decât să crească. Mediile de informare nu mai contenesc să-i descrie pe agenţii federali ai BSU ca pe nişte super-detectivi invidiaţi de toată suflarea poliţistă, pentru că ei rezolvă cât ai zice peşte cazuri care, până atunci, se împotmoliseră jalnic.

E regretabil că însuşi FBI-ul a găsit de cuviinţă să păşească pe acest drum. În speţă, colaborarea Biroului cu producătorii filmului *Tăcerea mieilor* e revelatoare. Chiar înainte de a mă pensiona, mi s-a trimis scenariul filmului; câteva aspecte m-au deranjat. Opinia mea era că, dacă FBI-ul ţinea să se implice în turnarea acestei pelicule – mergând până la autorizarea filmărilor în localul de la Quantico – trebuia să ne folosim influenţa pentru a face ca filmul să fie ceva mai realist. De exemplu, eroina interpretată de Jodie Foster e un agent federal în curs de formare; or, noi n-am fi lăsat nicicând un stagiar să-şi asume riscul de a rămâne singur cu criminalul. Producătorii ar fi putut modifica uşor acest detaliu, ca şi multe altele pe care le găseam la fel de importante, fără ca prin aceasta intriga să aibă de suferit. Nu numai că Biroul n-a cerut modificarea scenariului, dar în scenele care se petrec la Quantico, agenţi federali reali joacă roluri de umplutură sau de figuraţie. Direcţiunea a apreciat că filmul constituie o excelentă propagandă pentru FBI; lipsa lui de realism a lăsat-o rece.

Proiect RI

Formidabilul succes al cărții şi al filmului a declaşat – mai ales la televiziune – o frenezie a exploatării *serial killers*-ilor şi a profilatorilor. Dacă începutul anilor 80 marcase apariția *documentelor* consacrate subiectului, acum televiziunea comercială a prins şpilul, s-a băgat pe fir şi a început să difuzeze în neştire seriale de senzație, care abia dacă se ridicau la nivelul presei de acelaşi gen. Principala mea obiecție vizează calitatea acestor programe: sunt lipsite de bun-gust, trase de păr şi turnate evident la-marea-viteză. Chiar şi o emisiune care reuşise cândva să fie utilă poliției, *America's Most Wanted*[1], a difuzat recent un portret al lui Joe Fisher, aflat în închisoarea din New York; telespectatorilor li se „dezvăluia" că el ar fi ucis o sută cincizeci de persoane. Într-adevăr Fisher aşa pretinde, dar se ştie cu certitudine că el n-a ucis-o decât pe soția sa şi, poate, încă una sau două persoane. O verificare rapidă ar fi evidențiat realitatea. Fisher, ca şi Henry Lee Lucas, era un vagabond alcoolic, mort după celebritate, gata de orice ca să-şi vadă poza pe pagina întâi a ziarelor.

Avalanşa de publicitate a provocat reacții pe cât de stranii, pe atât de indezirabile. O mulțime de *serial killers* primesc acum în închisoare scrisori de la admiratori, care visează să-i imite. În multe ocazii, tot felul de persoane mi-au mărturisit că ar găsi foarte amuzant să-l întâlnească, la un cocktail, pe Ted Bundy sau altă celebritate de aceeaşi teapă. Aceşti ucigaşi sunt adevărați monştri; cum pot fi oare admirați?

Anumiți agenți din BSU se fudulesc că au servit ca modele pentru personajele cărții şi ale filmului *Tăcerea mieilor,* chit că Harris a afirmat (iar eu nu pot decât să confirm) că personajele romanului său n-au nici o asemănare cu Cutare sau Cutărică. Dar se întâmplă ceva

---

[1] *Cel mai căutat din America* (sau *Inamicul Public nr. 1)* – emisiune în care telespectatorii sunt invitați să dea poliției informații despre o infracțiune sau o crimă recent comise. *(N.t.)*

Proiect RI

şi mai rău. Agenți aflați încă în pregătire se identifică cu Jodie Foster şi vor să facă şi ei pe super-detectivii. Dacă poliția s-ar apuca să angajeze agenți care se cred „inspectori Harry“[1] , n-ar mai lipsi mult şi ne-am pomeni cu împuşcături la fiece colț de stradă, cu bălți de sânge, masacre ale inocenților şi tot tacâmul. Poliția n-are nevoie de pistolari iuți de mână, nici FBI-ul, de super-detectivi. Societatea se joacă cu focul; plictisul cotidian ne face să preferăm realităților, fantasmele. Să deschidem bine ochii, ca să nu cădem în abisul de care vorbeşte Nietzsche.

De când am ieşit la pensie, am lucrat ca expert pe lângă tribunale şi am ținut o sumedenie de conferințe. Unul din cazurile de care m-am ocupat recent e cel al lui Ricky Greene, un ucigaş din Texas. Asasinase mai multe persoane în cursul unor crize de violență subită şi acum aştepta procesul. În depoziția mea în fața tribunalului, am arătat că Greene e şi mai periculos decât Ted Bundy, fiindcă, dacă acesta din urmă îşi alegea victimele după criterii precise, Greene părea gata să ucidă, la harță, pe oricine. Nu pot afirma cât a contat în balanță afirmația mea, dar fapt e că Greene a fost condamnat la moarte.

Într-un caz mai cunoscut, la Rochester, în statul New York, Arthur Shawcross fusese acuzat de uciderea a unsprezece femei, majoritatea prostituate. Shawcross executase anterior o pedeapsă de paisprezece ani de închisoare pentru violarea şi uciderea unei fetițe de opt ani. El mărturisise şi faptul că a omorât un băiat, dar avocatul a obținut ca această acuzație să cadă, dacă clientul său se recunoaşte vinovat de uciderea fetei. Oricum, după eliberare, a reînceput imediat să ucidă.

În procesul celor unsprezece crime, Shawcross a „mers“ pe iresponsabilitate. O parte din apărarea sa era întemeiată pe faptul că suferise în copilărie maltratări sexuale, psihologice şi fizice; o altă parte se sprijinea pe

[1] Polițist interpretat, într-o serie de filme, de Clint Eastwood. *(N.t.)*

Proiect RI

tulburarea mentală de care suferea, o „stare disociată", patologie apropiată de sindromul personalității multiple; în fine, avocații săi scontau şi pe valorificarea ideii că problemele lui erau legate de războiul din Vietnam: faimosul sindrom post-traumatic.

În timp ce vechiul meu prieten şi coleg, doctorul Park Dietz, sfătuia acuzarea cum să contracareze teza maltratărilor şi pe cea a sindromului personalității multiple, eu mă ocupam de sindromul post-traumatic. Socotind şi perioada cât am fost rezervist, aveam la activ treizeci şi cinci de ani de serviciu în poliția militară: experiența acumulată mi-a fost de folos pentru a spulbera revendicarea lui Shawcross. Cercetările pe care le-am făcut mi-au permis să afirm că declarațiile lui, conform cărora ar fi asistat la atrocități în timpul războiului din Vietnam, erau minciuni sfruntate. Soliditatea argumentației mele a impresionat în asemenea măsură tribunalul, încât apărarea a renunțat la teza post-traumatism ca factor de iresponsabilitate. Celelalte două eşafodaje au fost răsturnate de doctorul Dietz, astfel că Shawcross a fost găsit vinovat de unsprezece delicte de omucidere voluntară şi a primit unsprezece condamnări la închisoare pe viață. El are puține şanse de a ieşi din puşcărie altfel decât cu picioarele înainte.

În vara lui 1991, am aflat şi eu din ziare, ca toată lumea, de arestarea lui Joffrey Dahmer, bănuit de şaptesprezece omoruri comise în Milwaukee, Wisconsin; articolele din presă înfățişau, cu lux de amănunte morbide, agresiunile sexuale, mutilările, actele de canibalism şi de necrofilie care însoțiseră crimele. Ai fi zis că toate viciile monstruoase ale ucigaşilor psihopați precedenți se înmănuchează înlăuntrul unei făpturi omeneşti cu o minte profund perturbată. Dahmer începuse să ucidă într-o manieră sporadică, prima sa crimă fiind plasată tocmai în 1978, când n-avea decât optsprezece ani. Luase un auto-stopist din Bath, în Ohio, şi-l omorâse. După toate probabilitățile, fusese un act

Proiect RI

spontan, fără premeditare. S-au scurs nouă ani, timp în care fantasmele sale s-au dezvoltat lent, până să-l împingă să ucidă o dată în 1987, de două ori în 1988, o dată în 1989, de patru ori în 1990 şi de opt ori în 1991, ultimele crime având între ele răstimpuri de doar câteva zile. Arestarea sa a pus din fericire capăt unei serii cu progresie crescândă.

Privind din afară, mi se părea evident că asasinatele lui Dahmer se supuneau logicii speciale şi previzibile a *serial kilers*-ilor. Ei încep prin a ucide prudent, înspăimântaţi de propriile crime, apoi ritmul se accelerează, îşi perfecţionează tehnica şi devin veritabile maşini-de-ucis. Convinşi de autotputernicia lor, siguri că un muritor de rând nu va ajunge vreodată să pună mâna pe ei, aceşti ucigaşi se lasă în voia imprudenţelor, neglijând, în cele din urmă, orice precauţie. Ei sunt dominaţi de credinţa oarbă că-i pot controla şi domina pe ceilalţi.

După cum am arătat în alte capitole, am ţinut, de-a lungulul anilor, cursuri itinerante asupra personalităţii criminale şi a tehnicii profilajului. Unele din aceste stagii s-au desfăşurat în regiunea Milwaukee. În ianuarie 1991, fiind deja pensionar, fusesem invitat să ţin un astfel de curs la universitatea statului Wisconsin din Milwaukee, împreună cu colegul meu Ken Lanning, devenit între timp unul dintre specialiştii FBI-ului în cazuri de copii maltrataţi sau violaţi. Cu ocazia acelor stagii, am stabilit numeroase contacte cu autorităţile judiciare, poliţieneşti şi psihiatrice din Wisconsin. Aşa încât n-am fost surprins când am primit o scrisoare din partea unui inspector din Milwaukee, care asistase la cursul meu în ianuarie şi care, acum, participa la ancheta în cazul Dahmer. „Nici nu pot spune cât de mult ne-a ajutat cursul dumneavoastră să dăm de capătul acestui caz, îmi scria el. Ştiind spre ce fel de suspect să ne îndreptăm bănuielile, am reuşit să-l arestăm rapid pe făptaş".

Proiect RI

Sigur că am fost măgulit, dar asta nu m-a scutit de o profundă tristețe. Atunci am aflat de neghiobia unor polițiști (dați afară ulterior) care au fost în stare să lase un băiat laoțian, în vârstă de paisprezece ani, în mâinile lui Dahmer, după ce îl interogaseră pe acesta din urmă și observaseră lucruri absolut suspecte în apartamentul său. Regret că acești inspectori n-au avut ocazia (ca acela care mi-a trimis scrisoarea cu felicitări) să asiste la cursurile mele; sunt convins că, dacă ar fi participat, urmările primei lor întrevederi cu Dahmer ar fi fost altele. Dahmer l-a ucis pe tânărul laoțian la câteva minute după plecarea poliției. Mai mult decât atât: Dahmer a mai ucis încă patru persoane până să fie arestat, două luni mai târziu. Dacă inspectorii ar fi fost mai la curent cu motivațiile și procedeele *serial killers*-ilor, cinci vieți omenești ar fi fost cruțate. Și, în general, dacă poliția din Milwaukee ar fi fost mai la curent cu cunoștințele noastre în materie, l-ar fi bănuit pe Dahmer mult mai devreme, încă de când, unul după altul, tineri care frecventau barurile de homosexuali din oraș au început să dispară în mod misterios. Cu toate acestea, nu e cazul să reproșăm poliției din Milwaukee erorile de raționament; prea puțini ofițeri de poliție din acest stat au fost instruiți să recunoască dinamica foarte complexă a criminalilor psihopați. Incidentul mi-a întărit convingerea că o instruire intensivă a polițiștilor e mai mult ca oricând necesară.

La sfârșitul lui 1991, am fost contactat și de acuzare și de apărare pentru a face o depoziție, ca expert, în procesul Dahmer. Prietenul meu, dr. Dietz, își oferea sprijinul acuzării, în timp ce eu, printr-o ciudată răsturnare de situație, m-am decis să depun mărturie pentru partea adversă.

E cu totul neobișnuit ca un vechi agent al FBI-ului să apară alături de apărare într-un caz de crimă și decizia mea risca să fie prost înțeleasă de neavizați, dar și de mulți polițiști sau de unii din foștii mei colegi. Cu toate astea, de când am părăsit FBI-ul și am devenit expert pe

Proiect RI

lângă tribunale, am ajuns la concluzia că un veritabil expert are, într-o chestiune dată, o singură opinie; nu are importanță dacă această opinie e folosită de una din părți sau de cealaltă: ea se bizuie pe fapte intangibile şi pe experți, şi nu poate fi prevenită pentru a ilustra strategiile specifice ale apărării sau ale acuzării. Aceasta e explicația pentru faptul că am acceptat să lucrez cu Gerald Boyle, avocatul lui Joffrey Dahmer. Nu se punea problema, în ce mă priveşte, să apăr sau să justific actele criminale ale lui Dahmer: cele şaptesprezece omoruri nu au absolut nici o scuză. Atât doar, că eu pot înțelege motivațiile şi stările sale de spirit. Nu sunt aici nici pentru, nici împotriva lui Dahmer; caut pur şi simplu ca, prin poziția mea, să pun într-o lumină mai limpede ambele părți, pentru a ne apropia de certitudinea că se va pronunța un verdict echitabil. Eu mă zbat pentru ca un sistem penal adecvat să poată stăpâni şi rezolva în cele mai bune condiții cazuri de complexitatea celui al lui Dahmer.

Pe 13 ianuarie 1992, avocatul lui Joffrey Dahmer a anunțat că clientul său, recunoscut ca iresponsabil pentru actele sale, era dispus să-şi modifice sistemul de apărare, admițându-şi vinovăția cu circumstanțe atenuante datorate maladiei mentale. *„Dahmer a decis să se recunoască vinovat*, a declarat Boyle presei. *Nu eu. Rămâne ca tribunalul să formuleze aprecierea asupra stării sale mentale. Aceasta e dorința clientului meu".* În Wisconsin, inculpatul poate fi considerat responsabil pentru actele sale şi totuşi să primească circumstanțe atenuante datorate maladiei mentale. În celelalte state nu există această prevedere. Am fost cu totul de acord cu hotărârea lui Dahmer. Recunoscându-şi vinovăția, el scurta procesul; cea de-a doua parte a pledoariilor urma să se refere doar la starea sa mentală. Oricare ar fi fost rezultatul procesului, era aproape în afară de discuție că Dahmer va rămâne internat până la sfârşitul zilelor, fie în închisoare, fie într-un aşezământ psihiatric. După părerea mea, e o soluție corectă pentru acest caz. Recunoscând

Proiect RI

vinovăția, apărarea a evitat săptămâni şi poate luni întregi de dezbateri fastidioase, scutind, în acelaşi timp şi statul de cheltuieli de milioane de dolari; justiția n-a avut nimic de pierdut şi interesul public a fost respectat.

Cu ocazia procesului, am avut două zile de convorbiri cu Dahmer. În vederea acestora, i-am puricat întâi migălos dosarul. Faptele prezentate acolo m-au făcut să mă gândesc imediat la groaznicul Richard Trenton Chase, Vampirul din Sacramento, ale cărui crime le-am relatat în primul capitol. Şi Dahmer băuse sânge omenesc şi consumase carnea victimelor; el nu era totuşi la fel de dezorganizat ca Chase. Bântuia prin barurile de homosexuali din Milwaukee în căutarea prăzii şi aducea acasă ce apuca – deşi ştia perfect că astfel uşurează ancheta polițiştilor. Şi John Gacy opera prin baruri şi se preocupa la fel de puțin să trucheze pistele. Dahmer păstra bucăți din schelete şi cranii, deşi nu ignora că vor fi folosite drept corpuri delicte împotriva lui dacă vor fi găsite. Am aflat din dosar şi detalii care nu fuseseră dezvăluite încă marelui public: Dahmer bea sângele victimelor, mânca din carnea lor şi prefera raporturile sexuale cu cadavrele dezmembrate. Acestea îl apropiau de Ted Bundy şi Ed Kemper.

Am fost foarte uimit când am citit că, după ce ultima sa victimă a reuşit să scape din apartament, Dahmer a aşteptat calm ca poliția să vină să-l aresteze şi n-a încercat măcar să distrugă corpurile delicte, de care era plină casa, de altfel. Şi încă ce corpuri delicte! Sute de fotografii ale victimelor, înainte sau după ce au fost ucise, cranii şi bucăți de cadavre înghesuite în frigider, în valize, în cutii. Materialele pe care le folosea ca să-şi lege victimele erau împrăştiate prin toate camerele. Am luat act cu consternare că, înainte cu câteva luni de a fi arestat, Dahmer primise în casă nişte polițişti, în timp ce tot instrumentarul de tortură era expus, la vedere, în sufragerie şi în celelalte camere, ale căror uşi nu erau nici măcar închise. Oriunde ți-ai fi aruncat privirea, se vedea

Proiect RI

că te afli în casa unui ucigaş, şi totuşi nimeni din cei care au fost acolo nu şi-a dat seama!

Dahmer prezenta, pe de o parte, numeroasele caracteristici ale ucigaşului organizat: îşi pândea victimele, le atrăgea la el cu promisiuni de bani sau cadouri, după săvârşirea crimei ascundea probele. Pe de altă parte, el avea şi unele trăsături ale ucigaşului dezorganizat: copula cu cadavrele victimelor, le consuma carnea, mutila corpurile şi păstra bucăţi ca amintire. În terminologia noastră, Dahmer era un ucigaş „mixt". Într-adevăr, el îngloba atâtea particularităţi originale, încât, pornind de la el, am fi putut crea o categorie specială de *serial killers.*

Este Dahmer nebun? După două zile de convorbiri, resimt mai curând compasiune pentru sufletul bolnav şi spiritul contorsionat al omului pe care l-am avut în faţă. Dahmer era la fel de sincer şi de cooperant ca şi mulţi alţi *serial killers* pe care-i interogasem înaintea lui. El nu putea înţelege cum de putuse comite atrocităţile pe care, totuşi, ştia că le-a comis. În cadrul structurant şi disciplinat al închisorii, el îşi dădea seama în ce măsură pulsiunile şi fantasmele îi dominaseră spiritul, împingându-l să ucidă şi iar să ucidă. În timpul dialogului, fuma ţigară de la ţigară şi mi-a mărturisit că dacă ar contracta un cancer la plămâni, l-ar socoti ca pe o eliberare. Era imposibil să ţi-l imaginezi pe acest om în deplinătatea facultăţilor sale în perioada crimelor. Eram mulţumit să ştiu că-şi va petrece restul vieţii închis, oricare ar fi rezultatul procesului.

De asemenea, eram mulţumit că în Wisconsin se suprimase pedeapsa cu moartea, pentru că nu văd câtuşi de puţin care ar fi interesul să-l omorâm pe Dahmer. Statul Florida a cheltuit şapte sau opt milioane de dolari pentru a-l executa pe Ted Bundy, o sumă care ar fi fost mult mai bine utilizată pentru cercetare şi pentru studiul unor criminali precum Bundy, Kemper, Gacy, Bercowitz şi Dahmer, care au înşelat în mod atroce încrederea

Proiect RI

societății. Criminologii au stabilit de mult că amenințarea pedepsei cu moartea n-a descurajat niciodată vreun asasin. Ea nu foloseşte decât pentru a oferi satisfacție familiei victimelor şi nevoii de răzbunare a societății în general. Dacă am putea oferi garanții publicului – că aceşti monştri nu vor fi eliberați după câțiva ani petrecuți în spatele gratiilor şi am cădea de acord să-i menținem închişi tot restul vieții lor – am face un mare pas înainte. Cât despre felul şi locul în care să fie ținuți la distanță de societate, asta e o altă discuție.

Existența unui monstru ca Jeffrey Dahmer constituie pentru mine un imbold să-mi continui cercetările. În închisorile americane se mai află numeroşi criminali cu care n-am avut încă timp să stau de vorbă. Colaborez în continuare cu Institutul Național de Justiție şi cu Centrul Național al Minorilor Dispăruți, care depind de departamentul Justiției, pentru a adânci analiza celor care aplică maltratări copiilor, care îi răpesc, îi violează. Rămân în continuare afiliat departamentului de criminologie al Universității de medicină din Michigan, păstrez legătura cu Universitatea din Georgetown şi țin conferințe în alte universități, Voi ieşi în curând la pensie şi ca rezervist al armatei şi al CID-ului, dar am intenția să nu abandonez activitatea de formare a agenților CID în țară şi peste hotare, dacă armata mi-o va cere. Aş fi mulțumit până în adâncul inimii dacă munca şi cercetările mele vor fi adus o contribuție cât de mică la diminuarea numărului de crime sângeroase, dar lectura rubricii de fapte diverse din ziare nu-mi îngăduie un asemenea optimism. Ştiu că lupta împotriva monştrilor durează şi va dura încă mult timp, şi că menirea mea e să mă aflu în miezul acestei bătălii.

Proiect RI

CUPRINS

1. Vampirul din Sacramento 7
2. Vânătorii de monştri 29
3. Ascultându-i pe asasini 61
4. Copilăria nimicită 92
5. Moartea unui distribuitor de ziare... 115
6. Crime organizate, crime dezorganizate 140
7. Cum + de ce = cine 165
8. Înscenări şi camuflaje 193
9. Recidivişti? 215
10. Ochiurile plasei 235
11. Spectacolul poate începe! 251
12. Lungul drum până la capătul crimei 280

Proiect RI

FF Press

Cartea prin poștă

Editura FF Press vă pune la dispoziție un sistem modern şi elegant de procurare a cărților dorite:

FF Press – *Cartea prin poștă*

Rețineți adresa noastră:

Editura FF Press – Cartea prin poştă

C.P. 53 – 11, Bucureşti

O simplă scrisoare şi veți primi toate informațiile necesare şi cărțile dorite.

Expediați chiar acum scrisoarea dumneavoastră!

Culegere și paginare computerizată
Secția Fotoculegere - R.A.I. - Imprimeria Coresi

Nr. colilor de tipar: 19
Bun de tipar: oo.IX.1993

Tipărit sub comanda nr. 30.535
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI Bucureşti
Piața Presei Libere Nr.1
ROMÂNIA

Proiect RI

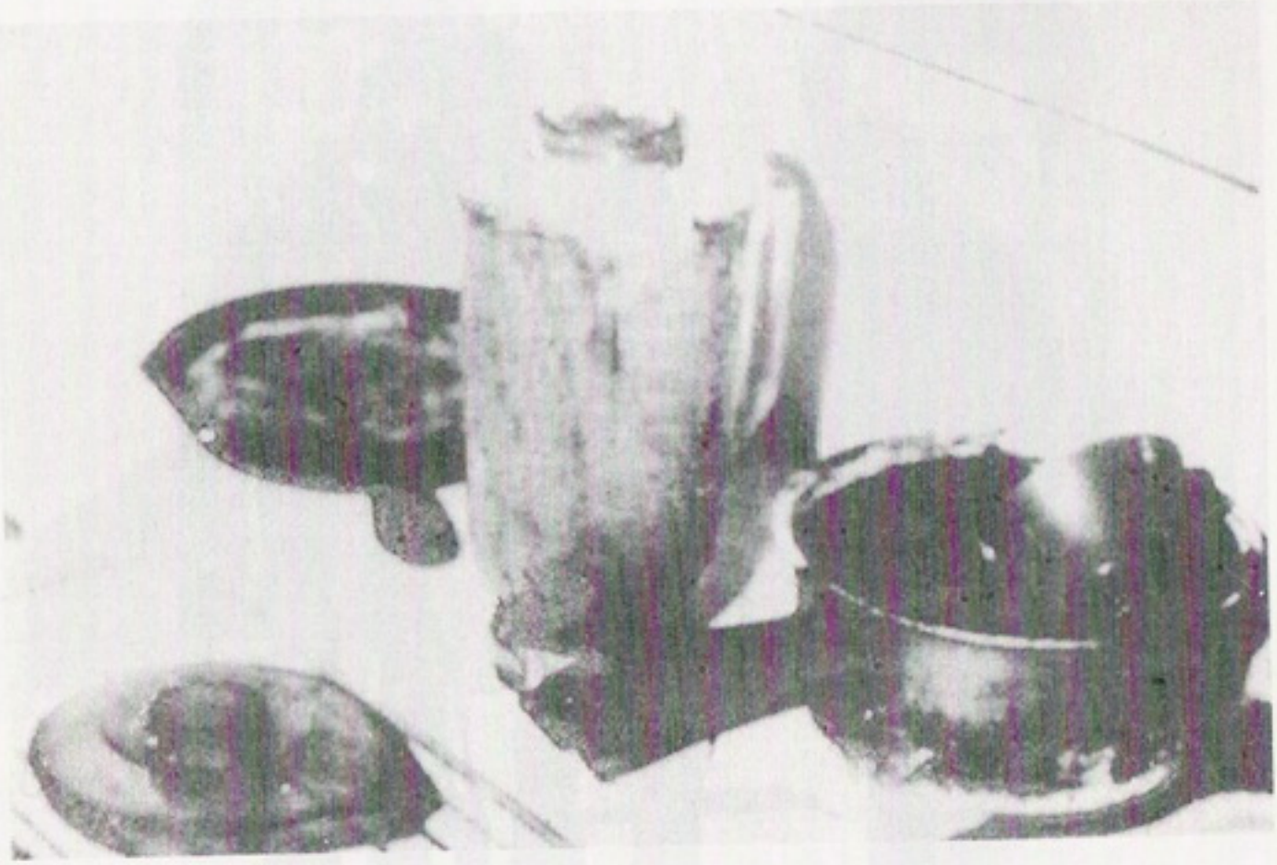

Unul dintre cele două mixere întrebuințate de Chase pentru a amesteca sânge şi organe umane.

Două fotografii antropometrice ale lui William Heirens din 1971, făcute în închisoare.

Proiect RI

Robert Ressler jucând rolul teroristului în timpul unui exercițiu de testare a reacției FBI-lui şi armatei în cazul unor acțiuni teroriste cu luare de ostateci.

Sirhan B. Sirhan, asasinul lui Robert Kennedy.

Proiect RI

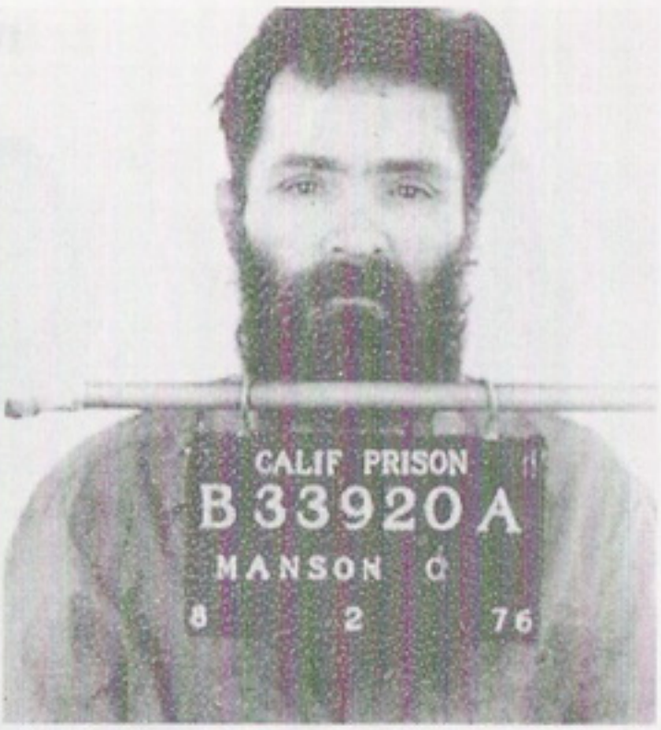

Charles Manson la 14 ani.

Ted Bundy, ucigaş în serie, cu câteva ore înaintea execuției.

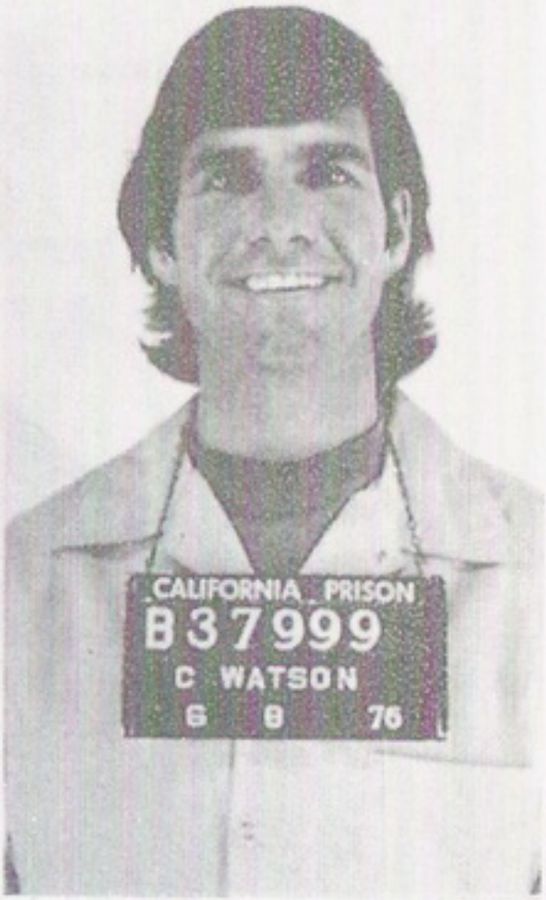

Charles „Tex" Watson, un alt membru al „familiei Manson".

Proiect RI

Fotografiile unora dintre victimele lui Bundy; de remarcat asemănarea dintre ele.

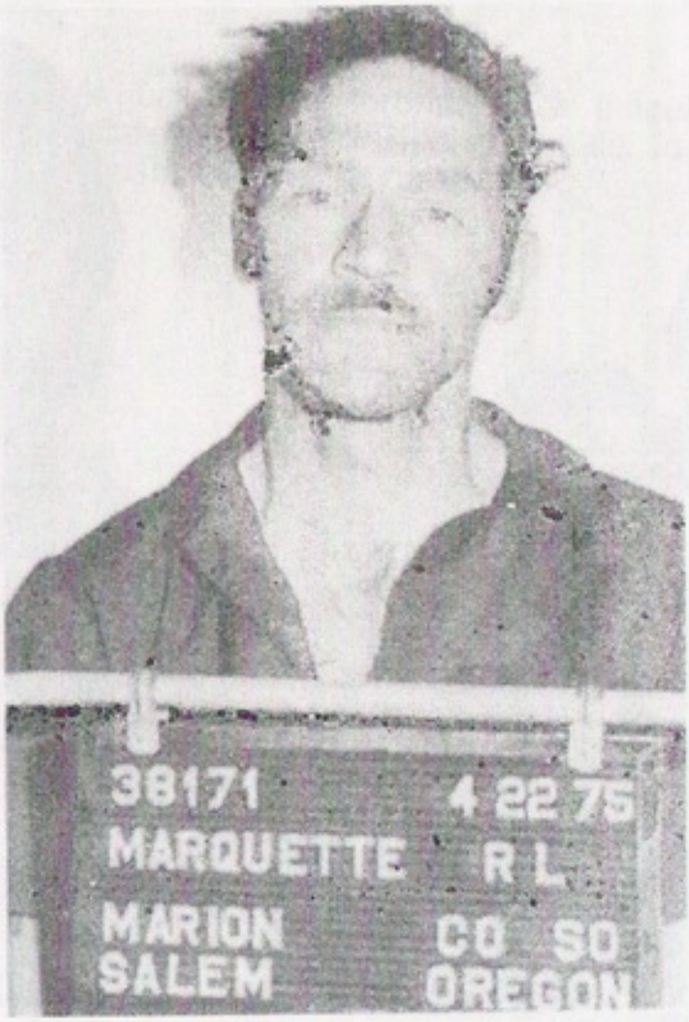

Richard Lawrence Marquette la puțin timp după arestare.

Proiect RI

Corpul unei victime găsite sub un panou ce menționează „Descărcarea interzisă" – dovadă a aroganței și a urii ucigașilor în serie împotriva societății.

Presupusul ucigaș în serie, Gerard Schaefer, părăsind sala de audiere; singurul dintre cei cinci bărbați care pare să fie în apele sale.

Proiect RI

John Joubert, asasinul de copii.

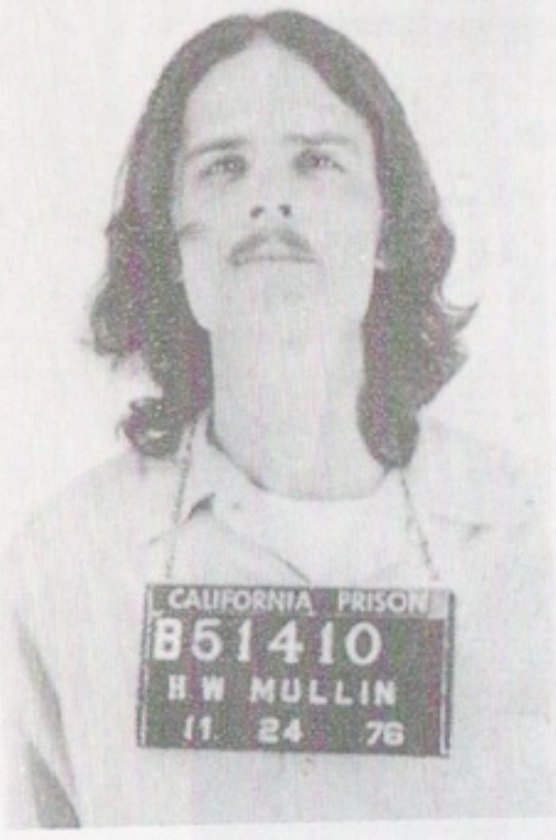

Herbert M. Mullin, ucigaş în serie a 14 persoane.

Una dintre victimele lui Gerard Schaefer care au supraviețuit răpirii – (reconstituirea cazului).

Proiect RI

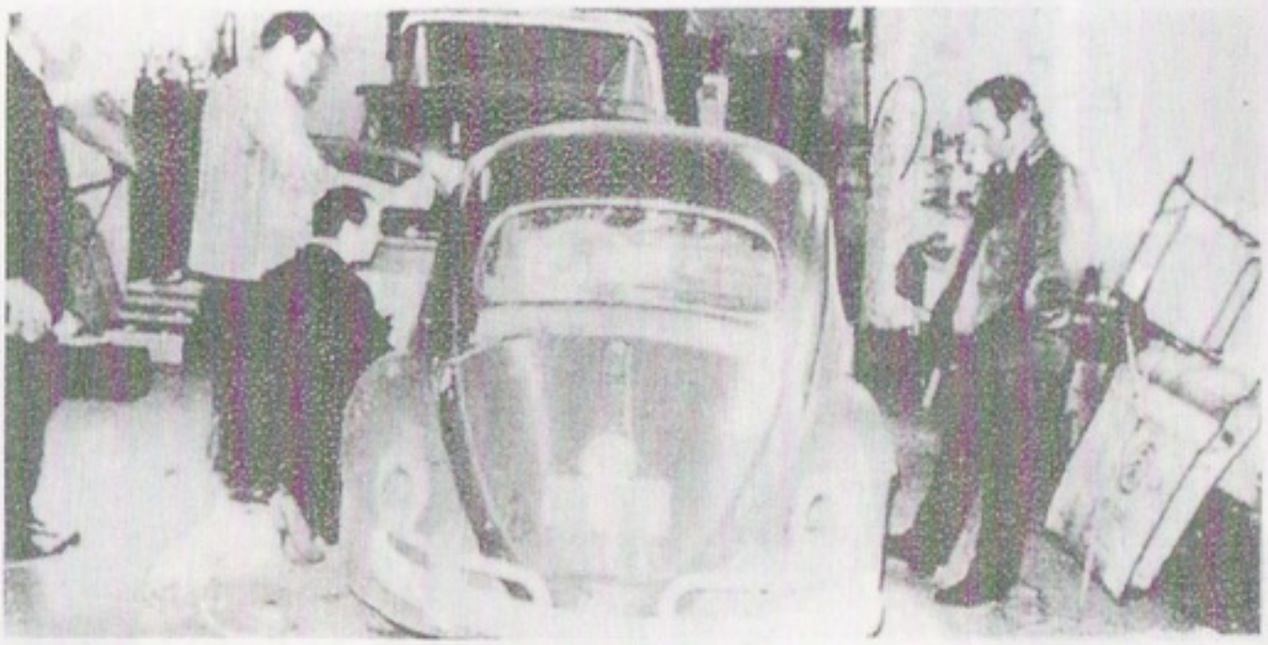

Maşina lui Samples, percheziționată de poliție.

Robert Ressler (jos) şi Pierce Brooks, fondator al VICAP.

Proiect RI

Pierce Brooks (în picioare, în centru) şi echipa VICAP a FBI.

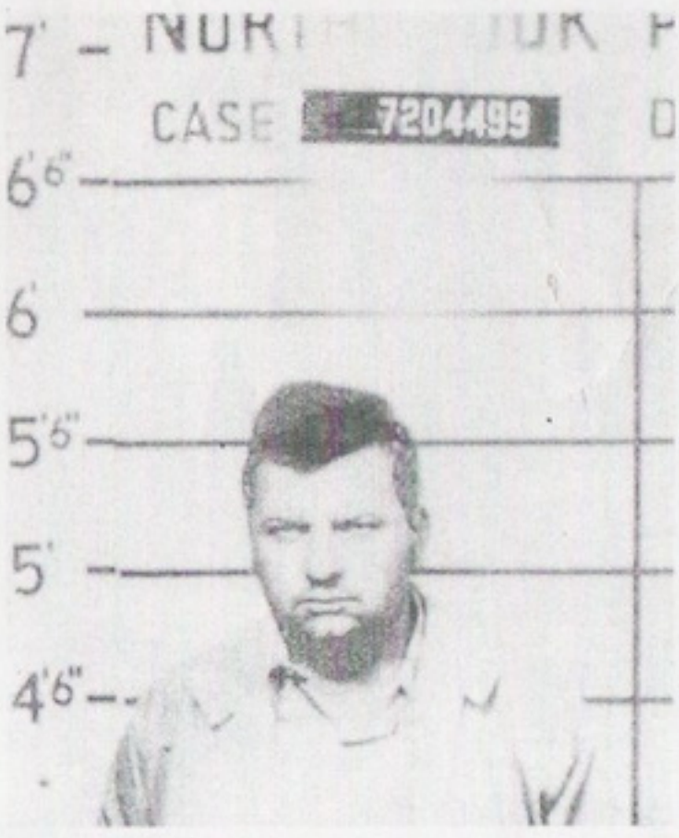

Fotografie antropometrică a lui John Wayene Gacy, înainte de a începe seria celor 33 de omoruri.

Proiect RI

1800lei

Agent F.B.I. specializat în identificarea și capturarea așa-numiților "serial killers", R. Ressler reușește anihilarea unora dintre cei mai sîngeroși ucigași din istoria Statelor Unite. Considerată "o mărturie la limita suportabilului", cartea are toate șansele să devină best seller-ul anului 1993.

EDITURA F.F. PRESS

ISBN 973-96089-2-2.